

Forfatter: Sibbern, F. C.

Titel: Gabrielis' Breve

Citation: Sibbern, F. C.: "Gabrielis' Breve", i Sibbern, F. C.: *Gabrielis' Breve*, udg. af Poul Tuxen , 1927, s. a. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-sibbern02val-root.pdf> (tilgået 18. juli 2024)

Anvendt udgave: Gabrielis' Breve

Ophavsret: Udgiver har den fulde ophavsret.

Dog kan værket gengives i det omfang som det følger af ophavsretsretlige undtagelser om citat, kopiering til privat brug mv. Desuden kan der ske kopiering til undervisningsbrug mv. i det omfang som det følger af aftaler indgået med Copydan og tilsvarende institutioner.

Nogle af værkerne i Arkiv for Dansk Litteratur er dog helt fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit.

Du kan finde hvilke værker fra Arkiv for Dansk Litteratur som er frie i [denne liste](#). Har du spørgsmål til benyttelsen af et værk, kan du kontakte udgiver: [Det Danske Sprog- og Litteraturselskab](#)

b
c

DANMARKS NATIONALLITTERATUR

PAA HOLBERGSELSKABETS VEGNE
UDGIVET VED
HANS BRIX - SOPH. MICHAÉLIS
OG CARL S. PETERSEN
UNDER REDAKTION AF
POUL TUXEN

HOLBERGSELSKABET AF 23. SEPTEMBER J. JØRGENSEN & CO. BOGTRYKKERI KØBENHAVN 1927

d
e

F.C. SIBBERN

GABRIELIS' BREVE

UDGIVET AF POUL TUXEN

**HOLBERGSELSKABET AF 23. SEPTEMBER J. JØRGENSEN & CO. BOGTRYKKERI
KØBENHAVN 1927**

f
l

INDLEDNING

Da Fr.Chr. Sibbern 1826 udsendte den første af Gabrielis-Romanerne, de Breve han havde skrevet 1813-14, sørgede han selv for at forsyne den med en Indledning, idet han foran Romanen lod aftrykke den Karakteristik af den, som J.P. Mynster havde tilstillet ham efter at have læst Bogen i Manuskript. Mynsters Indledning, der søger at forene en Vens Forstaaelse med en Prælats Værdighed, har Værdi som Udtryk for, hvad der i Sibberns Roman maatte være det i Samtidens Øjne mest paafaldende. Nu er 100 Aar forløbne, og det vil derfor næppe være af Vejen paany at indlede Gabrielis' Breve med nogle korte Bemærkninger; meget tager sig jo nu anderledes ud, end Tilfældet var blandt Sibberns Samtidige.

Der er noget mærkeligt ved, at den Mand, der fra sit 28. Aar til to Aar før sin Død som 87aarig Olding beklædte et Professorat i Filosofi ved Københavns Universitet, og som udfoldede en overmaade rig Produktion paa mange forskellige Omraader, nu kun lever som Forfatter til et Roman-Par. Men Forklaringen er den ganske naturlige, at disse to Ro II

maner netop selv er saa levende, som de er; og at de er det, skyldes den heldige Forbindelse mellem det aandelige Milieu, Sibbern levede i, og den personlige Oplevelse, der slog ned i hans Sind og fik alt det, som Milieuet havde nedfældet i det, til at sprudle frem, vokse og leve i Stemninger, Tanker og Skikkelser, betinget af det Talent, som selvfølgelig er den tredje og væsentligste Forudsætning for, at Værket lykkedes. Det aandelige Milieu var det fælles dansk-tyske, hvis sjælfulte og poesifyldte Kultur netop var Datidens danske Kultur, vel den fineste Blomstring, dansk Kultur har undergaaet; for Sibbern var - som for Oehlenschläger, H. C. Andersen, Hauch og mange andre - den tyske Klassicisme og Romantik den Atmosfære, han levede i, og som gav Luft og Liv til alt det, der arbejdede sig op i ham selv. Han var som de

fleste af vore Klassikere fra Ewald og til Goldschmidt en ægtefødt Søn af Forbindelsen mellem dansk Aand og tysk Gemyt. Den personlige Oplevelse, der tændte alt det Sprængstof, som havde samlet sig i Sibberns Sind, var hans Forelskelse i Anders Sandøe Ørsteds Hustru, Oehlenschlägers smukke og aandfulde Søster. Det er betegnende for Forholdet mellem Oplevelse og Kunstværk, at medens saa meget andet kunstnerisk set lever i Sibberns første Roman, saa er det slet ikke lykkedes ham at gøre selve Genstanden for sin Kærlighed levende; han har endnu været altfor stærkt impliceret i Forholdet, det har været altfor aktuelt for ham, han har ikke kunnet objektivere hende, ikke evnet at gøre hende til Genstand for den Refleksionens Iskulde, der først muliggør en Oplevelses Udnyttelse i Kunsten; det er ejendommeligt, at det ene III ste levende Træk i deres af Højtlæsning og Citater fyldte Samvær er hans Følelse af at kede hende: »Saa traf jeg da enten Nogen hos hende, over hvem hun slet ikke agtede paa mig, eller hun lod mig paa en eller anden Maade forstaae, at jeg kunde gaae igjen osv.« (S. 47). Til Slut skriver han: »Med Rette lod hun mig fare, thi Ingen har ennyeret hende mere dræbende, end jeg.« (S. 127). Her virker han overbevisende. - Naar denne haabløse Kærlighed skulde inspirere Sibberns af tysk Digtning fyldte Hjærte til et Digtværk, saa maatte Resultatet blive en dansk Werther, og det er, hvad den første af Gabrielis-Bøgerne er. Det er ikke blot Grundlaget, der er det samme, og Stemningerne, der svinger i samme Bølgegang; ogsaa talrige Smaatræk har Sibbern bevidst eller ubevidst laant hos sit store Forbillede: Glæden ved og Interessen for Børnene (S. 33); den af ulykkelig Kærlighed sindssyge Persons Anvendelse i Romanens Konstruktion (S. 38 og 49); de gentagne Beslutninger om ikke at ville se den Elskede mere og det pauvre Resultat af disse Forsøg (S. 47 og 83); Planerne om at drage i Krig (S. 37) og meget andet viser tilbage til Forbilledet; men det er ganske vist en stærkt udvandet Werther i Sammenligning med Goethes Roman - som Kunstværk betragtet; til Gengæld er Gabrielis selv af en langt mandigere Støbning end Goethes Helt, hvad der i højere Grad tjener til Ære for Mennesket Sibbern end for Kunstneren.

Thi det er jo Sagen: Sibbern identificerer sig fuldstændig med sin Werther; Gabriel hed hans Fader, Gabrielis kalder han sine Romaners Helt og lægger altsaa ikke Skjul paa, at det er ham selv, Bøgerne iv handler om. Og dermed er Forskellen fra Werther givet; den bestaar ikke blot i det faktiske, at Gabrielis arbejder sig ud af sin haabløse Kærlighed og i den anden af Romanerne viser, hvor solidt Stof hans Karakter er formet af; men den ukuelige Optimisme, der var ejendommelig for Sibbern, bryder ogsaa igennem selv i hans dybeste Depression: »Det er tungt at lide, men frygteligt vilde det være deri at see et almindeligt menneskeligt Lod«, skriver han (S. 39); saadan taler ikke en Pessimist. Denne Protest mod Tanken om en universel Lidelse hænger sammen med Følelsen af den Enkeltes Samhørighed med Helheden: »Er det ikke Verdensaanden, der skal træde skabende frem i den Enkelte, som med udeelt Lyst giver sig hen til at være dens Organ? Idetmindste vil Du vist tiltroe mig saa megen Respect for det Hellige og saa Meget af sand Selvfølelse, at jeg ikke kunde ville frembringe Noget, hvori der ikke levede et universelt Liv« (S. 75 f.). For et saa i bedste Forstand fromt Gemyt som Sibberns er det med denne Tro paa Samhørigheden mellem Individerne og Verdensaanden givet, at selv den dybeste Fortvivlelse kun kan være et Overgangsstadium til en friere og renere Menneskeværen. Inden han naar saa vidt, er der ganske vist en lang Vej. Selve Udgangspunktet for Fornedrelsestilstanden lægger Sibbern med velberaad Hu i vor nationale Skødesynd, Fantasteriet. Hføn lader sin Gabrielis allerede som Dreng hengive sig til hule matte Drømmerier om Fremtids Daad og Storhed, og »den fattigste af alle Nydelser fyldte Sjælen med en fordærvelig Indeglædes falske Rigdom« (S. 16); det samme er det, der senere gør det saa vanskeligt for Gabrielis at v arbejde sig ud af sin Hildethed; Gabrielis skildrer Fantasteriets dræbende Indflydelse paa Handlekraften paa en Maade, der minder baade om Schack og om Licentiaten hos Poul Møller: han gør Udkast; det ene og andet Træk fæster sig; saa pønser han saa længe paa en god Titel, at Fantasien afmætter ham helt; saa føler han, at paagældende Idé ikke lader sig fremstille uden at omfatte den hele Kreds af Livet eller den hele Videnskab, hvortil den hører; og saa er Arbejdets Fuldførelse rykket altfor langt tilbage og Lysten tabt; eller han tænker ikke blot paa at udmærke sig paa de Omraader, der laa indenfor Mulighedernes Grænse, men paa Hærførerbedrifter, Kongemagt osv. for at vise sig i Triumf for den Elskede; »om lutter huul Usandhed dreiede sig 'de aandfortærende Drømmerier, i hvilke jeg mangan Gang søgte en fordærvelig Erstatning for min Tilværelses Nødtørftighed« (S. 77 og 84). Fantasilivet er den ene Kilde til hans Fortvivlelse, fordi det gør det saa svært for ham at arbejde sig op af Haabløsheden; den anden hænger sammen hermed og er tildels betinget heraf: Ensomhedsfølelsen. For Isolationen, for den uhjælpelige Følelse sig ene og forladt selv blandt glade Venner, finder Sibbern gribende Udtryk. Gabrielis ser et Billede paa sit Liv i de Kloder, vi om Natten ser kredse over vore Hoveder: »Fjerne fra hinanden, eensomme og alene, gaae de deres Baner, rolige skue de hen til hinanden, og monne glæde sig ved Synet, men den ene veed ikke af, og bekymrer sig ikke for, hvad der uden Rist og Ro rører sig i den andens Indre« (S. 29). Gabrielis protesterer karakteristisk nok mod den Tanke, at der skulde ligge et Had til Mennesker bag vi denne Følelse af at være isoleret; det er slet og ret Forladthed, det er den haabløse Mangel paa gensidig Forstaaelse, der gør ham ene. Og tænker vi os saa denne ensomme Fantast udsat for den Voldsomhed, hvormed hans ubesvarede Forelskelse betager ham, forstaar vi, hvor haard Kampen for Frigørelsen maa blive; det er om den, den første af Romanerne handler; den anden viser ham en Række Aar senere som den, der har sejret.

Inden vi ser, hvorledes denne Sejr vindes, blot et Par Ord om Romanernes Bygning. Sibbern gennemfører i dem begge Brevformen, og det med samme Brevskriver, Gabrielis. Skønt disse Breve takket være deres Rigdom paa lagttagelser og Virkelighedsbilleder ikke lider af den Monotoni, der let bliver skæbnsvanger for denne Romanform, har Sibbern villet oplive Læsningen ved en Række indlagte Episoder, der ganske vist alle

staar i nærmeste Forbindelse med Hovedpersonen og kaster Lys over hans Sjæleliv fra forskellige Sider, men som dog kan læses og nydes som smaa selvstændige Livsudsnit; det er Fortællinger som den om Juristen, der ved Læsningen af Pestalozzi bliver Skolelærer (S. 59-71), om Amtmandindens Kærlighedshistorie (S. 105-24), den ypperligt fortalte Beretning om Sophies triste Skæbne (S. 192-212), den gerrige Pebersvend (S. 215-22), den synske Brændevinsbrænder (S. 340-49) eller Baptisten (S. 353- 57) og flere andre. Omkring og tildels ved disse Episoder former han sine Romaners Konstruktion; i den første føres den lidt enstonige Klynken igennem indtil Beretningen om Skolelæreren, i hvis Liv Pestalozzis Roman greb saa afgørende ind; dette Indskud varsler allerede den Drej- VII ning, Gabrielis' Sindstilstand skal undergaa, thi det er netop Pestalozzis Roman Lienhard und Gertrud, hvem den Rolle tildeles at gribe ind ogsaa i hans Liv og saaledes danne det Punkt, hvortil Nedgangen føres, og hvorfra Opgangen begynder. Det er betegnende for den literære Sfære, Gabrielis lever i, at det bliver Bekendtskabet med en Bog, der skaber Redningen. »Mere og mere bliver den mig et Middelpunct for et nyt Liv, hvis Spire jeg føler i mit Allerinderste«, skriver han (S. 93) i Ord, der ikke kan misforstaas, og i det følgende kommer Sibbern Gang paa Gang tilbage til den Rolle, han har tildelt Pestalozzis Roman i sin egens Økonomi. Den anden Hovedepisode i første Del, Amtmandindens Historie, udgaar fra den ironiske Opfyldelse af Gabrielis' Ønske om at holde et elsket Væsen i sine Arme og græde sig mæt ved en menneskelig Barm, da han omfavner den gamle Dame og græder ud: »Min Drøm er opfyldt, men hvor frygteligt« (S. 104 og 98). Ironi er ellers ikke Sibberns stærke Side; anvendt her slaar den en afgørende Streg over de Forhaabninger, Læseren endnu kunde tænkes at nære paa Gabrielis' Vegne. - Anden Del af Romanerne har et mindre sjæleligt-dramatisk Forløb; dens brede, rolige Udvikling, der er saa rig paa Poesi og Visdom, forstyrres ikke af voldsomme Svingninger i Gabrielis' Sjæleliv; men svarende til Amtmandindens Historie i første Del kommer den lange Episode (S. 294-301), hvor Gabrielis paa sin Fødselsdag mindes sin fordums, nu døde, Elskede; som en Vision stiger Billedet af den Tilbedte og deres Samliv frem for ham; men ind i Mindernes Stemningsrigdom kommer en Tone af Nøgtternhed. »Bagefter maa jeg sige mig selv, at hun VIII aldrig har elsket mig anderledes, end som en Tante kan elske en Neveu, der er nogle faa Aar yngre, end hun. ... Det er forbi. Ogsaa al min Qvide er forbi,« Sibbern lader det være saa grundigt forbi, at den Elskedes Bolig nu er blevet et Traktørsted, hvor alle kan befale. Og det næste Brev begynder forjættende: »Du kjender den unge Skovriderdatter her i Egnen.« Saa ved vi, hvor det bærer hen.

Nu er det vel ikke givet, at Sibbern har været sig Konstruktionen i sine Romaner fuldt bevidst; meget kan her være rent instinktmæssigt truffet. Særlig gennemreflekteret er hans Værk næppe; i hvert Fald røber han til Tider et vist Sjuskeri, som naar han (S. 214) i samme Brev, der er skrevet om Aftenen paa Agentindens Begravelsesdag, fortæller, hvad der hænder Consistorialraaden den følgende Dag; eller naar han i et af Gabrielis' Breve pludselig henvender sig til en Læserinder kjære Veninde (S. 172 f.); i hele dette Brev, det værdifuldeste af dem alle, falder Sibbern forøvrigt ind i en literær Stil, som, hvor skøn den end er, i hvert Fald ikke er Gabrielis' sædvanlige; selv Titlerne paa Romanerne røber en vis Tankeløshed; den første er der intet i Vejen med, skønt Ordet »Efterladte« let vækker Forestillingen om Brevskriverens Død; men den anden: »Breve til og fra Hjemmet« svarer ikke til Indholdet: en Række Breve fra en Fodtur paa Fyn; Forklaringen ligger i Sibberns Meddelelse i Forordet (S. 152), men er ikke rigtig fyldestgørende. Naar disse Træk her fremhæves, er det selvfølgelig ikke for at »rette Stil« paa en stor Skribents Værk, men for at pege paa en Side hos det, der hænger sammen med dets umiddelbare, oprindelige Præg, der ix til en vis Grad beror paa, at det ikke er saa omhyggeligt gennemarbejdet. Til samme umiddelbare Side hører den uhyre, men henrivende Naivetet, som maaske er det første, der vil falde en Nutidslæser i Øjnene: Gabrielis kommer til sin By og mærker straks noget uhyggeligt og truende, der hviler over den; den dystre Stemning gør et stærkt Indtryk paa ham; selv da han gaar ind i en Butik for at købe et Blyant, hænger den Dreng, der sælger ham det, med Næbbet; han kan ikke tænke sig andet end, at det er Bankerotten, der har ramt Byen. Først et Par Dage efter viser det sig, hvad der er i Vejen: hele Byen er begyndt at vakle i Troen paa Udødeligheden, under Paavirkning af nogle ungdommelige Studenter, der har været i Besøg. Man hører ikke mere den Sang, der saa at sige har været Byens Nationalsang; »O venlige Grav i Din Skygge boer Fred,« den der altid plejede at afslutte Festlighederne. Det vil berolige Læseren at erfare, at da Krisen er overstaaet, og Folk igen er samlede til Fest, man da atter paa Højdepunktet af Gildet hører den »Venlige Grav« (S. 293). Det vil falde de fleste vanskeligt nu at sætte sig ind i en Stemning, der tager denne Katastrofe helt alvorlig; men man maa huske paa, at det for disse Mennesker var blodig Alvor, og at Sagen maa ses i Forbindelse med den Redelighed og Oprigtighed, der prægede den Tids religiøse Forhold. Det er den samme, der ikke tager i Betænkning at »smage Herrens Venlighed« i Champignonerne (S. 244), ja som uden et Blink i Øjet har sine »Tanker hos Herren«, naar en »treven Underlivsnatur« tvinger til at tage smaatskaaret Rhabarber (S. 253). Det er svært ikke at trække lidt paa Smile x baandet i denne Sammenhæng; men gaar man ind paa de Forudsætninger, Romanens Personer lever under, maa man indrømme dem, at de har Ret, og at det Naive i deres Gudsforhold ikke er uden Forbindelse med deres Religøsitets fuldstændige Mangel paa Hængehovederi og Selvgodhed.

Den dybt religiøse Følelse, der fylder Gabrielis, har sin store Andel i, at det lykkes ham at sejre, at hans Endeligt ikke bliver det samme som Werthers. Men den er ikke ene om at bringe ham Frelsen. Hans store Hjælper er Poesien; den bruger han med fuld Bevidsthed som Lægemedel og som Kur. »Ved Schillers Digte ... vakte, nærrede og opløste jeg min indre Fortvivlelse til en stille Veemod,« skriver han i et af sine første Breve (S. 22); »vakte, nærrede og opløste«, Ordene giver en fuldkommen nøjagtig Beskrivelse af, hvad der

foregaar, og viser, hvor klar Sibbern selv har været over den psykologiske Virkning. Der er heri noget, der minder om moderne Foreteelser paa Sjælehelseomraadet. Og det gælder i endnu højere Grad den megen Tale om at overvinde sit Sinds Vanskeligheder, der spiller saa stor Rolle i anden Del af Brevene. Alt hvad der findes i os af Uoplagthed, Pirrelighed og andre Former for sjæleligt Tryk maa indopløses, maa forarbejdes til det Gode udfra den Tanke, at hvad der hæmmer, det fremmer. Det er ikke nok blot at overvinde det, det maa opløses, indopløses; en Skyld maa man ikke bede sig frataget, før den bitre Følelse har fuldendt sit Værk, og Modgang, Lidelser, Savn og Trang maa først blive til aandelig Velsignelse; »i indopløst Usalighed bestaaer for en stor Deel Saligheden« (S. 253 f., 284 f.). Der er Momenter her, som kan minde om xi Sigm. Freuds Psychoanalyse. Men i selve den Rolle, Gabrielis tildeler Poesien som psykisk Faktor, er der en Forandring at spore fra den første til den anden af Bøgerne. Det gælder Forholdet mellem Poesk en og Livet; og denne Linie i Udviklingen fører os til det fineste og bedste i Gabrielis' Tankegang. Det hænder den unge Gabrielis, at han gribes af en Mindelse om en uendelig Ungdom, et evigt Foraar, om »en Fortid, da Poesie aandede i alle Handlinger«, eller ogsaa om en Fremtid, da »alt Det, der nu blot taler til os i Tonernes sælsomme Tryllerie, skal omgive os overalt i Livet, og være overalt tilstede« (S. 96). Det er en Stemning, der fremkaldes ved en Lignelse af Jean Paul, ved Digte af Goethe, Novalis edler Tieck, ved Musik og ogsaa ved Naturindtryk; men søger han i Naturen at finde denne evige Vaar, saa skuffes han. Bag dette ligger jo den gamle romantiske Trang til at skabe Livet om efter Poesiens Mønster, ligger en Afstandtagen fra Livet selv og dets Fænomener, en Angst for Virkeligheden. Hvordan ser nu den ældre Gabrielis paa dette? Ja stræber den unge efter at føre Poesien ind i Livet, saa er for den ældre Livet selv blevet Poesi. Ogsaa han spørger, hvordan vi bevarer vor Ungdom, hvordan vi fylder os med en Livsposi, der kan rinde evigt, og hans Svar er: Stands og se Jer om i Livet og Naturen selv. Nyd det, man kan have overalt. »Der er underfuld Livs-Musik nok overalt; man skal kun vorde stille i sig og lytte efter.« Ogsaa her er der noget moderne i Sibberns Tankegang; man tænke blot paa Ludv. Feilberg og hans Skole. Den Livsposi, Gabrielis her søger, den findes overalt; i Spurvenes Kvidren, i Solglimtets Forhold til Lys og xii Skygge, i Huse og Gaarde, i Lygterne paa Gaden, ogsaa i de store Naturprocesser; og Menneskene skal vi elske som Botanikeren sine Planter - »for ham eksisterer intet Ukrudt«; og alt det ligger nær for enhver, der blot uden Attraa vil aabne sig og lytte efter; og ogsaa de kedsommeligste og pinefuldste Timer har Livsposien Raad for. Men hele dette Afsnit (S. 165-74) maa man fordybe sig i og det Gang paa Gang for ret at forstaa Rækkevidden af Sibberns Livssyn. »Til Poesie maa al Verden tjene os, hvor vi kunne komme til«, siger han (S. 362), og det er det Standpunkt, han er naaet til, en Glæde ved og Sympati for Virkeligheden, som er ret forskellig fra den unge Gabrielis' Bestræbelser for at bringe Poesi ind i Livet. Dette er Linien i GabrielisBøgerne, og den vil ogsaa i vor Tid have Bud til enhver. Vi har antydnet, hvad Rolle det literære Milieu spillede for Sibbern, hvad Betydning hans haabløse Forelskelse fik for ham, hvilke Sider hos Gabrielis der blev bestemmende for Romanens Forløb, og hvorledes dens Teknik er beskaffen. Men med Læren om Livsposien, Livsmusiken er vi kommet ud over alt dette; her finder vi det Oprindeligste hos den gamle Tænkter, det der gør ham lige frisk og ny den Dag idag. De Sider i hans Roman gør hans Bog til en Opbyggelsesbog i Ordets bedste Forstand; ikke fordi den bringer Bud om en Kristendom, der var finere og ædlere end vor Tids, eller om en Præstekultur, som næppe findes mere, men fordi hans Anvisning paa at lytte sig til Livets Musik, at uddrage Glæde af alle dets Foreteelser er eller burde være saa almen menneskelig.

Poul Tuxen.

EFTERLADTE BREVE AF GABRIELIS

2
3

FORTALE TIL FØRSTE UDGAVE.

Dersom det er sandt, at ikke sjældent en Bog allersnarest finder Læsere og Yndere derved, at den blot udtaler, hvad Mange ofte gjentage for sig selv i det Inderste af deres Bevidsthed, saa tør maaskee disse Breve haabe at finde dem. Men jeg haaber da ogsaa at de ikke skulle kunne volde nogen tænksom Læser Forvirring eller Ufred, men at snarere Det, der i det Hele gaaer igjennem dem, vil kunne tjene til at fremme den Aandsopreisning og Aandsopklarelse, hvortil vi Alle trænge.

Kjøbenhavn, i Decbr. 1825. Udgiveren

E. S. Efterat have fuldendt Reenskrivten af disse Breve, ønskede jeg at høre en reen og klar Dom over dem, og sendte dem derfor til Een af mine Venner. Man kan ikke blive overrasket paa en mere behagelig Maade, end jeg blev det, da jeg efter en rum Tids Forløb som Svar erholdt en formelig Recension, der saa ganske syntes mig at være, hvad en Bogs Recension saa sjældent er, eller kan være, et Sup-plement til den, saaledes som det mere hører Læseren end Forfatteren til, at levere det, at jeg strax fattede den Tanke, at lade den følge med Bogen; og, uagtet man i vor Tid ikke mere pleier at give de Bøger, man sender ud i Verden, de Anbefalinger med, som deres første Læsere skjænkede dem, har jeg dog ikke kunnet opgive den Beslutning at bringe denne Tanke til Udførelse.

Ved nærværende anden Udgave har jeg kun at bemærke, at den ganske er aftrykt efter den første med Undtagelse af, at Retskrivningen i nogle Henseender er bleven en anden, at Udtrykket paa et Par enkelte Steder noget lidet er blevet forandret, og at Oversættelser af de forekommende latinske Ord ere tilføiede i Noter under Texten.

Kjøbenhavn i April 1851.

5

Dansk Litteratur-Tidende for 1826

No. x

Efterladte Breve af Gabrielis. Samlede og udgivne af Frederik Christian Sibbern. Kjøbenhavn 1826, Trykt hos C. Græbe. 170 S.

Dersom en Literatur-Tidende havde Læserinder, saa vilde jeg sige: »Kjære Læserinde! denne lille Bog er ikke for dig. Forfatteren har paa en underlig Maade just lader Det trykke, som du pleier at springe over i de Bøger, du læser, og derimod beholdt Det for sig selv, hvorefter du bladdrer. Naar du vil anvende nogen Flid, kan du maaskee faae Kundskab om Begyndelsen af et Par Historier, derimod erfarer du slet ikke, hvad der videre bliver af, ja, naar du endog har begyndt at fatte nogen Interesse for Helten, saa løber han bort, skal først med næste Post berette, hvor han er løben hen, og denne Post er udebleven. Skulde du endog høre til dem, der ikke blot ville læse Begivenheder, men ogsaa Skildring af Følelser, der gjerne lytte til Beskrivelsen af de Smerter, som kunne sønderrive et menneskeligt Bryst, da er det vel vist, at Forfatteren just giver dette, men den Følelse, den Smerte, han skildrer, er en saadan, som du aldrig har fornummet, og med hvilken du derfor ikke kan sympathisere. Hans egentlige Thema er den Forladthed, som den unge Mand føler, naar han er kommen ud i den vrimlende, rige Verden, efter 6 hvis Herlighed han saa længe forlængtes, og see! Palladsets Sale ere inden i ganske anderledes, end de vare i Barnets Phantasie, da det stod paa Gaden, og saae op til Lysene, der straaledede ud gennem Vinduerne. Alt, hvad Verden tilbyder ham, i det han fornemmer Tomheden af dens Lyst, er Arbeide, som han ikke kan komme ind i, fordi det fattes ham paa klar Indsigt, modnet Kraft, fast Villie. Det Eneste, hvorfor, som han synes, hans Sands var fuldadeligen opgaaet: Kjerlighed, Deeltagelse, Opmærksomhed, - deraf finder han næsten Intet. Du derimod, kjære Læserinde! du blev i din Families Skjød, og hvilke Bekymringer du endog der kunde have, hvad du end meente at kunne klage over Kulde eller Tilsidesættelse i dit Hjem, du veed kun Lidet om, hvorledes en Student har det paa sit Værelse under Taget eller sit Kammer paa Regentsen. Og da du kom ud i Verden - der er intet saa glimrende, som en ung Piges Fremtræden, hvorledes Alle flokke sig om hende, Alle synes kun at have Opmærksomhed for hende, Alle kappes om den mindste Gunstbeviisning, og selv de Gamle lønligen misunde Ungdommen dens Ret at kunne beile til hendes Bifald. Det Eneste, hvorved du kunde gjøre dig Det, som her forekommer, forstaaeligt, var maaskee den bedre, men krænkende Følelse, du fornem, naar du stundom i en glimrende Forsamling saae dig tilsidesat for dem, om hvilke du med klar Bevidsthed sagde dig selv, at de vare slettere end du, naar du saae dem tiltrækkende selv for saadanne unge Mænd, hvilke du agtede, og om hvilke du vidste, at de foragtede dem i deres Hjerte. Dog var der i denne Følelse en Fortørnelse, som du ikke finder hos Gabrielis; han er ikke fortørnet, enten paa Him- 7 melen eller paa Menneskene, men hans Bebreidelser vende sig kun mod ham selv; og saaledes var der i dit Liv næsten intet Analogt, hvilket Læsningen af disse Breve paa ny kunde vække.«

Altsaa, til Læseren var det, Recensenten her skulde vende sig; men han tilstaaer, at en Literatur-Tidendes Læsere - skjøndt han selv hører deriblandt - forekomme ham at udgjøre en ganske anden Classe af
6 af 118 sider

Læsere, end de, hvilke Udgiveren har villet meddele disse efterladte Breve. Rec. bærer altfor megen Ærbødighed for dem, til at han skulde forestille sig dem anderledes, end som lærde, dygtige, forstandige Mænd, - som altsaa vel forlængesiden have glemt, hvad der bevægede og forvirrede deres Ungdom, hvad der ofte afbrød deres Flid, som, hvis de erindre det, nu smile derover, som over gamle Daarligheder, eller klage derover, som over spildte Aar.

Og dog, min Læser! om du end er utilfreds med Bogen, og med Recensionen, der anbefaler dig den, dog veed jeg, at den vil øve en tiltrækkende Magt over dig, at der er en Tone i den, som du forgjæves vilde tvinge dig til ikke at lytte efter, som anrører Strenge i dit Indre, der maaskee længe ikke klang, men som, hvor lidet den end stemmer med Livets stærke Musik omkring dig, dog hører til en gammel, vel tungsindig, men kjær Melodie, som du aldrig ganske har kunnet glemme. Disse Breves egentlige Thema er den Gysen, hvormed den Unge, i hvem mange Tanker og mange Følelser gjæres, uden at kunne komme til Klarhed, betragter sig selv som »et forvildet, veiløst Menneske, der fattes den Livets Kjærne, om hvilken Alt, hvad vi modtage, skal samle sig, for at fremme vort indre Liv,« er »den frygtelige indre Sønderrevenhed 8 i en Sjæl, der søger Fred og en Begyndelse til et Liv, og ikke finder den, der søger sig selv og sin Gud, og søger Begge forgjæves« (S. 84). Vi smile mangen Gang over os selv, naar vi siden tænke tilbage paa denne Tid i vor Ungdom, og erindre, hvorledes det dengang forekom os, som vare vi allerede udlevede, som om der laae »et heelt fortabt Liv« bag ved os (S. 137); og dog var Livet neppe begyndt. Det er i Sandhed ofte en frygtelig Tilstand, og der ere saare Mange, for hvilke Ungdommen, den stormfulde, udannede Ungdom, sønderreven .af saa mange Lidenskaber, som vil saa Meget, og formaaer saa Lidet, langtfra ikke er den lyksaligste Tid i Livet, hvorfor den saa ofte udgives. Men Gjæringen er aldeles fornøden, for at Vinen kan fremkomme - kun at Gjæringen lykkes vel! Thi, som Gabrielis træffende bemærker, »det Værste er, at da letteligen, i vort Inderste selv, en lokkende Fristelse træder os imøde, hvori, i Skikkelse af en Alting jevnende Ven, en arrig Fjende taler til os« (S. 85). Dersom denne Fjende seirer, da modnes - hvis man vil kalde dette en Modnen - Væsenet i Kulde og Hovmod og Had; Stammen bliver maaskee ret fast, men uden Blomster og uden vederqvægende Frugter.

Hiint Thema gaaer nu i mange Variationer gennem alle disse Blade, og forsaavidt er det en Mangel af Fred, der udtaler sig i Suk og Klage. Allerede dette kan være velgjørende. Det er den Ældre gavnligt, stundom ret levende at sættes tilbage i den forrige Strids-Tilstand, og desto mere, dersom Striden *altformegef* er endt - thi ganske skal den ikke endes - dersom de Følelser, hvoraf den fremgik, ere i Begreb med, ikke at ordnes og forklares, men at 9 uddøe. Og for den Unge er det ofte lindrende og lægende, at han veed, at andre Mennesker have været stædte i den samme Trængsel; han mener ofte i en Blanding af Hovmod og Mismod, at han ene i Verden er given til Priis for denne Jammer. Det er stedse interessant, at enhver Livets Tilstand træder frem i en tro og levende Skildring; men vistnok bliver Skildringen piinlig, dersom det kun er en forstyrret Tilværelse, som stunder til Undergang, der skildres. Men Udgiveren mener med Rette (see Fortalen), at det, der gaaer igjennem disse Breve, vil kunne tjene til at fremme den Aandsopreisning og Aandsopklarelse, hvortil vi Alle trænge. Og dette er det Mærkværdige, det Sjeldnere ved disse Breve: uagtet al Jammer, uagtet den idelig tilbagevendende Klage, stunder den Sjæl, som her udtaler sig - forskjellig fra Werther, om hvis Lidelser Enhver her vil erindres - ikke til Døden, men til Livet; den er knuget, fængslet, piint, men dens indre Kraft er ikke overvunden; vi forvisses ideligen om, at det dog er en dygtig Tilværelse, der vil udvikle sig af denne Forvirring. Hvor meget endog Livet selv her er den Klagende en Byrde, dog er det hans første og sidste Bøn: »lad mig ikke døe midt i denne Elendighed. Hellere vil jeg, som den evige Vandrer fra Jerusalem, slæbe denne Byrde gennem alle Aarhundreder indtil Herrens Gjenkomst. Først naar det engang kommer til Gjennembrud i mig etc.« (S. 91). Med hvormegen Klarhed siger han ikke sig selv, hvad der mangler ham: »den første af alle Betingelser. Hvor kan et lidenskabeligt, egoistisk Hjerte være skabende? etc.« (S. 75). Hvor klart erkjender han ikke, at hvad der i det Udvortes fornemmelig fattes ham, er 10 bestemte Pligter som skulle udføres, og med Besværlighed; at dette vilde sysselsætte den ørkesløse Sjæl, og tvinge det kjelne Hjerte til at dvæle ved andre Gjenstande, end sig selv. Snart higer han ud i Krigens Tummel og Farer, snart vil han begrave sig i tørre videnskabelige Arbejder, »læse Hebraisk efter Danzii Grammatik«, snart ønsker han sig i en træilende Arbejdskarls Stilling. »Af Livets Glæder, siger han, begjærer jeg ikke min Andeel, men af Livets Møie og Besværlighed kræver min Sjæl den« etc. (S. 135). Denne Higen erkjender den dybere indtrængende Læser snart at være noget Andet, end en Feberdrøm; det er den endnu uforstyrrede Naturs Stræben til Helbredelse, til Livet. Derfor, naar Gabrielis tilsidst iler ud i Verden, til et Øiemed, da troer man det vel om ham - skjøndt man ikke erfarer, hvad han vil - at det ikke er Undergangen, han, som en Daare, iler imøde, men at det er en bestemt Virksomhed, der er opgaaet for ham, og at den Instmct, hvormed han griber den, ikke leder ham vild.

Dersom en Læser ikke vil opfatte denne Traad, da vil maaskee Læsningen blive ham trættende; men for saadanne Læsere ere disse Breve heller ikke udgivne. Andre Læsere ville med Deeltagelse følge de eensformige, men dog paa mange forskjellige Maader nuancerede Udbrud af den samme Følelse; og dersom det bliver dem for Meget paa eengang, ville de dog snart vende tilbage dertil igjen, og snart beklage, at disse Breve ikke ere flere. Ogsaa tilbyde nogle Episoder en Afvexling, som dog nøie griber ind i det Hele. Saaledes den Vens Historie, som fra en anden Bestemmelse pludseligen udkaarer Skolelivet. Det Pludselige i denne Forvandling retfærdiggjøres ved Udfaldet; det var virkelig til det Inderste, at Lienhard og

Gertrud havde talet; og Kampen mellem hans Pligt og hans Kjerlighed er i høi Grad interessant. Saaledes er ogsaa Fortællingen om den gamle Amtmandinde riig paa fine, velbenyttede Træk. Man røres over de Forvildelser og Smertes, der kunne finde Sted i et Liv, der hverken syntes forvildet eller sørgeligt, og over det Resultat, hvortil hun omsider er kommen, »at der ikke ligger Magt paa, hvad enten vort Liv bringer os Fryd eller Smerte, naar vi kun tilbringe det saaledes, at vi kunne døe i Fred« (S. 124); og man frapperes over den Ironie, hvormed Skjebnen lader den unge Mand see sine hede Drømme om, ret at udgræde al sin Jammer ved et elsket Væsens Bryst, opfyldte - i Armene paa en gammel rynket Kone.

Hvad Gabrielis ved forskellige Anledninger ytrer, maa naturligviis opfattes som *hans* Yttringer, og ikke som den rolige lagttagers Dom. Saaledes maa det katholske Skriftemaal vel synes ham en Trøst og Lise for et besværet Hjerter, og det maa forekomme ham, som om dets Afskaffelse var et sandt Tab for Livet (S. 54). Den rolige Betragter erkjender ikke blot de uundgaaelige Misbrug (og at det just var, for at disse Misbrug kunde finde Sted, at Skriftemaalet erholdt den tvungne Udvidelse i den katholske Kirke); men ogsaa, at det aldeles overstiger menneskelige Kræfter, paa denne Maade at høre Skrifte af en Mængde, da Skriftestolens loci commune-s kun lidet kunne trøste og gavne, hvor der just, hvis nogensinde, udfordres den dybeste og skarpeste Indtrængen i Individualiteten; at et virkeligt Skriftemaal er 12 ogsaa i den protestantiske Kirke enhver Præst forpligtet til at høre af dem, der ville vende sig til ham, om end ikke i Kirken; og at det Vigtigste og Trøsteligste er, at udgyde sit Hjerter for Gud, som aldrig misforstaaer os, og saaledes at gjøre Bønnen til sit Skriftemaal.

Derfor beholder hiin Yttring ligefuldt sin subjective Rigtighed i Gabrielis's Mund, som overalt intet Ord, ham selv angaaende, mangler denne subjective Sandhed. Ogsaa de faa øvrige fremtrædende Personer ere bestemt og træffende tegnede; saaledes Gabrielis's Elskede, som »ved al sin tryllende Hengivelse endnu er saa selvegen, saa characterstreng, ja næsten steil og utilgjængelig« (S. 90). Desuagtet kunde det omtvivles, om det forholder sig saa, at hun har fundet sig saa rørt ved Socrates's - efter Rec. Følelse - kolde Død, eller om der gives noget virkeligen *qvindeligt* Væsen, for hvilket Platos Dia* loger i det Hele (ikke enkelte Steder) kunne være tiltrækkende.

Denne Recension, hvormed jeg, halv i Spøg, takkede Udgiveren for Meddelelsen af disse Breve, har han for Alvor villet at skulle ledsage Brevene ved deres offentlige Fremtrædelse. Jeg har ikke kunnet nægte min Ven mit Samtykke dertil, skjøndt jeg her kun svagt har kunnet antyde den Rigdom af lagt? tagelse og Følelse, som disse Breve indeholde. Der vil saaledes blive nok tilbage for den virkelige Recensent i den virkelige Literatur-Tidende, som tillige vil befinde sig i det sjeld/ne Tilfælde, ikke blot at have en Bog, men ogsaa en Recension at recensere.

J. P. Mynster.

13

Den 4de Octbr. 1813.

Lad det være godt, min trofaste Ven! at jeg raskt har udført min raske Beslutning, at jeg har revet mig løs fra Dig og Din trofaste Omgang, og er tyet til min Barndoms. Steder. Jeg veed det vel, at jeg lige saa lidet gjenfinder min tabte Ungdom her, som jeg vilde gjenfundet den paa Bjergenes Toppe, om det atter var bleven mig forundt at drage ud for at aande deres frie Himmel. Men lad mig raade. Gud veed, hvor meget jeg holder af Dig, hvor inderlig jeg takker Dig for enhver Time, jeg henlevede med Dig. De vare mig tilsidst det Eneste, jeg havde tilbage, og naar jeg den lange Dag igjennem jammerfuld havde slæbt mig omkring, havde jeg dog eet Øieblik daglig, da jeg livnedes op igjen, naar jeg saa Dig komme hen ad Veien. Hvor ofte var jeg nær ved at falde Dig om Halsen, naar vi skiltes ad, og at takke Dig med tusinde Taarer. Jeg var kun for bly til at gjøre det, thi det er ei saaledes, Du kan lide det.

Nu jeg engang er borte, lad mig blive. Skrive til Dig vil jeg ret meget, Alt, hvad en Gud eller en ond Time indgive mig.

14

Min Fodtour hertil har vederqvæget mig usigelig. Til en saadan Bevægelse har jeg længe trængt. Dertil endnu den friske, klare, dunstfrie Efteraarluft, den allerede koldere Vind, som nu og da strøg hen over de nøgne Marker, den lavere Sol, det faldende, raslende Løv i de gulnede Skove, og mod Aften den ossianske Himmels mangfoldige Graat i Graat. Alt Dette klang sammen i mig til en Samvirkning, som dybt har husvalet mig, og har opfyldt mig med en Rolighed og en Evighedens Følelse, som jeg længe havde forgjættet

Fra min tidlige Ungdom af har jeg elsket den hendulmende Natur i Høsten, mere, end det frodige Foraar, endog dengang, da Livet i mig selv var allerfrodigst. Bestandig lød i Høsten Evighedens Stemme til mig, og en Røst fra Tilværelsens underfulde Dyb, der forkyndte dens Bestand og indre Friskhed. Thi allerede i mine tidlige levelystne Dage lærte jeg med en ubeskrivelig Erkjendelsens Glæde just i alle Tings Omskiftning og Naturens aldrig hvilende Forvandling at skue det aldrig fængslede Livs indre Vælde.

Jeg fornemmer det engang igjen med inderlig Taknemmelighed, at jeg endnu ikke er døet af fra disse

Følelser.

Ja! Du dør hen livfulde Natur, Din Glands udslukkes, og Din Pragt falder af. Men det var Det, jeg længtes efter, da Sommerens Fylde pressede mit Bryst. Jeg kan græde bitterligen, naar den dunkle Nat hvælver sig over det forstumende Liv. Men det Væld, hvorfra mine Taarer komme, er Hjertets Glæde ved Herren.

Jeg skriver Dig disse Linier til underveis, en Miil fra mit gamle Kloster i Skoven. Naar jeg kommer 15 did, føier jeg Mere til, og sender Dig det alt. Dog maa jeg først overstaae de første Dages Rørighed. Gid jeg først existerede der saa eensomt, som i dette Øieblik, da kun Vertindens uafbrudt snurrende Rok spørger ind til mig, og ellers Ingen. Siden kan Du hver Uge vente fra mig; tag villig derimod og svar mig engang imellem, naar Du ret har Tid og Lyst.

Jeg bliver her Natten over. I Morgen tidlig gaaer min Vei gjennem en Skov, hvilken jeg ikke kan betræde igjen uden Veemod. For ti Aar siden, da jeg forlod Skolen, for at komme ind i et nyt Liv, hvorm jeg ikke havde nogen rigtig Forestilling, kun en sælsom Anelse, - thi jeg var endnu ganske et Barn, - stege vi af der, for at vi sidste Gang kunde gaae igjennem Skoven. Vi skare vore Navne i en glat Bøg. Jeg vil søge den op, om den vel staaer endnu.

Den 6te Octbr.

Det var en lykkelig Stund, da jeg faldt paa at tage herud. Jeg kan ikke sige Dig, hvor qvægende det er for mig at see saa mange Barndomsminder igjen. Det gjør mig inderligt godt, at gaae omkring igjen i disse Skove og Marker. Alle Udhuse, alle Gaardsrum, alle Trapper og Gange har jeg igjen besøgt, og har igjen taget dem i Besiddelse. Det er for mig, som om en mild, liflig Luft er udbredt om alle disse Steder. Venlig og dulmende tale alle Gjenstande til mig. Jeg er som i mit rette Element, der svarer til mit Hjertes Attraa. Jeg har havt Øieblikke, hvori det var for mig, som følte jeg levende en fyldig Skabning imellem mine Arme og et varmt Hjerte banke imod mit.

Dertil den herlige Ro. I Skoletimerne baade Formiddag og Eftermiddag nyder jeg en uforstyrret Een 16 somhed, medens jeg frit vanker om i hele Egnen. Siden er jeg desto friskere til Samtale og Samqvem med dem alle, der endnu have nok at spørge om.

Du kjender de skønne Stier igjennem Skoven langs med Aaen baade paa denne og paa hiin Side. I Morges gik jeg Veien ad vort gamle Badested til. Underveis vilde jeg søge et Sted op, hvor jeg i forrige Tider ofte dyssede mig i alleslags eensomme Drømme. Det var paa en Brink ved Aaen, men inde i det tætte Krat. Selv paa den lyseste Dag var der et stille Halvmørke. Kun een Aabning tillod Blikket at øine et Glimt af Aaen og af en Sti paa hiin Side, der netop paa dette Sted blev fri i Skoven, men strax igjen tabte sig imellem Træerne. Hvor ofte stod jeg der og morede mig ved at see Karle og Piger, Lærere og Disciple komme forbi og strax forsvinde, uden at de tænkte paa, at jeg stod og gav Agt paa dem. Stundom blev jeg liggende paa denne Plet under en knudret Eeg, indtil Mørket faldt paa, og det forekom mig skummelt og ængsteligt, naar jeg vaagnede op af mine Phantasier.

Her var det da ogsaa, at den Snylteplante, der siden bestandigen lige ind til dette Øieblik har snoet sig op ad min Existentses Fremvæxt, rodfæstede sig og pleiedes hjerteligen. Thi allerede den Gang qvægede sig det unge Hjerte ikke blot ved Natur og Læsning og ved enhver Kjærlighed, men det hengav sig ogsaa lidenskabeligt til hule matte Drømmerier om Fremtids Daad og Storhed, og den fattigste af alle Nydelser fyldte Sjælen med en fordærvelig Indeglædes falske Rigdom.

Just i disse Erindringer og Betragtninger gik jeg, søgende Stedet. Paa eengang blev jeg staaende paa 17 en Plet, hvor besynderlige Minder reiste sig hos mig. Jeg stod, hvor jeg vilde hen, og vidste det end ikke. Endeligen gjenkjendte jeg Stedet. Den' tykke Eeg var fældet, Alt var luftet og aabnet, det Tryllende var forsvundet. Uden nogen Veemodsfølelse gik jeg tilbage fra en Plads, der i de ti sidste Aar ved tusinde dæmrende Erindringer og Længseler havde været knyttet til mit Hjerte. I Nærheden af Donauen, i Egnen af Regensburg, stod jeg engang ved Bredden af en lille Flod paa et lignende Sted, og maatte græde af Veemod. Ogsaa i Aften føler jeg den samme bittersøde Lyst reise sig hos mig. Men i Morges stod jeg der uden at røres.

Den er fældet, den runkne Eeg, af hvis Blade jeg saa gjærne vilde fortjene en Krands, og mine Forhaabninger ere fældede, som den.

Dog! den evige Natur lever jo endnu og aander mig imøde fra alle Sider. Jeg vil i Dag holde mig i den milde Rolighed, som er bleven mig tildeelt. I Dag vil jeg ikke forsage.

Den 7de Octbr.

Ville I unde mig nogen Gave, I Guder, saa under mig den, at kunne udtale Det, der trænges i mit Hjerte, rhytmisk og melodisk. Ofte staaer det i mig og vil frem, jeg hører Tacten og Tonen, Lydenes Fald og Følge;

det er, som om en Melodie sang sig i mit Indre, og kun i den Form, i ingen anden, ville Ordene i mig frem, men kunne det ikke. Tusinde have deri Gave, at Ordene let føie sig for dem til Vers; for mig ville de aldrig articulere sig melodiskt eller metriskt. Intet Ord finder i mig sin Gjenklang i et Riim, saa meget det end arbejder og søger; ikke et Hexameter 18 eller Pentameter kan komme i Stand, saa ofte ogsaa en elegisk Stemning i mig længes efter den elegiske Klang.

Den 10de Octbr.

Naar der dog kun maatte undes mig den Ro, hvortil jeg trænger. Naar det dog kun maatte tillades mig at bære mit Livs Byrde med mig selv alene. Jeg vil ikke plage Nogen med Det, der nedtrykker min Sjæl, men Ro vil jeg have, Ro, Ro.

At give mine Aftener til Priis og mig selv tilligemed dem, derpaa var jeg belavet. Jeg havde afgjort det hos mig selv, at jeg dermed vilde købe mig mit Fristed og en herlig Rolighed for den hele øvrige Dag. En Midnattens Time var det altid let at skaffe mig fri under den stjernefulde eller skymørke Himmel.

I fire deilige Dage har jeg nydt min Attraaes Fylde. Fire skønne Dage er jeg hendulmet i sød Stilhed. En rolig Efteraarsdag, netop som den, der mildt har hvilet over Egnen, og, tilhyllende Solens Glands, har fordeelt dens Lys til et jævnt ligeligt udbredt Graat. en saadan har stille og qvægende staaet i mit Indre.

Men nu er det ude med denne inderlige Stilhed. Allerede har Harme ægget mit Hjerte op, og fyldt mig med tusinde bittre Tanker. I dette Øieblik er jeg kommen hjem fra en Spadseretour, den første, paa hvilken ingen venlig Erindring har qvægende samlet, nei ærgerlige Tanker have opirrende sønderrevet, mit Sind og min Stemning.

Jeg er paa Veie til at søge op i gamle Papirer og Minder, for at bringe mit Sind i Gled igjen. Men først maa jeg i et Par Ord til Dig udtale min Harme og kaste den fra mig.

19

O Gud! Jeg veed det vel, at jeg skulde betænke, hvad det vil sige i dette Liv, at have een Dag ægte, stille Rolighed. Jeg skulde takke Gud, at han har undt mig den i fire fulde Dage. Jeg burde kunne holde længe ud med Efternydelsen af disse fire fulde Dage. Men jeg havde saa vist stolet paa, at her Intet kunde forstyrre mig, uden mit eget Hjerte. Nu! jeg vilde slaae mig til Taals, dersom jeg kunde forlade mig paa Dagen i Morgen. Men i Morgen har hele Skolen Lov, fordi der skal holdes en Fugleskydning, hvori da ogsaa jeg har min Lod. Hvad der giver de Andre Frihed, røver mig min.

Hvad det kan være, der har sat mig i denne Stemning, vil Du spørge, og neppe tør jeg sige Dig det: saa aldeles seer det ud som en Smaating, ja er det maaskee i sig selv. Det er ikke Andet, end at et godt Menneske, der gjerne vil knytte sig til mig, har forstyrret mig et Par Formiddage med Tale og Debat, af den Art, som ikke fører til Noget. Men det vil tillige sige, at jeg fra nu af veed et Væsen i min Nærhed, som gjerne vil søge mig, og som jeg gjerne vil undflye; at jeg ikke mere veed mig sikker paa nogen Spadseretour, ikke nogen Morgen veed mig sikker paa mit Værelse, og at jeg nu vel altsaa mangan Gang skal gribe til falske Foregivender, for at slippe fri, disse Forevendinger, som jeg altid har hadet saaledes, at jeg hidtil endnu bestandig har tabt den Time, jeg ved dem vilde vinde, ved at ærgre mig hele Timen over, at jeg havde maattet gribe til dem. Jeg trænger saa ganske til at leve i reen Fred og kjærlighed, uforstyrret og ligefrem og som min Hu tilsiger mig det. Og nu skal her, hvor jeg havde haabet at kunne det, en ny Plage tirre mig, og just den gode 20 Tilbøielighed, som drager Andre til mig, skal være Det, hvorved, fordi den fængsler og hilder mig, min Harme ægges og næres. Intet er utaaleligere for mig, end over lutter Samqvem med Andre, en heel Dag igjennem ikke at kunne komme til at drage Aande i Eensomhed og nyde Samqvemmet med mig selv. Jeg er efter en saadan Dag tilmode, som om jeg havde været paa Parforcejagt, hvor jeg havde været det jagede Dyr. Og en saadan Dag havde jeg i Gaar, og det begyndte paa Ny strax i Morges.

Ja, min Ven! hvis det ikke var Andet, der forbittede mig, end de tvende tabte Dage, hvor let vilde jeg glemme det. Hvis bestandig i Livet Alt kunde være forbi med det fortredelelige eller smertelige Øieblik, hvis en bitter Stund kun var en Stund, o min Gud! hvor gjerne vilde jeg udholde den, om den saa varede hele Dage. Men næsten altid slaaer den Fortred, der rører vor indre Tilværelse, en ny Kilde til Bitterhed eller Mismod løs i vort Hjerte, hvoraf Harmen nu bestandig paa Ny kan vælde frem. Hvor ofte er et Udbrud af Trætte imellem Tvende ikkun Gjennembrudspunctet for en i sig selv bestaaende Disharmonie imellem dem, der ikke først nu opstaaer, nei, der nu blot kommer tilsyne, men der fra nu af ogsaa, om man end forebygger de nye Udbrud, just ved denne Forebyggen standser og hilder det frie Liv og indesnævrer Sjælen.

Jeg har engang i mit Liv fornummet, hvad det er at existere daglig, fra Morgen til Aften, sammen med et Menneske, med hvem man ikke harmonerer. Vi gjorde en lang Fodreise sammen, indtil jeg endelig tog mig deri, og følte, hvad der var godt for os begge, og midt i Reisen greb et Paaskud til at skilles fra 21 ham. Den fuldelige Adskillelse er i saadanne Tilfælde det Bedste og Rette, hvor den er muelig. Men dertil ere Menneskene sædvanligen ikke resolute nok, og de bevare heller et halvt Forhold og skjærpe og friske hellere

Ukjærlighedens Braad idelig paa Ny, end at de skulde skaffe sig Ro. Vi ere nu eengang Børn og bede dagligen: led os ikke udi Fristelse! og vi skulde heller undgaae enhver Anledning til ukjærlige Yttringer, end fra Moment til Moment at kastes frem og tilbage imellem Ro og Uro. Hvilket Saar læges da, naar det ikke faar Ro?

Men bedre er det vistnok, naar det slet ikke kommer til Saar og Udbrud. Og saaledes holder jeg det og herude. Gud bevare mig fra, i disse velsignede Egne at komme i Ufred med Nogen. Kun hvad der er mig næsten lige saa utaaleligt, det har jeg da allerede: et halvt Forhold. Jeg har altid hadet disse halve Forhold. Hvor jeg ei kan have et heelt, vil jeg helst intet; jeg kan ikke udholde Forhold, som skulle synes at være Noget og dog ere Intet.

Dog, hvor Meget har jeg allerede skrevet, og endnu ikke Det, jeg meest havde i Sinde. Nu, dertil finder jeg vel i Morgen en god eller ond Time; eller maaskee jeg da ei har Lyst dertil. I Aften skal jeg i et Selskab hos den gamle, vakkre Rector, og jeg gaaer nu derhen i en bedre Stemning, end jeg havde kunnet det for et Par Timer siden. En saadan Afleder formaaer et Brev at være.

Samme Dag sildigere, henimod Midnat. Jeg kommer fra mit Selskab, og har følt mig der saa vel, som jeg altid føler mig, naar jeg er hos den gamle Rector og i de Stuer, hvori min Barndom dag 22 Ugen næredes ved den kærlighed, hvori et barnligt Hjerte trives saa vel. Det er nu Midnat; men hvad der hele Aftenen stille har gjentonet i mit Indre, maa jeg bringe i Ord til Dig, inden jeg ender Dagen, Jeg har kun Dig alene, til hvem jeg har det Hjerte, ubundent at lade mit Indre tale. Tag da venlig og villig imod Alt, hvad jeg skriver, det være end skurrende og forvirret. Allerede imedens jeg udtaler dem til Dig, løse mine Dissonantser sig op i Accorder. Saa lad mig da have den Forvisning, at jeg i min fjerne Vens roligt opfattende Anskuelse lever klarere og helere, end i mit eget Livs ustadige Vaklen. Und mig den Trøst, at jeg i Dig har en Ven, der, efter Goethes Ord, mild og lindrende, som Maanen over mine natlige Vandringer, vil brede sit Øie ud over mine Breve og over min Tilværelse. Jeg lever i det Haab, engang has Dig igjen at læse disse Breve, og at da Alt vil være godt igjen.

Den 11te Octbr.

I Forgaars var det Løverdag. Jeg sad i min gode Ro. Ved Schillers Digte, især hans Yngling ved Bækken, vakte, nærede og opløste jeg min indre Fortvivlelse til en stille Veemod. Jeg tænkte ret engang igjen med stille Lyst paa det søde Væsen, der volder mig al min Qvide. Et sødt Haab opfyldte mig: hun vil maaskee savne Dig og tænke kjærligt paa Dig, sagde jeg ved mig selv. Hun havde været saa stille god den Morgen, jeg sidste Gang var hos hende. Vel gik jeg dengang fra hende med et Hjerte fuldt af Bitterhed; thi alt for skarpt følte jeg, hvor Meget jeg havde tabt; al hendes Godhed saae ud for mig, som en blot Overbærelse, som om hun blot viiste mig den, 23 for ikke til Afsked at krænke mig, men at skilles fra mig saa lempeligt som mueligt. Og jeg harmedes derover og var tungsindig den hele Dag; og jeg var gjerne løbet til hende endnu engang, men jeg frygtede for, at jeg da endog skulde miste den Skjærv igjen, der var kastet hen til mig. Nu derimod forekom mig hendes ømme Venlighed saa sød, at jeg ret følte inderlig Taknemmelighed imod hende. Jeg hengav mig til min Smertes hele Sødme, og ilede ud i mine Skove. Men da var det forbi med min Ro. En just ikke ganske ung Student, som er Huuslærer hos Birkedommerens, og tillige giver Præstens Børn Information, mødte mig og blev hængende ved mig. Han vidste nok, sagde han, at jeg saaledes pleiede om Formiddagen at spadserere, og havde just i Dag ønsket at møde mig, for at gjøre mig Selskab. Det var hans frie Dag i Dag, thi saaledes havde han udbetinget sig det, hans ugentlige lille Ferie, Løverdag og Søndag, til hvilken han glædede sig hele Ugen. Jeg resignerede strax, og tænkte at holde det ud, til jeg paa en god Maade kunde slippe. Han fortalte videre, at han egentligen ikke var Huuslærer i de to Familier, men blot i nogle Maaneder havde paataget sig at være det for en Anden, som den halve Sommer havde ligget syg i sit Hjem, at han havde længtes efter at blive befriet fra denne Past, men at han nu, saa længe jeg blev her i Egnen, ikke brød sig om at blive. Vi gik saaledes en Stund, men snart viiste det sig, hvad der laae min nye Ven paa Hjerte. Han haabede hos mig at faae en ret tilfredsstillende Dom over den nyeste Philosophie, som han kaldte den: en ret ordentlig Besked om, hvad man skulde antage af denne Philosophie, og hvad ikke. Jeg, meente han, 24 skulde især hjælpe ham paa det Rene dermed. Skal Du nu have det at plages med herude? tænkte jeg ved mig selv; thi i Sandhed Ingen kan være mindre skikket til at hjælpe Andre paa det Rene, end jeg. Imidlertid gik jeg ind i Adskilligt med ham. Han fortalte mig, hvad han havde læst af de nyeste philosophiske Skrifter, og hvad han især havde holdt af, men hvad han derimod ikke kunde finde sig i. Jeg svarede saa godt jeg kunde; dog maatte han snart i mine Svar mærke noget Vist, som om jeg bestandig vilde holde en dybere og omfattende Undersøgelse fra mig. »Jeg er Dem ikke god nok til, sagde han endelig, at De ret vil indlade Dem med mig.« Dette . fortørnede mig. Jeg standsede, vendte mig mod ham og svarede: »hvor De dog kan ville sige det; i Sandhed, dersom jeg kunde tænke saaledes, saa var det mig, der ei burde være god nok for Dem. Jeg vil give Dem Alt, hvad jeg har at give, ja mere endnu skal Deres levende Interesse som Funker kunne slaae ud af mig. Men vent ikke, hvad jeg aldrig har havt, en omfattende og endelig Dom om disse Skrifter: det er Noget, jeg aldrig har tænkt paa at behøve. Forlang ikke heller, at jeg skal criticere, hvad jeg elsker. Fremfor Alt ikke laste eller irettesætte. Jeg har aldrig spurgt mig, om nu denne Philosophie er den rette endelige, til hvilken man kan holde sig. Jeg har næret og qvæget mig ved den, og det var mig nok. Mig laae det kun paa Hjertet, hvad der var fornødent for mig, hvad jeg kunde og skulde holde mig til, og hvad der

kunde hjælpe mig gennem Livet. See deraf vil jeg meddele Dem, hvad De forlanger, om det kan hjælpe Dem til at udvikle hos Dem, hvad der kan være godt og fornødent for Dem.

25

Kun ingen Polemik. Jeg har aldrig kunnet fatte, hvorledes Polemik skulde kunne befordre Sandhedens Erkjendelse, som om Sindet blev klarere, naar det oprirredes, eller som om vi følte Livets Dybde inderlig ere, naar vi fristede Ukjærlighedens Braad i vort Indre.«

Saaledes omtrent var, hvad jeg sagde. Du, veed jeg nok, kan og vil ikke bifalde det alt; men er det ikke ogsaa derfor, jeg helst undflyer alt Sligt, fordi jeg føler, at der aldrig kommer Noget ud af mig, som ganske er ret og rigtigt? Den Tid, da jeg paa ethvert Spørgsmaal havde et af gjørende Svar strax, fast og bestemt, tilforladeligt, som om det ei kunde være Andet, o! denne Fyldens Tid begynder at vige fra mig, og dunkelt stiger den Tid op for mig, da jeg tilsidst Intet mere skal vide. O! om der saa vare tusinde Feilgreb i hine mine saa trygge Greb, hine mine aldrig uvisse, altid strax og med Følelsen af en uendelig Forvisning rede og færdige Tanker og Svar, saa var der dog en uendelig Sandhed deri. Men naar jeg nu snart Intet mere med Vished veed, og Intet tør sige, uden hvad der, afveiet paa det Nøieste, kan holde Prøve, er der da Sandhed og Fylde deri?

Vi gik naturligvis videre, og jeg søgte at lede en filosofisk Samtale ind igjen, og saa slap jeg da først, da Middagsklokken lød over til os, og jeg ilede tilbage. Eftermiddagen gik hen i Besøg med et Par af Lærerne, og om Aftenen holdtes et Gilde. Sildig kom jeg til Ro, uden at have en eneste Gang igjen kunnet fremkalde den skønne Stemning, der om Morgenen var bleven forstyrret mig saa pludseligen, og siden hele Dagen, som en venlig Sky, var bleven staaende i Baggrunden af min Sjæl. Nu glædede jeg mig 26 ret til Søndagmorgenen, et saa glædeligt Tidspunkt i Ugen, - Eftermiddagen er mig derimod næsten altid det mørkeste i den. Men jeg var ei opstaaet endnu, da allerede min Ven fra i Gaar stod ved min Seng med adskillige Bøger, og nu maatte jeg holde ud med ham i alleslags filosofiske Debatter, der hverken kunde være frugtbringende eller nydeisesfulde for ham eller for mig, indtil jeg tog min Tilflugt til Kirken. Siden var der ei at tænke paa Ro for mig, indtil jeg henimod Aften rev mig løs for at skrive til Dig, men dog først fik gaet en eensom Tour i Skoven.

Den 12te Octbr.

Som et bølgende Hav skyller den lystige Ungdoms støiende Liv imellem mig og mine fortabte Drengear, at jeg med Rædsel fornemmer min Tilværelses stivnende Kulde og det umaalelige Fjerne, som adskiller mig fra Eder, raske, vakkre Gutter!

Er der da Intet, siger jeg til mig selv, som kunde give Dig en opvakt Levelyst tilbage? Saa forekommer det mig, at jeg ikke behøvede Andet, end en eneste Gang af fuldt Hjerte at see ind i hendes dybe, blaae Øine, kun en eneste Gang at trykke hende til mit Hjerte, og støttende mit Hoved til hendes Skulder at græde min grændsesløse Smerte til Ende.

I Gaar, da en af Disciplene lykkelig havde nedskudt Fugleskroget, og nu med lydelig Jubel blev baaret høit omkring, da greb Erindringen mig alt for vældigt. Inden et Par Minuter havde jeg pakket noget Linned sammen, bragt Adskilligt under Laas og Lukke, og ilede nu ud i den frie Mark ad Landeveien. I den Kro, hvorfra jeg skrev mit første Brev til Dig, vilde jeg blive Natten over, og haabede, gaaende og 27 kjørende ved teiligheder, endnu til næste Aften at kunne naae ind; thi jeg vilde give mig ud om Morgenen, længe før Dagen gryede. Jeg gik en halv Miils Vei, til jeg i Skoven kastede mig ned under et Træ i det nedfaldne gule Løv, det samme Træ, hvori jeg for ti Aar skar mit Navn. Da overfaldt mig en dump aandelig Mathed. Det er ude med Dig, for Dig er Intet mere, sagde jeg til mig selv, og med en ubeskrivelig Lamhed paa alle Kræfter vendte jeg om. Og da jeg kom tilbage, og ikke fandt Nogen hjemme, søgte jeg den gamle Vægter op, og sad en Time hos ham i hans dumpe Kammer i Taarnet. Det store Uhr støiede over os, og han maatte fortælle mig Løst og Fast. Jeg havde ikke Mod til at være alene. Jeg var tilmode, som Den, der er bange for at see et Spøgelse.

Endnu har jeg det, som om Marven var blæst ud af mine Knokler, som man siger. Hvad vilde det hjælpe Dig, siger jeg til mig selv, om hun nu ogsaa et Øieblik blev henreven af Godhed for Dig. Det vilde kun være end mere at skjærpe Braadden i den Tanke, at Du har tabt Alt. Saaledes taler jeg til mig selv »og den evige Betragtning af mit Tab vælter sig forvirrende i tunge Taager om mit Hoved.« Og dog seer jeg hvert Øieblik den fyldige Skabning for mine Øine, og seer mig selv, hvorledes jeg holder hende i mine Arme, støtter mit Hoved til hendes Skulder, og græder mig mæt, og hvorledes hun da løfter mit Hoved op, tørrer mine Øine, og siger mig de sødste Ord til Trøst.

Du seer Sporene af mine Taarer paa dette Papiir. O min Gud! min Gud! er jeg da ganske fortabt?

28

Den 13de Octbr.

Dit korte Brev, min Ven, med de to Bøger har jeg faaet i Morges. Jeg takker Dig hjertelig derfor. Ja Du har Ret: Goethes Aus meinem Leben kan jeg have godt af at læse igjen herude. Jeg har desuden ikke faaet læst den helt til Ende. Det bevægede mig næsten for smerteligt at skue det fulde, rige Liv, som den unge levestynte Digter har levet., sammenholdt med min Armod. Jeg har mere end een Gang været inderlig rørt ved den. Men desto snarere vil jeg læse den igjen. Den er for mig en Vuggesang i stor Stil. Gud give mig hans ligelige Mod og dygtige Kraft i Lykke og i Smerte.

Mine Venner, skriver Du, lade mig hilse fra alle Kanter, og bede mig ikke at blive for længe borte: de have Lyst til, snart at begynde deres Vintersamqvem igjen, sige de, og jeg maa ikke fattes.

Gud bevare mig fra at komme. Dog, siig dem ikke Dette: lad mig ikke forstyrre dem Mindet om forrige Vinter ved at lade dem vide, hvor ulyksalig jeg ofte følte mig, naar jeg sad midt iblandt dem. Jeg veed selv næsten ikke, hvilken sælsom Attraction der var i deres Kredse, at jeg bestandig vilde være med, og ikke en eneste Gang var heelt tilstede og af Hjertens Grund.

Ikk'e Een heller fandt jeg i den hele Kreds, ikke Een i de Familiekredse, hvilke jeg dog vedblev nu og da at besøge, ikke Een, med hvem jeg ret egentligen harmonerede, ikke Een, hos hvem jeg ret vaktet til at udtale mit hele Indre, ikke Een, af hvem jeg kunde haabe ret at forstaaes, end sige Nogen, hos hvem mine Ord kunde vakt saa fulde Toner, at jeg kunde have hørt mine Ideer vende fuldeligere til 29 bage til mig fra en Andens Læber. Du var jo næsten den hele Vinter borte fra Byen, og da Du kom, hvor lang Tid gik hen, inden Du ret var at faae, og hvor sparsomt endda. Dog takker jeg Dig for hver en Time, jeg levede med Dig.

Hvor ofte forekom jeg mig saa alene og forladt, naar jeg om Natten paa Hjemveien samlede mit Sind fra Aftenens Adspredelse under den stjernefulde Himmel. Hvor ofte saae jeg et Billede paa mit Liv i de Kloder, der i utallig Mængde fuldende deres store Kredse over vort Hoved. Fjerne fra hinanden, eensomme og alene, gaae de deres Baner, rolige skue de hen til hinanden, og monne glæde sig ved Synet, men den ene veed ikke af, og bekymrer sig ikke for, hvad der uden Rist og Ro rører sig i den andens Indre. Saaledes er det i det store Verdensalt, og saaledes er det saa ofte i Jordens Dale.

Siig ikke: det er Menneskehad. Dets Navn klinger mildere. Forladthed er det bittre Vilkaar i Livet, der var mig saa tungt at lære, saa fornødent det end gjordes for mig. Nei! kald det ikke Menneskehad. En sød kærlighed og Glæde ved hinanden kan bestaae dermed: hvor øde vilde ellers Livet være. Men blandt Tusinde, der knyttet sammen ved et inderligt Velbehag, de finde i hinanden, ere der neppe Tvende, som forstaae hinanden af Hjertens Grund. O hvor sjeldent er det, at det Ord, der gaaer frem af Hjertets og Sindets inderste Dyb hos den Ene, finder et Hjemmested i den Andens Barm, hvorfra det, forynget, kan vende fuldere og skjønnere tilbage.

Kalder mig ikke utaknemmelig, I mine sandere, nærmere, trofaste Kjære! om I erfare, at jeg kan tale saaledes. Kalder mig ikke utaknemmelig, fordi jeg 30 er fuld af Fortvivelse. Sandelig jeg erkjender, hvor meget jeg maa takke Eder, at I optog mig blandt Eder, og taalte mig, naar jeg saa mangen Gang sad som tilsluttet imellem Eder, bestandig kun modtog og sjeldent havde Noget ret at give. Hvor takker jeg Eder, at jeg hos Eder fandt, hvad mit Hjerte trængte til. See! jeg trængte til at see Mennesker, der havde fundet et Middelpunct for deres Liv, der vare blevne til Noget, og formaaede at yde Noget, og kunde gribe raskt ind i Livet med Daad og Følelse. Og jeg har seet Eder, I, som have fundet et Middelpunct for Eders Liv, I, som ere blevne til Noget, og formaae at yde Noget og raskt at gribe ind i Livet med Daad og Følelse. Og min Sjæl takker Eder og stræber hen til Eder, og mine Ord og min Barm vilde for længe siden have trængt sig hen til Eder, hvis jeg ikke havde været forviklet i disse ulyksalige Baand.

Ja, jeg takker Eder alle, I mine rette Venner og Veninder, at I ikke ere, som jeg, hverken saa svage, eller saa ulyksalige, eller saa utaknemmelige imod Gud.

Men Dig vil jeg fremfor Alle takke, Du min Sjæls Elskede, Du alle mine Lidelsers Udspring! Ja af ganske Hjerte vil jeg takke Dig, at jeg har seet Dig og erkjendt Din Sjæls indre Herlighed. Gud veed, hvor dybt og bittert jeg føler det, at Du har stødt mig fra Dig, at Du har forstaaet Alt, hvad, hjælperigt, glædeligt og trøsteligt, jeg af al Hu attraaede at kunne bringe Dig, saa at saa mangen Gang mit vide Hjerte trangt sammensnøredes, naar jeg virkelig engang med opvakt Lyst kom til Dig. Men jeg vil holde fast min kærlighed til Dig og min inderlige Glæde ved 31 Din Tilværelses tryllende Ynde, ved den guddommelige Reenhed i Dine Træk, og den underfulde, dybe Energie i Din Retsindighed. Intet skal forstyrre mig Dit rene, skønne Billede, som jeg saa ofte med inderligt Velbehag prægede ind i min Sjæl. Ingen Forfængelighed eller Opirring skal røve mig, hvad en skyfri Himmel engang undte mig hos Dig. Nei af Hjertet vil jeg takke Dig, kostelige Hjerte, at Du er saa smuk og saa retskaffen. Og naar engang igjen min vildsomt søgende Forlængsel driver mig ud igjennærri fjerne Lande, da skal Du igjen være for mig, hvad Du eengang var mig, den hulde Muse for mine Phantasier, den Sol, i hvis Straaler Steder og Lande hæve sig for mig og lyse.

Naar jeg tænker paa de Tider, da jeg saae Dig daglig, da jeg vandrede med Dig i den store Bøgeskov, og Du i den maaneklare Aften snart nynnede en Sang af Goethe for mig, snart ved en anden prøvede, om Du endnu kunde den Ord for Ord. Jeg sad vel ogsaa stundom med Dig i Eneboerhytten paa den skønne Brink

ved Havet, og læste Odysseen for Dig, og saae med Dig Tiresias's Skygge stige frem, og vi tabte os i skønne Samtaler, stille og med rolig Alvor. Jeg veed det vel: der var ikke et Ord om kjærlighed imellem os, og dog var jeg usigelig lykosalig.

Og naar jeg da atter tænker paa de sidste Dage, hvorledes jeg kom til Dig, og sad dump og tilsluttet mellem dine Venner, Hjertet sammensnøret i Brystet, ingen fri Tanke i Sindet, ingen fri Bevægelse i Phantasien, ussel og nødlidende, bortdøet fra alle skønne Følelser, - da løber jeg ud og maa udraabe: 32 O, min Gud! har jeg da tabt det alt, maatte jeg da blive saa elendig?

Tabt har jeg det alt, fortabt! Kjender Du et frygteligere Ord end dette: fortabt. I dette Ord opfyldte mig ikke blot mine vaandefulde Dage .... ak! ogsaa de Timer, da jeg var lykkelig, stige som plagende Furier op for mig i dette Ords dunkle Nattetaage.

Behøves der et andet Helvede, end netop Himmelen selv, idet de affaldne Aander i evig Qvide skue den som tabt for dem?

Den 15de Octbr.

Gid Du engang kunde see ind i mit Indre, naar der er Tale om Mænd, som agtes, om Koner, som ere smukke eller ikke smukke, om Lykke, Udsigter og Befordringer, om Baller og Lystigheder og Planer til nye. Af Intet føler jeg mig bevæget; tom og uden Deeltagelse sidder jeg hos. Med den koldeste Ligegyldighed hører jeg det alt, og finder det ikke Umagen værdt et eneste Øieblik at befatte mig dermed, og begriber ikke, hvor man dog kan finde nogen Realitet i et i saadanne Stykker fra hinanden faldende Liv. Men dog er jeg* Den, som uden Lyksalighed kastes veiløs frem og tilbage. De Andre nyde deres Tilværelse.

Den 16de Octbr.

Ofte staaer jeg paa den brede Legeplads og skuer over til den nu næsten forladte gamle Klosterbygning, som for ti Aar siden indsluttede min hele Verden, og jeg opfyldes af en Følelse, lig den, som flere Gange, veemodsfuld og venlig, levede i mig, naar jeg havde gennemstreift og derpaa forladt en mæg- 33 tig Bjergegn, og nu, efter en Dags Forløb, saae den ligge bag mig, sammensmeltet i een stor Masse i det blaalige Taagedække, og søde Længsler vilde holde _ paa mig og drage mig tilbage. Men sjældent gaaer jeg hen til disse mange Pletter, der ere mig saa kjære. En Skat, der sparsomt maa benyttes, synes mig disse gamle Minder at være. Kun naar jeg ret føler mig mildt stemt, kun naar stille Ro boer i mig, og en inderlig sød Lyst kalder mig, taber jeg mig i disse mangfoldige Gange og Huusrum og Gaardsrum. Og endnu bestandigen aander mig da en mild Luft dulmende imøde. Som fra en fjern hendøende Musik svæve underfulde Toner hen imod mig, i hvilke al min Barndoms Glæde og Smerte, Stræben og Besiddelse, i hvilke den lange Fortid med Alt, hvad der i samme har bevæget sig i mit Indre, smelter sammen i et venligt, stille Farvel, klagende og dog beroligende.

Den 18de Octbr.

Her løbe et Par Smaaglutter omkring, Spisemesterens Pigebørn, af hvilke jeg har min daglige Glæde. Hvad de ere muntre og vevre, insinuante og skjelmske; og utrættelige i at more dem ved den Spøg, de eengang ere faldne paa. Jeg har et Par Gange givet mig af med dem, og maa nu gjøre det, saa ofte de faae Øie paa mig. Saa trække de mig ned i Haugen og vise mig tusinde Ting, indtil deres Hensigter tilsidst komme for Dagen, og at Meningene egentligen var, at jeg enten skulde løfte dem i Veiret, for at de over et Plankeværk kunde see ind i Nabohaugen, eller at jeg skulde gyanke dem. Forleden havde den ene af dem faaet fat paa mig, og, medens 34 jeg sad paa en Stub, og forsøgte at gjætte nogle Gaader, som en gammel Huusmand havde i Forraad, holdt den søde, lille Glut et helt Qvarter ud med at bede mig bønlig om, at gaae med hende til Gyngen, bestandigen gjentagende de samme Ord og Bønner uden at tabe Taalmodigheden. Siden da hun havde gyanget, vilde hun til Tak kysse mig. Men jeg gjør det ikke tiere. Jeg kyssede hende ret sødt, og mærkede tydeligen, hvorledes hun var ligesom undseelig derover bagefter. Mig var det klart, at Børn ikke have godt af deslige Kys.

Ja! jeg kunde ordentlig forelske mig i disse Børn, at j_g maatte længes efter dem Morgen og Aften. Hvad man fortæller om Børns forfriskende og foryngende Virkning paa aflevede Mennesker, det føler jeg i aandelig Henseende ganske. Kun Hjertet stilles ei derved, og hvor ofte siger jeg hos mig selv, naar jeg løfter en af de Smaa op paa mine Arme, eller naar jeg seer de mange Smaadrenge tumle sig: Eder hører Tiden til, og naar vi engang ere gamle, ville I, bedre, frommere og dygtigere, end vi, skue tilbage paa os med en retfærdig Ringeagt. I Sandhed jeg gjentager mangen Gang hos mig selv: *m a x z m a r e v e r e n t i a d e b e t u r p u e r i s **), og den pædagogiske Regel synes mig nu at være bleven til en historisk Bebudelse.

Samme Dag senere.

Ja vel have I Ret, mine Venner! naar I kalde Historiens første Alder den barnlige, og ville, at dens Folkeslægter skulle sættes i Lighed med Børn. Hvor skulde ogsaa Mennesket være et Jordens Blomster * 35 og et Billede paa det Hele, og selv være en heel Verden, og hans Liv skulde ikke gjentage hele Historiens*, ja

hele Jordens Liv?

Man fatter nu ogsaa rigtigt, hvad I have sagt dermed. Have I vel engang fuldkomment overveiet, hvad der alt yttre sig og lever i et Barn? I Sandhed jeg forbauses over hine første Tider og hine første Nationers herlige Tilværelse, naar jeg betragter et Barn, og betænker, hvad det vil sige, at Alt det, hvad et Barn er og formaaer, har fremstillet sig i et heelt Folk med den Forhøielse, som er en Følge af, at et Folks Liv er høiere, end den Enkeltes. Gjør, for blot at nævne Et, Mennesket i sit hele Liv Noget igjen, som er saa stort og forunderligt, som Det, han gjør, naar han lærer det første Sprog.

O mine Brødre! Kun tre Ting vilde jeg ønske os af Det, hvad der lever i et Barn; da vilde det snart see anderledes ud i vort Fædreneland. Et Barns Kløgt ønsker jeg os, dets jernfaste Villie, og endelig, at vi hængte saa fast ved vort Fædreneland, som Barnet hænger ved sin Moder. Sandelig med disse tre Ting vilde vi snart være vældige; over rivende Have vilde vi sætte, end sige over Grave og Render, Bjerge vilde vi kunne flytte, end sige Mure og Volde.

Den 19de Octbr.

Eet beder jeg Enhver om, der har med Børn at gjøre: taler ikke i deres Paahør om deres Smukhed, Livelighed, Opvakthed, Vittighed, eller hvad det monne være, som kan gjøre dem indtagende. Viser dem aldrig frem, fortæller Intet af dem, eller om dem, naar de ere tilstede. O! skiller dem dog ikke ved deres skyldfrie, i Øieblikket, i selve den umiddelbare 36
Leven hensjunkne Tilværelse, ved at henvende deres Reflexion paa dem selv. Lad dem kun vide af og erkjende Alt, hvad der bevæger sig omkring i Livet, lad dem kun vide af, hvad de bør; selv Bevidstheden om, at de jandle ret, det er: som det er Gud og Mennesker behageligt, nære man hos dem ved Leilighed. Men at de ere til, og at de ere Noget, behøve de ikke at vide; at de komme i Forhold til sig selv for tidligt, er ikke godt, og at de endda skulle vide af, hvorledes de falde i Øinene og lade for Andre, er nu reent fordæveligt. Derved kan man let bringe det saavidt, at de i Alt bære dem ad, som om de stode for et Speil, og idelig besaae sig selv midt i deres Virksomhed, og at de hele Livet igjennem faae nok at gjøre med dette for tidligen i dem opæggede Jeg. Frygteligt stormer Alting ind paa de Smaae, for ret tidligt at skille dem ved deres Barnlighed, der sødt og rørende gaaer op i Momentets rene, udeelte Nydelse. Men af alle Fremskyndelser og Anspørelser, hvorved man river dem ud af denne, uden Tanke paa Fremtid, i Øieblikkets Fylde lykkelige Tilværelse, og øver dem i, ærgjerrigen at see fremad, og at see Timens Nydelse ei i Timen selv, men i et fjernt, forfængeligt Maal, af alle disse Pirringer hader jeg ingen mere, end" dette formelige System af Incitamentoer for Ambitionen, som man kalder den, ved hvilke de Smaae ved Underviisningen forfølges hver Da£ og hver Maaned og hvert Qvartal og hvert Aar. Det hjælper ikke, at man forsikkrer mig, at de ellers ikke kunne bringes til at læse tilgavns; jeg bliver ved at sige: Lader dem heller lære Mindre, end at I anspore dem ved Udsigter, Berømmelse og Ærgjærrighed. I ægge en Djævel op i dem, med hvilken de faae at 37 gjøre, saa længe de leve. Dog er det her paa dette Sted ikke saa slemt, som ellers paa de fleste Steder. Her hersker i det Hele megen Frihedsaand.

Den 21de Octbr.

Jeg sender Dig herved igjen snarere en Dagbog, end et Brev. Hvad der kan tildrage sig her i Egnen, forlanger Du vist ikke, jeg skal fortælle Dig. Men lad mig dog engang vide, hvad Du veed om Tildragelserne derude i den store Verden. Her har man alleslags Rygter.

Den 22de Octbr.

Jeg har ofte ønsket mig ind i en Krig. Uhyre Tilskikkelser vilde jeg udholde, kun ikke tabe Livet eller Sundheden. Saar vilde jeg tage, saa mange, jeg med uforstyrret Helbred kunde taale. Jeg har forestillet mig, hvor meget det vilde hjælpe mig. Maaske tilsidst ikke det engang.

Kun Livet vilde jeg beholde. At døe i denne Forfatning vilde være skrækkeligt. Nej, endnu her maa der blive Noget af mig; eller jeg gad slæbe denne Tilværelsenis Byrde igjennem alle Lande og alle Aarhundreder indtil Herrens Gjenkomst.

Er det mueligt, at det er kommet saavidt med mig, der begyndte med den saligste Ungdom, med den skjønneste Vaar? Frisk flød Erkjendelsens Kilde for mig gennem Livet, og jeg drak daglig af dens qvægende Vande. Og nu vanker jeg om i disse min Barndoms elskede Egne, og sønderriver mit Hjerte med Fortvivlelse, indtil dybt ind i Natten, og selv, naar jeg endelig mødig har lagt mig, vare ofte de indre Svingninger endnu længe ved.

38

Den 25de Octb.

Gid det ungdommelige Menneske dog altid kunde beholde Det, hvori det første Gang sætter sit Livs Realitet. Sandelig Ingen kan beregne, hvad den første Standsning i den indre Stræben, den første sig

reisende Følelse af den egne Tilværelses Intethed, kan udøve for en ødelæggende Magt i et inderligen og fyrigen attraaende Væsen. At udvor-tes Ting og Forhold ere Intet, allerede det lærer et barnligt Sind og Hjerte ikke uden Bitterhed af fornemme. Men at endog dets egen indre Fremadstræben til et selvbestemt Maal, til en fri og klar Nydelse af Livet paa sin egen Viis, at endog denne ikke er Noget, og maa forsages, Dette er en frygtelig lammende Fornemmelse.

Jeg har her i disse Dage truffet en sød Pige, hvis hele Udseende afspeiler mig min egen paa en Maade, hvorover jeg gyser. Endnu ganske ung, er hun allerede bleven truffen af en Skjæbne, der har sønderbrudt hendes Hjertes Fred i dets Inderste. Hun elskede af ganske Sjæl en ung, af Alle afholdt Greve. Men efterat han for to Aar siden var ansat ved Legationen og bortreist, lunknedes efterhaanden hans Breve, indtil han tilsidst, for omtrent et Aar siden, tilskrev hende, at han ønskede, at kunne ansee deres Forbindelse for hævet. Hun fik dette Brev, just som hun var i Færd med at lægge sidste Haand paa det sidste af tolv Halstørklæder, hun meget nydeligen havde broderet til ham, for at overraske ham dermed paa hans Fødselsdag.

Nærmere kjen der jeg ikke til Omstændighederne. Men med Gysen har jeg seet, hvorvidt det i et Aars Tid er kommet med den livlige Pige, med hvem jeg 39 for adskillige Aar siden engang var i Selskab etsteds i Byen, paa en Tid, da hendes opblomstrende Skjønhed trak Alles Øine til sig. Næsten er den fortvivlelsesfulde Smerte, der har nedkuet hendes ranke Skabning, slukket Ilden og Friskheden i hendes Øie og Aasyn, og slappet hendes Muskler, saa at hendes yndefulde Skjønhed er bortvisnet, næsten er den mere angribende for mig, end min egen.

Ja! hvad det angriber mig at see et andet Væsen saadan lide og hengive sig til en dødende Fortvivlelse. I Sandhed, det er ingen Trøst at vise Den, der maa bære en bitter Skjæbne, hvorledes Andre maae lide lige saa meget, som han. Det er tungt at lide, men frygteligt vilde det være, deii at see et almindeligt menneskeligt Lod; thi da ligger Byrden paa mig med en uundgaaelig Skjæbnes uhyre Tryk.

Den 25de Octbr.

Ingen Overbeviisning holder jeg mere fast, end den, at jeg selv er Skyld i al min Elendighed. Det er en dyb Følelse i mig, der siger mig Dette, og det er en velgjørende Følelse. Kun i den nærer jeg hos mig Bevidstheden af det dybere Liv, der dog vel engang kan komme til Gjennembrud i mig. Var denne Elendighed, hvori jeg lever, ikke min Skyld, var den mig paaført ved en Skjæbne, kunde det Dybeste, vort Hjerte besidder, berøves os ved en Tilskikkelse, i Sandhed, da var Dette endnu det Frygteligste i Livet, og det var lige saa godt strax at hengive sig til Fortvivlelse, eller til en dump Oppebien af, hvad der skal komme.

40

Den 28de Octbr.

Det er i Dag tre Aar siden, jeg tiltraadte min Reise. Det var en herlig, frisk Efteraarsdag. Vinden blæste raskt, og hurtigt svandt Stadens Taarne for vore tilbagevendte Blik. Men inderlig Glæde gjennembævede mit Bryst; jeg fornå just ved Skilsmissen allermeest den hele Rigdom af alt Det, jeg besad, og en underfuld Forventning om alt det Herlige, jeg skulde ile ud at skue, anspændte mig. Hvilken Lykke at kunne reise!

Mindet om denne Dag har vakt hos mig længe slumrende Erindringer om de skjønne Dage, jeg havde levet med hende. O! med den Dag gik de til Ende, for aldrig at vende saaledes tilbage igjen. Men det faldt mig ikke ind at befrygte det

Samme Dag.

Engang sad jeg med hende, hvor vi saa ofte pleiede at sidde, uden for Haven paa en Bænk ved Plankeværket, foran os den gule Hvedemark, derpaa Landeveien, og saa skraa nedad den grønne Flade lige til det udstrakte blaae Hav. Lige over for steeg Kysten skinnende op af Havet, mod Venstre endnu mere Tycho Brahes Øe, og svulmende Seil giede frem og tilbage. Jeg læste Elektra for hende. Strax ved det fønste Chor - hun havde allerede før hørt disse Stykker forelæses, og fandt sig i et Ophold, da jeg strax ved det første Chor sagde hende de Ord af Elektra: eb cpdoq dyvov, xcd yfjq fore paa Græsk og den hele følgende Strophe. Thi jeg havde øvet mig meget paa disse Ord, og behagede ret mig selv i at sige dem frem. Derpaa oversatte jeg dem ordret for hende, og da hun undrede sig over, hvor ganske anderledes de 41 lød, end i den temmelig frie Oversættelse, hun kjendte, oversatte jeg langsomt videre af et Exemplar, jeg dengang ofte bar hos mig. Imidlertid sank Solen ned bag os; paa Høien ved Søen fangede vi endnu dens sidste Straaler op, og gik derpaa langsomt ned ad Landeveien, for at gaae hendes Broder imøde. Vi talte om Goethes: der Wanderer, og om Aftenens Ro. Hvad der saa om Dagen kan have bevæget mig med Uro, sagde hun, om Aftenen ligger alt opløst for mig i blid Rolighed. Vi kom til at tale om Døden og dens Ro. Mig forekom dengang en Død i fri Mark ved et Skud i Brystet at være den ønskeligste og herligste Død. Ofte sysselsatte jeg mig med at udmale denne Tanke for mig. »Under fri Himmel vil jeg udaande den frie Sjæl, sagde jeg; dog ikke i et brat Øieblik; ingen ond og hastig Død, som min Moder saa ofte i min Barndom lod mig bede Herren bevare mig for.« - »Jeg vil nok nyde Døden, blev jeg ved. Da vil jeg endnu sidste Gang kalde Alt, hvad der er

mig kjært, tilbage i en levende Erindring; jeg vil endnu een Gang, i eet Moment sammentrænge og nyde mit Jordelivs hele Himmel, og ligesom trykke den endnu eengang til min Sjæl, sige den Farvel, og saa slippe den og hele Jorden, gribe Gud alene og døe hen i ham.«

Hende syntes det Ønskeligste naturligviis en stille Hensjunken i Døden og en Livets Aften, lig de Aftener, hvilke hun daglig nød i den skjønne Sommertid, og lig hendes daglige Hensjunken i Søvnens Ro, efter vederqvægelige Samtaler med Broder og Venner. Vi kom til at tale om Sokrates's skjønne Død. Jeg har sagt Dig engang, hvor meget hun holdt af Plato, og uden Ophør kunde glæde sig ved saa man- 42 gen af hans skjønne Dialoger, især ved hans Phædon. Hvor ofte sysselsatte hun sig ikke med at udmale den platoniske Sokrates's Billede for sig; hvor ofte stod jeg ikke med hende foran den gamle Vises Silenhoved, og altid vidste hun at sige nye og træffe fende Ting derom. Det var, som om hun formelig havde forelsket sig deri. Jeg havde Vinteren i Forveien forsøgt at forelæse hende Et og Andet af Platos Dialoger. I Førstningen vilde hun slet ikke til at synes godt om dem. Mig var det høilig magtpaaliggende, at, hvad der opfyldte mig ganske, -ogsaa skulde glæde hende. Jeg begyndte derfor at fortælle hende Adskilligt deraf, og vakte atter Lysten hos hende til at høre Noget forelæses deraf. Og det varede nu ei længe, førend jeg begyndte at lære af hende. Nu fandt hun sig i de mange Vendinger og Egenheder, og sugede qvægende Næring af Ideernes Gehalt. Det var Stolbergs Oversættelse, vi læste.

Dog jeg vilde jo fortælle om hiin deilige Sommeraften fra den Tid, da jeg endnu var lykkelig. Nu! vi kom til at tale om den underfulde Munterhed, den klare, rene Sindsstemning, hvormed Sokrates døer. »Hvor takker jeg Dem, sagde hun, at De har lært mig at kjende Dette. Ja jeg har i Sandhed ret maattet lære at kjende det,« sagde hun. Jeg havde allerede de Ord paa Tungen itil Svar, at Hovedsagen havde jeg først lært af hende, at erkjende Skjønheden og med uudtømmelig Glæde bestandig at beskue den paa Ny. Jeg var paa Veie til at udøse al min Taknemmelighed for hende, men jeg holdt mig; thi jeg fornå, at disse rolige Øieblikke ikke maatte foruroliges ved et saadant Udbrud. »Og de har, svarede jeg, fattet en desto inderligere Kjærlighed dertil, og havt en 43 desto dybere Nydelse deraf, fordi det saa langsomt og efterhaanden er voxet op i Dem.« »De ypperligste Væsener, føiede jeg til, have altid den længste Ungdom; thi de begjære Næring af hele Naturens uendelige Liv, og i enhver Nydelse nyde de Universet. Saaledes gik det Dem med Goethe, med hvem De voxte op og langsomt udfoldede Dem, og det er gaet Dem med Plato paa en lignende Maade.«

»Af Begge haaber jeg idetmindste, sagde hun, endnu at lære Meget. Endnu Meget er tilbage for mig i Goethe, hvilket jeg først i Tiden vil kunne tilegne mig.« »Men netop som hermed, blev hun ved, gik det mig ogsaa ofte med personlige Bekjendtskaber, og jeg holder ret af det Udtryk: at lære at kjende Nogen.«

I det Samme hørte vi hendes Broders bekjendte lystige Knallen, og raabte til ham; han kjørte langsomt frem for ei at gjøre Støv. Han havde den Dag ingen Bekjendt med sig. Da han kom hen til os, steg han af Vognen, og flyede Tømme og Pidsk til Tjeneren. Hans Søster lagde sin Arm i hans, og gik afsted med ham, idet hun levende spurgte ham om allehaande Ting. Saa roste hun ham, fordi han saa godt havde udrettet hendes Ærinder, gjorde Løier med ham, og fortalte ham, hvad jeg havde læst hende for. Derpaa slap hun ham, lagde sin Arm fortrolig i min, idet hun sagde: »kom jeg vil gaae med Dem.« Da vi kom hjem, fortalte han os om et betydeligt Gaardkjøb, han havde faaet afsluttet den Dag, og som havde holdt ham saa længe i Byen. Han var meget oprømt; vi maatte drikke Skaaler, og jeg blev derude om Natten: den eneste Gang, det hændtes mig hele 44 Sommeren, saa jevnligt det end var Tilfældet med Andre.

Ak! hvor gjærne gjenkalder jeg mig den ubeskrivelig søde Lyst. Hundrede af saadanne Aftener har jeg henlevet i stille Glæde med hende. Først henimod Fem kunde jeg forlade Byen; halvanden Time tilbragte jeg paa Veien, og ved Midnat havde Du igjen kunnet treffe mig i Byen, enten ved Søen, eller langsomt vankende om i de eensom stille Gader, hvor hun den forrige Vinter saa ofte var gaet med mig.

Stundom traf jeg hende vel ikke. Dog var det sjældent; og den Glæde, der boede i mig, formaaede det ei at udlette. Jeg vandrede da omkring i den store Bøgeskov eller langs med Havet, hvor jeg saa ofte pleiede at gaae med hende. De sødeste Erindringer fore gjøglende omkring mig; som Blomster hang de omkring i Træerne, de sværmede som blaalige Sommerfugle omkring Huset og om alle Vinduerne, og flagrede hen over det udstrakte Hav, og dykkede sig i den blaalige Taagedunst

Træt blev jeg aldrig paa disse skjønne Aftener, i disse milde Nætter. Mangen Gang sad jeg til henimod To, og nedskrev snart mangfoldige Ideegange, snart de sødeste Kjærlighedsord, hvilke jeg bestandig foresatte mig at vise hende, og aldrig havde Mod til at flye hende. Saa inderlig jeg hang ved hende, og saa fortrolig jeg var med hende, havde jeg dog altid en bly Respect for hende; mig behandlede hun som et Barn, og viiste moderlig Omhu for mig.

Efter to Aars Forløb gik jeg, netop paa den samme Dag, ved Bodensøens Bred fra Bregenz til Lindau, tæt ved Vandet, paa den flade Vei; bagved mig laae 45 de sneedækte Fjelde i Aftensolens Glands; foran de flade Strækninger, saa at det mangen Gang, naar jeg kun saae lige ud for mig, forekom mig, som om jeg gik ved Bredden af et af Sundene imellem mit Fædrenelands Øer. Og jeg mindedes hiin Aften og mit Livs hulde Fylde. Og mit Hjertes Veninde ønskede jeg Glædens og Lyksalighedens fulde Maal. Og da jeg nogle Dage

senere paa Rigibjerget kom an ved Værtshusene, just idet Solen forsvandt, og jeg huitigen endnu klavrede op ad en af de nærmeste høie Spidser, for at opfange Solens sidste Straaler, og virkelig ogsaa naaede dem endnu, da tænkte jeg igjen paa hiin Aften, og min Sjæl takkede hende igjen i uudsigelige Følelser for al hendes Huldsalighed.

Du veed, hvor længe jeg var borte, men Du veed ikke, hvor tro jeg hængte ved hende. Alle mine Længsler tilhørte hende og mit Hjem, og tusinde Gange sagde jeg til mig selv: Lykkelige! ja Du kan reise; thi Dig holder Fædrenelandet fast ved de skønneste Baand, og hvad der saa møder Dig, det Herligste, Jorden har at give, gav Hjemmet Dig.

Ak! og ogsaa det Bittreste. Jeg kom tilbage; mine Følelser luede endnu i mig med ufortæret Inderlighed og Styrke. Jeg fandt ogsaa hos hende den vante Godhed for mig. Uudsigelig takkede jeg hende for, at hun modtog mig isaa god, saa glad. Jeg levede atter nogle glædefulde Dage. Men det blev snart mattere. Nei! jeg tabte, hvad jeg nu først haabede at tilvinde mig.

Med hver Dag blev jeg fattigere. I en endeløs Lidenskabs, jeg kunde sige Skinsyges, aldrig hvilende Ængstelser gik mine Følelser op, og hvad jeg endnu besad, derved skilte mig snart min forvildede 46 Adfærd. Det harmedes og optændtes hver Dag heftigere i mig.

Hvad der endnu nogenlunde holdt mig opret, var en dyb Grundtone i mit Indre, der allerede oftere havde gjenklinget i mig, naar jeg snart havde følt mig trykket i saa mange nye Forhold med ubekjendte Mennesker, snart i Det, hvad Andre vidste, havde seet en Maalestok, hvorved jeg kunde udmaale min egen Mangel paa Kundskab og paa Talent. Nu udfoldede denne Grundtone sig til en bestandig tilbagevendende Melodie i mit Indre. Naar jeg vaagnede om Morgenen og blev liggende af Mismod, sagde jeg til mig selv: der bliver Intet af Dig. Naar jeg om Middagen havde været samlet med de Andre ved Bordet, og ofte havde talt mere levende, end Nogen af dem, sagde jeg til mig selv: nei! der bliver Intet af Dig. Og naar jeg om Aftenen drev op og ned ad alle Gader, og ikke gad tilbage til min mørke Bolig, var Omqvædet paa alle mine Tanker: der bliver Intet af Dig. Kun min faste Søvn takkede jeg for, at ikke Drømmene bragte mig de samme Ord igjen om Natten. Men næsten var mit Natteleie mig ligesaa forhadet, som den besværlige Møie med at spis-e.

Men dog priser jeg Livets Magter, at de ikke lode mig falde blind ned i denne Vanvid, men under al min Elendighed gave mig Erkjendelsen deraf. Derved bevarede sig min Sjæl endnu ubedøvet, og under al Følelsen af min Intethed hvilede dog aldrig i mig Bestræbelsen efter at være Noget.

Ja, denne uafsladelige Qval, hvormed jeg brødes, hvori jeg sønderrev mig, takker jeg for, at mit Liv ikke faldt i Stykker fra hinanden. Intet Glædeligt havde jeg, der kunde give min Existents Continuitet 47 saa blev da Smerte og Fortvivlelse Det, der holdt min Tilværelse sammen, og bevarede mig for at give min Sjæl hen i Søndersplittelse. Thi hvor let Dette kunde skeet, følte jeg ofte, og har jeg nogensinde været nær ved at give mig -hen i Fristerens Vold, saa var det dengang, da just det opblomstrende Foraar kom og lokkede de Lag fra hinanden, i hvilke jeg mere og mere fandt mig hildet, uden at de gave mig Nydelse, eller stillede mit Hjerte.

Med hver Dag blev jeg fattigere og fattigere; med hver Dag saae jeg mig mere fjernet fra hende og stødt tilbage. Jeg kom sjeldnere til hende, og havde Dag for Dag mindre Mod dertil, og dog hentærede jeg mig i Forsøg paa at vække mit gamle Liv op igjen. Hvor ofte besluttede jeg, naar hun engang behandlede mig ogsaa alt for ligegyldigt, nu at blive ganske borte, og kom da kun desto snarere igjen Dagen efter. Hvor ofte stod jeg ved Døren, og vilde banke paa, og skammede mig over min Svaghed, og sagde til mig selv: hvortil skal det hjælpe Dig; og sneg mig bort som en Tyv, for at komme igjen efter en Time. Saa traf jeg da enten Nogen hos hende, over hvem hun slet ikke agtede paa mig, eller hun lod mig paa en eller anden Maade forstaae, at jeg kunde gaae igjen, eller jeg forspildte mig selv den mig som en Gunst tilstaaede halve Time, og gik bort ti Gange mere mismodig, end jeg var kommet.

Hvor ofte har det indigneret mig dybest i Sjælen, saaledes at hænge ved et eneste Væsen og derover at glemme Livets uendelige Fylde. Hvor ofte forbittrades jeg paa mig selv, ligesom Atheniensen hos Plato, naar jeg ikke kunde lade være at løbe hen bestandig, for paa Ny at betragte Ligene af min Kjærligheds 48 ihjelslagne Glæder, som om jeg haabede engang at finde dem levende igjen.

Nei, det er dog bedre, at jeg har revet mig løs, end kummerlig at leve af de Krummer, der faldt fra den Riges Bord. Jeg havde tilsidst Intet mere, end den ene Time, jeg tilbragte med Dig om Aftenen, trofaste Ven, og jeg var mangan Gang nær ved at udstrække min Skinsyge og Heftighed ogsaa til Dig.

O min Gud! hvad har jeg - thi saavidt kom det med mig - grædt uværdige Taarer! Med Smerte vaagnede jeg op hver Morgen, og mit Hoveds Leie oversvømmede jeg med Graad. Hvad Livet har Sødt af Elskov og Elskovsqvide, jeg havde følt og nydt det. Nu var mit Hjerte tomt og øde. Uddøet var min Sjæls Fylde, og jeg vidste ikke, hvad jeg var, og hvad jeg havde. Veiløs vankede jeg frem og tilbage i frygtelig Vildelse; jeg fandt ingen Bund, hvorpaa jeg kunde fæste Foden, Intet, hvorved jeg kunde holde mig. Mit Inderste var et Intet, og dybt følte jeg denne Intethed.

At et eneste Væsen skal kunne være os saa Meget, og den evige Kjærlighed til Gud Intet formaae imod

denne Q vide!

I det Salzburgiske har man et underfuldt Sagn om en gammel Ruin, hvilket ofte rinder mig i Tankerne. Man meente om den, at den gjemte skjulte Skatte. En Aften gaaer en Mand søgende i og omkring den. Da lader der sig see et Aandevæsen, som fører ham ind i Ruinen, hen til et Sted, hvor han seer en Skat, hvilken han Dagen efter skal gaae hen og hæve. Giv nøie Agt paa, hvor Stedet er, siger det til ham. Han lægger nøie Mærke til Stillingen af de øde Vinduesrum og Dørsum mod hinanden, men fornemmeligen, paa det han ei skal forfeile den rette Indgang, hvor 49 ledes Ruinen viser sig fra denne Side, i Særdeleshed hvorledes de tvende Taarne staae stillede mod hinans den. Dagen derefter gaaer han derhen igjen, og gaaer rundt om Ruinen, men fra ingen Side finder han Taarnene i den Stilling, hvori han saae dem Dagen forhen. Han gaaer nu anden Gang og tredie Gang, og snart seer man ham i stadig Vanvid uophørligen, Dag ud, Dag ind, gaae omkring Ruinen, søgende, men ikke findende de tvende Taarnes eengang vel seete, vel iagttagne Stilling.

Jeg kan levende tænke mig ind i den Ulykkeliges Tilværelse, hvorledes han hver Morgen gaaer ud til Ruinen, med den bestandigen tilbagevendende faste Overbeviisning, at han i Dag nødvendigviis maa finde den Indgang igjen, i hvilken han eengang har staaet, og hæve den Skat, hvilken han jo allerede med egne Øine har seet glimre i dens dybe Gjemme. - Ja vel kan jeg tænke mig ind i en Forfatning, som var og er min egen.

Den 31te Octbr.

Du faaer et Slags Bekjendelse fra mig denne Gang, et langt Brev og fra mange Dage. At svare er der Intet paa mine Breve, men lad mig dog snart høre Noget fra Dig og om Dig. Jeg har nok af et Par Linier, naar jeg kun seer Noget fra Din Haand.

Den 2den Novbr.

Nei, der foregaae dog sælsomme Ting, og synderligen forvilder sig det menneskelige Hjerte. Du mindes vel den unge Pige, jeg har truffet herude. Jeg veed ikke rettere, end at jeg har skrevet om hendes ulykkelige Skjæbne. Tænk Dig det græselige Udfald. Hun er faldet i Afsindighed. Det er, som om hendes hele Idee-Association var slaaet i lutter Stykker. Hun 50 ligger som i et Slags aandelige Krampetrækninger, slaaer sig undertiden med en saadan Heftighed for Brystet, eller knuger sine Hænder sammen, og bider i Sengestolperne, at man allerede eengang har maattet binde hende. Derhos taler hun i eet væk, lutter afbrudte Ord, uden al Sammenhæng; snart springer hun fra det Ene til det Andet, uden al Traad og Forbindelse; derpaa kan hun atter en halv Time uafbrudt blive ved at repetere eet og samme Ord, undertiden det urimeligste af Verden. Dog har det vist altid en Betydning for hende. Man haabede i Begyndelsen, at denne Tilstand bebudede en heftig Nervefeber. Men det er just det Sørgelige, at der ikke vise sig Tegn dertil.

Men det Sælsomste i denne ulykkelige Tildragelse er den skjulte Grund til den ynkværdige Skjæbne. Nu først er der gaaet et Lys op for hendes Familie over hendes indre Tilstand. I sin Afsindighed har hun ved de umiskjendeligste Yttringer røbet, hvad hun indtil da havde skjult i den inderste Krog af sit Hjerte, og hun har derved sat Alle i Forbauselse. Det er ikke den blotte Græmmelse over den Forlovedes Tab, der har destrueret hendes Væsen, det er en sælsommere Grund. For at adsprede hende, havde man strax efter Ankomsten af hans Brev sendt hende til Byen til En af hendes Familie. Hun var dengang meget sagtmodigt stemt og uden al Heftighed. Hun yttrede bestemt Haab om, at det vilde blive godt igjen imellem hende og hendes Elskede. Hun talte om ham med en Ømhed og en kjærlighed, hvormed hun længe ikke havde yttret sig om ham. Det syntes, at Tabet af ham bragte alle Erindringer fra den Tid, da hun saae ham første Gang, tilbage med nyt Liv i 51 hendes Sjæl. I en saadan mild og blød, kun sjeldent ved Taarer afbrudt Stemning kom hun til sin Tante i Byen, og blev snart ført ind i glimrende Cirkler, og kom ogsaa til Hoffet. Da skeede det, hvad man nu først har erfaret, at hendes bevægede Hjerte modtog et nyt Indtryk, og opflammedes af en Lidenskab, hun som en dyb Hemmelighed maatte gjemme i sit Hjertes hemmeligste Lukke. Den skjønneste Mand blandt alle dem, hun saae i de Kredse, hvori hun kom, opfyldte alle hendes Tanker, især fra den Tid, da han ved et Bal, efterat man havde fortalt ham om hendes Skjæbne, længe meget venligt havde talt med den gode Pige, og havde vidst at oplive hende paa en meget smuk Maade. Dig behøver jeg vist ikke at sige, hvem Den var, hvis ungdommelige Mandighed trak Alles Øine og Forventninger til sig.

En Veninde af hendes Grandtantes Huus, hvor hun nu er, har fortalt mig alt Dette. Det var just hende, der ledsagede hende til Byen dengang fra hendes Forældres Gaard, som ligger en tre, fire Miil herfra. Hun kunde slet ikke komme tilbage fra sin Forundring over, at just i et saadant Tidspunkt, medens hendes Hjerte blødte, saa kaldte hun det, af det friske Saar, medens hendes hele Sind syntes saa aldeles vendt tilbage til hendes Kjærligheds første Vaar, og hun med blid Tungsindighed søgte netop at beholde den og ei at give den tabt, at just dengang et saadant nyt Indtryk kunde have en saadan Magt over hende, en saa ulykkelig Lidenskab tænde sig og gribe om sig i hendes Indre.

Mig er det derimod netop under disse Omstændigheder ret begribeligt. Mere end eengang har jeg fornummet paa mig selv, at et Hjerte, der endnu har Ungdom, aldrig er mere aabent for en ny Elskov, end 52

just naar det er blødt efter en Skilsmisse fra det elskede Væsen, og netop da allermeest føler Trangen til en mild Meddelelse og til en Barm, hvori det kan udgyde sig, eller til et venligt Øie, hvorved det kan qvæge sig, og nu ogsaa selv allermeest er blødnet nok til at føle og villig til at erkjende det Elskværdige og Velgjørende i et andet Væsens Tilværelse. Nei, jeg undrer mig ikke over, at der just i et saadant Tidspunct udsprang en ny Tilbøielighed hos hende. Men at den her, hvor den ingen Næring fandt, hvor Gjenfølelsen ei kom den opfordrende imøde, og Hjertet ei fandt den Mildnelse og Qvægelse, det søgte, kunde stige til en saadan Lidenskab, er mere forunderligt. Maaskee det ei var skeet, hvis hun ikke havde indsluttet sig med den i sit Inderste, og vogtet, den som en hemmelig Skat, hun vilde miste, saasnart Nogen erfoer dens Tilværelse, og netop derved havde kjælet sig mere ind i den.

Den 3die Novbr.

Man har spurgt mig om et Middel mod en saadan Sindssygdом. Jeg kjender kun et eneste radicalt. nemlig et forebyggende, Religionen; men derefter, hvad der er det næste, et Samfund af Troende.

Det kan ikke undre mig, om man oftere seer saadan Afsindighed bryde løs i vor Tid. I en Tid, da Menneskets høieste og eneste fuldkomne Tilflugt og Støtte i gode og onde Dage, Troen, har tabt sin Kraft, og da Enhver, hos hvem den endnu ytrer sig, seer sig kastet tilbage paa sig selv og sluttet inde i sig selv med sine Følelser, istedetfor, hvad der dog er det Naturlige, at føle sig baaret i og ved det Hele, paa en Tid, da han ikke engang seer noget Heelt for sig 53 i nogen Henseende, - thi hvilken af vore Stater er Andet, end det blotte caput mortuum af en Stat? - og da han nu endog maaskee selv just vil støtte sig paa sig selv alene, og komme ud af det med Livets hele Opgave ved ingen anden Hjelp, end sin egen, var det at undres over, om i en saadan Tid, under bespændende Vilkaar, Flere destrueredes i deres Inderste? Den arbejdende Reflexion og Phantasie borer sig ind i sig selv, og skaber sig endelig i tomme Drømme en falsk Verden, ikke nøiet ved den givne, eller slider og raser i sine Baand, følede dem som tunge Lænker, eller stirrer forsagende og vildt ud i et grueligt Øde. Tænk nu i en saadan forladt og øde Tid, hvor Livets dybeste Gehalt, det sikre værnende Tilhold i gode og onde Dage, er taget fra Menigheden, hvor Ingen troer, eller veed, hvad han troer, Ingen fæster Fod nogetsteds, eller føler sig løftet og baaret derved, at Tusinde kæmpe fremad paa een tilforladelig Vei med ham, tænk nu en tom og forladt Sjæl midt i en saadan forladt Tid, og i denne Sjæl slaaer en Lidenskab ned, som hun allerede for den forunderlige Gjenstands Skyld maa fordølge i sit Inderstes skjulteste Gjemmer, og nu dette forladte Væsen kastet ud i en tom Kjøbsted, ret givet hen i en rugende Eensomheds Magt, er det et Under, at hun er falden i Afsindighed, og nu farer op, for at forkynde fra Tagene, hvad hun ei turde have skrevet for sin bedste Veninde?

Den 4de Novbr.

Jeg kan ikke bare mig for den Tanke, at, naar hun havde havt en Kirke, i hvis Skjød hun for.troende kunde have nedlagt Det, der trykkede hende, hun 54 vilde have lettet sit Hjerte og holdt det ud. Om hun ogsaa kun havde gjort det af hellig tilvant Ærefrygt for en udvortes Forskrift, der tilsagde Skrivtemaal, og det et Skrivtemaal uden Forbeholden med tro Hengivenhed og Villighed til at tage imod, hvad der paalagdes hende, om hun kun havde gjort det som en nedarvet Sædvane, det vilde have lettet hendes Hjerte.

I Sandhed, saa vel den ældre Kirke forstod, hvad* der er en Nødtørft for Mennesket, saa lidet har dnyere Kirke forstaaet det, da den lod Skrivtemaalet forfalde. Ligesom vi trænge til en Frelse og en til os fra Himmelen nedstegen Frelser, for blot at kunne med indre Ro begynde at stræbe efter det Gode, for blot at kunne faae et fast Fodfæste og være sikre paa en paalidelig Grundvold, saaledes trænge vi be* standigen paa Ny igjen til den tilbagevendende Frelse. Hvor mange Tusinde monne i den vide protestantiske Verden længes efter en Sjælelettelse, tørste efter en Sjælestillelse, som ingensinde bydes dem.

Er det ikke overalt en Fornødenhed for Mennesket at skrive? Hvad gjør da netop jeg Andet, idet jeg skriver til Dig? Med sin indre Gjæring skal Mennesket ikke sønderarbejde sig. Imidlertid kan kun sjeldent et Individ være Den, hos hvem en fri Skrivte lader sig tænke. Den Geistlige derimod er ikke et Individ. Behøver han dog ikke engang at see mig eller kjende Noget til mig. Fra Kirkens almindelige Standpunct betragter han min Tilstand. Som Individ med alle mine udvortes Forhold træder jeg ikke hen for ham; ikkun min Sjæls Anliggende, og hvad den arbejder med sig selv i sit Inderste, med Hensyn til sit evige Vel, sin Saligheds Sag, som man saa rigtigt 55 kaldte det, erfarer han, som jeg redelig lægger det frem for ham; og med Bibelen og Kirkens Raad og Lærdomme, som hellige, tænkende og forfarne Mænd have samlet og uddannet dem, i levende og frisk Minde, udtaler han en almeen Stemme over min menneskelige Tilstand. Og mit Hjerte, fremlagt for en Anden, det vorde nu befundet saa eller anderledes, har befriet sig fra sig selv og sine Ængstelser.

Har jeg ikke her en Lignelse i mig selv? Hvorfor kunde jeg aldrig sige Dig, hvad jeg nu skriver til Dig? Du stod bestandig, naar jeg var med Dig, altfor personlig lige over for mig. Nu derimod - jeg giver Dig den Berømmelse, kjære, dyrebare Ven, Du, jeg altid maatte elske paa Ny, saa ofte jeg saae Dig saa forstandig, saa alsidig, saa fri for al Selvskhed, hengiven til Din skønne, rene Natur, jeg maa give Dig og Din Almeensands den Berømmelse, at Du forstaaer at tage imod en saadan Skrivte, da Du saa lidet, saa

indirecte, saa næsten som slet ikke, svarer mig' derpaa, og dog med alt det svarer.

Den 5te Novbr.

Jeg veed det vel, og seer det vel, og glemmer det ikke, hvad Betænkelighed ogsaa saadant Skrivtemaal kunde have, og hvorledes Mennesket kunde berede sig en ny Hovedpude deraf, til at blune ud paa efter Paroxysmer, og til at bilde sig ind, at Exaltation og Dulmelse var Sjæleføde og Sjælevæxt. Det hierarchiske og jesuitiske og øvrige katholske Uvæsen frygter jeg ei meget for, dertil er Aanden ei hos os, eller i vor Tid. Ogsaa kunde aldrig Nogen falde paa at gjøre en Sjæletvang af Det, der maa være det Frieste ff Verden. Men til den anden Side er der rigtig 56 nok Fare. Jeg veed det vel: Menneskene elske al Slags Exaltation saa meget, at de gjerne fordybe sig endog i Angerens, og saa kunde vel Skrivtemaalet selv stundom ikke blive Andet, end en Act med i Phantasteriets Gang; eller de gjorde det af med Synden ved at bekjende den og gyde sig ud derover. Overmaade vanskeligt vilde det og være for Sjælesørgeren, derved paa den rette Maade og med sand og rolig stille Alvor at haandhæve den sande Alvor. Men jeg siger dog: *abusus non tollit izsum**), og man skal ei lade Menighederne vansmægte, af Frygt for, at de kunde beruse sig. Tørsten taaler ei, uden grundig Lædskelse at gaae hen i lang Tid, og man drikker stærkest af Fade, man selv først maa bryde Hul paa.

Den 6te Novr.

Jeg veed det vel, himmelske Fader! de Tider ere ikke mere, da det var velbehageligt for Dig, naar Dine Børn gik hen og forlode Alt, Huus og Hjem, og Land og Rige, og gik ud i den vide Verden af brændende Kjærlighed til Dig, og for at de for Dit Navns Skyld vilde taale Bespottelse og enhver Plage. De Tider ere komne, da den Fred, som er høiere, end al Fornuft, allerede skulde være tilvundet, og vi skulde være blevne fornuftige, vælge os et Kald paa Jorden og passe det Men jeg kan dog ikke Andet, end at prise de Tider, da det blev til en Vederqvægelse for Hjertet og til Fred for Sindet, at gaae en Pillegrimsgang til den hellige Grav, eller at vandre til Jordens fjerneste Egne for at omvende Hedninger, og da der gaves et Skrivtemaal, i hvilket Hjertet kun * 57 de udgyde Alt, og en Kirke, der var uendelig rig paa Husværelse, som paa Barmhjertighed.

Ja, jeg kan undertiden ret af inderste Hjerte ønske, at jeg kunde være Den, hvem det kunde være til en Lindring, at der i en hellig Kirkes Navn paalagdes ham en svær Bod. Dog hvorfor gaaer jeg ei hen og tager mig den selv? Er det dog kun Møie og Besvær, hvortil jeg trænger. Lide skulde jeg, lide noget Umaadeligt, paa det at ved det udvortes Livs heftige Modtryk mit indre Liv kunde gaae op, og jeg igjen engang kunde aande frit og af fuldt Bryst.

O! hvorfor kan jeg ikke knæle ned strax, hvor jeg staaer, og føle den tunge Steen falde fra mit Hjerte? Er jo dog hele Jorden Frelserens Grav, som den Gamle sagde. Maa jeg ikke sige til mig selv: Du Daare! Quo d pe t is, hic es t . Stedet, hvor Du skal knæle, er her.

Den 8de Novbr.

Jeg erfoer forleden Dag hændelsesviis, at den Degn, Du holder saa meget af, ikkun boer tre Mile herfra, og at hans Kone er en af mine Barndomis-Bekjendtere, ja paa en Maade min første Kjærlighed. Thi jeg gjorde dengang et Slags Cour til hende. Kun var hun et Par Aar ældre, end jeg, og var tilsidst saa godt som voxen, da jeg som en Dreng i trettende Aar kom her til Skolen. Siden har jeg ikke seet hende. Men baade for at see hende igjen, og for at lære at kjende Din Ven, har jeg besluttet i Morgen at gaae de tre Mile derhen. Maaskee Du deraf tager Anledning til at skrive ham til. Veiret er friskt, og Veien, haaber jeg, god nok for en øvet Fodgjænger. Jeg fornøier mig ret til denne Tour. Det var om- 58 trent paa denne Tid af Aaret, at jeg gjorde min herlige Fodtour gjennem en Deel af Bohmen og Lausitz og Schlesien, hvor jeg gik langs Foden af det vidthenstrakte Riesengebirge. Op paa Kuppen var der ei at tænke paa at komme; allerede for at komme til det langt lavere liggende Vandfald, der Zakkenfall, maatte jeg vade igjennem den nyfaldne Sne til Knæene. Skovene vare oppe i de Strækninger, _til hvilke man endnu kunde komme, beklædte med den løselig liggende glimrende Sne, som om det var til Julehøitiden. Men hen gjennem Træerne aabnedes ofte Udsigten ned til den nærliggende udstrakte Slette, i hvilken mangfoldige Haver, klædte i Efteraarets sidste lyse gualladne Grønne, smilede i Solens Skin, med en Vaars Munterhed. Hvilken hjerteqvægende Tour var denne Vandring for mig. Den henstrakte Bjergryg blev flere Dage liggende paa Høire af mig, undertiden som om den laae paa Skyer, naar Taage bedækkede dens Fod. Tidlig blev det mørkt, og var det end maaneklart, søgte jeg dog i Tide Huus og Nattely. Da lod jeg et Værelse varme til mig, og tog mine Papirer frem, og skrev Breve eller Deslige, og fandt det saa hyggeligt og hjemmeligt, at enhver Dag endtes for mig saa rolig i sig, at den ene ikke trængte den anden, hvilket ellers saa ofte skeer paa Reiser. Det var en herlig Tour, og mit Maal var den trofasteste Vens varme Hjerte.

Den 10de Novbr.

Jeg er ankommen hos Din Ven, i Aftes. Ja jeg begriber det: en saadan Mand maa kunne danne Børn, og fremelske det Gode og Sande hos dem paa rette Maade. Og hans Kone? Forekom det mig ikke, 59 som om hun ikke havde forandret sig synderligt i disse fjorten Aar, saa frisk og blomstrende seer hun ud, ret som hun

har staaet for min Sjæl. Kun min* dre forekommer hun mig; fordi jeg er bleven større, kan jeg troe.

Den 12te Novbr.

Jeg finder mig her meget vel. Hvad hun er kjærlig og velvillig og hjertelig munter, min vakkre Ungdomsveninde. Og hvor de ere forelskede i hinanden de to. Jeg sagde til dem i Dag, de maatte skamme dem ved at være saa forelskede i hinanden efter 7 Aars Egteskab. Naar de gjøre alt for meget af hinanden, kan jeg næsten ikke taale at see det. Jeg føler da alt for levende min Armod.

Den 13de Novbr.

Min eiebrave Vært fortalte mig i Eftermiddag efter Skoletiden, hvorledes han var bleven Degn og Skolelærer paa dette Sted. Siden viiste han mig en Afskrift af et Brev, han for nogle Aar siden havde skrevet til en Ven. Da han har sagt mig, at Du ikke kjender det, vil jeg skrive det af til Dig, paa Indgangen nær.

»Da jeg var ved Universitetet, havde jeg en Ven, der siden forlod Byen. Et Aar havde vi levet sammen, og holdt meget af hinanden. Derpaa fik han Præstekald, medens jeg endnu læste til Embedsexamen. Adskillige Aar forløb siden, i hvilke jeg kun sjældent hørte fra ham. Jeg havde imidlertid heldig overstaaet juridisk Examen og derpaa henlevet en herlig Sommer. Saa skjønne, saa rene, saa salige vare Dagene endnu aldrig rundne hen for mig. Ved min 60 Ludovikas Side inddrog jeg i en herlig uforstyrret Ro Livets reneste Glæde i stille, hjerteqvægende Aandedrag. Nogen Tid daglig anvendte jeg paa at fortsætte mit juridiske Studium, og et Par Timer hver Dag læste jeg med to raske Drengene af min Kjærestes Familie. Jeg havde, uden at behøve at arbeide derfor, Mere, end jeg trængte til, og paatog mig denne Underviisning blot af Lyst. Jeg havde ogsaa megen Fornøjelse af den. Forresten levede jeg med min Elskede og for hende. De bedste Digtere forelæste jeg hende, og nød Livets Fylde.«

»Efteraaet kom og Bladene gulnedes og spredte sig omkring paa Jorden. En Hændelse bragte mig til, ret levende engang at mindes min Ven. Jeg havde ikke tænkt paa ham den hele Sommer. Desto stærkere vendte Erindringen tilbage nu. Det havde netop været paa denne Aarstid, paa en stille, graa Efteraarsdag, at jeg, medens de gulnede Blade spredte sig omkring paa Jorden, havde fulgt ham henved en Miil paa Veien, og siden i veemodsfuld Stemning var gaaet Veien alene tilbage. Denne Dag stod nu atter levende i min Erindring, og jeg længtes efter at se min Ven igjen. Jeg besluttede strax at tage ud og besøge ham. Just samme Dag ventedes Besøg fra Landet til min Kjærestes Forældre. De vilde blive tre Dage. Derfor besluttede jeg at gjøre Touren strax. Min søde Ludovikas Selskab kunde jeg alligevel ikke i disse Dage blive ved at nyde saa uforstyrret, som jeg var vant til det. Vi ville imidlertid ganske være adskilte, sagde jeg til hende; naar saa den Tid er forbi, ville vi atter leve i vor skjønne Rolighed med hinanden, og dobbelt glæde os derved.«

»Jeg gjorde den korte Reise tilfods. Veien var ikke > 61 længere, end at jeg, da jeg var gaaet tidlig ud, kunde haabe at være hos min Ven, inden Natten faldt paa, endog om jeg gik ganske mageligt. Jeg overlod mig til de Tanker, der af sig selv oprandt hos mig, og kom efterhaanden ind i en blid med Veemod blandet Stemning. Paa saa lang Tid at skilles fra min Kjæreste, det havde jeg ikke prøvet endnu, og den Tanke, at jeg først skulde see hende igjen om tre Dage, fyldte mig med inderlig Længsel. Jeg følte ret, hvor lykkelig jeg var ved hende, og næsten havde jeg kunnet græde af Taknemmelighed og Kjærlighed. Den mørke, ret som med blid Alvor og sørgmodig Stilhed overtrukne Himmel nærrede min Stemning, og Maalet for min Vandring kunde ikke stemme mig om. Just saaledes forekom det mig, vendte jeg retteligen ind til min elskede, længe forglemte Ven i hans endnu ei besøgte Præstegaard. Derhos stege tusinde Erindringer fra min Barndom op i mit Indre, da ogsaa jeg var opvoxet paa Landet, og saaledes kom jeg ganske veemodig stemt til Stedet. Himmelen var imidlertid ganske bleven overtrukket af mørke Skyer, og Vinden blæste ustadig, som om der vilde reise sig en Storm, eller endnu i det sildige Efteraar komme et Uveir. Jeg traadte ind i Præstegaarden, just som det vilde til at regne. En Pige tog venlig imod mig, men med de Ord, at hendes Herskab ikke var hjemme. De vare hos Præstens Svigerforældre, der boede tre Mile fra Stedet. Først i Morgen henimod Aften ventede hun dem igjen. Hun kunde vel ikkun byde mig et lidet afsides Værelse, fordi Gjæstekomreterne vare rømmede ud, for at repareres, men hvis jeg vilde tage til Takke med, hvad hun, uden at være belavet derpaa, kunde forskaffe mig, saa kunde jeg jo blive der, til de Selve kom tilbage. Det vilde vist, føiede hun til, gjøre Herren ondt, om han hørte, at jeg havde været der, og var gaaet bort igjen. Jeg tog imod Tilbudet. Der staae nogle af Herrens Bøger derinde i Kammere't, sagde hun, idet hun førte mig hen; de andre ere i hans Studerekammer, men til det har han Nøglen med. Hun bragte mig derpaa Lys, spurgte, hvad hun ellers maatte bringe mig, og lovede at komme snart igjen. Imidlertid begyndte det at regne stærkere ude.«

»Jeg gjennemsgjorde Bøgerne, og begyndte at læse i een, der snart trak mig til sig ved den herlige, dybe Menneskesands, hvormed den var skrevet. Den skildrede en Haandværkerfamilies Skjæbne paa Landet i en af Schweitzes Dale. Den ellers hjertensgode Fader var ved et uordentligt Levned paa Veie til at bringe den i yderste Nød, da den gudfrygtige Moders ligefremme og retsindige Tænkemaade bragte hende til, ved en rask Beslutning at redde ham for sig og sine Børn. Nu udbredte Fortællingen sig til hele den i sit Indre baade i huuslig og i sædelig Henseende forstyrrede Menighed, og hvad der gik for sig i de fjerneste Kroge og i

Hjerternes Inderste, det hele Spil af Drivter og Lidenskaber, den dybeste Fordærvelse ved Siden af den fromme Retskaffenhed, den kortsynede Kløgt, der higer efter at redde sig for Øieblikket, og den dybe Retsindighed, der kun vil redde det Evige, Alt kom frem for Dagen, og skildredes i sande, eenfoldige og store Træk. Det uendelige Menneskeliv med Alt, hvad der bevæger det, laae udfoldet i Fremstillingen af en i Armod og moralsk Nød nedsjunken Landsbyes mangfoldige Kaar, og i de mangfoldige Bestræbelser for at redde den, hvori 63 dens dybtfølende Herre, understøttet af brave Mænd og Qvinder, aabenbarede sit indtrængende Blik og sit ædle Faderhjerter. Det var en ægte Almuebog; og dog forekom det mig, som om jeg aldrig havde læst noget saa Episkt. Men en inderlig kjærlighed til Menneskene, en dyb Følelse af Barmhertighed over de Tusinde, der, opvoxede i Armod og Usselhed og uden Underviisning, henleve et elendigt Liv uden Er kjendelse og Nydelse, - et stort Menneskehjerter, det var den Muse, der havde beaandet Forfatteren, hvem det vel aldrig var faldet ind at være Digter. Umiddelbart ud af Livet havde han grebet hvad han meddeelte med et stort Overblik, men just derfor var det en herlig Digtning i stor Stil. Kort det var Pestalozzis: Lienhard und Gertrud. Saa dybt havde endnu aldrig noget truffet mit Hjerter. Jeg mærkede neppe, da et Par Timer vare forløbne, at Pigen imidlertid havde sat Mad ind til mig, saa ganske glemte jeg mig selv i Læsningen. Jeg var inderligt rørt og bevæget, indtil jeg tilsidst brød ud i klare Taarer, og maatte lægge Bogen fra mig og græde mig mæt. Saa søde Taarer havde jeg kun fældet en eneste Gang i mit Liv; det var, da jeg vilde med Ord tilstaae min Ludovika min usigelige Kjærlighed, og, istedetfoi alle Ord, i den inderligste Bevægelse faldt hende om Halsen. Netop som dengang var jeg nu tilmode. Jeg syntes mig at have fundet en anden for mit Hjerter lige saa nødvendig Kjærlighed, men en kjærlighed, der ikke hævede den første, men inderlig forbandt sig dermed, og helligede den.«

»Mit Kald havde jeg fundet, mit sande, mig af Naturen bestemte Kald, og jeg begreb ikke, hvorledes jeg, den lange Fortid igjennem, havde kunnet, 64 uden Hu og Hjerter dertil, drive alskens Studier, inden jeg fandt det eneste, der kunde udfylde min Sjæl. Ja, det følte jeg, det var jeg født til, at leve ganske for en fattig Menigheds aandelige Tarv, fornem/ meligen i raae Bønderbørns ofte saa forsømte Hjerter at fremdrage og opelske Spiren til Guds frygt og Retsindighed. Skolelærer paa Landet, det besluttede jeg at blive. Tusinde Følelser stormede frem i mit Indre. Mig fattedes et Hjerter, i hvilket jeg kunde nedlægge alle de Beslutninger, der fore op i mig, og fyldte mig med Salighed. Værelset blev mig for trangt, jeg ilede ud. Skyerne havde fordeelt sig, den klare, hvide Maane svømmede roligt paa den blaa Grund. Min Sti førte mig til en nærliggende Skov, og under mit Fædrenelands høie Bøgetræer aflagde jeg det hellige Løfte, at kaste fra mig alle mine Udsigter, alle mine Planer, Alt, hvorpaa jeg hidtil havde arbeidet, og redelig og samvittighedsfuld at vie mig til min nye, nu først erkjendte Bestemmelse.«

»Længe vankede jeg omkring i den maaneklare Nat, stille tænkende over det alvorlige Forsæt. Ingen Betænkelighed opstod hos mig. Mit Sind var klart og roligt, min Beslutning fast og sanddru. Ak! vel maatte den være det. Aldrig havde indre Lyst og Attraa ført mig ind paa min forrige Bane, eller skyndet mig frem paa den.«

»Med et lettet Hjerter gik jeg tilbage i mit Kammer, og læste videre i Bogen, indtil jeg lagde mig, og endda læste jeg videre, til Søvn kom. Det var første Gang siden min Kjærligheds Begyndelse, at jeg var falden i Søvn, uden at have tænkt paa min Ludovika.«

»Hele den næste Morgenstund var jeg endnu rolig. De utallige Tanker havde lagt sig, som Vinden kan lægge sig. Kun i et eneste stort Indtryk stode de endnu i mig. Det var en Følelse af en ubeskrivelig Tilforladelighed, som opfyldte mig. Jeg kyssede min Piges Billede, hvilket jeg hver Morgen, inden jeg gik til mit Arbeide, var vant til at gjøre. Men snart vakte Bogen, til hvilken jeg vendte tilbage, alle slumrende Tanker op i mit Indre, og da Pigen om Middagen bragte mig Mad, var jeg i den uroligste Bevægelse. Jeg havde søgt nærmere at forestille mig min Fremtid, og nu viiste sig snart Vanskelighederne ved enhver nærmere bestemt Beslutning. Hvor meget en Forandring af denne Art maatte mishage min Onkel, af hvem jeg var afhængig, hvor aldeles den maatte forekomme ham som en Chimære, indsaae jeg let. Saa randt det mig ogsaa snart i Sinde, hvor lidet jeg endnu havde den til mit nye Kald fornødne Forberedelse. Min Uddannelse, som den hidtil var gaaet fremad, var ei beregnet paa et saadant Maal. Ogsaa om Virkeligheden af mit indvortes Kald begyndte jeg at tvivle. Betænkelighedernes hele Hær begyndte at storme i mig og at ængste mig. Imidlertid var Middagsstunden gaaet forbi, og Pigen fortrøstede mig til, at hendes Herskab maaskee turde komme, inden det blev mørkt. Nu faldt det mig først paa Hjertet, hvor lidet jeg var skikket til at tage imod min Ven og blive hos ham. Vel vilde jeg snarere betroe mig til ham, end til de fleste Andre. Men dertil maatte jeg være roligere. Hans Kone kjendte jeg ikke heller. Kort jeg var ikke i Stand til at blive, til han kom. Pigen saae forundret nok ud, da jeg kaldte paa hende, og sagde, at jeg maatte gaae. Jeg skulde et andet Sted hen i Egnen, sagde jeg, men om en otte Dages Tid skulde jeg sikkert komme igjen.

66

Dette var ogsaa mit Forsæt. Pigen vidste neppe, hvad hun skulde svare. Jeg bad hende om, at jeg maatte tage et Par Bind med af de Bøger, hvori jeg havde læst; hun kunde sige Herren, at jeg skulde sende ham dem igjen ved første Leilighed, eller bringe ham dem selv. Jeg tog blot andet og tredje Bind; det første havde jeg læst; det fjerde maatte jeg lade ligge.«

»Min første Følelse drog mig til min Elskede, og næsten den halve Vei til Byen havde jeg lagt tilbage,

førend jeg standsede paa en Høi, fra hvilken jeg saae Havet og de skjønne i Efteraarets mangfoldige Farver klædte Skove langs med Havet, ligge henstrakte i den neddalende Sols rødliggule Glands, og Stadens Spire rage frem i Baggrunden. Men her tog Jeg den Beslutning, ei at gaae til Byen strax. Jeg vilde ikke komme igjen til min Kjæreste, førend Huset var roligt, og hun i Stand til i Ro at høre paa Alt, hvad der gik op og ned i mit Indre. Hvad jeg havde at sige hende, det skulde hun ei erfare midt i den Adspredelse, hvori hun var i disse Dage, saa længe hendes Fremmede droge hende med sig til alskens Steder. Og at komme til hende, uden at sige hende det strax, da hun dog snart maatte blive vaer, at Noget laae mig paa Hjertet, det vilde jeg ei. Jeg slog mig derfor til Venstre, og søgte et Sted op, hvor jeg kunde overnatte. Paa Ny overlod jeg mig her til mine Betragtninger, medens jeg langt ud paa Aftenen vankede om i den deilige Skovegn og ned til den nærliggende Strand.«

»Men Noget begyndte nu under disse Betragtninger efterhaanden at opfylde mig med Bitterhed, og det med en stedse fornyet Bitterhed, saa ofte mine Tan- 67
ker vendte tilbage dertil, og idelig vendte de paa Ny tilbage til det Samme: Noget, hvoraf mindre, end af alt Andet, Bitterhed skulde have reist sig hos mig. Det var Tanken paa min Ludovika, hvorledes hun vel vilde optage min Beslutning. Uophørligen frygtede jeg for, at hun vilde ryste paa Hovedet derved, at hun vilde holde min Plan for et flygtigt Indfald, der snart vilde forgaae mig, og siden, naar hun saae, at den var mit fulde Alvor, alt for skarpt føle dens Collision med vore øvrige Planer og Udsigter, til at hun ikke skulde forsøge at bringe mig fra den. Jeg kjender ingen Pine, der kunde komme den nær, jeg følte ved Tanken paa det Øieblik, da jeg skulde aabenbare hende min faste Beslutning, min urokkelige Villie. Jeg skjalv for et Øieblik, som kunde røve mig det Skjønneste, jeg besad. Jeg sagde tusinde Gange til mig selv, at jeg ikke havde nogen Ret til at vredes eller oprøres, om mit Forsæt skulde synes hende underligt i det første Øiebliks Overraskelse; jeg kunde jo dog ikke vente, at en saadan Forandring strax skulde være hende behagelig. Og dog følte jeg paa det Allerbittreste, hvor Meget jeg kunde tabe i dette ene Øieblik, naar hun ikke strax med Deeltagelse gik ind i min Plan, og optog den med inderlig Interesse. Om hun ikkun er misfornøiet et eneste Øieblik, sagde jeg til mig selv, saa kan dette Øieblik " frarive Dig, hvad et heelt Liv ikke kan give Dig igjen. Endnu mere følte jeg, hvor skrækkeligen mit Indre vilde blive sønderrevet, hvis hun endog skulde ville gjøre sig Umage for at bringe mig fra min Beslutning. Jeg skjalv for det Øieblik, som kunde blive Følgen. Første Gang i mit Liv fornåm jeg, at det var mueligt at bringe mig til at rase. Derhos tilstod 68 jeg mig selv, at min Beslutning ganske saae ud som en phantastisk Grille, og at den ikke lod sig forsvare med blotte ydre Grunde. Men ogsaa Dette optændte i mig endnu mere den indre Fortvivlelse, hvilken jeg allerede forud følte i dens hele Skarphed ved Tanken paa den Strid, jeg kunde faae med min Elskede. Jeg følte Det i mig, hvad De monne føle, hvilke, som vi saa ofte see, naar de have Ure-t, optændende Heftigheden i sig netop ved Følelsen af deres Uret. Kun var det hos mig den dybeste Følelse af min Ret, der frembragte en lignende Virkning, fordi jeg saae, at min Ret havde al udvortes Udseende af at være en reen Indbildning. Dog jeg vil ikke udtømme mig i Ord, for at skildre Dig min Sjæls gruelige Pine. Hvad jeg dengang følte, hvorledes Alt, hvad der kan være Hedt og Brændende og Fortærende i en menneskelig Sjæl, dengang bruste op i mig! - jeg havde aldrig været i en saadan Tilstand før, og jeg haaber til Herren, at jeg aldrig igjen skal komme i en saadan Lidenskab. De frygteligste Forestillinger og Tivl sønderreve mit Hjerte lige over for en Gjenstand, som skulde have opfyldt det med Ro og Glæde.«

»Alt kom an paa det første Øieblik, i hvilket jeg skulde forkynde min Elskede mit Forsæt Vaagende og sovende gjentog jeg bestandig for mig, hvor Meget jeg uopretteligen kunde tabe i det eneste Øieblik. Det, hvorved jeg endnu beroligede mig, var, at jeg bestandig læste eller bladede i Bogen, og idelig prentede mit Forsæt fastere ind i min Sjæl, og derved uformærkt nærrede den Vished hos mig, at der gaves Noget, for hvis Skyld jeg var i Stand til at lade min Elskovs hele Lykke fare. Hvor ofte randt den gamle Tan.te i »Bekendtnisse einer schonen Seele« i Wilhelm 69 Meister mig i Sinde. Jeg følte det, at et fremmed Væsen kunde træde ind imellem mig og min Sjæls Elskede, men dette Væsen var ikke Skinsygens fjendtlige Dæmon, det var en høiere Kjærligheds Aand, som jeg maatte have Ærefrygt for. Og dog kan ingen Skinsyges Fortvivlelse komme min nær.«

»Det var nu tredie Dag, og allerede ventede min Ludovika mig tilbage. Mig var det derimod en Umuelighed allerede at komme nu. Endnu var jeg for urolig. Da fattede jeg den Beslutning, at skrive hende et Brev til, for at sige hende, at jeg først kunde komme Dagen efter henimod Aften. Imidlertid haabede jeg at bringe mit Sind til Ro. Efter et Paaskud søgte jeg ikke. »Du maa, saaledes endte jeg mit Brev, skjænke mig Grundene, min søde Pige, for at Du kan tilgive mig af reen Godhed.« »Jeg kysser, til? føiede jeg, Dit Billede, som ligger for mig, og længes med den inderligste Attraa efter det Øieblik, da jeg igjen skal kunne trykke Dig til mit Bryst.«

»Jeg var saa rørt ved den friske Erindring om hendes kjærlighed til mig, at Taarer stode mig i Øinene. »Mine Taarer falde paa mine Ord, skrev jeg i en Efterskrift; jeg er ikke vant til at være adskilt fra Dig, gode, kjærlighedsfulde Sjæl.«

»Allerede idet jeg endte dette Brev, opstod en Plan hos mig, hvorledes jeg paa en afgjørende Maade vilde forskaffe mig Vished, og tillige paa bedste Maade aabenbare mit nye Forsæt for min Kjæreste. Paa et Øiebliks uvisse Stemning, paa de uvisse Ord, hvilke et uroligt Sind, som mit, kun halvt eller dog kun uklart vilde kunne frembringe i det afgjørende Øieblik, derpaa vilde jeg ikke lade mit Livs Lykke beroe. Jeg satte

mig derfor ned, for, i den fulde Følelse af 70 min Villie saavel som af min Kjærlighed, i et andet Brev til min Elskede at skildre hende, hvad der var foregaaet i mit Indre, hvad jeg vilde, fordi jeg maatte ville det, og med Elskovs sødste Ord at bede hende om hendes Samtykke, ja ikke engang at skjule min frygtelige Stemning for hende. »I Sandhed, saaledes sluttede jeg dette Brev, jeg vilde forgjæves stræbe at beskrive Dig, hvad jeg har lidt ved den Tanke, hvorledes Du vel vilde optage en Beslutning, der vil gjøre noget ganske Andet af vort Liv, end vi ofte tænkte os det, og ved hvilken jeg ikke har Andet at sætte imod alle Indvendinger, end en Følelse, der er ubeskrivelig. Jeg maa rolig finde mig i, at Du vil ryste med Hovedet ad mit Forehavende, men jeg sætter min Tillid til Dit Hjerte, og beder Gud, at mit Brev maa komme til Dig i en god Stund.«

»De Ord, jeg havde nedskrevet, overmandede mig selv. Mit hele Væsen gjød sig ud i en Bøn til Gud. Uvilkaarlig sank jeg ned paa mine Knæe, og bad med alle min Sjæls Kræfter Livets Herre at lade mit Forehavende signes og trives. Det var første Gang i mit Liv, at alle mine Tanker og Følelser gik op i en Bøn til Gud. Jeg forstod nu først Det, hvad man i nogle christelige Secter taler om Bønnens ligesom attractive Vælde, og min Sjæls Angst gik over til den roligste Tillid.«

»At see det Indtryk, reent og ufordulgt, hvilket mit Brev vilde gjøre paa min Elskede, dette var mig fremfor alt magtpaaliggende. Hvorledes jeg havde det, vilde jeg vide, og jeg var tilmode, som om jeg med Fatning kunde finde mig i Alt, naar jeg kun fik Vished og luttret Sandhed. Jeg kjendte min Ludovika nok, for at være vis paa, at hun kun i Ensom 71 hed paa sit Værelse vilde læse et Brev fra mig, især et saadant, som strax de første Ord forkyndte mit at være. Neppe vidste jeg det i hendes Hænder, førend jeg og stod i Huset og paa det Sted, jeg ønskede. Den gamle Tjenestepige havde jeg let faaet overtalt til at være mig behjælpelig med at kunne overraske min Kjæreste, og saa var jeg da allerede paa min Plads i et Pulterkammer, der kun ved en tynd Brædevæg var adskilt fra hendes Værelse, da hun kom ind med et Lys og Brevet i Haanden. Min ængstelige Forventning, medens hun langsomt og halvt høit, saa jeg maatte høre ethvert af mine Ord igjen, læste Brevet til Ende, formaaer jeg ikke at be; skrive, men ei heller min Glæde, da hun endeligen trykkede Brevet til sine Læber, og derpaa gik hen til Væggen, tog mit Portrait ned og kyssede det med Inderlighed. Nu holdt jeg mig ikke længere. Jeg aabnede Døren, tog hende i mine Arme, og græd ved hendes Barm, takkende Herren, at min Angst havde været et Intet.«

»At jeg siden, for ret at berede mig, studerede Theologie, veed Du jo; saa og, hvorledes jeg var saa hældig at komme til et Sted, som dette.«

Den 16de Novbr.

Skal da ingensinde i Verden den Lykke vord mig tildeelt, at et elsket Hjerte skal banke mod mit, og jeg kun en eneste Gang skal fornemme, hvad et Kys er? Hele Aar har jeg haabet paa, at den Time skulde komme engang, da elskede Arme vilde omslutte mig, og jeg af søde Læber vilde øse sød Forfriskning. Men 72 den kom ikke, den med Længsel forventede Time, og vil aldrig komme. Nei! jeg føler det for vist, den kommer aldrig.

Den 17de Novbr.

Hvis jeg kunde bringe den til at tie, denne vidthenstræbende Forlængsel i mig, hvis jeg kunde bringe den til Ro, denne i mig opbølgende Attraa, og kunde gaae ind i det Menneskes Fred, som i en Families Skjød glemmer hele Verden, og hvem det Haugebeed, han passer, det Barn, der løber om ham, udfylder Hjertet: jeg maatte da her kunne blive rolig og lykkelig igjen. Men neppe tænker jeg mig bundet her, saa falder Runebjerget af Tiek mig ind, og den unge Landmand, som hele Aar igjennem levede et fremmed Liv i sig. Og jeg gyser, og vil hellere endnu engang kastes ud i Fortvivlelsens uendelige Kamp, end at nære en Skygge af Usandhed i mit Bryst.

Den 19de Novbr.

Denne Livets opsvulmende Flod i mig, der stiger op til mine Læber, og flyer mig, hver Gang jeg vil strække den begjærlige Lyst hen efter den, gid den vilde dulme. Jeg er tilmode, som Tantalus kan have været det, naar Din, og nu ogsaa min Ven, Fader til tre Dreng og to Piger, omfavner sin Kone, og gjør af hende som en Brudgom af sin Brud, kun stundom noget friere. Al Længselens Hede rører sig op i mig, og nu ingen Husvælelse. Nei, jeg maa bort herfra, bort, bort. Jeg holder det ikke ud længere.

I Førstningen var det en sand Hjertensglæde for mig at see den Kjærlighed og Troskab og den ungdommelige Elskovs søde Leeg efter saa mange Aars 73 Egteskab. Hvor inderlig sødt klang den unge, livelige Kones tonefulde Ord, naar hun nu og da formildede den stundom opirrede Mand, og jeg havde min Glæde af hendes Uro og af hendes Glæde, naar han blev mild igjen. Men nu føler jeg, at det er bedst for mig at vandre tilbage til mit gamle Kloster.

Den 20de Novbr.

Skulde Du troe det? - nei det er dog næsten latterligt - i Gaar blev jeg formelig jaloux, fordi min muntre,

levelystne Vertinde gjorde saa meget af sin Mand, og ikke viiste mig nogen synderlig Opmærksomhed, uagtet jeg dog ret ventede det, fordi jeg om Formiddagen paa en Spadseretur havde haft en ret qvægende Samtale med hende om Pestalozzi. Min Gud! hvor ofte have vi dog paa Ny Grund til at bede: Herre! frels os fra det Onde! O min Gud! Gid jeg dog engang kunde befries fra den Egoismens Torn, som sidder her i mit Hjerte. Ved de bitteste Smaa-Leiligheder kommer den Djævel op igjen.

Den 22de Novbr.

Jeg er her igjen i min Ungdoms elskede Hjem. Lad Din Fred komme over mig, himmelske Fader!

Jeg havde ventet at finde her et Brev fra Dig, der, meente jeg, maatte have været paa Veien hertil fra Dig, inden jeg skrev, at jeg vilde vandre herfra. Nu det kommer nok. Jeg føler mig saa forladt, og trænger til et venligt Ord.

Den 23de Novbr.

Eⁿ Tanke vender ved tusinde Leiligheder tilbage hos mig, Tanken paa Jordelivets Intethed. Min Vei gik i Gaar gennem Kjøbstedet. Der var et Slags 74 Marked og Gjæstgiverens Stue var fuld af Gjæster, Nei! jeg kan dog mangengang ikke begribe, hvorledes Menneskene kunne give deres Liv hen til en saadan Arbeiden i de væsenløseste Forretninger.

For Klæder gjør man sig Umage, for Huus og Hjem, for Heste og Vogne, og tusinde Gange falder det mig ind, hvad Gehalt det dog kan give Livet, at færdes saaledes.

Men gjør jeg noget Bedre? I at grunde over Livets dybeste Sandheder satte jeg engang min Existents. Men hvad er det da, jeg, et heelt Liv igjennem, idelig stræbende, søger skarpt at opfatte og klart at erkjende? Siig mig: er det ikke Noget, hvilket jeg alt vil besidde i sin Fuldenndhed i det Øieblik, da det Liv gaaer op for mig, hvor det er forjættet os at skue fra Ansigt.t til Ansigt?

Ja! hver Dag, næsten hver Time rinder det mig i Tankerne, om det da vel er Umagen værdt, at befatte sig med Noget, og jeg er bestandig tilmode, som om det var lige saa godt, strax at gaae heden. Thi Intet, hvad Mennesket higer efter, synes mig at være den lange Leven værdt Og hvad der er skrevet til Trøst for os Alle, at dette Liv er Intet imod den Herlighed, der skal aabenbares paa os, det monne være blevet til en usigelig mattende Trøst for mig; thi mit Livs Kjærne fortæres i Længselen efter hiint Liv, og jeg veed ikke, hvortil jeg skal blive her.

Men jeg maa vel blive, og bliver vel ogsaa; ikke blot fordi der staaer en hellig Lov, som værner, men ogsaa fordi jeg ikke vilde have Mod til at døe. Ret egentligen ikke Mod; er jo dog ogsaa mit hele Væsen fattigt paa Mod. Nei! midt i denne Lethargie, i denne min indre Død, lad mig ikke døe, uendelige 75 Forsyn! Hvor vilde jeg være beredt nok til at gaae ind i det nye Liv? Hvor kunde jeg være reen nok, og rig nok paa Kjærlighed til Gud og paa Glæde i Gud, for at gaae ind i hans Herlighed?

Den 25de Novbr.

Jeg har faaet Dit Brev, min Ven, og takker Dig derfor, hjertelig takker jeg Dig, at Du har Sands for min Forfatning, og Dine faa Ord ere mig mere værdt, end tusinde kunde været det.

Jeg skal ikke grave mit Pund i Jorden, siger Du. Drivtig skal jeg være. Kun raskt foretage mig en videnskabelig Gjenstand. Om det end i Førstningen ikke gaaer saa godt, skal jeg dog lade det gaae, som det kan, indtil jeg kommer ind deri. Kun ikke begynde med for store Fordringer.

Saaledes skriver Du, og til Formildelse understreger Du Ordet: *begynde*. Du har truffet den rette Prik, min Ven! Ja hvis denne uhyre Forfængelighed ikke var, denne "Ærgjerrighed, der evindeligen standser min Virksomhed.

Ja, jeg føler det, hvis denne indre Standsning ikke var, hvis mit Sind ikke var saa besnæret, baade ved min Selvfølelses sygelige Snæverhed og ved den Lidenskab, hvorved alt Guddommeligt lider i mig, jeg føler det, jeg vilde endnu kunne frembringe Noget.

Men vil det ikke sige: hvis der ikke fattedes mig den første af alle Betingelser? Hvor kan et lidenskabeligt, egoistisk Hjerte være skabende? Er det da Individet, der skal være Skaberen i Individets Frembringelser? Er det ikke Verdensaanden, der skal træde skabende frem i den Enkelte, som med udeelt Lyst giver sig hen til at være dens Organ? I detmind 76 ste vil Du vist tiltroe mig saa megen Respect for det Hellige og saa Meget af sand Selvfølelse, at jeg ikke kunde ville frembringe Noget, hvori der ikke levede et universelt Liv. Hvad Frelse eller Vinding skulde der vel ogsaa være ved andre kummerligen udklækkede, eller med slavisk Hu eftergjorte, eller i smaalig Selvfremskyndelse hildede Productioner? Mon jeg ved deslige end mere skulde grave mig ned i min jammerlige Existents?

Hvor ofte har jeg fornummet det, at den første Betingelse er aandelig Frihed og fri Hengivenhed til det frembrydende Liv, hvormed en indre, høiere Vælde vil tale og virke udaf os. Intet standser mere den frie Production, end en Lidenskab, der indesnævrrer Aanden, og, istedet for Alles Gud, kun vil lade sig og sin Gjenstand faae Rum i Menneskets Indre. Ved alle Tankeløb hænger den sig fast, og forstyrrer hvert Øieblik Forestillingernes frie Bevægelighed.

Ja jeg erkjender det daglig mere og mere, at kun et reent og frit Sind kan være et ægte grundende. En Indadgaaen i sig selv, en indre Isigfornemmen af det Ubetingede og Uendelige, er Udgangspunctet for al dybere Grunden. Hvor kunde et Sind, som ikke er reent, fornemme i sig det absolute Liv med Reenhed, hvor kunde et uklart og forvirret Sind udtale det klart og uforvansk et?

Dog, det har ikke fattedes mig paa Øieblikke, i hvilke en Idee opfyldte mig levende nok, og individuelt nok, for, med det Forsæt at udtale den, ogsaa allerede at kalde selve Begyndelsen dertil frem hos mig. Jeg gjorde da et Udkast; snart steg Fylden af det Hele i halv Taage op for mig, og i bestemte 77 Træk fæstede sig Dette og Hiint, undertiden allerførst Slutningspårtiet, eller et og andet Overgangsled i Midten. Saa pønsede jeg efter over en god, treffende, karakteristisk, men dog fordringsfri Titel, indtil den vidtsvævende Phantasie afmattede mig. Saa følte jeg, at min Idee ikke lod sig opfatte eller fremstille tilfulde, uden at omfatte tillige den hele Kreds af Livet, eller den hele Videnskab, hvortil den henhørte. Nu var allerede Udsigten til at fuldende et saadant Forehavende rykket for langt tilbage, og Lysten slappedes. Og netop den Tanke, der havde anspændt mig, den samme var det, der lammede min Kraft, Tanken paa min Tilbedede.

At frembringe Noget, der ret kunde være hende tilpas og til Velbehag, Noget, der kunde blive hendes Hjerte kjært, det var mit Ønske og mit Maal. Da at bringe hende det, høre søde Ord af hendes Mund derover, ja maaskee gjennemlæse det med hende, og have Godt af hendes Omdømme og hendes Raad derved, - o hvor glædede jeg mig ved disse Forestillinger, og følte mig rykket nær hen til hende. Men allerede, naar jeg nu følte mig tilskyndet til at ile hen til hende strax, for at meddele hende, hvad der opfyldte mig, og det faldt mig ind, hvor rimeligt det vilde være, at jeg gik forgjæves, jeg vilde enten ikke faae hende at see, eller vilde finde hende kold eller sysselsat med Andet og uoplagt til Det, jeg havde at bringe, og ikke heller næste eller tredie Dag vilde der vise sig et gunstigt Øieblik til en lykkelig Meddelelse, - da greb mig Mistvivlens vaade Taagekulde, og jeg forsagede saa sødt et Haab. Hvad hjælper det Dig at gaae til hende? sagde jeg til mig selv. Alt ofte havde jeg erfaret, hvor fattig paa Ord 78 hvor nødlidende paa Tanker, hvor stum paa Følelse jeg mangan Gang kunde være, naar jeg hos hende vilde udtale, hvad der dog ellers kunde fylde og hentage mig. Thi alt for meget var jeg da hildet i mig selv og i mit Forhold til hende, alt for ængsteligen omkringskuende efter Det, der særdeles maatte kunne behage hende, alt for vaklende og ustadig til at kunne give mig hen i Tankernes egen Strøm.

Slige Erindringer, og med dem ethvert Minde, der bevidnede min Ulyksalighed, stege da op i mig, og al Lyst, al Kraft og Evne svandt. At frembringe Noget, der ret kunde gjøre hendes Hjerte vel, det mistvivlede jeg om, og noget Andet syntes det mig ei Umagen værdt at skrive. Havde hun ikke været til, jeg troer, jeg vilde have bragt noget til Ende. Nu hildede mig hendes blotte Tilvær.

Haab ikke at frembringe Noget, der kunde behage hende, naar Du selv ikke behager hende mere, sagde jeg til mig selv, og var nær ved at græde af Medlidenhed med mig selv, fordi jeg nu ynkeligen maatte beholde og indslutte i mig alt Det, jeg for dum pleiede strax at bringe hende, saasart det levede i mig. Ja al Lyst forgik mig. Saa foer jeg op, og havde kunnet forbande hende, men sank kun desto dybere tilbage i de Baand, hvormed hendes Sjæl besnærede min. Ak hvor fandt jeg vel nogetsteds igjen saa dyb en Sands, saa klart et Omdømme, saa reelt og kraftigt et Gemyt?

Den 28de Novbr.

En sand Velgjerning for Mennesket er en Pligts ham paalagte Nødvendighed; thi Intet er værre, end et ustadigt, omfarende Liv uden Maal og Baand.

I Sandhed der paakommer mig nu og da en Lyst 79 til at tage Tjeneste hos den første, den bedste Bonde, som Karl, paa det at jeg kunde faae Pligter og et Kald, og kunde have Noget at tage vare paa, fra om Morgenen, jeg stod op, til om Aftenen, jeg lagde mig, Noget, der kunde bringe mig fra den ene Dag til den anden.

O, gid jeg havde et bestemt Talent og et bestemt Kald, havde Noget, hvorpaa jeg af indre Trang og ved et udvortes Maa uophørligen blev dreven til at arbeide, Noget, jeg forstod, og dagligen kunde bestræbe mig for at forstaae og udøve bedre og bedre. O gid jeg havde et bestemt Talent, om det saa var det, at pleie Syge, hvilket i Sandhed ikke er det ringeste blant Talenterne. Gid jeg havde et Talent; da havde jeg en Skat, som Møl ikke kunde æde og Tyve ikke stjæle.

Den 29de Novbr.

Hvis der gives Noget, hvorunder jeg lider frygteligen, saa er det Lidenskab. Gud tage engang denne Begjæringens Braad fra mig, og give mig at drikke af den Kilde, af hvilken een Drik stiller al Higen

brændende Tørst for bestandig. O at jeg dog engang reen og klar kunde nyde den skønne, fulde Tilværelse, hengiven til Beskuelsen, uden alt tilbageseende Henblik paa mit fattige Mig, og uden al Begjær. Med denne higende Begjæring, med denne Brynde traadte det Onde ind i Verden, og al Verden lider nu af den Tørst, der hedder Lidenskab, og kommer ikke til Ro.

.O min Gud! Hvad var det, der saa ofte hindrende stod imellem mig og Glædens rene Nydelse, naar saa ofte den søde, elskede Q vindes inderlige Ynde liveligen krydsede frem og tilbage, og Klangene af 80 hendes Tale under mangelunde vittig Skjemt omgjøggede mig? Hvad var Det, der hindrede mig i, hjerteligen og med Qvægelse at inddrikke hendes hulde Skønhed, naar hun stod der for mig, som en Gud med Velbehag havde sat hende hen i Verden til en Glæde for Øinene? Hvad hindrede mig, uden denne idelig Tilbageseen paa mig selv, denne endeløse Lidenskab, denne Higen efter at gribe til og bemægtige? Unde Gud mig engang den Tid, da jeg reen og fri for al Begjær kan leve med hende, da jeg daglig paa Ny kan glæde mig ved Beskuelsen og dog kan sige: rolig monne jeg see Dig komme, rolig see Dig gaa.

Ja jeg tør neppe tænke paa de mange Timer, som jeg ved min Kummerlighed har forspildt mig. Naar jeg forestiller mig en ung, frisk, til sit Hjertes Lyst af Hjertet sig hengivende Elskende, som jeg selv var i mine første salige Tider, hvilken rig Høst af Fryd og Erindring vilde han have samlet sig, om det var blevén ham givet, daglig at see sin Elskede, som jeg. Hvor vilde han have meddeelt sig, og existeret aabent, og existeret heelt i ethvert Øieblik. Nej! jeg tør ikke tænke paa, hvor rig min Erindring er fra de første Aar, og hvor fattig fra det sidst henrundne, fordi jeg aldrig gav mig hen en eneste Gang.

Den 30te Novbr.

Der er Intet, af hvad der gjør Sjælen snæver og Livet usselt og slet, som jeg jo kunde blive. Egennyttig endogsaa, ja næsten gjerrig, blev jeg ved denne onde Dæmons Vælde. Aldrig nød jeg Existentsens Frihed mindre.

81

Samme Dag senere.

Kom, min Ven, for Dig skal mit hele Liv ligge aabent. Hvad jeg først under Din Fraværelse og siden i Din Nærhed frygteligen gennemlevede i mig, deraf mærkede vist Ingen Noget. Thi sky indsluttede jeg det i mig selv, og lod jeg engang Noget komme til Yttring, saa gjorde jeg det paa en saa ironisk, ja spøgende Maade, at Ingen kunde troe, jeg selv fornam noget Saadant i mig, og at det var mig selv, jeg havde Hensyn til. Jeg var i saadanne Øieblikke oprømt, og i ethvert frit, ved Samtale oplivnet Øieblik saae jeg min Nød og Jammer i et Lys, at den næsten kunde forekomme mig komisk.

Du har engang imellem seet hos mig de Bekjendtere, med hvilke jeg nød Livet; thi saa kaldte de det. Dem anklager jeg ikke. De havde Dagen over gjort deres Gjerning; hvad der paalaae dem for hver Dag, og hvad der just ikke var dem til stor Nydelse, havde de bragt til Ende. Saa krævede de om Aftenen Lystighed og Spil. De vare ogsaa ret oprømte derved og heelt tilstede. Jeg alene var Den, der sad som en ond Aand imellem dem, uden af Hjertens Grund at være med, ja halvt fraværende, fordi jeg bestandig fornam, jeg burde ikke sidde der, og dog hver Aften kunde føle mig tom og urolig, naar de bleve borte noget over den sædvanlige Tid.

Dem anklager jeg ikke. Af mig var dette Liv et syndigt Liv, ikke af de Andre. Ingenlunde, som om jeg vilde rose mig af bedre Erkjendelse. Gud bevare mig for, at jeg skulde holde mig for bedre, end enhver Anden. Nei! jeg havde været lykkelig, om jeg engang, blot to Dage i Træk, havde kunnet, som 'de fleste af de Andre, existere heel og holden i Øie 82 blikkets Liv og Syssel. Maaskee havde jeg da ogsaa snarest kunnet være Den, der kunde have bragt en høiere Sjælenydelse ind i dette Samqvem; thi paa Sands fattedes det Ingen af dem. Men som det var, var det for mig, og kun for mig, et Aanden ødende Liv, fordi jeg, og ikkun jeg alene, var der tilstede med et halvt Hjerte, fordi jeg alene ikke kom der efter Dagens fuldendte Arbeide, men som oftest sad der, med den, ved Synet af de Andre opæggede Tanke, at jeg skulde bruge min Tid bedre, end jeg brugte den. Huuløiet sad i mig Reflexionen i Sjælens Baggrund, og spildte al min Nydelse.

Saa havde jeg stundom midt under Spillet, eller naar der engang holdtes et Drikkelag, Øieblikke. hvori Livet rørte sig op hos mig. Jeg følte, hvad jeg kunde og hvad jeg skulde, og blev grebet af det Forsæt, strax næste Dag at begynde et andet Liv, strax næste Dag for Alvor at tage fat paa dette eller hiint Studium. Paa Mindelser kunde det ikke fattes mig; thi neppe gaves der een af mine Venner, som jo besad en Kundskab, jeg ikke havde, og som dog syntes mig særdeles fornøden. Men næste Dag fandt mig igjen i min forrige Mathed. Hvad jeg greb til, Intet vilde gaae for mig; til Intet følte jeg Oplagthed, Kraft. Alle mine Ideer vare som i Staa, naar jeg vilde tage en Pen i Haanden, eller gribe efter Plato eller Pauli Breve. Jeg vilde ønske, at Nogen dengang havde sagt til mig, at jeg istedetfor alt Andet, skulde repetere min Hebraisk igjen efter Danzii Grammatik.

Ogsaa den Beslutning at rive mig løs fra min Tilbedte, forsage hende ganske, friskede et saadant rørigt Øieblik op igjen hos mig. Jeg fornam da dybt, 83 at vort Liv dog endnu har anden Fylde, og at der gives

aandelig Gehalt nok for tusindfoldig Stræben. Jeg foresatte mig da, for det Første ikke at see hende i en heel Uge. Een Gang eller to forsøgte jeg det ogsaa virkelig. Jeg blev fra hende i tre Dage, blev imidlertid ogsaa borte fra de vante Cirkler, og besøgte andre ældre Bekjendte. Men da vaagnede jeg den fjerde Morgen i den yderste Uro; jeg kunde have ønsket at kunne myrde Tiden, indtil den Time kom, da det gik an at ile til hende. Al hendes usigelige Yndighed opfyldte igjen alle mine Tanker. Naturligvis gik jeg da for tidlig derhen, kom ubeleilig, de opvakte Følelser døde hen, og jeg gik fra hende tom og øde paa Sjæl og Tanker. Og nu var jeg i min gamle Tour igjen.

Nei! trofaste Ven! hvor maa jeg dog være glad ved, at jeg er borte, langt borte fra hende, i hvis Nærhed jeg ikke blot forkom, - ak, gjør jeg det ikke endnu? - men ogsaa teede mig, at jeg endnu kan undsee mig derover af inderste Hjerte. Og kun det Haab, at hendes skønne Naturlighed ikke har ladet hende see min Unatur, holder mig endnu opret, at jeg ikke synker sammen af Skam ved den blotte Tilbagetanke. Nei, at dog en Lidenskab skal kunne bringe os saa frygteligen i Ulave, at vi bære os ad som egensindige Børn. Være mig min vaersomme Frygt prisef, som endda holdt mangt et Udbrud tilbage.

Hvor nær var jeg da atter dernæst ved at sætte det i lutter Stykker fra hinanden faldende Liv i Sandselyst som det reelle, og det paa en desto frygteligere Maade, jo mere jeg, midt under disse Spilleog Drikkelag, fornam Ben tomme Intethed deri, og 84 dog ikke kunde slippe dette Levnet. Hvor mangan Gang tænkte jeg paa Venusbjerget hos Tiek.

Du seer, jeg skriver formeligen for Dig. Tag med Taalmodighed derimod og imod Bekjendelser, som ere endnu langt værre. Ja, hvad der er langt værre, har jeg at bekjende. Thi min Lidenskab dreiede sig dog endnu ikke om tomt Blændværk og lutter Usandhed. Havde der ikke boet en saa sand, saa forunderlig herlig Skjønhed i hendes Sjæl og Væsen, hun kunde ei have udøvet denne tryllende Magt over mig. Men om lutter huul Usandhed dreiede sig derimod de aandsfortærende Drømmerier, i hvilke jeg mangan Gang søgte en fordærvelig Erstatning for min Tilværelses Nødtørfthighed. Hvor mange hundrede Gange fordybede jeg mig i Phantasterier om store Værker, jeg vilde fuldføre. Snart om saadanne, der endda ikke vare ganske utænelige hos mig, som at udføre noget Glimrende i Videnskaberne, skjønt netop disse Phantasterier bragte mig længere og længere fra at lægge den første Haand paa den første Linie; men snart, og det endnu oftere, om stor Krigsdaad og Hærførerbedrivt, ja om Kongedømme og Deslige, og hvorledes jeg vilde begaae de ædleste og største Handlinger, og tilsidst vise mig i Triumph for min Elskede. Hvor meget slige Drømmerier udmarve Sjæl og Sands og Kraft, derom kan Du neppe gjøre Dig en Forestilling.

Den 1ste Decbr.

Frygteligere kjender jeg Intet, end et veiløst, forvildet Menneske, der fattes den Livets Kjærne, om hvilken Alt, hvad vi modtage, skal samle sig, for at fremme vort indre Liv; frygteligere Intet end den 85 indre Sønderrevenhed i en Sjæl, der søger Fred og en Begyndelse til et Liv, og ikke finder den, der søger sig selv og sin Gud, og søger begge forgjæves.

Det Værste er, at da letteligen, i vort Inderste selv, en lokkende Fristelse træder os imøde, hvori, i Skikkelse af en alting jevnende Ven, en arrig Fjende taler til os.

Sætter den sig fast, den indre Tvedragt, og bliver, saa bryder tilsidst Ondskaben løs, og Mindelsen om den egne Frelse føder en bitter Hadelyst, et fjendtligt Sind mod Gud og Mennesker af sig.

Hvad gives der da at sætte imod et saadant Liv, spørger jeg mig tidt, hvad er der at gjøre? Sidde stille og taalig bie, til Frelsen og Fylden vil komme? I Sandhed det var dog Noget, og jeg trøster mig allerede ved, at mit Sind er taaligere. Og saa hedder det ikke forgjæves: *o ra et Z a & o ra* .*) Et Arbeide, et Trællearbeide, der tog mig ganske hen: mere og mere føler jeg Trangen dertil. Saa kom vel efterhaanden Kraften til Selvtvang. Gid jeg først var saa vidt, at jeg ikke vilde have, at Øieblikket skulde gjøre mig Fyldest for, hvad Øieblikket krævede af mig; naar jeg kun først kunde finde mig rolig og taalig i, at leve Livet hen uden al Nydelse, og dog at leve det stille hen, som om det saa hørte sig til. Gid jeg først var saa vidt, at jeg var i Gang med at gjøre tvungen og som en taalmodig Træl, hvad der intet Værd har, og Intet er, uden naar det gjøres som af den Frie.

Den 2den Decbr.

Jeg har ofte fornummet det i mig, hvor nær Ondskaben ligger ved den indre Ufred. En Hadets Djæ- * 86 vel har ofte siddet i mit Hjerte, og mod mine bedste Venner kunde stundom, jeg veed ei hvilken Forbittrelse reise sig hos mig, naar de kom til mig paa uvante Tider. Deres blotte Tilværelse var mig ofte til Besvær.

Og endnu føler jeg undertiden det Samme i mig. Sandelig jeg maa stundom have Øie med mig selv og holde mig i Tømme, for ikke at bryde ud i Bttre Ord mod kjære, gode Venner, og behandle dem fjendtligt, glemmende al den kjærlighed, de have viist mig. Ja jeg kjender det, dette sælsomme Princip, der kunde gjøre mig til en Fiende af Gud og Mennesker. Hvor ofte var det, som om min Sjæl ret frydede sig af Hjertens Lyst ved at røres deri. Saa kæmpede jeg imod, modtog min indtrædende Ven med Sindighed og Venlighed, gik ind med ham i Alt, hvad han vilde. Men naar jeg saa havde talt en Times Tid, og havde syntes ret opvakt, ja

henrevet, saa sad der siden i mit Bryst en frossen Kulde, et Nag, et Had, at jeg kunde havt Lyst til at jage alle Dem fra mig, der saaledes søgte mig, og at jeg, hvis jeg havde havt Vittighed, kunde været i Stand til at gjøre de bittreste Sarkasmer over disse Ansigter, der vare mig i Veien, og dog vilde varme sig paa Isen i mig. Gud bevare mig dog for enhver gjenopkommende Betagelse af denne rædsomme Ukjærlighed.

Den 3die Decbr.

Et tommere Hjerte gives der vist ikke, end det, der ikke fyldes af nogen Kjærlighed. Misforstaa mig ei! Gud lade mig aldrig glemme, at jeg i Dig eier en Sjæl, for hvilken jeg kan udgyde Alt, hvad der bespænder mit arme Liv. Jeg har fornummet det i Aar 87 og Dag, hvad det vil sige, fattigen at beholde Alting hos sig selv og sønderlide sig selv dermed, uden den Lindring, en fri Udgydelse i en Vens Barm formaaer at yde. Velsignet være mig den Time, da Du kom til Byen, og da jeg fattede det Mod, at have Tillid til Dig. Men har der vel nogensinde af vor Omgang udviklet sig et ægte, mangfoldigt Samqvem og et fremadgaaende Samliv, hvori Tvende, der begge stræbe fremad, komme til i tusinde Puncter at berøre hinanden og at voxte op slyngende sig til og om hinanden? Ak! for at vi to skulde kunnet Dette, maatte der have været et fremadstræbende Liv i mig, i hvem alt stod saa frygteligen stille. Gud veed, at Skylden kun er min og ikke Din, Du, som har saa rig en Fylde at meddele til Den, som formaaer at leve med Dig. Jeg havde Kjærlighed til Dig, men den fyldte mig ikke, og jeg maa takke Dig, at Du saa godt holdt det fragmentariske Liv ud, jeg levede med Dig.

Den 4de Decbr.

O min Gud, skal det da just være min udsigelige Lykke, af hvilken alle mine Smerter vælde frem? Jeg har neppe Mod til at tænke paa, hvor lykkelig jeg var, hvor lykkelig jeg havde kunnet blive. O jeg kunde forbande dette mit ulyksalige Kjød.

Uoprettelig fortabt! siger jeg til mig selv, naar om Morgenen Disciplenes gjenlydende Lovsang vækker mig. Fortabt for evig! gjentager jeg, naar opad Dagen deres friske, støiende Rørlighed lokker mig ud paa Skolegaarden. Fortabt, fortabt! gjentoner det i mig, naar jeg vanker eensom om i min Barndoms elskede Hjem.

Er ikke ethvert Tab uopretteligt, saafremt det er 88 et sandt Tab, værdt, at kaldes saaledes? Jeg spørger Enhver, som elsker, om Noget i Verden er i Stand til at give ham Det igjen, hvad han taber ved den første reelle Uenighed med sin Elskede. Og hvor vældig er dog den unge Elskovs Voxekraft til at skaffe fra sig, hvad der vil standse dens frie Leven.

Den 5te Decbr.

Øde var mit Indre, sønderlidt mit Hjerte. Skinsyge uden Ende rasede i mine Følelser; mat Ærgjerrighed kogte i mit Hjerte. Og endnu føler jeg disse dæmoniske Magters gruelige Vælde. Her midt i dette mit Bryst sidde de. Og en evindeligen tilbagevendende Grundtone i mit Indre siger mig: der bliver Intet af Dig.

Hvad man fortæller om Erkeengelen ved Thronen, Lysets Bringer, mig er det i høieste Grad fatteligt. Thi jeg har oplevet Noget deraf i mig selv. Tillad mig, uden metaphysisk Undersøgelse, at holde mig til Det, vi fra Ungdommen af have hørt, og at tyde det for mig som en forudgaaende Fremstilling i det Store af Det, hvad der dagligen igjen kan gaae i Opfyldelse i Menneskelivet. Ogsaa jeg tabte min Elskovs Himmel ved en indre Optændelse af Skinsyge og Indeharme.

Den 6te Decbr.

Den hele Rædsel i det frygtelige Øieblik, da det første Menneskepar syndede første Gang, og uopretteligen fortabte Paradisets Uskyld, jeg har med fornummet denne hele Rædsel i mig. Hensjunkne i det højere Liv, der besjælede dem, levede de i en umiddelbar, reen Nydelse af den guddommelige Væren.

89

Nu den første indre Rivt i deres Forening med Gud, den første indre Søndersplittelse i deres egen Barm. Kastede tilbage paa sig selv, afskaarne fra deres Rod, bleve de viiste ud i den vide Verden, paa det de kunde forsøge, om de ved sig selv kunde vinde tilbage, hvad de ei vilde beholde, som modtaget af Guds rene Godhed alene, og om de efter en uendelig lang Vei kunde komme igjen til deres Barndoms salige Hjem. Fortabt for evig laae Uskyldigheden bag ved dem.

Jeg veed, hvad man udtydende kan sige om Syndefaldets Betydning. Jeg vil gaae ind med Dig i Alt, hvad Du kan ville fremsætte om dette Udgangspunct for Menneskets Historie. Kun tillad mig derimod at bekjende, at jeg med disse Ulykkelige har følt den hele bittre Død, der laae i dette Moment. Og næsten kunde jeg undres over, at de tvende Mennesker ikke strax døde Døden ved dette Øiebliks skrækkelige Følelse.

Den 8de Decbr.

Stundom sad hun og gjorde saa meget af en Veninde eller af sin kostelige Broder, og var saa kjærlig og sød, - som hun just ikke altid var, - og hendes huldsalige Venlighed og hendes yndefulde Velvillie udbredte sig til os Andre, saa at Ingen blev tilbage, hvem hun ikke havde givet et huldt og venligt Ord. Ogsaa paa mig saae hun da fuld af Glæde og Tillid, naar hun sagde et eller andet Dybt og Aandfuldt, paa hvilket vist Ingen var mere opmærksom, end jeg. Hendes Øine funkledede da, at de uvilkaarligt mindede mig om Sirius, hvilken jeg Aftenen i Forveien havde seet tindre i den klare 90 Frost. Og jeg var tilmode, som om jeg, hvad Øieblik det skulde være, kunde .... nei! lad mig ikke udtale, hvilket Helvede der kunde koge op i mig; jeg gysede for at bringe det i Ord. Al hendes Ynde, hendes Godhed, Alt hvad der rørte sig i hendes opvakte Væsen, ethvert Øiekast af hendes glimrende Øine, Alt var som et bestandigt forfrisket Incitament for mig til de frygteligste Imaginationer.

Jeg veed ikke: var det, fordi hun ved al sin tryllende Hengivelse sad der endnu saa selvegen, karakterstreng, ja næsten steil og utilgjængelig; eller var det den stærkt opirrede Bitterhed i den Tanke, at jeg engang havde tilegnet mig alt Dette, og besiddet det mere umiddelbart, og - tabt det; eller var det den rene, skjære Jalousie, fordi jeg ikke var hende mere, end enhver af de Andre? En gruelig Indeharme brusede op i mig.

Saa blev jeg naturligvis igjen mod i Hu, og det vilde have været mig til en usigelig Husvalse, om jeg i et saadant Øieblik havde kunnet græde mig mæt ved hendes Barm. Ja, en eneste Time havde kunnet gjøre mig lykkelig og god igjen.

Samme Dag.

Hvis jeg kun en eneste Gang havde kunnet bede, en eneste Gang over Hengivenheden i Gud kunnet glemme Alt, hvad der er paa Jorden, en eneste Gang lægge Livets Byrde fra mig hen i Dens Hænder, der kan og vil bære Alt, en eneste Gang existere reen i den rene Nydelse af det indre Liv, og med Sjælens fulde Kraft fornemme, at jeg var i Gud og Gud i mig: jeg troer, det havde været nok til at helbrede mig.

91

I Sandhed det er ingen ringe Naade at kunne bede. Thi en Naade kalder jeg det, da jeg ikke kan det, naar jeg vil det. Dog naar jeg først ret af Hjertet vilde det, jeg maatte da ogsaa kunne det. Men er ikke allerede denne Villie selv en Naade?

At kunne bede, det er den rette fulde Naade. Gives der noget Høiere i Verden, end den uendelige Følelse af Gud og vor Meddeeltighed i ham og i det evige Liv i ham.

Da jeg var lykkelig, da kunde jeg bede, ja da kunde jeg tabe mig i denne uendelige Taknemmelighed, i hvilken jeg elskede og tilbad Gud, inden jeg endnu ret erkjendte ham. Ogsaa nu har jeg havt Øieblkke igjen, hvori jeg har følt, om ikke Glæden i Herren, dog at hans Fred endnu kan finde Tilgang til min arme Sjæl.

Men i den frygtelige Vinter, jeg tilbragte ifjor, kunde jeg det ikke en eneste Gang.

Den 9de Decbr.

O vær mig naadig, algode Gud! vær mig naadig! En tung Byrde er lagt paa mig, den tungeste af alle, selve Livet. Men jeg vil bære den og holde ud Alt, hvad der gaaer igjennem min Sjæl; og, det er min første Bøn: lad mig ikke døe midt i denne Elendighed. Hellere vil jeg, som den evige Vandrer fra Jerusalem, slæbe denne Byrde igjennem alle Lande og alle Aarhundreder, indtil Herrens Gjenkomst. Først naar det engang kommer til Gjennembrud i mig, og nu mit hele Indre opløser sig til en reen, ved Intet mere standset Udgydelse, i en heel udeelt Hengivenhed i Gud, naar jeg selv er det Barn, som jeg med lydelig Fryd kan løfte op mod Himmelen, prisende

92

Dig, Algode, at jeg har seet dets Dag, og nu kan farin* ge det til et reent Offer paa Dit Alter, da først lade Du mig fare.

Vær mig naadig, Evige! at jeg aldrig maa tabe Trøsten ved Dit Navn, den rigeste, udtømmeligste Kilde til Trøst.

Den 12te Decbr.

Jeg læser i disse Dage intet Andet, end Lienhard und Gertrud. Send mig mit Exemplar deraf ved første Leilighed. Kun de to første Dele har jeg funden herude. Jeg veed næst den hellige Skrivt ingen Bog, der kunde virke bedre paa mig, end denne. Fra Morgen til Aften ligger den mig i Tankerne. Til et ordentligt, retskaffent, fornuftigt Liv kan Intet anspore mig saa meget, som denne herlige Skildring af Alt, hvad der maa vække en uendelig Ærefrygt for det menneskelige Hjerte under de trangeste Kaar. I Gaar brast jeg ud i Taarer, da jeg kom til de Ord: »Læser lad mig tie og græde; thi det gaaer mig til Hjerte, hvorledes Menneskeheden i Støvet modnes til Udødelighed, og hvorledes den i Pragt og Forfængelighed paa Jorden

umoden visner bort.«

Et Par af mine Venner herude have, bevægede af min Berømmelse over den, begyndt at læse denne Bog, og ere ganske indtagne af den.

Den 13de Decbr.

Lad mig endeligen vide noget ret Tilforladeligt og Tilstrækkeligt angaaende den Krig, vort ulykkelige Fædreland er kommen ind i. Jeg skammer mig ofte for mig selv og Andre, at jeg bliver her i U virksomhed, at jeg neppe mærker, hvor meget Alle ere i Be*

93

vægelse, ja at jeg mangen Gang ikke veed Besked om Det, Enhver anden veed. Giv endelig Agt, naar der er en Leilighed for mig til at gjøre et Skridt til at komme ind i Noget. Jeg skal det, jeg maa det, jeg vil det. Og jeg troer ogsaa, jeg vil kunne det.

Den 14de Decbr.

Lienhard und Gertrud kommer ikke ud af mine Hænder. Hvilken uendelig herlig Bog. Det er, som om jeg levede midt imellem alle de Mennesker, som om jeg saae for mig, hvad jeg er, hvad jeg skulde være. Intet kan saaledes, som den, mande mig op, og bringe mig til at forsage min Kummerlighed. Mere og mere bliver den mig et Middelpunct for et nyt Liv, hvis Spire jeg føler her i mit Allerinderste. Det er undertiden for mig, som om den Vei, jeg skal gaae, for at finde alle mine Glæder igjen, dog ikke er saa trang og saa mørk. Blot Livet havde mig igjen!

Den 15de Decbr.

Aldrig har jeg endnu, siden jeg gik til Grunde, følt mig saa forunderligen oplivet, som i disse Dage. Kun har min rolige, blide Sindsstemning en meget alvorlig Charakter. Da jeg kom tilbage fra min Tour til Din Ven, var jeg saa trist, saa trist, jeg kan ei betegne det med noget andet Ord, saa trist, som om mig baares en uhyre Ulykke for, eller som om Syndens hele Vægt laae paa mig. Nu bliver det bestandig mildere og klarere i mig. Det er, som om en lisskorpe mere og mere løsner sig fra mit Hjerte og smelter hen. Hvilken usigelig velgjørende Magt udover denne Lienhard und Gertrud over mig.

Det er fem Aar siden, jeg første Gang læste den.

94

I mere end aatte Dage var jeg saa fordybet i den, at jeg ikke tænkte paa Andet Jeg læste den for det søde Væsen, som dengang var mig Kilden til det skjønneste Liv, og saae hende bevæget til Taarer. Mig fyldte den ubeskriveligt; dog hørte det ikke mig til at græde. Nu har jeg lært det. Dog, det bliver nok godt igjen: jeg har aldrig haabet det mere, end nu.

Den 16de Decbr.

Alle mine Forhaabninger sætter jeg til det næste Foraar, og aldrig har jeg saaledes længtes efter Vinterens Ophør og efter de første Lærker og det første Grønne. Stundom er det for mig, som om den første Foraarsstraale med gjenembrydende Kraft vil skyde ned i mit Indre, mit sammensnærpede Hjerte vil løsne sig og gaae op i utallige Taarer, og efter Taarerne vil jeg see Himmelen igjen nedsænket over mig, og Kjærlighedens og Glædens uendelige Rige atter aabnet for mig, og jeg vil da atter nyde en uformørkt henstrømmende Tilværelse.

Den 18de Decbr.

Tiden rykker nærmere, da Juleferierne skulle begynde, og jeg skal befinde mig her i fuldkommen Eensomhed. Saa megen Umage mine elskelige kjære Venner gjøre sig, for at bevæge mig til at tage med til en Præst eller en Herregaard her i Egnen, saa haaber jeg, at jeg bliver. Jeg glæder mig ret til denne Eensomhed, skjønt jeg et Øieblik har gysset ved Tanken paa det øde Udseende hele Gaarden vil faae, naar den muntre Ungdom med sine Lærere forsvinder paa eengang. Thi ogsaa af Disciplene bliver neppe een.

95

Hvad jeg vil læse i den Tid, er det nye Testament. Birchs Udgave af de fire Evangelier har jeg hinden herude.

Den 20de Decbr.

Du gjætter neppe, hvad der har sysselsat mig af og til herude, og hvad jeg nu igjen med Barndomslyst og Barndomsfølelse er vendt tilbage til. Jeg har læst Hebraisk: det Samme, jeg læste for ti Aar, her paa disse samme Steder, Genesis, med hvilken jeg allerede er rykket temmelig fremad. Det morede mig meget, da jeg var her i Skolen. Det og Religion vare det Eneste, vor daværende Rector læste med as. Vi brugte Danzii

Grammatik. Sprog analysen forekom mig efter den som et Slags Sprogpillerie, der dengang morede mig som et Slags Legetøi, og nu ganske har bragt mig igjen ind i den barnlige Stemning, hvori ogsaa Sprogets Aand og Indholdet af første Mosebogmaa sætte Enhver, der læser, som vi skulle læse, med et fromt Sind.

Den 22de Decbr.

I Morges var Alt her i urolig Bevægelse. Gaarden fuld af Vogne, som kom og kørte igjen. Den milde Frost og den skinnende Sol satte Blodet i dobbelt rask Bevægelse, og den lystige Ungdom lod sine hoverende Stemmer høre. Hvilken Fryd for dem at ile hjem til de elskede Forældre, der nu med dobbelt Glæde høitideligholde den herlige Fest, da de ikkun den ene Gang hele Vinteren have deres Børn alle forsamlede hos sig. Ikke een af Disciplene er bleven tilbage. De, hvis Forældre boe for langt borte, ere tagne med Andre til disses Hjem.

I Aften er Alt saa roligt og tyst. Vandfaldet ved 96 Møllen en lille Fjerdingsvei herfra bruser lydeligt gjennem Nattens Stilhed. Og for mig er det, som om mit Livs Poesie vil besøge mig igjen. Jeg er saa forunderlig glad ved at føle mig alene her. Det er, som om Alt, hvad der engang bredte en poetisk Glands hen over mit Liv, har ventet paa dette Øieblik, for at besøge mig engang igjen i en stille Aftendæmring.

Den 23de Decbr.

Mangen Gang ved en Lignelse af Jean Paul eller ved Goethes Sange og Elegier, eller ved et Sted hos Novalis eller Tieck, vel ogsaa undertiden ved et opvakt Ord i Samtalen, men fremfor alt ved mange Melodier, især de Reichardtske til Goethes Sange; ligeledes ofte, naar Aftenens Lys strejfede henad et frodigt Træes Krone, saa at de forreste Blade forklaredes af det røde Skjær, medens de bageste traadte med mørke Skygger ind imellem den rødlig Glands, og ogsaa atter nu stundom, naar Solen glimrer paa Riimfrosten, der sidder chrystallklar paa Grenene, - o! ved utallige Leiligheder gribes jeg, jeg veed ikke af hvilken underlig Mindelse om en uendelig Ungdom og et evigt Foraar, og om en Fortid, da Poesie aandede i alle Handlinger, eller om en engang kommende Fremtid, da alt Det, der nu blot taler til os i Tonernes sælsomme Tryllerie, skal omgive os overalt i Livet, og være overalt tilstede, og aande as overalt imøde med en udsigelig mild Henrykkelse. Jeg faaer da strax Lyst til atter at drage ud, fjernt hen over Havet, eller over alle Fjelde, og at søge den evige Vaar op. Men, ak! hvad jeg allerede eengang fandt i de romantiske Bjergkløfter og Skovstrækninger, hvad der saa ofte ved Solens Nedgang eller i den 97 lyse Sommernat, naar jeg stod ved vore yndefulde Kyster, kom viftende og dulmende over Havets udstrakte Flade henimod mig, og fyldte mig med en stille Evighedens Følelse, ak! det finder jeg intetsteds igjen. Thi dengang, i hine min Ungdoms og i min Vandrings herlige Aar, omgav mig, i evig Nærhed, som en ætherisk Himmelluft, min Elskedes Minde; i min hulde Lyst til at dele Alt med hende saae jeg hende overalt hos mig. I klar, venlig Phantasie, lig det Lys, der laae om Træernes Toppe, og skjød hen imellem de groteske Klippestykker, lysnede hendes Billedes Skjønhed ind i min Sjæl, ind imellem Alt, hvad der fyldte og henrykkede mig. Hun var hos roig, og jeg viiste hende Egnenes Herlighed. Og Lysets venlige Straaler vendte tilbage fra Bjergene, og omstraalede hendes hulde Skabning, og jeg sank hen i den Hengivenhed og milde Sjælesalighed, som var min Sjæls bestandige Element.

Nei det hjælper ikke, at Du iler til Kysterne, maa jeg sige til mig selv, eller tumler Dig paa Belterne og omkring de bøgomkrandsede Øer, eller at Du trænger ind i Skovene, eller drager til Bjergene og stiger op paa deres Toppe og følger Løbet af en henrislende Klippeelv, naar en sød Kjærlighed ikke mere opfylder og helliger Din Sjæl.

Juleaften.

Er det ikke forundringsværdigt, at den dybeste Erkjendelse, den helligste Lærdom, staaer i en Bog, som leveres i alle Hænder, og hvormed man omhyggeligen gjør Enhver bekjendt, fra den Høieste til den Laveste? Al anden Viisdom beholde de Lærde og Dannede for sig, men den allerhøieste dele de med

98

Alle og have Intet forud deri. Gives der noget større Beviis for Menneskehedens Værd i ethvert Menneske, end at det Høieste, Menneskeheden eier, er lige saa fornødent for Enhver, som Brødet, hvoraf han daglig lever? Der gives intet større Beviis for Mennesketilværelsens uendelige Betydning, end Christi Komme. Der gives intet Menneske saa ringe og foragteligt, at jo Christus er døet ogsaa for ham, at jo ogsaa han er forherliget ved Christi Kjærlighed til ham.

Juledag.

Hvor uendelig dybsindig, hvor forunderlig eenfoldig og hjertegribende tillige, er den hellige Skrivt. Dens uendelige Fylde begejstrer mig, men Eet fattes mig - Troen. Og hvad er al Følelse for Christendommens Værd uden den?

Jeg læser nu kun i Evangelierne, tidligt og sildigt. Derved holder jeg mig opret i denne Eensomhed, der i mangt et Øieblik paa denne taagefulde Dag har fremkaldt den mørkeste Tungsind i mit Indre. Selv de

christelige Livsens Ord nære denne tungsindige Alvor hos mig. Allerede nu begynder jeg at længes efter et elsket menneskeligt Aasyn. De Børn, her løbe omkring, have endnu været mig til Oplivelse. Men i Gaar droge ogsaa Spisemesterens bort, hen i Nabolauget. Rectorens reiste med de Andre.

Anden Juledag.

En menneskelig Barm, hvorved jeg kan græde mig mæt, det er Det, hvortil jeg trænger: et Menneskebryst, hvortil jeg kan hælde mit matte Hoved, saa at jeg kunde finde Lise i et Væsens Kjærlighed og Deeltagelse, hvilket, ligesom jeg, opvoxet i menne 99 skelig Nødlidenhed bar al Menneskets Armod i sig, for at føle min Elendighed, og al Guddommelighedens uendelige Fylde for at aabne Himmelen for mig. Men hvor finder jeg i det vidtudstrakte Menneskeliv et eneste Væsen saaledes, som jeg behøver det? Veed den lange Fortid ikke at nævne mig noget eneste? Jo Een nævner den, som er døet af Kjærlighed til Menneskene, o min Gud! ogsaa til mig.

Den 28de Decbr.

Jeg seer mit hele Liv for mig, som det i en lang øde Fremtid vil løbe til Ende, og der overfalder mig en kold Gysen.

Hvad jeg har oplevet og hørt, jeg vil fortælle Dig det saa tro, jeg kan. Ord for Ord er ikke Alt bleven sagt, som jeg kan berette Dig det. Stilen vil blive min og hele Fremstillingen. Jeg kan kun give Dig, hvad jeg modtog, som det nu vil gjenkomme i mig. Men Mening og Fortællingens hele Gang giver jeg troligen igjen, ogsaa en og anden Egenhed i Udtrykket.

Det var mig i Gaar for eensomt og for ængsteligt herude. Da slog jeg mig løs, og travede i Blæst og Kulde til Kjøbstedet, det nærmeste Sted, hvor Jeg kunde faae Mennesker at see, som ei vare mig ganske fremmede. Som jeg gik op ad Gaden, faldt den unge Pige mig ind, om hvem jeg har skrevet et Par Gange. Hendes Grandtante er Enke efter den for en Deel Aar siden afdøde Amtmand, en aldrende Dame, som jeg havde talt nogle Gange med i Selskaber, og hvis veemodsfulde Alvor havde tiltrukket mig. Ogsaa havde jeg besøgt hende engang før med een af Lærerne, og jeg mandede mig nu op til at gaae 100 derhen. Jeg fandt den gamle Frue alene. Jeg trængte alt for meget til et menneskeligt Hjerte og til en Meddelelse, for ikke at tale med megen Bevægelse om den unge Pige, hvis Tilstand endnu skal være den samme. Dette syntes at indtage den gamle Kone for mig. Jeg veed ikke, hvorledes jeg, som dog ellers kan holde mig, og veed at fordølge, hvad der stormer i mig, blev saa mod i Hu, at jeg brød ud i tungsindige Ord over mit Liv, uden dog at berøre det egentlige Hovedpunct, thi dertil bringes jeg ikke saa let. »Dog, hvad er det jeg taler? sagde jeg tilsidst, og betænker ikke, at De vel næsten maa smile over det unge Menneske, der føler sig saa ulykkelig, fordi han endnu ei har fundet, hvad Menneskene i hundredevis pleie at finde, et Væsen, de kunne knytte sig ganske til.« Omtrent disse vare mine Ord.

Jeg kan, naar jeg bliver opvakt og levende, ikke tale om min Smerte uden en vis Ironie, og sikkert var et Anstrøg deraf i mine Miner. Men hun blev alvorlig, ja Veemod løsnede hendes Træk. »Nei, sagde hun, sandelig jeg kan ikke smile over Dem. Det er en saa naturlig og dog en saa stor og sjelden Lykke, De saa indstændig attraaer. Men Gud give Dem den i dens fuldeste Maal.« - »Ja Gud skjænke Dem den!« blev hun ved, idet hun tog mine Hænder, og saae mig dybt ind i Øinene. Hun var øiensynligen bevæget. Jeg vilde til at udtrykke hende min Tak for hendes Deeltagelse; men i det Samme reiste hun sig, tog den høire Hjørnespids af det hvide, korte Forklæde, hun havde paa, og løftede den op, som om hun vilde fæste den ved den venstre Side, en Pantomime, jeg allerede forrige Gang havde seet af hende, men bragte den, ret som om det blot var underveis, op 101 til Ansigtet, og trykkede sig et Par Taarer ud af Øinene dermed, og fæstede den derpaa ved den venstre Side, saa at et lille Knippe Nøgler kom til Syne. »Jeg maa dog hente Dem Noget til Forfriskning«, sagde hun derpaa, og gik ud. Jeg var tilmode, som om endnu noget Uventet, ja Uhyggeligt forestod mig. Hun kom snart igjen og bragte et Par Underkopper med Syltetøi. »De har en gammel Onkel, sagde hun, hvem De ret ligner paafaldende meget, han holdt i sin Tid meget af saadanne søde Sager.« »Min gamle Farbroder, Doctoren! raabte jeg, har De kjendt ham?« »O hvor nøie, svarede hun. Det er nu tre og tredive Aar siden. Deres Fader ventede dengang paa sit første Barn, hvilket han siden mistede, sig til megen Sorg og Kummer. Da De flere Aar efter kom til Verden, var min Mand allerede bleven ansat paa Landet i en Post, fra hvilken han for ti Aar siden kom til dette Sted.«

»Lad mig være snaksom og udgyde mit Hjerte for Dem, blev hun ved, hør taalmodig paa en gammel Kone, der i Sandhed ellers ikke var meget snaksom. Nei har Nogen hele, lange, døde Aaringer igjennem lært at indslutte sit bedste Liv i sig selv, ja ret at presse det ind i sig, har Nogen tilbragt en heel Menneskealder i indvortes Eensomhed, saa er det mig. Og fortænk mig ikke den aabne Maade, hvorpaa jeg saa strax ytrer mig for en Fremmed. Fremmed er kun jeg for Dem, De forekommer derimod mig, jeg veed ikke hvor bekjendt og nærpaarørende, især efter Alt, hvad jeg tillige har hørt om Dem. Jeg kan ikke sige Dem, hvor inderlig jeg ønsker Dem Himmels bedste Velsignelse til, at De heldig maa finde, hvad Deres Hjerte saa inderlig begjærer. Men vær 102 trøstig og hav Tillid, og grib for alting ikke for hastig til Det, hvad der, om kort eller længe, monne ville tilbyde sig Dem i den venligste Skikkelse. Saa tung og trykkende kan den sørgmodige Stemning, hvori De synes at være kommet, ikke ligge paa Sjælen, som den Følelse, at være

knyttet til et Menneske, der ei forstaaer vort indre Væsen, og som dog uophørligen fordrer vort Hensyn. Deres Længsel og Deres indtrængende Savn fylder dog Sjælen, men sligt et Forhold frembyder uden Ophør den evindelige Tomhed. Forlad mig, at jeg tager saa megen Deel i Deres Skjæbne. Hvad der længe, afgjort og afsluttet, laae bevaret og ligesom begravet i min Barm, det har Synet af Dem, allerede da jeg saae Dem første Gang for et Par Maaneder siden, paa en synderlig Maade rørt op hos mig, og i Dag bringer De alle mine Ungdomserindringer til at svulme frem. Men det er intet Under. Hvor De dog er den eneste Hjertensven, jeg har havt, der forstod mig til Grunde, saa lig, saa lig, endog i Stemme og Klædning; thi ogsaa han gik altid sort klædt dengang. , Netop som De sidder der, og, medens De med kjendelig Deeltagelse hører paa mig, fortærer dette Syltetøi med saa megen Lyst, at man skulde troe, De maatte være meget begjærlig efter slige Sager, hvilket De dog sikkert ikke er, netop saaledes seer De saa fuldkommen ud, som han, at jeg let kunde glemme mine tredsindstyve Aar, mine indfaldne Kinder og mit graae Haar, og tale til Dem, skjemtende og overgiven, og minde Dem om tusinde skjønne Øieblikke.«

Dog jeg vil ikke forsøge at berette, hvad hun sagde, hvad vi talte sammen. Allerede i det Lidet, jeg har anført, har jeg ikke kunnet give Ordene igjen, 103 ganske som de faldt. Jeg har paa flere Maader forsøgt at faae Det ud i en Fortælling, hvad der bevægede mig saa meget, hvad der endnu beskjæftiger mig, det Første, der, i, jeg veed ikke hvor lang en Tid, har bevæget mig saaledes, med et saadan nyt Indtryk. Men det vil ikke gaae for mig. Nu! jeg vil lade det beroe. Saa meget det og saa gaar igjen i mig, det vil ikke tage Skikkelse til at træde ud. Saa vil jeg da opgive at arbeide videre dermed. Kun mig, mig alene duer jeg til at udtale. Hvad jeg kan sige, er, at der i denne Time dannede sig et Forhold af Tillid imellem os, et Forhold, som naar to Sjæle finde og kjende hinanden. Der var med al den Noblesse, - jeg kan ei kalde det ånder* ledes, - som var i hendes Ord, tillige en vis forunderlig Ungdommelighed deri. Men en mørk Forsagelse trak sig ogsaa hen igjennem dem. Meget fortalte hun mig om min Onkel, men hendes Livs egent* lige Historie erfoer jeg dog ikke. Mange egne, mange betydningsfulde Blik paa Livet kom frem, men altid var det, som om det var en Stemme fra en anden Tid, end den nærværende, jeg hørte. Selv den Interesse, ja Omhu for mig, som bestandig kom tilsyne igjen, hørte paa en Maade ogsaa de forgangne Tider til, og dog var den saa personlig, saa inderlig. Dog kan jeg ikke sige, at hun et eneste Øieblik søgte at trænge ind i mig; og just det gjorde ogsaa, at jeg kunde give mig saa ganske hen. Jeg kunde ikke lade være paa Hjemveien at tænke paa, hvad jeg paa min Reise saa ofte prøvede, at der er visse Ideer, visse Beskuelser af Livet, der ere ligesom et Shibolet, hvorpaa man strax kjendes af Sine, og som gjøre, at man ogsaa strax optages som bekjendt og er hjemme.

104

Der var imidlertid forløbet en lang Tid. Pigen havde bragt Dækkekurven ind, men var gaaet igjen. Den gamle Frue reiste sig for at ringe paa hende. Men inden hun trak i Snoren, vendte hun sig om til mig, der uden Hensigt eller Tanke var gaaet bag ef* rer hende. »Giv mig Deres Haand, sagde hun, og lov mig, at De, naar jeg kan tjene Dem ved Noget, vil unde mig den Glæde at gjøre Noget for Dem. De maa aldrig undsee Dem, men betænke, at jeg trænger til at have Nogen, jeg kan være Noget for, paa det mit Liv ikke skal forekomme mig alt for tomt.« Taarer stode i hendes Øine. Jeg var i den største Bevægelse, og brast ogsaa ud i Taarer. Ganske uvilkaarlig omsluttede mine Arme den gamle Kone, mit Hoved hvilte paa hendes Skulder, og i hendes Halstørklæde skjulte jeg mit Ansigt.

Jeg blev der naturligviis om Middagen, og maatte nu fortælle Alt, hvad jeg vidste om min Onkel. I Mørkningen gik jeg hjemad, og nu først faldt det mig ind, hvad der var skeet med mig. I mange, jeg veed ei, hvor mange Aar har det staaet for mig som en Drøm, at engang det Øieblik skulde komme, da jeg skulde holde et elsket Væsen i mine Arme, hvile mit Hoved paa hendes Skulder og græde mig mæt. Min Drøm er opfyldt, men hvor frygteligt. Jeg kan ikke tænke paa den, uden at de gamle Træk staae for mit Øie. Det søde, skjønne Drømmebillede er ruineret for mig. Skulde det være et Forvarsel? Vil Du saaledes skuffe mig, jernhaarde Skjæbne?

Den 29de Decbr.

Jeg vilde i Gaar efter Middag, det vil her i Egnen sige Kl. I, igjen gaae hen til min gamle Veninde; Veninde kalder jeg hende, det er hun mig, det skal 105 hun være mig. Men da jeg næsten var der, gjøs jeg dog tilbage, og vendte lige om. Allerede var jeg paa Hjemveien saa vidt, at jeg traadte ud fra Stien ved Aaen, hvor Klosteret træder saa smukt frem, da vendte jeg atter om. Det er mig ofte dog alt for øde herude i denne Eensomhed. Jeg vilde see Mennesker. Mine Trin førte mig, strax indenfor Byporten, til det Huus, hvor jeg saae den gamle Amtmandinde første Gang i Selskab. Man gjør der, og holder der, meget af hende. Vi kom let til at tale meget om hende, og den vakkre, endnu ret unge Kone, som i hende har en sand moderlig Veninde, gav mig nogle Breve eller Papirer med, hvori den gamle Frue, just for ganske kort siden, har udtalt sig om sit Livs Gang og Skjæbne. Der har jeg da, om ikke Det, som jeg i Gaar ikke kunde faae i Ord, saa Noget, som kan træde i Stedet. Nu vil jeg skrive disse Blade af til Dig, med nogen Sammendragning og Forkortning, som kan behøves, maaskee og med nogen Forandring, som jeg allerede paa Veien her hjem har tænkt mig det. Nu troer jeg nok, det vil gaae.

Du behøver ikke at bede mig meget, kjære Glut! Da engang mit Bryst føler sig lettet, strømme Ordene gjærne frem. Saa vil jeg da tilfredsstillende min Lyst til at gjenkalde mig mit Livs skjønneste Øieblikke, og ogsaa

lade de mørke og bittre igjen gaae forbi min Sjæl.

Hvorledes jeg er voxet op, og hvorledes opdraget det har jeg naturligviis først meget sildigt været i Stand til at sige mig selv. Min Moder, hvis ubemærkte, men vise, Opmærksomhed og Omhu jeg takker for min bedste Deel, ja uden hvem jeg havde 106 kunnet fordærves, jeg veed ikke hvor meget, var allerede død, førend jeg begyndte, endog kun dunkelt, at føle, hvad hun havde været for mig. Fra Barndommen af holdt jeg mig til min Fader, der gav sig meget af med mig, underviiste mig i adskillige Ting, og bestandig dannede og pyntede paa mig. Jeg lærte tidlig de nødvendige Sprog uden Vanskelighed, især det franske, hvilket min Fader begyndte at tale med mig, og hvori jeg efterhaanden bragte det saa vidt, at jeg ikke blot skrev det med Færdighed, men endog gjorde adskillige Vers og smaac Sange deri, hvilke man vidste at rose paa mange Maader. Ogsaa læste jeg meget og mangeslags Ting, og spillede saa godt paa Claveer, at min Fader ogsaa derved tidlig kunde begynde at brilliere med sin Datter. At det ikke fattedes mig paa muntre Indfald, kan Du tænke; jeg kunde glimre med dem, saa ofte jeg vilde; ogsaa lagttagelsesgave har man priset mig for. Over den Opmærksomhed, hvilken min opblomstrende Skabning og min livelige Natur saavelsom min skjemtefulde Munterhed syntes at vække, havde min Fader en lige saa stor Triumph, som jeg. Allerede tidlig trukket hen til de Voxnes Selskab, introduceret overalt og bekjendt med Alt, hvad der foregik, gjaldt jeg for at være fuldkommen uddannet paa en Tid, da jeg først netop kunde kaldes udvoxet. Lad det ikke være Dig paafaldende, om jeg synes at rose mig selv for at have besiddet mange saa kaldte fortrinlige Egenskaber. Nu seer jeg med lige saa stor Ligegyldighed tilbage paa dem, som paa saa Meget, jeg fra min tidligste Barndom kunde fortælle. Det Eneste, der kan gjøre, at jeg endnu stundom kan mindes hine Tider med Lyst, er den Tanke, at de gjorde min Fa- 107 der lykkelig, der syntes ligesom at forynge sig ved sin Datter. Dette er endnu det Eneste, der for mig giver hine Tider nogen Gehalt i Tilbageerindringen; Gud veed, hvor tomme de ellers ere forekomne mig. Var jeg i Besiddelse af saakaldte Talenter og Fortrin, saa vare det saadanne, hvilke, under de sædvanlige Forhold i de høiere og formuende dasser, ikke sjeldent føre en Levemaade med sig, der er ret skikket til at sønderrive det qvindelige Væsens Eenhed, ødelægge Sindet, og udhule Livskjærnen i vor Sjæl. Derhos var det, som om jeg ret var bestemt til at drives om i en Hvirvel af urolige, støiende Forlystelser.

Jeg var i mit tyvende Aar, min Moder havde været død i fire Aar, da jeg blev forlovet, og et Par Maaneder derpaa givt. Min Mand havde længe været Gjenstand for mange Mødres Opmærksomhed; thi af god Familie, formuende og agtet for sine Kundskaber og sin Forstand, var han allerede tidlig kommet ind i en god Carriere, men havde endnu i sit tredivte Aar ikke tænkt paa en Forbindelse. Jeg havde ofte hørt tale om ham, man havde saa ofte undret sig over det complet indrettede Huus, han havde skaffet sig, inden han endnu syntes at tænke paa Forandring, saa jeg allerede kjendte ham af Renomme, da jeg saae ham første Gang paa et Familiebal, til hvilket jeg især havde glædet mig, -fordi jeg vidste, han skulde komme der. Han fortalte mig siden ofte, hvor begjærlig ogsaa han havde været ef ter at see mig. Lad mig være kort. Egentlig hjertelig Tilbøielighed fremkaldte ikke mit Samtykke. Men jeg vilde ogsaa have høligen Uiet, om jeg vilde paastaae, at jeg fornemmeligen havde samtykket af 108

Kjærlighed til min høitelskede, næsten tilbødte Fader, hvilket jeg rigtignok en Tid lang i mit Liv har villet indbilde mig. Nei! lige saa meget, som min glade Faders levende Haab og min henrykte Elskers indtrængende Ønske, virkede min i saa høj Grad smigrede Forfængelighed; ja mit over saa stærk en Kjærlighed og saa stor en Tilbedelse inderlig rørte Hjerte bøiede sig ganske hen til ham. Nu blev jeg da snart Hovedpersonen ved mange glimrende Festiviteter, og en Cirkel af unge og ældre Mænd samlede sig om mig. Min Mand morede Dette meget. Af Skinsyge viiste der sig sjeldent eller aldrig noget Spor hos ham. Han havde da ikke heller nogen virkelig Grund dertil; thi af alle Dem, der dengang omgave mig, behagede i Sandhed ikke Een mig mere end han, hvem det iøvrigt var til stor Tilfredsstillelse, at der i den hele Kreds næsten ikke var Een, som jo var agtet for sit Hoved, sit Talent, sine Kundskaber, og paa Underholdning for Aanden fattedes det aldrig. Jeg tilbragte saaledes fire Aar i et Liv, der dengang var mig ret behageligt. Dog var det bestandigt for mig, som om jeg savnede Noget. Jeg havde mangan Glæde, men ingen Fyldestgjørelse, stundom virkelig Ro, men hvad Fred vil sige, erfoer jeg først længe efter. Mine mange Gaver lyksaliggjorde min Fader og min Mand, tiltrak og henrykkede mit Selskab, forlystede og morede mig selv, men Hjertet qvægedes ikke. Imidlertid bestyrede jeg mit Huus selv, og tog mere Deel i Forretningerne, end jeg havde behøvet, hvorover min Mand, uagtet han ofte tilbød mig Befrielse derfor ved at ville give mig en Medhjælp, dog havde en sand Fornøielse. Thi for alt Deslige havde han megen Sands. Jeg kan sige, at jeg troeligen opfyldte 109 en Huusmoders Pligter, og havde megen Respect for Alt, hvad der kunde kaldes Pligt. Imidlertid var mine Pligters Opfyldelse mig ikke til nogen Sjælsfremme eller Nydelse. Det var næsten kun af gammel Vane, at jeg tog mig af alle Ting i Huset; det var for mig, som om jeg savnede Noget, naar en Dag Omstændighederne bragte mig ud af den vante Orden om Formiddagen. Men denne Vane var en kostelig og herlig Skat, arvet efter min Moder. Det lærte jeg siden at indsee. Hvor ofte har jeg i senere Aar med det rørteste Hjerte, ja med Taarer, velsignet min stille, fromme Moder for denne sande Skat, hun ved en tidlig Tilvænnelse havde ladet mig indsamle. I mine adspredelsesfulde Dage tærede jeg paa den, og i de senere mørke Aaringer var den min bedste Tilflugt. Og jeg veed det, at det ikke var egen Vane, eller Skik og Brug, men at det var et viist Overlæg fra min Moders Side. Da jeg senere hen blev opmærksom derpaa, og nu først begyndte at erkjende min længe afdøde Moders Værd, faldt mig snart mangfoldige Ting ind, der mindede mig om den faste og betænksomme og mod min Fader dog høist lempelige og paa hans Lyst velberegne Fremfærd, hun havde brugt, for at hele Formiddagen kun skulde blive anvendt af mig til Huusgjerning og til

saadan Underviisning, hvilken den Rigeste har tilfældes med den Fattigste. Min Fader bekræftede ogsaa Dette, da jeg spurgte ham ud derom, og fortalte mig mange Træk af min Moder, i hvilke alle jeg saae hendes sanddrue Omhu for mit rette Vel.

Jeg havde været gift henved fire Aar, da jeg kom ned med en Datter, det eneste Barn, jeg har havt. Derved blev jeg for en Tid draget ud af al Adspredelse og Lystighed, saa meget mere. Som jeg selv vilde amme min Lille, hvormed min Mand var meget vel tilfreds. Det havde ofte været omhandlet i vor Cirkel, hvor unaturligt det var, at en Moder overgav sit Barn til Andre, medens Intet maatte være kjærere for hende, end selv at pleie det og skjænke det al sin Omhu. Adskillige Mænd i min Kreds, især en ung Doctor, der fornemmelig gjorde sig det til Formaal at tale imod adskillige, ved Magelighed eller Forlystelsessyge indførte, Afbigelser fra en naturlig Levemaade, havde oftere bragt denne Gjenstand paa Bane. Mig kunde det aldrig falde ind, havde jeg strax erklæret, ikke at die mit eget Barn, og jeg kunde, da man vilde rose mig herfor, neppe begribe, hvorledes man dog kunde finde noget Fortjenstligt i Deslige. Nu var Tiden kommen, da det skulde vise sig, om jeg ret for Alvor havde meent, hvad jeg havde sagt. Min Mand var derfor høiligt tilfreds med den mere indgetogne Levemaade, der blev en Følge af min Beslutning. Han sørgede imidlertid for, at jeg jevnlige om Aftenen kunde see Nog-en af min vante Omgang hos mig. Men fra de store Selskaber, til hvilke vi pleiede at indbydes, vilde jeg, der nu ei tog Deel i dem, ikke, at han maatte blive borte. Ja, da jeg først begyndte at føle, hvor godt jeg havde af den Ro, der var bleven mig tildeelt, befordrede jeg selv Anledningerne til, at jeg kunde være i Eensomhed.

Det var i denne Eensomhed, at jeg, kan jeg sige, fandt mig selv. Jeg begyndte at føle, hvor lidet ægte Indhold der var i mit forrige Liv; det forekom mig mere og mere tomt og øde. Maaskee Dette i Grunden var Følgen af en med den Forandring, der foregik i mig, uundgaaelig forbunden Overdrivelse, men stor Uret havde min Følelse vist ikke. Nu var det først, at min Moders Minde blev ret levende hos mig, og at jeg ret begyndte at erkjende hendes Værd. Saa stille, jevn og huuslig, hun havde levet og uden stor Lyst til Alt, hvad jeg havde pleiet at kalde Moerskab og Forlystelse, havde hun dog, det saae jeg nu, levet et Liv, der havde indeholdt noget ganske Andet, end mit/ Hvor bitterligen gjorde det mig ondt, og skar mig ind i Sjælen, at hun var døet fra mig, inden jeg havde erkjendt hendes Omhu for mig, havde takket hende en eneste Gang for den. Efterhaanden troede jeg imidlertid at see en besynderlig Styrelse deri, at min Moders os bekjendte inderlige, skjønt næsten aldrig udtalte Ønske, at flyttes over i Evigheds salige Egne, netop bønhoertes paa en Tid, da hendes Datter længe nok havde nydt hendes Godhed, for ei igjen at kunne tabe Frugterne deraf, og ei at glemme den nogensinde, men da hun dog endnu ikke var kommet saa meget ind i Verdens øde Tummel, at den Virkning, som et saadant Tab burde have, kunde fortrænges ved andre Indtryk. Det første Halvaar efter hendes Død havde jeg ogsaa levet ganske for hendes Erindring, idet jeg fra det Øieblik, jeg mistede hende, følte, hvor tungt det faldt mig at leve uden hende. Strax derpaa var det Tidspunct indtraadt i mit Liv, i hvilket det sidste afgjørende Skridt gjøres fra Barndommens Aar til den Voxnes Alder. Alt, hvad der nogensinde havde levet i mig, reiste sig paa Ny heftigere og stærkere, som om det henrundne Liv, før sin Metamorphose, vilde gjentage sig i sammenrængt Korthed, skjønt i et Slags chaotisk Forvirring. Tusinde Erindringer fra min Barndom gik op i mig, og min

Moder laae mig bestandig i Tankerne. Saaledes henlevede jeg det første Aar efter min Moders Død, i hvilket jeg gik til Præsten for at blive confirmeret. Det var min Moder jeg havde at takke for, at jeg først usædvanligt sildigt blev confirmeret, og det var, som saa meget Andet, saare vel beregnet af hende. 'Siden fortrængte det Liv, jeg mere kom ind i, alle saadanne Tanker udaf min Sjæl, Den eneste Anledning, jeg havde, til at mindes min Moder, var en eller anden Huusforretning, da jeg forestod min Faders Huus, og siden mit eget. Imidlertid vare nu aatte Aar forløbne, siden jeg havde mistet hende, da jeg endeligen ved min Lilles Vugge lærte fuldkomment at fatte min fromme, eie gode, altid hjertelig glade, skjønt stille Moders Værd. Jeg fattede nu Betydningen af det huuslige Liv, hun havde ført, og indsaae mere og mere, at det alene er et saadant, der kan give en Kones Liv Værd og Soliditet. Hvad jeg i en Række af aatte Aar uafbrudt var bleven ved at øve af Vane og en Slags Følelse af dets Nødvendighed, det begyndte nu først ret at ligge mig paa Hjertet og at yde mig sand Tilfredsstillelse, efterat jeg nu var kommen til Bevidsthed om, hvad det havde at sige. Min lille Pige, ved hvilken mit hele Hjerte hængte, elskede jeg med endnu fordoblet Inderlighed, da endog den Uleilighed og det Arbeide, hun forvoldte mig, blev mig i og for sig kjært, blot fordi det bestod i huuslige Pligters Opfyldelse. Jeg besluttede snart, ikke at have nogen Barnepige, og da jeg ellers havde tvende Piger, var det mig ikke vanskeligt at blive denne Beslutning tro, uden at falde min Mand, der i Førstningen ikke syntes herom, til Be-

Selv til min Mand følte jeg mig rykket nærmere. Saa fortrolig vi ellers levede med hinanden, havde jeg dog i de forløbne fire Aar af vort Egteskab kun yderst sjældent tilbragt en Aften eller endog kun et Par rolige Eftermiddage med ham alene. Jeg følte mig endog ganske ikke hyggelig tilmode, naar Dette engang hændtes; hvorimod jeg meget behageligen kunde henbringe halve Dage med min Fader alene. Nu derimod, da min Fader oftere, end ellers skeet var, om Aftenen læste os Noget for, og min Mand ogsaa begyndte at gjøre det, naar vi vare alene, lærte jeg snart ret godt at underholde mig med ham, uden at just nogen Tredie behøvede at være tilstede med.

Men med alt det var jeg dog ei i Stand til at meddele min Mand de mange nye Forestillinger, der krydsedes i min Sjæl, eller at gjøre ham til min Fortrolige i mine indre Anliggender. End ikke min Fader var jeg i Stand til at aabenbare Forandringen i mig, skjønt jeg halvveis havde foresat mig det. Derimod bleve de

mig begge til en Erindring om, i Tide at tænke paa, at der saa vidt mueligt ikke maatte forandres eller dog ikke synes at forandres Noget i vor huuslige Indretning, om end Noget var forandret i mig. Vort Huus maatte blive ved at staae aaben for enhver Gjæst og være indrettet paa saa mange Selskaber, det skulde være, saasnart kun mit Barn ei længer var en grundet Anledning til det Modsatte. Det maatte for alting ikke falde i Øinene, at jeg var det Mindste anderledes, end jeg altid havde været.

Den Vinter, hvori jeg havde havt en forhen ukjendt Ro og Tilfredshed, løb til Ende. Vi toge ud 114 i vore Sommerværelser uden Porten, og vort forrige Levnet indtraadte lidt efter lidt igjen. Men med en saadan Lyst havde jeg aldrig passet min lille Have. Jeg var som besjælet af et nyt, herligt Liv.

Halvandet Aar efter var det, jeg lærte at kjende den Mand, ved hvem et nyt Liv randt op for mig. Kopperne grasserede dengang, og da de ikke vare ondartede, skulde min lille Annette inoculeres, just som i det Samme de naturlige Kopper brøde ud hos hende. Den berømte Læge, til hvilken min Mand næsten alene havde Tillid, var syg og sendte en ung Doctor i sit Sted. Han viiste sig omhyggelig og høist samvittighedsfuld; men for alt Det, hvorved jeg ellers var vant til at vække Opmærksomhed og at indtage, syntes han at have liden Sands. Ja han har siden tilstaaet mig, at han slet ikke syntes om mig i Begyndelsen, og at han hver Gang ønskede at slippe mig, saa hurtigt, som mueligt. Imidlertid kom den Tid, da Alt skulde anvendes for at forebygge, at min lille Pige ikke skulde blive koparret. Min Mand var Dette i høieste Grad magtpaaliggende. Og nu var det, medens han med den største Omhyggelighed aabnede de modne Koppeblegner, og derover kunde sidde en heel Time ved min Lilles Seng, at jeg kom i et nærmere Forhold til ham. Jeg havde strax erkjendt hans dybe Værd; og snart saae jeg i ham den Eneste blandt Alle i min Kreds, der vilde kunne forstaae saa mangt et Ord, som laae og ulmede i mig.

Hvo der blot havde kjendt os To fra Selskaber, maatte vist høiligen have forundret sig over, at netop vi To kunde knytte os til hinanden. Han var i ethvert Selskab tilbageholden, eller snarere han saae saaledes ud, og taledede neppe. Endog naar Matener 115 omhandles, hvilke han fuldkomment forstod, pleiede han oftere at tie, end at gjøre en enkelt Bemærkning. Ofte kunde jeg næsten blive vred paa ham, fordi han ikke sagde det Ringeste om Ting, hvorom jeg vidste, han var i Stand til at sige et langt grundigere og mere tilfredsstillende Ord, end alle de Meninger vare, hvilke de Andre uden Forbeholdenhed lode høre. Og naar han nu yttrede sig, hvor let slap han Ordet igjen, ikke af Frygtsomhed, men af et Slags Ligeegyldighed eller Ulyst til at tale, endog naar han til at sætte sin Mening igjennem ikke behøvede Andet, end at explicere den. Han kunde da synes at være høist vaklende og ubestemt. Og dog havde han, saaledes som jeg kjendte ham, dēn bestemteste Charakter, og vidste sædvanlig med megen Sikkerhed, hvad han egentligen meente i ethvert Tilfælde. Men han pleiede at sige: der er intet Redskab, jeg mindre forstaaer at haandtere end Ordet, og det er, fordi jeg ingen bevægelig Phantasie, ingen Vittighed har. Deri havde han vel ogsaa ret, thi et -egentligt vittigt Indfald, endog kun af det lettere Slags, veed jeg kun nogle faa Gange at have hørt af ham. Det Eneste, hvori Det, hvad der hos Andre er Vittighed, yttrede sig hos ham, var, at han ved Leiligheder fortalte smaae Historier, i hvilke altid det reent Menneskelige traadte frem, næsten som i en Parabel, saa at disse Smaahistorier havde en uendelig Anvendelse, og indeholdt en sand Skat for Livet. Næsten kun, naar Leiligheden til saadanne Fortællinger frembød sig, kom han i mere end sædvanlig Bevægelse i Selskaber. Dog søgte han denne Leilighed ikke. Imidlertid var han dog aldrig til Besvær, saaledes som Andre kunde være det, der sad 116 hele Timer og taug. Man saae, hvor meget han med Blik og Miner viiste sin Deeltagelse, og fordi det var klart, at han fandt Underholdning i vor Kreds, syntes han at have ydet os den.

Mangen en Byld i mit Indre havde han først berørt lempelig, dernæst forsigtig aabnet, og saaledes befriet mig for, uden at den efterlod noget Ar, medens han sad og i en anden Henseende gjorde det Samme ved min lille Pige. Et Par Gange havde det næsten kostet mig Overvindelse ikke at kysse hans smukke Hænder af Taknemmelighed, naar han, inden han gik bort, havde vasket dem, og som Følge deraf en let fin Rødme havde trukket sig hen over dem. Aldrig endnu havde jeg hos noget Menneske følt mig saa ydmyg og underordnet. Og endnu i dette Øieblik veed jeg intet Høiere paa Jorden at ønske mig, end paa hans gamle Alder at kunne pleie ham og tjene ham. Jeg følte den inderligste Trang til at gjøre Noget for ham, Noget, der ret kunde koste mig Møie. Min Mand, som paa sin Maade havde viist ham sin Erkjendtlighed, bragte mig paa den Tanke at brodere Noget til ham. Hans aldeles personlige Opoffrelse for vort ivrigste Ønske syntes at tilstade noget aldeles Personligt. Jeg havde faaet at vide, at hans Fødselsdag var nær. Til denne Dag maatte Arbeidet være færdigt. Jeg sad derved tidligt og sildigt. Dog forsømte jeg ingen Huusgjerning derover, men lom et Familiebal, som blev givet af en af vore Bekjendtere, Noget, der i og for sig var mig ret tilpas. Min Mand fandt sig nu let i Det, han ellers ikke gjærne saae. En halv Time daglig pleiede vor Doctor at tilbringe hos os, snart om Formiddagen, snart ved Theen. Min Mand fandt stor Fornøielse i hans 117 Omgang; thi, naar vi vare ene med ham, talte han meget og gjærne, og i Alt viiste sig en gennemtrængende Forstand og en dyb Følelse.

Endelig kom hans Fødselsdag. Henad Middag kom han til Besøg, som sædvanlig. At jeg vidste, hvad Dag det var for ham, faldt ham ikke ind. Derfor overraskede min Foræring ham saa meget, at en Taare traadte ham i Øiet. Jeg kan ikke sige, hvorledes jeg blev tilmode herved. Han sad i Kanapeen, og jeg, som havde hentet min Foræring fra et andet Værelse, stod endnu foran ham. Jeg maatte ordentlig holde mig ved Bordet, for ikke at synke ned i Knæe for ham, og sige ham, hvor liden jeg følte mig imod ham. Men han

mærkede ikke min Bevægelse, og blev ved at udtrykke mig sin inderlige Taknemmelighed. I sin Barndom, sagde han, havde han været vant til, at hans Fødselsdag blev erindret, men siden den Tid havde Ingen tænkt paa den, førend jeg nu skjænkede ham en Giseide, der var saa qvægende for hans Hjerte. Endnu havde aldrig noget Fruentimmer viist ham den Opmærksomhed og Omhu, der gjør en Mand saa vel. Han havde ikke troet det mueligt, at et qvindeligt Væsen kunde ville vise ham saa sødt et Venskab. Saaledes talte han og endnu mere, indtil jeg maatte bede ham at være barmhjertig og ikke ydmyge mig mere. I det Samme kom min Mand, som havde sin største Tilfredshed baade over vor Doctors Glæde og over Arbeidets Godhed, paa hvilket han selv gjorde ham opmærksom.

Om Aftenen havde vi stort Selskab, større, end vi havde villet det; thi Dagen forud vare adskillige Bekjendtere komne ind fra Landet, og disse maatte 118 bedes med. Min Mand var fængslet ved Spillebordet, medens vi Andre legede de Julelege, hvilke han ellers saa godt vidste at opleve. Vor Vedtægt var, at det ved disse ikke maatte gaae ud paa Kys ved Panternes Løsning, medmindre Nogen paa en net Maade kunde give sin Opgave en Vending, hvorved han kunde nøde den Dame, fra hvem Opgaven kom, til at kysse sig. Tænk Dig min Forundring, da jeg mod Slutningen, ikke mere i Stand til at finde paa noget Lystigt, fordrer, at Den, Pantet tilhører, skal synge Noget, og nu vores Doctor henter min Cithar frem, og i et nydeligt Vers, hvori han skildrer sig som en fra fjerne Lande hjemkommen vandrende Sanger, begjærer et Kys af mig som Beviis paa, at han nu er i sit rette Hjem og hos en Landsmandinde. Alle forundredes; thi Ingen havde ventet Sligt af ham. Fra Spillebordene i Enden af den store Sal raabte man ham sit Bravo til, og Alle forsikkrede, at aldrig noget Kys havde været saa vel fortjent. Ved denne Leilighed erfoer jeg først, at han ogsaa musicerede; dog sagde han mig siden, at denne Melodie næsten var den eneste, han kunde spille saa færdigen, at han turde lade sig høre dermed. Men det var ganske i hans Charakter, at han uden allermindste Forlegenhed i det største Selskab kunde foredrage, hvad han var sig bevidst at formaae, naar der kun var Noget, der tilstrækkeligen kunde incitere ham dertil. Jeg derimod bragte det aldrig saa vidt. Hvor ængstelig kunde jeg stundom være, naar jeg for en Fremmed skulde lade mig høre med en Musik, jeg havde spillet maaskee et hundrede Gange. Verset havde han, sagde han mig siden, i et usædvanlig heldigt Øieblik digtet samme Dag, for, om 119 Leilighed skulde gives ham, at benytte det ved Pantelegene.

Endnu samme Aften havde jeg en alvorlig Samtale med ham, som først ret knyttede det Forbund imellem os, der blev saa velgjørende for mig. Jeg var gaaet ud for at see, om Bordet var dækket ordentlig, og om Lysene vare blevne stillede, som jeg vilde. Den Omstændighed, at jeg først om Middagen samme Dag havde faaet at vide, at vi fik større Selskab, end jeg havde belavet mig paa, gjorde, at jeg maatte blive et Qvarters Tid borte. Vort ovale Bord havde allerede været dækket fra om Morgenen af. Men om Eftermiddagen var jeg bleven nødt til at gjøre Forandring, da der for de flere Fremmedes Skyld, skulde spises ved Halvcirkelen. Saaledes kaldte vi et i en saadan Form opstillet Spisebord, hvilket min Mand havde anskaffet til Brug i de Tilfælde, da vort Selskab bestod af to ulige Bestanddele, hvilke nu paa de to Fløie kunde drive deres Lystighed hver for sig, medens Børnene udfyldte Midten og skilte dem saaledes ad, at begge Partier tillige kunde bekvemmeligen have Øie med disse Børn. Det var et Paafund af min Mand, der med megen Lyst og Behændighed vidste at udføre deslige Planer til Alles Tilfredshed. Medens jeg var ude, blev min lille Annette søvniq, og forlangte af sin Doctor, at han skulde bære hende ud til hendes Moder. Det gjorde han, og blev, efterat Barnet var bragt i Seng af en af Pigerne, staaende hos mig, medens jeg stillede Lysene og flere Ting i Orden paa Bordet. Han hjalp mig tilrette i Eet og Andet, hvorved det kom an paa et rigtigt Øiemaal. Da jeg tilsidst stillede mig midt for, og kastede et Blik hen 120 over det Hele, sagde han: »Siden jeg i Deres Huus har lært at skjønne paa Sligt, kan jeg ikke Andet, end, naar jeg stundom træder ind til et saadant, med saa megen Smag og Nethed, og tillige med saa megen Lyst, ja jeg kan sige med saa meget Hjerte, ordnet og smykket Bord, at tænke paa, hvor hurtigt det Alt er bragt i Ulave, som oftest uden at have glædet et eneste Øie, uden Dens, som ordnede dette Værk for Øjeblikket med saa megen Omhu, som om det skulde været et Værk til Varighed.« »Saa kan jeg da, svarede jeg, ret prise mig, at jeg, naar jeg et Øieblik har været heldig i at bringe et saadant lille Værk for Øjeblikket i Stand, at jeg da har i det Mindste Een« . . . »Som De derved, faldt han mig i Ordet, paa eengang tilfredsstiller og fornøier, og som ei blot erkiender den Sands, men ogsaa den Soliditet, som deri aabenbarer sig.« - »Soliditet, svarte jeg skjemtende, i et Værk for Øjeblikket! Nu ja, føiede jeg til, vi kunne være glade, naar vor Existents blot i et Øieblik kan vise Soliditet; Soliditet i det Hele, hvor usigelig Meget er ikke det?« - »I Sandhed, sagde han, Meget, og desto mere vil jeg glæde mig ved den Tanke, at der i Deres Existents er saa megen Soliditet; den Skole, hvori De lærte, i saa mange Smaating, at gjøre med saa megen Accuratesse, hvad de gjør med saa megen Hurtighed, i den samme Skole lærte De endnu meget Mere; og jeg seer dem blive ved at gjøre Fremgang.« »Og dertil skal De staae mig bi«, svarede jeg med et Udtryk af Hjertelighed og Tillid, som i dette Øieblik første Gang saaledes kom frit og let over mine Læber, og rakte ham Haanden. »Det vil jeg, gjensvarte han lige saa raskt, idet han slog sin Haand i min, det vil jeg, og De skal i 121 mig finde en solid Ven.« - »Det vil, føiede han lige saa raskt til, det veed jeg og tør deri stole paa mig selv, det vil ikke blive mig saa vanskeligt, som det vel let kunde blive det.«

De sidste Ord agtede jeg i det Øieblik ikke saa meget paa. Siden da de igjen randt mig i Sinde, beskjæftigede de mig; jeg vidste ei, Hvorledes jeg egentlig skulde tyde dem. Først da han havde været borte eet Aars Tid, troede jeg at fatte dem. Sit Løvte og Alt, hvad et saadant Løvte indeholdt, opfyldte han troligen,

og jeg havde i tvende Aar et sandt beroligende Tilhold i ham, under Alt, hvad der satte min efter en solid Existents stræbende Sjæl i Bevægelse.

Men to Aar varede kun saa herlig en Tid. Hans Bestemmelse kaldte ham bort. Den Ansættelse, han fik, var meget ærefuld for ham som ung Mand; ogsaa Fødestavnen drog ham til sig ved Følelser, der især i hans Bryst vare af stor Styrke. Mig var det, efterat han var reist, som om jeg havde _ tabt Det, jeg havde holdt mig fast ved, og hvorved jeg havde fundet Ly midt i Storm og Uveir. Jeg følte mig som alene, stødt ud i et stort uroligt Liv, hvori jeg ikke kunde finde mig hjemme. Ved Breve fortsattes vor Forbindelse kun høist ufuldkomment. Han maa have fornummet, hvad ogsaa min Følelse sagde mig, at Det, hvad der havde været Gjenstand for vore bedste Samtaler, slet ikke passede sig for Breve, i hvilke Samtalen ikke kan føres som Samtale, og hvilke desuden Enhver i vor Kreds maatte kunne læse. Dog har der aldrig været nogen Tid i disse tre og tredive Aar, i hvilken vor Brewexel ganske kunde kaldes afbrudt, skjønt der ofte kun kom eet Brev om Aaret.

122

Af Alt, hvad der har ydet mig Glæde i denne Række af Aar, har Intet været mig til en saa sand Tilfredsstillelse, som den Efterretning, jeg, endog snart efter, modtog, at han var forlovet og siden gift og lykkelig gift. Der havde ikke fattedes Øieblikke, i hvilke jeg havde ængstet mig med den Tanke, at hans Tilbøielighed for mig kunde hindre ham i at finde Livets bedste Lykke. Nu først følte jeg, og tilstod mig det selv, at min Frygt fra først af havde været uden Grund. Maaskee jeg snarere tør nære den Tanke, idetmindste er det mig sødt at tænke den, at jeg netop har befordret hans Livs Lykke i denne Henseende. At han ei har valgt raskt, men sindigt og godt, har jeg sikkert erfaret. Med hiin Forandring forsvandt for mig alt Haab om at see ham igjen.

Hvor mørkt det efterhaanden blev i min Sjæl, vil jeg ikke skildre Dig. Hvor lidet min Mand var i Stand til at forstaae mit inderste Væsen, hvor lidet vi passede til hinanden, Dette følte jeg nu dagligen mere og mere, især da jeg ikke mere havde min Fader, som var døet Aaret før. Denne Følelse var vel for grundet til, at den kunde Andet, end komme til klar Bevidsthed hos mig. Jeg maatte tilsidst tibtaa mig selv, at Det, der knyttede os sammen, om det end vel kunde kaldes Kjærlighed, dog ei var det i egentligste Forstand, idetmindste ingen inderlig Hjerternes Forsfaaelse. Men hvor sammensnøredes mit Indre fra dette Øieblik af. Jo mere jeg blev mig det bevidst, at jeg og min Mand ikke egentligen hørte sammen, desto omhyggeligere var jeg for at leve ham til Behag, og i Alt at opoffre mig for hans Lykke. Sand og dyb Kjærlighed bringer Frihed, og den til 123 lader sig i Bevidstheden af sin indre Tilforladelighed Meget imod den Elskede. Men jeg knyttedes til min Mand, fra det Øieblik, da mit egentlige Forhold til ham gik op for mig, ved en jernhaard Lænke. Jeg kan ikke beskrive Dig, hvorledes jeg var tilmode, naar han stundom prisede min Ømhed og min Hengivenhed. Det er frygteligt, ikkun at synes, og at henleve et falskt Liv. Men for mig var det en hellig Pligt, idetmindste ansaae jeg det derfor, og jeg fulgte, hvorhen mit Indre drog mig, uden at forvirre mig selv med videre Grublerie.

Men anden Gang kom jeg, og det skarpere, end første Gang, til at føle, at mine Pligters Opfyldelse ikke fremmede Livets rette Fylde hois mig. Dette blev jeg mig lidt efter lidt mere og mere bevidst, og det blev uhyre mørkt i min efter en sand Existents bestandig tørstende Sjæl. Det eneste Menneske, som havde kunnet hjælpe mig igjennem, var borte. Kun den Datter, der voxte op under mine Øine, gav mig endnu en Næring, ved hvilken jeg opholdt mig. Til Lykke overlod min Mand hende ganske til mig. Jeg kalder det en Lykke; thi havde han villet det Modsatte, jeg var, om jeg end havde seet, at han vilde forkjæle og fordærve mit Barn, jeg var dog, saaledes som jeg dengang var, sikkert bleven Den, der havde givet efter; jeg kunde have udholdt den smerteligste Rivt i min Tilværelse, blot for at leve den Mand til Behag, som ikke fyldte mit Hjerte. Jeg veed ikke, om Du er i Stand til at fatte et saadant Livs hele Mørke. Imod en tilbedet Mand vilde jeg have kunnet haandhæve min Personlighed. Nu opoffrede jeg den.

Vistnok kunde det ikke være Andet, end at der efter nogle Aar, i hvilke Aar Forandringen af vort 124 Opholdssted især gjorde mig det lettere, at gjemme i mig selv, hvad der foregik i mig, maatte danne sig en Tilstand, i hvilken mit egentligste Selv mere paastod sin Ret, og ogsaa Selskabskredsen vandt ny Tilløkkelse for mig. Men en sand Fortrolig fandt jeg aldrig igjen. Hvor tidligt min Datter blev taget fra mig, veed Du. Kun to Gange har hun paa korte Tider kunnet reise hened for at besøge mig. Havde jeg kunnet beholde hende i Nærheden af mig, det vilde have været mig til en uendelig Lettelse og Oplivelse. At hun virkelig er godt gift, i Ordets sande Forstand, har trøstet mig usigeligen. Min Mand forlangte intet andet Samliv, end det, som fandt Sted imellem os fra først af, og som aldrig var bleven afbrudt, og han levede ret vel tilfreds. Havde han attraaet Andet og Mere, - ja havde han det, saa havde jeg vel ikke tilbragt en Menneskealder i en indvortes Eensomhed, paa hvilken jeg ikke kan tænke uden Gysen. Imidlertid, jeg vil ikke klage. Er der Nogen? jeg har lært i min Levetid, saa er det det, at der ikke ligger Magt paa, hvad enten vort Liv bringer os Fryd eller Smerte, naar vi kun tilbringe det saaledes, at vi kunne døe i Fred.

Den 30te Decbr. henimod Midnat. Saa! nu er den færdig, denne lille Udarbeidelse; thi det har den været mig, og den har nu hjulpet mig ud over disse Par triste Dage. Mit nye Testament har jeg imidlertid ei heller ladet ganske ligge. Paa mine Toure, før eller efter Middag, har jeg det med, og jeg føler nu ret Lyst til, i Morgen tidlig og-125 saa at tage den græske Text fat igjen. Aarets sidste Dag i Morgen vil jeg see at tilbringe ret

hyggeligt med mig selv alene.

Nytaarsaften.

Det rinder til Ende, det lange Aar. Tungsindigt beéyndte jeg det; skummelt ender det sig for mig i min mørke Eensomhed. Derude stormer og fyger det, medens jeg sidder her i mit gamle Kloster, og seer ud i den iiskolde, stivnede Verden. O! lad det kommende Aar være blidere for mig, barmhjertige Fader!

Nytaarsmorgen 1814.

Jeg stod engang paa et høit Bjerg, og skuede ind i et herligt Land, ind i en rig, frodig Egn, fuld af Skove og Høie og Søer og Marker, og fjernere henne himmelstræbende Masser og det uendelige Hav. Og den nedgaaende Sols Straaler bølgede hen over Landet, og en let Flod af Lys gjød sig ud over Fladen. Og jeg længtes usigelig efter Nærheden af den Fylde, der laae for mig, som en Himmelens Velsignelse. Da fornam jeg en sagte Viften og Susen, og en Aande fra den Gud, hvis Aand svævede over Jorden, kom nærmer og nærmere hen imod mig. Og den uendelige Velsignelse og den uendelige kjærlighed greb og opfyldte mig i mægtig Nærværelse, og Alt, hvad der i det vide Fjerne havde henrykket Synet, kom mig nær og trængte sig op til mig, og i en usigelig himmelsk Omfavnelser nød jeg den uendelige Fylde, og havde den, og holdt den fast. Og jeg følte mig saa usigelig vel.

Aar ere siden den Tid henrundne, - o at jeg kunde glemme dem, disse mørke, skumle, sorte Aar! - i 126 hvilke Livet tilsidst blev mig til et snævert Fængsel, og Naturen til en slud- og taagefuld Novemberdag, som vandkoldt gyste ned i Fængselet til mig. Ofte greb mig i disse Aar en inderlig Længsel efter, igjen at stige op paa hiint høie Bjerg og at skue ud i hiin uendelige Verden. Stundom lykkedes det mig at stige derop og at kaste det frie Blik ud i den frie Egn. Og det laae der endnu, det blomstrende Land, fuldt af Skove og Høie og Søer og Marker, og fjernere henne himmelstræbende Masser og det uendelige Hav, og endnu bølgede den nedgaaende Sols Straaler hen over Landet, og bedækkede det med en let Flod af Lys. Men forgjæves ventede jeg paa Guddommens Aande og paa den usigelige Nærhed. Og klagende steg jeg ned fra Høiden, bitterlig klagende, at min Ungdom er svunden. Hvad er al Anskuelse mig til Fromme? Den himmelske Nydelse er ikke mere derved.

Den 2den Januar.

Jeg tog i Gaar Aftes op i en Mængde Papirer, jeg slæber med mig, et Virvar af Tanker og Billeder, hvori jeg engang udgjød Alt, hvad der gjærende bevægede sig i mit Indre. Ikkun Lidet deraf læste jeg, og det forekom mig saa uhyggeligt, som om jeg havde med en Døds Efterladenskaber at gjøre, og skulde see hans gamle Regninger og Papirer igjennem. Ganske mørk, og som om mit Sind var splittet ad, gik jeg til Hvile. Men i Morges oplivedes igjen min Erindring om de Tider, da jeg nedskrev alt Dette; jeg har igjen taget disse Pakker frem og seet uden paa dem, og ret nydt Mindet af den Tid, da jeg levede i denne Fylde.

127

Den 3die Januar.

Ja jeg føler det og tør sige det: hvis denne mit Hjertes Drivt og Trængsel ikke var Andet, end en saadan Tilbøielighed og kjærlighed, som den saa ofte lyksaliggjør et Menneske i hans inderste Sjæl, som jo ogsaa jeg kjendte den, og havde nydt den i fulde Drag, jeg føler det, hvis denne min bittre Sjæleqvide ingen anden Kilde havde, jeg vilde for længe siden have kunnet slippe denne Attraa, denne Forlængsel, og komme igjen til Ligelighed og Ro. Men denne sande underfulde Skjønhed i hendes inderste Væsens store Grundtræk, dette indre uendeligen bølgende Liv af Aand og Poesie og Ynde og Hjertelighed, og denne Energie midt i denne Sjælegratie, o hvorledes nævner og udtaler jeg, hvad der gjør denne min Sjæls Attraa til hende saa mægtig? Hvor ofte forekom det mig, som om jeg saae al Poesiens og Romantikens og Musikens underfulde Tryllerie som sammentrængt i een fyldig Blomst, i een svulmende fiin og blød og ætherisk Frugt, naar hun sad i sit Cabinet i Ottomanen, Lampen under Loftet tændt, og det runde Bord af mørk Mahoni foran hende med den nydelige Kurv. Og jeg? O, lad mig ikke tænke paa, hvor jeg tilsidst blev uoplagt og forviklet og fattig paa Ord. Hvilken Himmel af Aand og Ynde var her at leve i, men disse Yndighedens uendelige Bevægelser bleve mig til lige saa mange Incitamenter for den idelig æggende og hildende Begjærighed. Med Rette lod hun mig fare, thi Ingen har ennyeret hende mere dræbende, end jeg.

128

Den 4de Januar.

Jeg var i Morges i Rectorens store Havesal. Der var paakommet mig en inderlig Lyst til at see de mange Kobbere, der allerede i min Barndom udøvede deres Magie over mig, naar jeg engang imellem turde blive en halv Times Tid i denne Sal. Den gamle Pig-e, som passer paa Huset, lader mig frit komme ind i Værelserne, saa meget jeg vil. For Enden staaer en Niobe. Længe stod jeg og betragtede den fra flere Sider, og fik ret fat paa det tungsindige, smertefulde og i Smerte henstivnende Udtryk. Ikke altid vil det lykkes mig, undertiden

smiler hun endog til mig i al Ungdomsskønhed. Jeg veed ikke: mon den antike Konst nogensinde har frembragt noget Skjønnere? Jeg tænkte mig et Øieblik, at det yndefulde Hoved drejede sig og reiste sig, tænkte mig denne Fylde af Skjønhed og Gratie træde ud i Livet og udfolde sig i en Uendelighed af Bevægelser. Men jeg gjøs strax tilbage ved Tanken. Goethe har dog Ret i at kalde det noget Forunderligt, hvad Fabelen fortæller om Pygmalion, at ville trække en Konstens Skabning udaf dens ideelle Verden ind i denne Virkelighed.

Samme Dags Aften.

Jeg kom engang hændelsesviis ind til hende, og fandt hende tilbagesjunken og sovende. Da saae jeg ret, at det var Sjælen, der gjorde hende saa skøn, saa tillokkende. Hun havde tilbragt det Meste af den foregaaende Nat paa et uvederqvægeligt Bal, hvor hun slet ikke hørte hen. Hendes Ansigt - nei hun var slet ikke smuk, som hun laae der med matte, henfaldne Træk. Et Par Timer efter kom jeg 129 igjen, og hun kom mig glad og fornøiet imøde; hun havde Noget at vise mig. En Kurv fuld af Blomster var bleven sendt hende til Foræring, og hun var just bleven færdig med at sætte dem i det nydeligste Blomsterglas af Verden. Hvor spillede Liv og Aand og Sjæl i hendes Miner og Træk og i alle de Bevægelser, hvormed hun omkrydsede sine Blomster, og stillede en eller anden anderledes. Men jeg saae ei paa Blomsterne, kun paa hende, og maatte tænke paa, med hvilken Fylde af Skjønhed den tilbagevendte Sjæl havde oplivet og opfyldt denne Form, og jeg sagde ved mig selv: langt herligere end den Blomsterfylde, Du der befragter med saa megen Sjøleglæde, er den, vi see og frydes ved i Dig.

Den 5te Januar.

Hvad er det dog for en sælsom Vildelse, er det ikke næsten som et Vanvid, der har betaget mig, at den gamle Amtmandindes Billede fra den Dag, da jeg holdt hende i mine Arme, bestandig staaer for mig? Snart seer jeg hende ved sin Lilles Vugge, saa igjen midt i det store Selskab ved Pantelegen, eller hvorledes hun stiller Lysene omkring paa Gallabordet, snart igjen, hvorledes hun gaaer og grubler hemmeligen, trænger til et Menneske, der kan opmuntre hende, og intet finder. Saa løbe de gamle Træk forunderligen i Eet med et smukt ungt Ansigt, saaledes som jeg kan tænke mig hende at have seet ud. Jeg føler mig sælsomt trukket hen til hende. Men naar jeg saa tænker mig paa Veien til hende, og forestiller mig hende, som hun nu er, gammel og med mange Rynker, saa skrækkes jeg tilbage, og jeg gyser for det Øieblik, da jeg skal see hende igjen. Igaar 130 var jeg der dog, og var et Par Gange paa Veie til at aabenbare hende mit hele Liv; men det var, som om Noget holdt mig tilbage, og det havde ikke været mig mueligt at frembringe et Ord. Dog er det ikke Mistillid; tvertimod har jeg en Tillid til hende, og en Tryghed, som man kan have den til Den, med hvem man føler sig forbundet ved det inderligste Venskab. Alt Andet kunde jeg betroe hende, kun ei min Kjærlighed.

Den 6te Januar.

Ofte har jeg gjort mig det Løvte, men ogsaa ofte glemt det, at see mig for, til hvem jeg talte, naar Noget opfyldte mig med Glæde, eller naar et Menneske, en Bog, trak mig levende til sig. Man er saa overdreven kritisk hos os, og alt for Mange vide Intet bedre, naar man taler til dem med Enthusiasme, end at spille os vor Lyst ved deres hjerteløse Kriticeren. Jeg gik i Dag en smuk Vei over nogle Banker, og frydede mig ved Vinteren; Veiret var friskt og smukt. Paa Tilbageveien møder jeg en Bekjendt og hans Kone, et Par hjertelig brave Mennesker ellers. Vi kom fil at tale om den unge Pige, som var bleven vanvittig, og derefter om den gamle Amtmandinde. Jeg fordulgte ikke, hvor meget dennes hele Person havde indtaget mig. Men neppe havde jeg udtalt, førend, først Konen, og siden Manden, havde saa Meget at erindre og udsætte paa den gamle Frue, at det satte mig ganske udaf min gode, friske, muntre Sindsstemning, og foruroligede mig ganske, indtil jeg siden, efterat jeg var kommet hjem, betænkte, at af Alt, hvad de havde sagt mig, ikke fulgte Andet, end at hun nu eengang ikke var efter deres Hoved, uagtet de omgaaes temmelig meget med hende. Jeg vil slaae mig af Hovedet, hvad de have 131 sagt, holde fast paa, hvad der har tilbudt sig mig, og bevare mig det saa uforstyrret, som mueligt.

Den 7de Januar.

Min Eensomhed, hvori jeg begyndte at føle mig saa vel og hyggelig, løber til Ende. Igaar kom Rectorens, Lærerne og en Deel af Disciplene, i Dag ventes de øvrige. Vi skulle i Aften samles hos den gamle Rector, hvor der skal musiceres. Gid nu kun et Par Dage var gaaet. Ethvert nyt Incitament er min Inertie imod.

Den 8de Januar.

Sneen, som er falden, har gjort det nødvendigt at kalde Folk sammen til at bane Veie. Jeg gik i Morges ud og saae paa dem, hvorledes de danne en Huulvei imellem høie Sneevægge. Een af dem arbeidede især med Raskhed, og skaer Sneen saa glat bort, den ene Skovl efter den anden. Jeg kunde ikke Andet end tænke paa, hvor lykkelig jeg vilde være, om jeg hver Dag havde et saadant Dagværk.

Det forekommer mig bestandig, som om legemligt Arbeide var det bedste for mig, eller andet, hvorved der ei var Noget at tænke. Men hvorfra skal sligt komme til mig? Een Tanke begynder jeg at gjøre mig

fortrolig med, det er den, at faae de tre, fire Timer om Ugen, der ere bestemte til Hebraisken, overdragne til mig. Dem turde jeg endnu vove at paatage mig, ja føler ret Lyst til at forsøge det. Maaskee jeg ogsaa vover mig til at læse Latin i de to nederste Classer. Den af Lærerne, som nu gjør det, er træt deraf, og venter snart at faae Befordring. Der har jeg altsaa Noget at gribe til, om intet Andet vil aabne sig for mig.

132

Den 9de Januar.

Hvori ligger det dog, saa spurgte mig engang, for Aar og Dag siden, et christeligt Gemyt, som holdt meget af Jean Paul, og ofte kunde leve hele Dage af en aandrig Polymeter af ham, hvori ligger det, at et Sprog af Bibelen dog altid virker ganske anderledes, end de skønneste og dybeste Ord af Jean Paul, som om den Kraft, hvormed Bibelen virker, hørte til en ganske anden Sphære, end saa utalligt meget andet Stort og Dybt?

Jeg veed ei mere, hvad jeg svarede. Noget ordentligt Fyldestgjørende var det vist ikke, jeg vilde ellers huske det. Men i disse Dage er dette Spørgsmaal igjen kommet op i mig; thi hvor jeg saa læser i det nye Testamente, - og jeg har bestandig en lille tydsk Udgave deraf hos mig paa Spadseretoure, eller hvor jeg ellers færdes eller bliver siddende, - føler jeg For skjellen.

I alle hine andre herlige og dybsindige Tanker og Billeder kan der bevæge sig en dyb Philosophie, udfolde sig en rig og gjennemtrængende Livsanskuelse, leve et uendelig herligt Gemyt og Hjerte. Men i Skrivtens Ord bevæger sig en hellig Gud; de komme lige ud fra en uendelig Aandeverdens hellige Midtpunct, og treffe Sjælen i dens inderste Midtpunct. De ville ikke lære, minde eller oplyse om Dette eller Hiint, men om det Ene, som er fornødent. Dette Ene er midt i dem, og gaaer midt ud fra dem. Ved det mindste af disse Ord føler Sjælen sig som kaldet lige umiddelbart hen for den Eviges Throne, hvis uudtømmelige Kjærlighed er Eet med en evig Alt gjennemtrængende Retfærdighed, men hvis evige Alt gjennemtrængende Retfærdighed ogsaa er Eet med 133 en evig uudtømmelig kjærlighed. Selv hvor der kun tales om Dette eller Hiint, om Offerkjødets Spiisning, om Frierie og Egteskab, føres vi strax tilbage til hiint Middelpunct og ene Hovedpunct. I alt hiint Andet er der dyb Idee, Philosophie eller Poesie, men i disse Ord rører sig Herrens Aand; hine udspringe af Genie og Dybsind, men disse ere talte som af Den, der haver Myndighed; de er ikke talte som af Den, der vil lade os skue Dette eller Hiint, eller vil bevæge os til Dette eller Hiint, men som af Den, der vil have os selv, vor ganske Sjæl og hele Væsen, i sin Magt.

Den 10de Januar.

Ja jeg kan begribe det, at mange, selv saadanne, for hvilke Digteres og Philosophers kraftigste, meest indtrængende Ord have noget uendeligt Tiltrækkende, dog føle en Art af Skyhed for disse Ord, ja ræddes ved dem. Jeg kan begribe det, at de kalde dem en haard Tale, og spørge: hvo kan høre dem? Men naar man gaaer ind i dem, saa føler man vel, hvi de have havt noget saa uendeligt Trækkende og Fastholdende, Kraftgivende og Befrugtende for Utallige; thi man føler vel, at de ere det evige Livs Ord. Hvo giver strax og gjærne sin Sjæl hen til et tveægget Sværd, som vil gaae igjennem den? Og dog, hvo har Mod og Mands Hjerte, - og til dette føler jeg endnu Mod i mig i den inderste Baggrund af min Sjæl, o, det er jo ogsaa kun et Mod til at taale, - hvo har Mod og Mands Hjerte og skulde ei gjærne give sig hen i Dens Magt, hvis tveæggede Sværd vil og kan skjære den rene Deel af Sjælen løs fra den sorte, og gjøre den sande Sjæl fuldkommen karsk 134 og fri? O tag mig i Din Magt, evige, kjærlige Retfærdighed! Rensende Ild gjennemtræng min Sjæl! Grib mig med Din Rædsel, og lad mig gennem Død finde Liv!

Den 11te Januar.

Det er for mig, som om der i mit Indre stod et Hav af Taarer, der ikke kunde komme til Gjennembrud, men at der, om det engang brød igjennem og vældede ud, bag denne Taaremasse var et lysende Punct i mig, og at et Hav af Lys kunde følge paa dette Hav af Taarer.

Samme Dags Aften.

Jeg gik i Dag en lang Strækning af Landeveien, som i en snæver Dal, imellem de høie Sneebanker. Solen skinnede lokkende og opfordrende paa de hvide Masser, og i det indsluttede Rum var det saa mildt, at jeg gik langsomt og læste i mit Testament. Det er den forunderligste Blanding af en streng, næsten mørk Alvor, og en dyb Mildhed og usigelig Sjælefyrd, som gaaer igjennem mig, naar jeg læser disse Ord. Saaledes forestillede jeg mig ogsaa altid de ægte christelige, fromme Sjæle: en Alvor, som kun sjældent smiler, et bestandigt Blik ind i Evigheden, hvorved alt Jordiskt forstummer, i Eet med en stille Blidhed og Fryd og Mildhed og Huldsalighed: en Sjæleskjønhed, hvis indre Herlighed - udad til lader den sig ei meget tilsyne - kun Faa vide at erkjende; men er det ikke den, hvorefter Creaturet i os sukker? Dog har jeg engang kjendt et ret ægte christeligt Væsen, som med dyb Følelse for Alt, hvad Christendommen har Dybt og Sandt og Frelsende, og med en levende Glæde ved Gudstjene- 135 sten og ved Sacramenterne, og en sand Sjælenydelse deraf, havde en Lyst til Skjæmt og Overgivenhed, som Faa. Men jeg har heller aldrig seet ét Menneske med en saa levende og virksom Menneskekjærlighed. Det var utroeligt, hvad hun med knappe

Midler kunde udrette, og altid haabede og troede hun. Menneskekjærlighed var hendes Kald, jeg kunde næsten sige hendes Talent. Jeg skulde have seet hende oftere, levet mere med hende. Hun vilde det nok. Men hvad var der, som denne Vildelse ikke gjorde mig stump for?

Den 12te Januar.

Jeg kan ikke beskrive Dig, hvor inderlig jeg mangen Gang skammer mig over min stakkels personlige Nød og Qvide, og de idelig til samme Punct tilbagevendende Tanker, der tage min hele Hu i Beslag, naar, midt under Læsningen i Lienhard und Gertrud, Menneskehedens store Anliggender vise sig for mig, og jeg seer for mig det store Menneskeliv med Alt, hvad deri er at virke og at udrette. Hvor ubetydelig forekommer min lille kummerlige Personlighed mig og hvor smaalig min Hjertesorg mod den Hjertesorg, som har bevæget Pestalozzis store Menneskehjerte. Og naar jeg saa tænker - o min Gud tør jeg det? - naar jeg saa tænker paa Christus.

Samme Dag.

Af Livets Glæder begjærer jeg ikke min Andeel, men af Livets Møie og Besværlighed, af Menneskehedens Lidelser kræver min Sjæl den. Hvormed har jeg fortjent, jeg siger hellere forskyldt, at jeg skal leve hen, som om Menneskehedens mangfoldige Kum- 136 mer og Kummerlighed ikke vedrørte mig, som om de Tusinde, der gaae om, møisommelige og besværede, ei vare mine Brødre? O, hvorledes bringer jeg det dog dertil, at jeg kan være Noget for de Mange, som sidde i Vraerne eller snige sig om paa Veiene?

Den 13de Januar.

Lad mig endelig vide Noget bestemt og tilforladeligt om de Ting, som ere i gjære. Forsøm ikke at give Agt paa, hvor der kan aabne sig en Leilighed for mig til at komme til en Virksomhed. Kun at der ret bliver Noget at gjøre, og Intet, som kræver Aandskraft. Anstrengelser vil jeg udholde, ja jeg tørster efter dem; men jeg duer til Intet, hvortil der hører Idee, Plan, Overblik. Lad mig helst komme til Noget, hvor der Stykke for Stykke foreskrives mig, hvad jeg skal gjøre, og hvorledes. Et eller andet Sted turde dog vel disse Ting aabne mig en Vei til Liv og Virksomhed. Jeg brænder af Begjærlighed efter at være med, og griber efter det Første, der kommer. Jeg har talt til min gamle Amtmandinde. Vær nu ogsaa paa Raad med mig. Dog, kommer der Noget, saa griber jeg til, uden alle Raad. Jeg maa have Ende paa denne Veiløshed. Raadslaaer jeg først, saa kommer Betænkelighedernes hele Hær. Der er ingen grueligere Tiistand, end Raadvildheden; Intet, jeg mindre duer til, end at resolve mig. Derfor skal den første Tanke, der nu kommer mig, som siger mig: det skal Du gjøre! faae Lov at raade. Jeg vil tage den som et Orakel, som et helligt Bud. O min Gud! hvorfor gives det mig ikke, hvorfor siges det mig ikke i min Sjæls Inderste, Skridt for Skridt: Det og det skal Du gjøre? Jeg vilde adlyde, følge, 137 udrette, troligt, blindthen, og tilbede den Røst, der gav mit Liv Holdning, Eenhed, Fremgang. Nu har det ingen.

Den 14de Januar.

Jeg haaber til Gud, at han engang vil unde mig en Villie. Villie, det er Det, jeg ikke har; jeg veed slet ikke, hvad det er at ville.

Samme Dag.

Lovet være mig ethvert Øieblik i mit Liv, da jeg, opfyldt af alle mine Dages Bitterhed, af al min Sjæls Fortvivelse, midt under den uendelige Sjæleqvide fornam i mig denne gennemtrængende Pines luttrende Magt. Jeg gyser ofte ved de Ord: for ethvert unyttigt Ord skulle I aflægge Regnskab, og dog ere de min Trøst og mit Tilhold. Ja Herre! jeg vil give mig hen i Din Retfærdigheds rensende Magt. I Din Haand er det godt at falde.

Jeg har engang kjendt et Menneske, der i den Indbildning, at han var evig forskudt, brødes med lutter Fortvivelse, indtil han endte. O, hvorfor følte han ikke, at Herrens fortærende Ild er en rensende og skabende; hvorfor gav han sig ikke villig hen i Herrens Vrede? Thi i Aartusinder er jeg bered til at smægte efter en Kjølningens Draabe, naar jeg kun under denne Qval bestandigen kunde fornemme i mig, hvorledes Guden voxte i min Barm, til han engang, gjennembrydende, vilde bære mig op til Himmelen.

Samme Dags Aften.

Jeg er ofte tilmode, som om jeg skulde indhente og erstatte et heelt fortabt Liv i nogle faa Maaneder. Stunder er det, som om jeg strax maatte løbe til 138 at gjøre det. Men saa har jeg igjen Øieblikke, hvori jeg synker tilbage i min aandelige Mathed, og føler mig lam paa alle Kræfter. Og hvad er saa i Stand til at reise mig igjen? En lille Fortælling, som man i sin Tid skrev dem for Børn: hvorledes en Dreng bliver sat i Skole paa et fraliggende Sted, og leger sine Aar bort, og ikke lærer Noget tilgavns, indtil et Brev med sort Segl fra hans Moder forskrækker ham. Hans Fader er døet; Moderen har ikke Raad til at holde ham ved Skolen længere. Hun haaber, at han allereHe har lært noget Dygtigt; ved Halvaarets Slutning skal han komme hjem. Den rystede Dreng tyer til sin Lærer, - o, hvor lykkelige ere de Smaae, at de have Voxne at tye til, - han kaster sig

grædende i hans Arme, og indhenter virkelig i de tilbagestaaende Uger, om ei ganske, saa dog for en stor Deel, sine spildte Qvartaler. Hvor ofte har jeg maattet tænke paa den lykkelige Dreng.

Den 15de Januar.

Jeg har faaet et lille græsk Testamente til Foræring, en Londoner Udgave, *juxta exemplar J. Mittii accuratissime impressum.**) Foran staaer som Vignet en Phønix, der reiser sig op af en luende Ild, op i Solens Straaler, og underneden staae de Ord: *præbetur o r /go pe r c/ n e r es.****) - *Accipio omen****), sagde jeg hos mig selv med en mig gjennembævende Henrykkelse, da jeg tog Bogen i Haanden, og saa Titellbladet; men strax derpaa gjentog jeg de samme Ord med en udsigelig stum Bøn. Rens mig, evige ^{***}— 139 Kjærlighed, evige Retfærdighed, lad mig gennem Død finde Liv! det er min bestandige Bøn.

Samme Dag.

Jo jeg har dog Øieblikke endnu, i hvilke jeg føler Sandhedens Kraft dybt i mit Indre, Øieblikke, i hvilke jeg med inderlig Styrke fornemmer, at al jordisk Kjærlighed er Intet, i hvilke jeg føler mig min Gud saa usigelig nær, føler hans Aand saa nærværende, og min Meddeelagtighed i den saa inderlig, at jeg nyder Existentsens Salighed r een og klar. I Gaar Aftes havde jeg et saadant Øieblik, og græd af fuldt Hjerte, og gav min Sjæl og min Skjæbne hen i min Skabers Villie med inderlig Hengivenhed, at han maatte gjøre af mig, hvad han vilde, naar jeg kun maatte blive hans. Endnu i Dag lever jeg af dette Øieblik. Jeg har fæstet og præget det Forsæt, at kaste mit tomme, usle Liv fra mig, dybt ind i mit Indre. Virke vil jeg igjen, udrette Noget, udfylde en Plads i Livet, den blive, hvilken den vil, og lige saa lidet see mit Hjertes inderlig Elskede - o Gud det er og bliver hun - da, som nu. Nei jeg vil ikke see hende mere, ikke leve i hendes Nærhed, førend Alt i dette mit Indre er roligt og godt igjen.

Ikkun eengang vilde jeg forinden saa gjerne ile til hende, blot paa et Øieblik, blot for at hun ikke skulde mistyde min lange Fravær, og at ikke engang en Hilsen kommer til hende fra mig. Jeg havde saa uendeligt Meget, jeg vilde sammenpresse i en kort Times Samtale med hende. Jeg tænkte mig allerede Alt, hvad jeg vilde sige hende. Men da begyndte mine Furier allerede at reise sig, og jeg lod alle Tanker fare, for at Kolde mit Sind i Stilhed. Og selv nu tør jeg ikke skrive længere, men vil ned til de Andre, som jeg just hører støie usædvanligen, - paa det at mine Erinnyer kunne slumre lidt endnu.

Den 16de Januar.

Der gaves en Tid, da jeg elskede og ikke gjorde Andet, end at elske. Fra Morgen til Aften drev jeg omkring, glædede mig ved Livets Mangfoldighed og Herlighed, og en uendelig Ideefylde ufoldede sig i mit Indre. Ethvert Menneske-Ansigt, ethvert Menneske-Forhold var mig uendelig tiltrækkende. Hvor ofte glædede jeg mig over, at Lavater paa Titelen af sin Physiognomik havde sat de Ord: »zur Befor derung der Menschenliebe«. Ethvert Menneske-Ansigt blev mig tiltrækkende, naar jeg betragtede det ret, og dvælede ved dets Betragtning. Med og gennem min Kjærlighed til det Væsen, som min Sjæl tilbad, og som jeg uendeligen glædede mig ved at have skuet og fattet, uagtet jeg aldrig tænkte hende som min, var en uendelig navnløs Kjærlighed gaaet op i min Sjæl. O, at jeg ikke kan kalde et Glimt tilbage af hine Henrykkelsens Dage, hine en uendelig Saligheds Nætter, da jeg laae ved Naturens varme Hjerte, og følte dens Pulse banke mod mit Bryst, da min Sjæl gav sig hen i en Uendelighed af Liv og Aand, der overalt omgav mig i evig Nærhed, da det var for mig, som trykkede jeg en evig elsket Gjenstand i en uendelig Omarmelse til mit Bryst, og da ingen Tanke var mig nærmere, end Tanken paa Gud, ingen Følelse naturligere, end den at elske ham, ingen Fornemmelse min Sjæl mere eiendommelig, end den, at jeg rørtes i ham. Kjærlighed var mit Liv og mit Studium.

O, hvorfor ere I saa ganske forsvundne, I min Ung- 141 doms, I min Vaars skønne Dage? Hvorfor er jeg stødt ud fra mit Paradiis? Hvorfor vanker jeg veiløs og ustadig om, og kan intetsteds finde, hvad der i evig Besiddelse havde givet sig mig? Skal jeg da aldrig finde Eder igen, I milde Henrykkelsens og HengiveU sens Timer og Dage?

Stundom er det for mig, som om jeg kun behøvede at drage ud igjen til de fjerne blaae Bjerge, til Strømmenes Kilder, eller at tumle mig igjen paa smilende Dage omkring ved Sundene, og stige op i de udstrakte Bøgeskove, for igjen at finde den evige Ungdom. Men snart føler jeg, at det ei er Det, hvorpaa det kommer an. Jeg veed det saa vel: Arbeide er det, jeg trænger til, ikke Oplivelse. »Saure Wochen, frohe Feste« siger Goethe; hvilken Viisdom ligger i de faa Ord,

Den 17de Januar.

Det er dog endnu bestandig for mig, som om en Uendelighed af Poesie boede i min Sjæls allerinderste Baggrund, og at den kunde komme frem igjen, og den evige Ungdom med den. Men lige saa fast føler jeg, at jeg først maa lære at forsage. Det er kun dette mit Jeg, der inficerer Verden for mig. Kunde jeg forsage, da vilde den blomstre op for mig igjen i den Skjønhed, hvormed den engang hentog min Sjæl, hvormed den endnu kan det. Naar det blot var saavidt med mig, at jeg levede, som om jeg ikke var til; istedetfor at nu denne standsende og hildende Reflexion paa mig selv bestandig sidder i mig. Det er uhyre, saa tungt Livet

synes mig at være, det er, som skulde jeg vælte en uhyre Sneebold frem, der endda bestandig voxte. Derfor tragter jeg efter 142 Intet saa meget, som efter et let, jevnt, simpelt Trællearbeide, som kunde gaae mig let fra Haanden, og hvoraf jeg kunde faae det ene Stykke færdigt efter det andet. Naar kun denne Verden af Følelser og Tanker i mig vilde lade mig Ro og Stadighed dertil. Ofte tænker jeg rigtignok, at jeg derved let kunde nedkue denne Ideefylde i mig, som dog endnu vidthenstræbende gaaer op og ned i mig. Men jeg vil blive fast ved min Beslutning, fordi jeg engang har fattet den. Jeg maa lære at leve: det er det Første; jeg maa lære at arbejde, at blive ved een Ting. Og endnu Eet: jeg maa løs fra alt Det, der hænger altfor nær sammen med hvad der endnu alt for meget vil lokke mig med et uendeligt Haab. - Nei, nei, neit Det maa blive derved: jeg vil binde mig, skaffe mig en Tvang og et Tilhold.

Den 18de Januar.

Jeg kan ikke lade være at haab'e, at jeg engang en Dag skal finde alle mine Minder, alle mine Henrykkelser igjen. Og dog hvor langt er jeg fra Det, jeg maa erkjende for den ueftergivelige Betingelse derfor. Thi naar jeg ofte spørger mig, hvorledes dog hine Salighedens Dage have kunnet forsvinde, saa ganske forsvinde, hvorfor jeg dog ikke kan bringe et Glimt op i mig af den Tid, da jeg levede saa heelt i det uendelige Hele, og kaldte det en saa uendelig Lyksalighed at være til, - jeg kan da ikke længe fordølge de-t for mig, hvad der egentligen har været Grunden til, at denne Uendelighed af Glæde og Følelse har kunnet gaae igjennem mig, og at jeg dog nu kan finde mig saa tom, at jeg neppe i en dæmrende Erindring kan faae et Skyggebillede af den op 143 i mig igjen. Jeg var ikke kommet ind i Livets Kamp engang, og levede, som om jeg var ude over den. At der endnu var Noget i mig at døde, at endnu først den rette Villie skulde fødes i mig, at det ikke alt endnu var paa det Rene i mig, at jeg nu ogsaa skulde underordne mig under Det, som saa levende opfyldte mig, at jeg skulde lade det virke til .at sætte mig i Orden og blive til en personlig Kraft i mig - det tænkte jeg ikke paa, medens jeg levede hen, »als wenn ichs schon ergriffen hatte,« og alle Lyster og Uvaner, alt Selvbehag og al Ærgjerrighed, voxede frodigt, frit og triveligt op ved Siden, som om det alt hørte til med. Begynder, gad jeg tilraade enhver, begynder Livets Kamp, medens Solen endnu skinner frisk og morgenlig over Ederes Liv, og I glide let hen ad Livets smilende Vande!

Den 19de Januar.

Den kommer til mig til rette Tid, denne Opfordring fra Fædrelandet, som kalder mig til Virksomhed. Intet trænger jeg mere til, end et udvortes uimodstaaeligt Maa, som kan drive mig fremad i Livet. Gid det kun først vilde decidere sig: hvorhen og hvorledes. Min gamle Amtmandinde har lagt en Plan for mig, og sat sig i Bevægelse, for at den kan blive udført; men først om en sex til syv Dage kan hun vente Svar paa sine Breve; og jeg brænder efter at komme bort. Hvis jeg ikke følte en Gru for at komme til Byen igjen, jeg var ilet til Eder allerede. Det koster mig vel Overvindelse, at sige til mig selv: nu vil Du ikke see hende igjen, førend Du veed, at Du rolig vil kunne see hende komme og gaae. Men jeg vil det for Alvor.

144

Den 20de Januar Aften.

Vi fik i Gaar den Efterretning, der har sat os alle i Forbauselse og Bevægelse. Denne nedslaaende Efterretning er neppe kommen tidligere til Eder, end til os.

Jeg kan ikke sige Dig, i hvilken gruelig Sindsforfatning jeg har følt mig siden. Du vil ikke lee ad mig, men forstaae mig, naar jeg siger Dig, at jeg aldrig har følt min Skyld dybere, end netop herved.

Hvad det nu skal blive med mig, veed jeg ikke. Den Tanke, at tage de hebraiske Timer paa mig, og forsøge, om jeg tør læse Latin for de nedre Classer, er kommen op i mig igjen. Jeg har allerede havt fat paa Badens Grammatik, for at berede mig: jeg troer endnu, det vilde kunne gaae.

Den 21de Januar.

Jeg var i Gaar Aftes hos min gamle Veninde. Hun har ei opgivet sin Plan ganske, men mener, at den vel under de forandrede Omstændigheder endnu lader sig fastholde. Vel har den ikke det Udseende nu, som forhen, men ind i Livet kan den rigtignok endnu føre mig; og at jeg kommer herfra, er godt. Tilgiv mig, at jeg ikke skriver Dig et Ord om den, førend den er udført. Jeg frygter Dine Betænkeligheder, skjönt Du vist sander med mig, at her det Første ogsaa er det Bedste. Send mig derimod en lille Sum Penge tilbage med den Vogn, som bringer Dig Dette; Manden er paalidelig: Du kan betro ham hvad det skal være. Indlagt følger hermed et Brev til min Morbroder, hvoraf Du kan see, hvor mange jeg ønsker. Jeg haaber, at han forstrækker mig dem; men jeg kan ikke bie, til han deciderer sig. Jeg sto- 145 ler paa Dig; send mig strax, hvad Du kan. Erstatte han Dig det ikke, saa sælg de Ting, jeg har staaende derinde. Det er maaskee bedst at gjøre det alligevel. Gud veed, naar jeg igjen kommer til Byen, og kan bruge dem.

Du skal vidne det med mig, kjære, trofaste Ven, at, hvad jeg saa griber til at gjøre, saa er det ikke Fortvivlelse, der driver mig. Vil jeg bort, vil jeg ind i Noget, saa er det, fordi det er paa Tide.

Den 30te Januar.

Tak for Din gode Besørgelse. Jeg har modtaget Alt rigtigt. Jeg havde skrevet før, men vilde bie, til min Fremtid deciderede sig. Nu er den afgjort. Min gamle Amtmandinde har virket redelig og godt for mig. I Dag ere Svarene indløbne paa hendes Breve, og i Morgen gaaer jeg afsted. Hvorhen? det skal mit næste Brev sige Dig, naar jeg først er der. Det maa ei fortryde Dig, at jeg ikke har ladet Dig Noget vide om min Plan; Du vil ryste ad Hovedet over den, og det ville Flere med Dig. Men jeg havde besluttet at følge det Første, som kom. Min gamle Amtmandinde forstod mig, og derfor har hun virket med.

Hils alle Venner! Lad dem troe, at det er en halv Fortvivlelse, der har drevet mig; desto snarere finde de dem i det. Du veed, at det ei er saa. Hils Alle, ogsaa hende, om Du beqvemmeligen kan. Eller lad det være. Dog nei, gjør det endeligen! Saa smukt Du kan. Nei, nei! lad det dog hellere være! Ja lad det være.

Jeg haaber, at min Beslutning, raskt at give mig hen i Noget, skal føre til det Bedste. Forlad Dig 146 paa, at jeg troligen skål vaage over mig selv, over mit rette indre Jeg. Det er godt, det er virkelig godt, at jeg kommer langt herfra. Lysten til at see hende kunde dog engang let betage mig, saa jeg stod ved hendes Dør, inden Nogen tænkte det. Er der Noget, jeg med Bestemthed vil, saa er det Det, ikke at see hende igjen, førend jeg veed, at jeg rolig og uden Begjær vil kunne glæde mig ved Beskuelsen, og at en Aften fuld af Lyst og Glæde ikke skal koste mig en Nat fuld af Tungsind og Taarer. Bliv ved at holde af mig!

UDAF GABRIELIS'S BREVE TIL OG FRA HJEMMET

148

149

TIL DERES EXCELLENCE BISKOP J. P. MYNSTER

150

151

»Jeg tænkte paa de Dage fra fordum og de Aar, som ere henrundne« - hvor ofte ere ikke disse Assaphs Ord vendte tilbage i min Erindring, fra den Tid af, da jeg i Aaret 1812 paa Aar-ets sidste Dag i Aftendæmringen hørte en Prædiken over dem i den store Domkirke i Breslau, hvor jeg dengang opholdt mig, for at være i Nærheden af Steffens. Men især vendte jeg ofte tilbage til disse Ord fra den Tid af, da jeg begyndte at erholde og samle de Breve af Gabrielis, som jeg her meddeler, og tænkte paa, at, naar jeg engang kom til at udgive dem, maatte jeg og vilde lade dem ledsages af en Tilegnelse til Dem. Det er nu 25 Aar siden, at jeg sendte Dem »Gabrielis's efterladte Brev-e« i Haandskrivten, og fra Dem med stor Glæde modtog den Recension deraf, som blev trykket foran dem. Da vare Tiderne ganske andre, end de nu ere, men ogsaa da stredes og kæmpedes der i Gemyterne og af Gemyterne i Forvirring og Uro; det var i kirkelig Henseende, at der blev stridt, og jeg udgav netop hine Breve, som da alle> rede, paa nogle faa nær, havde ligget hos mig i over 9 Aar, fordi jeg forestillede mig, at de maaskee kunde 152 virke til, at Tankerne hos os i de offentlige Omtalers Gebeet, kunde vende sig fra Spørgsmaalet om de rette første Kilder til Livets helligste Vande, hen til Omsorgen for den rette Gjenfødelse og Qvægelse ved disse Vande selv. Hine Breve lade os see Gabrielis i en Krise, og det er kun denne Krise, de føre frem for os, ladende Enhver i egne Tanker forfølge den til dens Opløsning eller Klarelse; men Tilværrelsens hellige Vande rinde og raade deri. Jeg havde efter hiin Tid ofte det Haab engang at skulle kunne knytte tvende Samlinger af Breve til hiin første, og at deraf den ene skulde kunne kaldes »Gabrielis's Breve til Hjemmet«, den anden, hans »Breve fra Hjemmet«. Men kun fra nogle faa Uger, men vistnok for ham indholdsrige og betydningsfulde Uger, fra en Tid, som falder 10 Aar efter hiin Tid i hans Liv, har jeg kunnet komme i Besiddelse af Breve fra hans Haand, og dem meddeler jeg nu.

»Jeg tænkte paa de Dage fra fordum og de Aar, som ere henrundne«: den hellige Sanger udbryder i disse Ord i sin Trængsels Tid, paa sin Beængstelses Dag; men idet han mindes sit Folks underfulde Førelser,

vende hans Tanker sig snart til Herrens Gjerninger i fordums Dage, Herrens Idrætter og Veie, og hans Tilbageblik bliver hans store Fortrøstning. I Sandhed det forekommer mig, at vi her i Danmark have megen Aarsag til at skue tilbage med lignende Følelser.

»Jeg tænkte paa de Dage af fordum og paa de Aar af Evighederne«, saa lyde bogstaveligen Ordene i Grundsproget, og saaledes giver vor kirkelige Oversættelse os dem. »De Tider af Evighederne«, hvor ganske anderledes gribe saadanne Ord ind i os ved 153 den Betydning, vi saa naturligen føle os drevne til at lægge ind i dem, end naar vi blot holde os til den Betydning, vi maae tillægge dem hos den hellige Sanger.

De Timer, som leves af Evigheden, leves ogsaa for Evigheden, og leves tillige for lange, fjærne, jordiske Tider, som skulle komme. Herren har udkaaret Dem til at være hans Røst til Udbredelse af mange saadanne Virkninger i vort Fædreland, og han lader Dem endnu i høi Alder vedblive i saadan velgjørende Virken. Jeg erfarer det idelig: Deres Ord og Tale har været til stor Velsignelse, som i min nærmeste Kreds, saa i mange Kredse, og Gud bevare os Dem endnu længe, og bevare Dem Aandens Kraft, indtil de Dage komme, da De selv villigen og med Tilfredshed vil sige: Herre! nu lade Du Din Tjener fare i Fred!

Den 4. October 1850. Sibbern.

Forerindring til anden Udgave.

Det Eneste, jeg her vil omtale, ere tre slemme Trykfeil i første Udgave, og det virkelige Trykfeil, nemlig det Tryktes Uoverensstemmelse med det Skrevne. Den ene af dem er bemærket i Trykf eilslisten bag i Bogen, det er den, at der Pag. 248 Lin. 12 staaer »udvortes« istedetfor »indvortes«. De to andre underretter jeg den første Udgaves Besiddere først nu om, og maaskee har Ingen af dem anet Trykfeil deri; Pag. 173 Lin. 21 staaer »frit«, men der skal staae høit; Pag. 239 Lin. 3 staaer »Lænestol«, men der skal staae »Barnestol«.

Den 20. Febr. 1851.

154

Fredag den 21de Mai 1824. Aften.

Jeg fornyer engang igjen forrige Dages Minder og Følelser. Efter en lang Fodtour sidder jeg nu her i et eensomt Gjæsteværelse, for at skrive til Dig. Hvad der Dagen igjennem har bevæget sig i mig, skal i en mild Efterklang udgydes paa Papiret, og Sjælen skal imidlertid nyde sig selv i sin stille hyggelige Væren hos sig selv. Nylig raabte Vægteren, at Klokken var ti, og at Vinden var Sydvest.

Jeg gik igaar Eftermiddag hjemme fra. Da jeg saae den blaae Luft giennem begge. Lydhullerne i Marslevs Kirketaarn, og altsaa efter Sigende var netop Halvveien til Odense, stod Solen allerede meget lavt. Den brød just frem bag en Sky og kastede sin rødgule Glands hen over Egnen. Som jeg gik lidt videre, straaledede nogle Huse af Solens Skin paa Vinduerne; inden jeg naaede til Odense, straaledede mange Lys som stjernede Lyspuncter hen til mig fra Husene, frem under de mange lave Straatage. Ogsaa fra den gamle Marens Vinduer straaledede et Lys. Jeg forestillede mig hende, hvorledes hun nu lige sad og læste i Miillers Huuspostil for sine Børn, og det af 155 det gamle forslidte Exemplar uden Begyndelse og uden Ende. Jeg forærede hende ifjor et heelt og nyt Exemplar, som hun vilde gjemme til sin næst yngste Datter, sagde hun, naar hun til Mortensdags Tider dette Aar skal ud og tjene for sit Brød. Imidlertid vilde de læse deri hver Gang, de kom til en Prædiken, som i hendes gamle Bog ikke var at læse, fordi den enten var reent borte eller Blade deraf vare afrevne. Men i Aften, saa tænkte jeg ved mig selv, læser hun i den gamle Bog; thi Prædikenen til femte Søndag efter Paaske, vidste jeg, var heel og ufordærvet; og hun læser dog helst de Blade, hun nu i saa mange Aar har elsket. At hun ikke, som forhen, læser den forestaaende Søndags Prædiken om Løverdagen men om Fredagen, er efter mit af hende strax fulgte Raad, for at den læste Prædiken ikke skal næsten gaae lige foran for den, som om Søndagen skal høres. Det er saa godt at gaae med en Prædiken i Sjælen om Løver dagen, sagde jeg til hende; det slog hende især. Jeg tænkte paa, hvorledes ogsaa hun hører med til de herlige Mennesker, med hvis Tilværelse vor Herre har beriget mit Liv. Jeg har dog ei saa faa saadanne lige fra Huusmandshusene lige til Palaiserne.

I Odense besøgte jeg intet Menneske. Jeg lod mig i Værtshuset give mit sædvanlige Værelse og sad i Eenrum. Og hvormed levede jeg? Ikke med mit lille nye Testament, ikke med det 13de Bind af min Goethe. Begge havde jeg med; ved begges Ord havde jeg paa Veien f ry det mit Sind. De to Vers i Goethes: »dip Geheimnisse«, som begynde med den Linie: »Wenn einen Menschen die Natur erho* ben«, have i mange Aar hørt til mine bedste Kleno- 156 dier. Nu fik jeg dem dog paa denne Vei lært ret fuldkomment udenad, saa at de ei skulle slippe mig mere. Med mit nye Testament gik det mig atter, som oftere. Er det ikke dog

besynderligt? Man læser det hele Brev til Galaterne igjennem, endda i en opvakt Stund. Saa en anden Gang slaaer man op paa en Spadseretour og læser kun et Par Vers af det samme Brev, og disse Par Vers fylde og qvæge og nære mere, end forhen det hele Brev, hvoraf de dog kun udgjøre en lille Deel. Saaledes mætter til rette Tid lidt Fisk og lidt Brød mere, end det Mere end Dobbelte ellers.

Men nu - da jeg nu sad i mit sædvanlige Gjæsteværelse med dets Knaphed, - et Bord, to Stole, et Slags Servante med Vandkande og Fad, det hvide Haandklæde paa den kridhvide Væg, Alt tæt op til Sengen, to Spedelys foran mig, thi med eet kan jeg ikke lade mig nøie, - nu da jeg sad ved mit Smørrebrød, halvt med Kommenost, halvt med mager Skinke paa, en Flaske O1 derhos, nu læste jeg hverken i den ene eller den anden af mine medbragte Bøger, skjønt Alt endnu dæmrede aftenligt i mig; nei jeg tog til Berlingsaviserne, som Pigen havde lagt hen til mig. Der gaae stundom Uger, ja Maaneder hen, da jeg ingen Aviser læser; saa kan jeg da engang igjen ret gotte mig ved dem i en ledig Stund; dog, Gottelse er det just ikke; men jeg strakte mig hen i dem, som man efter en trættende Tour strækker sig hen paa en Sopha eller Løibænk; og endnu i Sengen læste jeg min Rest. Og ogsaa herved følte jeg mig ret vel tilmode. Aanden kommer ei, naar vi kalde, men naar den kalder os. Dog jo, den kommer ogsaa, naar vi kalde. Men jeg kaldte 157 ei; den havde rørt sig i mig og varmet mig og sjunget for mig den hele Dag. Nu slumrede den, jeg kan sige sødeligen, og min Sjæl legede selv slumrende ved dens Barm med ingen Ting. Hvorfor skulde den ei det?

Idag gik jeg, uden i Odense at have besøgt noget Menneske, igjennem det deilige sydlige Fyen. Ikke dog, som forrige Aar mere end fjorten Dage tidligere, under Kirkeklokkernes høitidelige Klang, hen mellem pyntede Bønderkoner og Bønderpiger, vevre og flinke, som deres Mænd og Ungkarle. Dengang var det Søndag; nu var Løverdagen kjendelig overalt paa Mark og Sti, i Huse og Gaarde. Jeg gik over Brahetrolleborg. Hvilken Herlighed! Touren gjorde jeg langsomt og i al Mag; ofte hvilede jeg i disse foraarsfriske Skove; - Jordbund og Grøvter frodigt grønne og Løvet ungt og lysegrønt, temmelig vidt udsprunget overalt; hvide Anemoner i den grønne Bund; mange gule Blomster stode som Stjerner. Sommerfugle tumlede sig, utallige Fuglestemmer qvidrede, og med dem rislede de smaae ilende Væld, der fremkaldes om Foraaret og om Sommeren forsvinde. Ingen Hovedlandevei fulgte jeg, og agtede det ei, at min Vei blev en halv Miil længere. Jeg havde hele Dagen for mig, og lod den jevnt gaae med. Nu og da var jeg inde i et Bondehuus eller en Bondegaard, og lod dem fortælle mig, hvilken rar Mand deres Præst var, og hvordan det havde fornøiet dem, da Kongen havde gjort hans Kone til Frue og hans Datter til Frøken, skjønt han ikke havde skjøttet om det.

Saa kom jeg da til denne By, efter at Mørket var begyndt at falde paa. Men her er mødt mig noget 158 høist Uhyggeligt og Truende; vidste jeg kun, hvad det er.

Jeg troer, Du veed, hvad det er, der hvert Aar, paa denne Tid kalder mig herhen. Jeg skal med min gamle Toldcassererenke i Hjertelighed og Veltrothed mindes og feire den hende saa kjære, saa elskelige, saa dyrebare Dødsdag. Det er den Dag, da hendes Søsterdatter for fire Aar siden døde, næsten i samme Time, som, to Mile fra hende, hendes forhenværende Elskede. At miste kjære, elskede Sjæle ved Døden, siger man med Rette, danner en skjøn, en inderlig Forbindelse imellem os og Himmelen; og saa besynderlig lever min gamle hjertensgode, brave, forstandige Enkefrue (thi hendes Mand havde en Rang) med Himmelen, medens hun sidder eller sysler i sin lille Hjørnestue til Haugen, at det er, som laae Himlen paa den anden Side af de langt opadstrakte Haugebede, og som om hun hilsede derover hver Dag; men dog pudsler hun ganske giærne, hvor hun er, og lader sine Tanker gaae ved sin Rok. Vi have Søndag i Morgen; paa Torsdag er Dødsdagen.

Men hvad monne nu her være skeet i denne By? Jeg gyser ved den Tanke, at jeg i Morgen skal faae Vished om Det, jeg nu kun aner og frygter: at Handelskrisernes Uveir med Hagel og Lyn er slaaet ned i denne fredelige Egn, og at Ødelæggelsen vil vise sig paa Alles Aasyn. Om Bankerøtter har man jo hørt meget tale. Sikkert have disse ødelagt Kjøbmændene her i Byen, og da den hele By næsten er indbyrdes beslægtet og besvogret, ere vel Alle i Sorg og Qvide, kan jeg troe.

Kun min gode Moses Aaron har sikkert holdt sig, 159 og kan maaskee tage megen af den Handel op, der gaaer til Grunde for de Andre. Hvis saa er, saa kunde jeg næsten begynde at hade ham for hans, ja jeg tør sige skadefroe Aasyn i Aften. Han stod for sin Dør, som han pleier; stundom sætter jeg mig da hos ham paa Træbænken. I Aften lod jeg det dog være; thi jeg var baade træt og noget øm i Fødderne, og saa gjør man vel i, især naar man er paa Brostenene, at fortsætte sin Vei uafbrudt, til man er ved sit endelige Hvilested. I detmindste skal man ikke sætte sig; dvæler man, saa dvæle man staaende. Jeg blev da staaende en lille Stund hos Manden.

Han er en af de halvgamle Jøder, som jeg holder meget af og ved Leilighed giærne giver mig af med. Har det nogensinde truffet sig for Dig, at Du har hørt en saadan halvgammel Jøde af det ægte Slags læse Noget op af det gamle Testament? Denne hebraiske og orientalske Ild i deres Udtalelse; hvorledes de sige deres: »Schpricht der Herr« med en Eftertrykkelighed, - nei man maa have hørt det selv, for at kunne føle, at sit gamle Testament skulde man, istedetfor at læse det selv, lade sig læse for af en saadan Jøde. Min gode Moses Aaron har leilighedsviis oftere læst Et eller Andet af Propheterne saaledes for mig.

Han stod da for sin Dør, og jeg standsede' hos ham, og spurgte ham, om Alt stod sig godt og vel til i Byen, og især om min Enkefrue var vel. »Ach leider Gottes, nein! Und der ganze Ort, ja da werden sie Wunder Gottes horen, - Alles ist bankerot. Nein Du mein Himmel - das sind Christen, das wollen Christen seyn.« Han sagde Dette med 160 en besynderlig triumpherende, og besynderlig spottende og ironiserende Tone. Mig stødte det; dobbelt, fordi Glæde over Fordeel ved Andens Skade dog ellers ikke ligner min gode Moses Aaron, hvem jeg altid har holdt af, som en inderlig honnet Natur, og tillige som, jeg vil ikke sige en from eller gudfrygtig, men dog religiøs Mand, der holder fast ved Abrahams, Isaaks og Jakobs Gud. »Naa, svarede jeg, saa staaer det vel saare godt til i deres Stue, og har De været en holden Mand før, saa bliver De det vel dobbelt nu.« - »Ja, der har de Ret«, sagde han med et, jeg veed ei, om jeg skal sige Smil eller Griin. Vi have det saa med hinanden, at jeg bestandig taler Dansk med ham, og at han ogsaa i Almindelighed taler Dansk igjen, men derimod Tydsk, naar Ilden kommer op i ham. »Men, føiede han til, Stuesager er det ikke, men Kammersager, reine Kammersachen, Gott strafe mich, reine Kammersachen. In der Stube treiben die Spinnen ihr Werk. Nun Sie werdens erfahren; dann wollen wir mit einander reden.«

Jeg gik og tænkte: hvad kan det være? Du maa, for at forstaae hans Ord, vide, at han boer allene i en Stueetage med en Stue, to Kamre og et Kjøkken, hvor han selv gjør Alt, endog at hente Vandet fra Pumpen strax ved i Gaarden. I Stuen har han sin Handel. I Kamret til Gaden derimod - i det til Gaarden sover han med en lille Bjæffer af en Hund, et aarvaagent og meget støiende Dyr, næsten utaaleligt, naar en Fremmed kommer, men just derfor har han Hunden til sin Sikkerhed, - i Kamret til Gaden, siger jeg, har han sin Bibel, en stor Foliant, næsten altid opslaaet, som Fundament for det Øv- 161 rige, og saa sin Mendelsohn, som han er stolt af; han gjør sig ogsaa til af Spinoza, som han har et Portrait af; men en Oversættelse af Spinoza, han har, vil ei smage ham. Desuden har han mangan anden Bog. At tale om Gud og om Verdensforholdene med mig, naar jeg kommer, holder han meget af, og jeg besøger ham gjerne. Saa sidde vi altid i Kamret; og nu er det bleven til et Ord imellem os, at kalde hans Handelsaffairer Stuesagerne, men vore lærde og curiose Forhandlinger kalde vi Kammersagerne. Men jeg frygter dog, at de Bankerotter, man har hørt tale om i denne Tid, have slaaet ned her og ødelagt.

Jeg traadte paa Veien ind i en Boutik, for, medens jeg huskede det, at købe mig en Blyant, som jeg havde glemt at købe mig i Odense, hvor jeg havde tænkt at gjøre det, og som jeg paa min hele Tour havde følt Savnet af. Jeg er vel kjendt i Boutiken, som i hele Byen. Overhovedet holder jeg af, naar jeg skal have Noget kjøbt eller skal have Noget bestilt hos en Haandværker, at gaae sligt Ærinde selv. Det fornøier mig at komme ind i Handelsmandens, i Haandværkerens hele indre Tilværelse, at see ham i hans Dont og dvæle hos ham. Tæt til den Boutik, jeg gik ind i, stöder et Kammer, hvor Manden pleier at staae ved sin Pult. Naar jeg kommer, gaaer det aldrig af uden en Deel Passiar, først med Boutikdrengen, saa med Manden selv, som gjerne strax kommer. Saa maae de vise mig, hvad de have faaet af Nyt, siden jeg var her sidst, og har Drengen en ny Trøie af anden Farve, end den forrige, saa glemmer jeg ikke at raisonnere derover, og saadan gaaer det med meget Andet. Denne Gang vilde jeg imidlertid ikke blive; jeg fortalte Drengen, hvad Tour jeg

162
havde gjort; jeg tilføiede, at jeg havde mere Kjøbmandskab at gjøre, men vilde gjemme det til i Overmorgen; thi i Morgen var det jo Søndag. Men da jeg dog kom til at staae en Stund, for at gennemgaae de forskjellige Blyanter, og spidsede een for at prøve den, og tilsidst kjøbte to af forskjellig Sort, saa var der dog Tid nok til at lade en Deel Ord falde, og det kunde da ei undgaae mig, at Knøsen hang med Næbbet. Men mere undrede det mig, at Manden ikke, som han altid ellers pleier, traadte frem af sit Kammer. Han stod foran sin Pult fordybet i en Bog, som laae ovenpaa den opslagne store Protocol; Bogen saae dog ud til at være en almindelig trykt Bog, ingen Regnskabsbog. »Naa, hvorledes har da min gamle Frue det?« sagde jeg endelig saa høit, at han maatte høre det. Han traadte frem: »Den Stakkel, hun har det just ikke saa meget godt«, sagde han. - »Ja De gaaer vel til hende, lagde han til, saa vil De selv faae det at høre.« Han sagde disse Ord kjendeligen saa, at man blev vaer, at han ønskede at undgaae at tale mere. »Naa, velkommen her til Byen, Herr Gabrielis«, sagde han derpaa, og trak sig tilbage til sin Pult igjen. Jeg gik, og mindedes paa Veien, at en af de anseeligste Kjøbmænd i Byen var Fætter til min gamle Frues Sophie, og er hende meget kjær, fordi han ligner den Afdøde meget; ellers dog ikke i Slægt med Agentinden, da Sophie var hendes Søsters Datter, men Kjøbmanden var Sophies Fætter paa hendes Faders Side. Jeg kunde ei lade være at tænke, at denne Kjøbmand sikkert havde maattet gjøre Opbud, og at det havde angrebet hende; thi at hun ei var egentlig legemlig syg, havde Drengen sagt mig. »Det er nok 163 meest Sorg,« svarede han, da jeg spurgte ham, om hun var syg, men svarede, som om han skammede sig ved Det, han videre havde at sige; og jeg, som ei længere kunde tvivle om, hvad her var gaaet for sig i Byen, gik ikke videre med mine Spørgsmaal. - Ogsaa Værtene her, da jeg kom og ei kunde lade være at spørge ham om min Enkefrues Befindende, svarede kortere, end han ellers pleier, og saae modfalden ud, skjønt han dog ikke er Kjøbmand; og om min Enkefrue erfoer jeg, at hun i Forgaars havde været ude ved Sophies Grav, skjønt man vilde have holdt hende fra det, da hun uophørligt havde grædt fra det Øieblik af, hendes Broders, Consistorialraadens, Vogn var kommen, som hun havde bedet ham om til denne Tour.

Efter Midnat.

I dette Øieblik raabte Vægteren: »Hjelp os, o Je.su kjære, Vort Kors paa Jorden her, Taalmodelig at bære, Der er ei Frelser fleer.« Jeg kan ikke sige Dig, hvad disse Ord gjøre for et besynderligt opløftende og besaligende og dog veemodigt Indtryk paa mig. Hvor ofte hørte jeg dem ikke i hine mit Livs skjønne

Foraarsdage, og aldrig uden paa Ny at gjentage dem i mit Indre, naar jeg i hine Tider under den høie Nathimmel kom vandrende gjennem Byen fra den sorte Havflade og Bygningernes mørke Steenmasser, jeg ved Langebro havde ladet Øiet hvile paa, og gik hjem til mit Valchendorphs Collegium. Jeg havde intet Kors at bære dengang, idetmindste følte jeg intet, skjønt jeg kun levede knapt, men jeg kan vel sige hyggelig knapt; denn frisch und frohlich war mein Muth. Men jeg optog dog ei mindre inderligt hine dybt gribende Ord i min Sjæl. Og hvad maae 164 nu ikke saadanne Ord være for en Syg, som Sygdom, for en Moder, som et Barn ei lader sove. Og nu kan jeg ei Andet end tænke, at disse Ord skulde her i denne By en Udraaber i Morgen Middag Kl. I udraabe for hvert tredie Huus, istedetfor at de nu udraabes Kl. I efter Midnat. De skulde paa en Tavle med store Bogstaver staae midt paa Torvet i disse Dage. Men jeg faaer at gaae til Hvile, skjønt jeg ei er søvning. Fra mine Vinduer - begge Vinduerne slog jeg heelt tilbage - seer jeg i den milde Luft Byen med sine meest hvide Vægge og sine brune Tage ligge i den lavtstaaende Halvmaanes Taageglands; alt imellem skyde Træer deres Kroner frem. Den venligste Poesie synes at lægge sig ned over de Sovende. Hvi bærer den ei venlige, qvægende Drømme, og drysser dem ned i de Sovendes Sjæle? - Lige under Vinduerne staae et Par lave Træer. Som jeg skulde lukke dem, vakte Støien et Par Smaafugle; de qvidrede begge to, og saa faldt de i Søvn igjen.

Søndag Morgen.

Kun fire, fem Timer har jeg sovet, men saa drømløs rolig og rilfulde, som jeg pleier. Kl. 6 listede jeg mig ud, men Egn og Himmel vilde ikke tale til mig. Jeg var for træt og mat, og Veiret syntes at ville blive til en uhyggelig Regn. Da jeg gik tilbage, lukkede en Mand i hvide Skjorteærmer og med hvid Nathue sine Vinduesskodder op, og hilste mig ret venligt; han kjendte mig og jeg ham. Piben, han havde i Haanden, slog sin Røg hen til mig; strax efter saae jeg Piger vandre over Torvet med SøndagsHvedebrød; hos Bageren slog mig den friske Brødduft imøde; det var for mig, som sporede jeg allere- 165 de Søndagen i Pigernes hvide Liin, ligesom jeg havde sporet den i Sadelmagerens hvide Skjorteærmer; endnu faldt ei en Draabe, skjønt de brede Stene for Dørene vare vaade; og jeg begyndte igjen at blive idyllisk og romantisk tilmode.

Alt, hvad der levede i min Sjæl og qvægede mit Hjerte, da jeg igaar vandrede gjennem de skønne Egne i dette yndige sydlige Fyen, gaaer nu atter igjen i mig. Hvorledes bevare vi os vor Ungdom til vor Alderdom? hvorledes fylde vi os med en Livspoesie, som kan vælde bestandigen? hvorledes bringe vi en qvægende Romantik til at vorde det Element, hvori vi altid aande, eller som dog bestandig kan være os idetmindste saa nær til Qvægelse og Behag, som ved vore Kyster Havets Bølger i varme Sommerdage ere det for den Badende og Svømmende, eller som Morgenens dugfunklende Friskhed og Aftenens venlige Luftninger ere os i den deilige Aarstid, om den end har hede Dage?

Hvor ofte ere ikke disse Spørgsmaal vendte tilbage i min Sjæl? Hvor ofte har jeg ikke, ved saaledes at tænke paa den evige Ungdom, lokket den selv frem til atter at hjem søge mig og tage Bolig i mig? - Igaar gav jeg mig paa Ny hen til disse Tanker under den klareste Himmel, medens jeg vandrede langs hen igjennem den udsprungne Vaar.

Hvorpaa kommer det egentligen an? sagde jeg til mig selv, og jeg behøvede kun atter engang - thi hvor ofte gjør jeg det ei paa slige Toure? - at standse og see mig om. Her omgav mig paa alle Sider Nok, der paa det Skjønneste straaede Sollyset tilbage i et uendeligt Farvespil, og paa det Livligste lod mig see Naturen udfolde sin Rigdom af Liv og 166 Ynde. Men det kommer herved an paa, saa sagde jeg til mig selv, at man holder sig til Det og q væger sig i Det, som man kan have overalt. Thi det er mit gamle Ord: jo mindre Begjær, jo mere sand Nydelse og Qvægelse. Attraa og Ønske maa endda gjærne være, kun ikke heftig, kun ingen Begjæring, ikke maa man være opsat paa Dette eller Hiint, ikke hidsig paa at faae det, ikke saa stemt, at man føler sig indeklemmt, ja utilfreds og gnaven, naar man ei faaer Luft i sin Begjærings Tilfredsstillelse. - Kan Det være en Kilde til Livets Velbehag, hvad der lige saa snart kan skaffe mig Nag som Fryd. Nei, tag til Det, som overalt er at have. Der er underfuld LivsMusik nok overalt; man skal kun vorde stille i sig og lytte efter. Man maa kunne fryde sig ved Spurvene, som hoppe paa Taget ligefor, - ved deres uophørlige Morgenqvidder fra Februaren af; man maa kunne fryde sig ved Solglimtet, som saa straalende falder paa Tagets øverste Partie, medens det Øvrige staaer i Skygge; man maa med Fornøielse kunne see paa en Piges glat tilbagestrøgne brune Haar og paa den Bondekarl, der har saa travlt med sine Tørv. Og fremfor Alt: ei bestandig begjære. Hvilke Melodier høre vi hellere, end mange blandt dem, vi kunne udenad. Saaledes maae vi tage Alt i den nærmeste Nærhed. Hvor Solen straalere, spiller den i uendelige Lys virkninger; det gjelder kun, at vi - at vi lytte til dem, havde jeg nær sagt. Hvor mange Gange har jeg ikke i Kjøbenhavn gaet med største Glæde under Kongens Hauges høit hvælvede Damegang, eller frem og tilbage i det Partie i Kongens Hauge, som jeg har hørt nævne engang som Christian den Fjerdes Lund. Det have Kjøbenhavnerne i Nærhe- 167 den. Men ogsaa langs med Huse og Gaarde maa man lade Øinene glide hen, snart opad, for at see og optage i sig Husenes forskjellige Charakterer og Physiognomier og Lysets Spil paa dem, snart langt nede, for at see langs hen ad Menneskevirksomheden. Ind ad Kræmmernes Vinduer, ind i deres Boutiker, ind til Alt, hvad de lægge til Skue, maa man, uden al Begjær, kunne see med Lyst og Fornøielse. Selv med Løgterne paa Gaden maa man knytte et muntert Bekjendtskab.

Og saa i det Hele leve sig ind i og blive fortrolig med Naturens store Processer og Actioner, Naturens hele store Livsbevægelse. Man maa leve med Efteraar og Vinter, med November og Januar. I dem og deres

aarligen tilbagevendende Færd maa man føle sit eget Liv at spille med; hilse det Alt igjen, som gamle Bekjendte, hver Gang det kommer paa Ny, og dog som noget Nyt, der har sit Friske, sit Piquante. Man maa slutte et fortroeligt Bekjendtskab med Vinteren, som med Sommeren, ja med Regn-, Slud- og Taagedagene, saa at man og kan føle sig i de Melodier, som de spille op for os, naar de komme til os i Besøg. I en Præstegaard paa Landet lærer man Sligt ypperligt; hvi ei og i den store Stad?

Og nu: skulde vi ei med Menneskene kunne have det ligesaa? Mig har det til al Tid kunnet mere, eller rettere Mere og Andet end mere, gotte, qvæge, hvad skal jeg kalde det? at sidde hos en Haandværksmand og see paa hans Dont. Mangfoldige saadanne kjender jeg, og seer og hører paa dem, som om jeg ogsaa i deres Færd og Værk, i deres Tale og Yttring, Gang og Haandtering, havde *Det* for mig, hvad hine Spurve vare mig, der hoppede paa Taget, eller hine 168 karakteristiske Huusgavle, paa hvilke Lysskjæret spillede saa kraftigt straalende, saa fuldt af Farveskjær og Farveaftninger i de klare Marts- eller Septemberdage. Men man maa vænne sig til at elske Menneskephysiognomier, som Lavater har elsket dem, naar han paa Titelen af sit store Værk sagde, at det var udgivet »zur Beförderung der Menschenliebe,« og naar han mangfoldigen prædiker dette Thema. Man maa elske Menneskephysiognomier og elske Menneskefærd og Menneskevæsen, som Botanikeren elsker Planter, - og for ham eksisterer intet Ukrudt, - eller som Zoologen elsker Kranier og Skeletter. Man maa elske dem mere og anderledes tillige; man maa elske dem med Velvillie.

Og ligger her nu ikke Alting nær? Hvad var det, som hist i Naturen, i Skov og Landsby, paa Mark og Sø tiltalte mig saa, og tonede hen til mig som en Livets Musik? Var det ikke i Lysets Glands, i Aftenens Skjær, i Maanens klare Skin, i Nattens sommerlyse, Vinterens stjernefulde Dunkelhed, at alt Hiint hævede sig op for mig? Var det da ikke egentligen Solen, Aftenglandsen, Maanen, Natten selv, jeg nød i det Alt? Var det ikke med disse store Magter, at jeg, med og gennem alt det Andet, stod i den levende Vexelvirkning? Var det ikke i Solstraalingens, i Zodiakallysets, i Maanenglandsens, i Nattehøihedens Rige jeg levede? Var det ikke dem, som havde aabnet deres store Haller for mig? Og var det ikke ligesaa med Vaarens, Sommerens, Efteraarets, Vinterens store, altid friske Magter, at jeg bestandigen levede paa utallige Maader? Mon der ikke og i Haandværkerens Arbeiden, i Kræmmerens Travlhed og i al menneskelig Færd paa Torve og i 169 Gader ere store Livsmagter tilstede? Hvad behøver jeg Andet, end at slaae Aandsøiet op og blive dem vaer? Hist var det Solens, Maanens Lysglands, Nattens Dunkelhed, hvori Alt stod for mig, og det var den, som talte til mig i sin Spillen, i sin Hvilen paa alle disse Blade og Trætopper, paa disse Huusgavle og Karnapper, paa disse Staldporte og Dørklinker. Mon der ikke ogsaa i Menneskenes Færd gives slige Magter og Riger? Behøver jeg Andet, end ogsaa at see alle hine snevre Smaastuer med de store Senge, med de gamle Stole og ældgamle Chatoller, men fremfor Alt selve Menneskephysiognomierne og alle de mange Tænkemaader og Charakterer, i det Uendeliges Sollys eller Maanelys eller i dets Aftenskjær eller Natte dunkelhed? Man maa ogsaa heri kunne følge med Naturens udtømmelige Romantik, saavelsom med dens Lune og Humor. Man maa gaae ind i Mennesketilfredsheden og Menneskenøisomhe. den, Menneskeattraaen og Menneskelysten, og see Charakter og Tænkemaade spille deri.

Men nu komme de mørke Timer, nu kommer Nød og Kjedsomhed, nu komme Livets kjedsommelige Contoirskriverier og de kjedsommelige Acter, man skal gennemgaae, nu kommer alt det Væsen, man har at trækkes med baad-e i Staterne og i Stuerne. Skal jeg opregne Noget af det, for ogsaa ret at sætte mig ind heri? Det behøves vist ei; jeg tænker, Enhver har det lige ved Haanden. Hvad nu her? Nu! her gjelder det at mindes, at man vist ei kan undgaae at have sine længere eller kortere, rene, skjære Prosatider, hvor man ei faaer et Glimt af Musens Besøg, og faaer bie til hendes beleilige Tider komme. Da forestiller jeg mig tidt, at det er, som sad 170 og agede jeg paa en Bondevogn; det gaaer i Slud og Regn, man har ondt ved at styre Paraplyen, og vaad bliver man, i hvordan man end styrer. Saa kommer man til en Strække leret Vei. Det gaaer langsomt og drøvt. Hvert Øieblik frygter man, at Vognen skal blive siddende fast; et Par Gange gjør den det; den ene Gang maa man tilligemed Kudsken ned af Vognen, Paraplyen maa man slaae ned, i hvor meget det end regner; tradske ud i Veien maa man og hjælpe Kudsken med at lette paa Vognen, for at gjøre det Hestene mueligt at faae den i Gang igjen. Endelig lykkes det; man kommer op i Vognen igjen; Sædet, hvor man sad, er imidlertid bleven vaadt; man forsøger at slaae Paraplyen op igjen; idet man haandterer med den, føler man, at Ens Reisetøi er kommen i Ulave, og Vandet begynder man at føle rende nedad Ryggen indenfor Skjorten. At komme til at see, hvad Klokken er, er ikke mueligt; men at Mørket falder paa, det seer man nok, og at man har en heel Miil tilbage, det veed man. Strax henne er en Kro. Karlen maa endelig lade sine Heste faae noget Brød, og selv trænger han vel og. For sin Person holder man det imidlertid for bedst, ikke at røre sig af Stedet men blive siddende. Saa længe kan man da ogsaa sidde indbøiet under sin Paraply, den Luft- og Vognstød nu ikke hvert Øieblik rokke hid og did. Kroen giver til Lykke Læ; dog kan man ikke komme ind i Laden, thi den er opfyldt allerede. Man ønsker sig en livlig Tanke, men ei en Gnist af en livlig Tanke vil komme op i Sjælen. Man tyer til sit Forraad. Hvor Meget kan man ikke udenad af Kingo og Brorson, af Schiller og Goethe, af Oehlenschläger og Ingemann, Holberg og Wessel?

171

Hvor ofte har man ikke paa sine Fodtoure frydet sig paa Ny i Dette eller Hiint deraf? Men nu vil heller ikke *det* gaae. Man maa holde ud. Endelig kommer man langt om længe til Stedet. Endelig er man da ved Maalet. - Og et halvt Qvarter efter sidder man hyggeligt i Stuen hos Præstens, med en af hans Frakker paa; Thevandet ligefor, og hvilken kjær Gjæst mærker ikke den Ankomne sig at være; hvor fornøiet er man ved,

at han vil blive Fastelavnsmandag over, og først vil tilbage igjen Tirsdagmorgen med en Mælkevogn, medmindre Vei og Veir kunde blive saa gode, at han kunde gaae; og man føler ordentlig, at det Choque, man har faaet, den Rystelse, man har gennemgaaet, hørte til med; og sin frydelige Erindring deraf, sit *Olim hæc memi* nisse juvabit* har man allerede, men vil dobbelt have det om nogle Uger.

Jeg veed det: Stats- og Borger-, Huus- og Familielivsveiene ere ofte meget værre, end slige tunge Landeveie i Slud og Regn. Men ogsaa det maa man tage som en Overgang. Man holde blot Længselen efter Livs poesien aaben, man lokke blot nu og da en ringe Gjenklang af den frem, og tage imidlertid ret fat paa det Tøerie, man har for; man skye ei at stige af Vognen for at hjælpe Hestene i Gang, man finde sig i at sidde i Regnen, medens de faae Brød, og man finde sig i, at de Mile, man endnu har for sig, kræve deres halvanden Time hver. Endelig vil man dog faae see Lysene, som skimte frem af Præstegaardens Vinduer, høre de velbekjendte Hunde glamme, og faae en Forudfølelse af Musens Duft. Blot man ei har været hidsig paa, at hun skulde komme. Ogsaa maa man finde sig i, at vi nu een 172 gang her paa Jorden i vore Stater og Borgersamfund boe saa maadeligt, som vi boe. Tagene due ikke noget; godt, at det kun sieldent regner saa stærkt, at det regner igjennem, til ned i vor Stue; Murene er det slet fat med; og i den Stats-Landsbye, vi boe i, er der meget maadeligt Pak; og det er en sand Trøst, at Vorherre er til, ellers tilstaaer jeg, vare vi meget ilde farne. Men Sol og Maane og Stjerner, skjønne Vaar- og Sommerdage, stille, fredelige Efteraarsdage, friske Sommer- og Vinterdage faae vi dog altid en heel Deel af, baade i Naturen og i Statsog Menneskelivet.

Og nu Lidelser. - Tryk ere værre, end Lidelser, jeg veed det, og ere langt mere prosaiske. Men Tryk er dog ikke Kjedsomhed og Livstvenhed, og kan dog allerede elevere Sjælen; men mere kunne vistnok Lidelser det. I begge kunne vi have Herren nær.

Og her komme vi nu til Livs poesiens bedste Baggrund og bedste Kildevæld. Lev dig ind i Herren! Lev med ham og i ham; tag Alt, som talte han med Dig derigjennem! Du har en kjær gammel ærværdig Tante i en Præstegaard, kjære Veninde! Du var der engang imellem paa nogle Dage, og havde det saa godt, saa godt. Aldrig seer Du, naar Du engang kommer til et Punct, hvor man raaber til Dig: »her kunne vi see St. Knuds Kirketaarn,« aldrig seer Du da dette Spiir titte frem, uden at Du tænker: Der forbi gik Veien til Præstegaarden; to Miil længere, saa er man der. Og Du føler Dig saa inderlig vel ved Tanken paa den ærværdige, ædle, indtagende, endnu ungdomslivlige, gamle Tante, og Du lover Dig at skrive hende til i Morgen, og i Morgen gjør Du 173 det; og mange Dage gaae ei hen, saa bringer Dig Postbudet et Brev, og det er fra hende. kjære Veninde! lad vor Herre være Dig en saadan Correspondent.

Besyderligt nok! Der var en Tid i den sidste Halvdeel af forrige A århundrede, da de christelige Livsens Ord i deres eiendommelige Kraft og Tone havde tabt næsten al Virkning. Skulde man holde dem ud, maatte man prosaisere dem. Men paa Humanitet beflittede man sig; Velvillie og de velvillige Drivters Uddannelse var eet af de store Livets Ord, som gik om blandt Alle. Paa Forsynet troede man, dets Navn var i Alles Munde; efter dette Liv ventede man et bedre; alle Grave bleve poetiske, idylliske. Det var et Stykke af Abrahams Tro, man var kommen tilbage til; ikke den hele, ikke hiin HerosTro, som gjør hans Navn saa stor; nei den Deel af hans Tro var det, som lader os see Herren selv som Patriarchens faderlige Patriarch; ud herover gik man ei, men man saae sig mere om i denne Region. Gud var Fader, kjærlig Fader; Faderen var hele Guddommen, og han var det som Fader, i sin Faderlighed. Da skrev Salzmann, - mig fra Barn af kjær; thi hvorledes hatr jeg ikke som Barn levet i hans »Reisen der Salzmannischen Zoglinge«? - da skrev han hiint Skrivt: »Himmelen paa Jorden«, der ogsaa er oversat paa Dansk. Deri lærer han, hvorledes man skal leve i en daglig Omgang med Gud. Noget vel prosaiskt, noget vel lidet fyldigt og noget vel lidet dybt tager han rigtignok Sagen. Men desmere skriver han for Sine, og jeg mindes dog ved mange Leiligheder denne Bog, som den halvdunkelt staaer i min Erindring. Der ere Mange, man skulde 174 give den i Hænde. De trænge til Christendom; men de trænge til at gaae Abrahamstroens Stadium igjennem først. De trænge allerførst til den faderlige Gud. Og blev Abraham ikke ved denne sin Tro paa Faderligheden og denne sin Hengivelse i dens Styrelse og Villie Troens store Heros?

Men endelig maa jeg nu nævne, hvad der tilsidst er af stor Vægt, ogsaa i Henseende til Livs poesien: At være fortrolig med Skrivtens Ord, som man er det med de Digte og Melodier, man elsker. Der er noget besynderligt eleverende og frigjørende i at kunne føre Hvad det saa er, tilbage til Christi Livs og Ords, til Apostlernes Talers store Træk og Grundpuncter. Hvilken Glands, hvilken Betydning, hvilken Høihed, hvilken Dybde faaer Livet, naar man med Eet, midt i sine nærmeste Livstilsikkelser, hører eet af hine store Ord gjenlyde, som vare de netop sagte for os lige den Dag i Dag.

Søndag Aften.

KL 10 gik jeg i Kirke. Alt skulde først begynde. Jeg ønskede ikke at blive seet af Nogen, og satte mig bag i en Krog. Orgel, Sang, Messe, Alt taledede til mig. Men Prædikenen? Høist besynderlig. Texten var Dagens Evangelium. Men ved en forunderlig, til Lykke kort, Overgang trak Præsten sig hen til noget ganske Andet, end Texten frembød, og prædikede om Udødeligheden, og det, som om han havde til Formaal at give en Udsigt over alle Udødelighedslærens Hovedpuncter. kjender Du gamle Pontoppidans Bog om Udødeligheden? Jeg har gjort Bekjendtskab med den i Odense engang, hvor jeg fandt den blandt en Skrædders Bøger. Ikke er den 175 skreven med den prægnante Kraft, som man skulde ventet af Pontoppidans saakaldte Forklarings

Kjærnesteder, eller af andre Bøger af ham. Han er deri, eller vil være, filosofisk. For christelige Gemyter, saadanne, som ere det retteligen og i Sandhed, skri* ver man da ei heller om Udødeligheden paa filosofisk Viis. Den, som daglig lever for sin Sjæl og sin Sjæls Frelse, for dens indre Væxt og Næring, lever jo daglig for det andet Liv. At tale til en Saadan om Udødelighedens Virkelighed, var jo, som om man vilde gjøre den Elskende indlysende, at kjærligheden har Realitet og Værd. Det var for mig, som var den gode Consistorialraad engang i Ugen ved Eet eller Andet bleven foranlediget til at komme paa denne Sag, saa han derover ei havde kunnet faae noget andet Thema op i sin Sjæl, og saa havde han nu besluttet at prædike derom, enten saa den foreskrevne Text gav Anledning dertil eller ei. Han gjorde sig det ogsaa let at gaae fra den over til sit Thema, idet han sagde sig at ville tale om den Tid,, som skal komme; men da Mange tvivlede om et Hisset, saa vilde han nu forklare Alt, hvad Fornuft og Eftertanke derom maatte lære Enhver. Kun Eet var af en egen Mærkelighed i hans Prædiken: idet han skulde gaae til Sagen, bad han til Gud, at Gud vilde lægge Styrke i hans Ord og aabne hans christelige Tilhøreres Sind og Hjerte for Det, han havde at sige. Texten var Joh. 16 fra 23de Vers.

Jeg gik lige fra Kirken til min gamle Frue, hvis Plads i Kirken jeg havde seet tom. Men først fik jeg fat paa den gamle Pige, for at spørge hende ud. Hvad jeg af hende fik at høre, klang høist besynderligt og tillige forskrækkende. Hun talte, som troede 176 hun, at det gamle Hjerte snart vilde briste. Lægeren,

- det er saa hendes Ord, man faaer hende ei til at sige Lægen, - sagde hun, kunde man nok mærke paa, at det ei var godt. Det var forfærdeligt, som Fruen havde skjæmmet sig i de sidste 8 Dage; og saa den Tour ud til Graven i det slemme Veir. Men hun havde endelig villet. Saa bad Pigen mig, og havde ret travlt med at faae mig det lagt paa Hjerte, at jeg dog maatte bede Fruens Broder om, at lade hende faae det blaataernede nye Sengeomhæng, og ellers at betænke hende vel. Hun gjorde sig sikkert Haab om, hvis Fruen døde, at faae Plads i Vartov i Kjøbenhavn. Consistorialraaden havde engang for længe siden sagt hende, at det skulde ei feile, det skulde han nok mage, hvis hun overlevede Fruen, som var 10 Aar ældre, end hun, der nu var 56. Sine Sengklæder, sin Dragkiste fik hun da med, men hendes eget Sengeomhæng duede ei meget; hun vilde saa gjerne have det smukke blaataernede. Jeg maatte love hende at gjøre Mit til at forskaffe hende det ved at tale med Consistorialraaden derom; thi at hun ei burde plage Fruen dermed, følte hun da dog.

- Hvad der da feilede Agentinden, kunde jeg imidlertid ikke faae saaledes at vide, at det kunde blive mig klart. Pigen talte om et Par Filetfolk, her havde været fra Holsteen; Fruens Søstersøn, som er Student i Kjøbenhavn, og en anden Person fra Kjøbenhavn, erfoer jeg, havde været med. Da jeg spurgde, om det kanske var gaaet skjævt for nogen af Kjøbmændene i Byen, thi man havde hørt om Bankerøtter andensteds, svarede Pigen, at det vidste hun Intet om. Men ellers vidste hun ei ret, hvad det var, som piinte Fruen saa; hun mærkede nok, at de 177 holdt det skjult; men hvad hun, ved at lægge det ene til det andet, dog havde bragt ud, var, at det ikke skulde hænge rigtig sammen med den afdøde Sophies Død. Derfor havde den gamle Frue bestandig grædt; hun havde havt alle de Breve fremme, som det fromme Barn nogensinde havde skrevet hende til; derfor havde hun været ude paa Kirkegaarden, og havde ikke kunnet bie til paa Torsdag, som dog var den Dag, da hun ellers hvert Aar pleiede at tage derud. Graven var dog ei bleven aabnet; det havde de formodentlig faaet hende fra. »Og det var vel det, føiede Pigen til, hvad skal man røre op i Det, som er gjemt i Jorden? Gud veed, vi mærkede Intet, da vi klædte den salig Jomfru, Fruen og jeg. Hun laae saa smukt i Kisten. Da græd Fruen ikke. Hvo skulde tænkt, at hun nu fire Aar efter skulde græde saa meget for hendes Skyld?«

Jeg begreb Intet. Sophie skulde ikke være døet rigtig; det skulde ikke hænge rigtig sammen med hendes Død. Hvad kunde det dog være? Ængstelig gik jeg endelig ind til Agentinden. Jeg besluttede at lade, som havde jeg Intet hørt, og begyndte strax med at sige, at jeg var kommen for paa Torsdags Skyld, som jeg hvert Aar pleiede; og jeg talte omtrent, som jeg havde talt forrige Aar.

»Ja De er en god Sjæl, De er en god troende Sjæl, sagde den Gamle, med mig er det daarligt, og jeg overvinder det neppe. Nu gaaer jeg vel snart i Graven.«

»Og kommer til Deres Sophie, kommer til Deres kjære, gode Sophie, sagde jeg, De kan jo døe glad, De har jo Den, som venter dem hisset.«

Hun brast i Graad, men sagde Intet; kun at hun 178 saae paa mig med et underligt Blik. Idetsamme saae jeg gjennem Vinduet ned ad Gaden lige for - thi jeg sad i Karnappen - og saae Consistorialraaden komme ansættendes, om jeg ellers tør bruge dette Udtryk. Han pleier ellers at gaae langsomt og gravitetiskt med sin anseelige puddrede Paryk, ligesom Biskop Balle fordem, uden Hat, med Baretten i Haanden med det hvide Lommetørklæde i, nikkende noget lidet til Høire og Venstre, naar han med Ærbødighed hilser; undertiden hilsende med en Arm-Bevægelse. Kun idag kom det mig for, som om der var lidt Fremadtravende i hans Gang. »Der kommer Deres Broder, sagde jeg, jeg vil lukke op for ham; jeg har endnu ikke hilst paa ham, men har derimod hørt hans Prædiken idag.« Og dermed skyndte jeg mig ud, for at spørge ham, hvad her dog var gaaet for sig; og nu fik jeg da den forunderlige Historie at vide.

Hele Byen har rigtignok gjort Bankerøt, eller rettere med Eet opdaget, at de Alle allerede længe sad midt i Bankerotten. Men i hvilken Henseende? Hvad mener Du? I Henseende til Troen paa Udødeligheden. Ja, det

er i Henseende til denne, at hele Byen er kommen i Røre; det er i Henseende til den, at de Alle paa eengang, som med eet Slag, have fundet alle Gasser tomme, alt Udestaaende borte, al Credit forsvunden. Hvor tidt og ofte havde de ei sjunget de Ord: »O venlige Grav i Din Skygge boer Fred, Din tause Indbygger af Sorgen ei veed.« - En Organist her i Byen, et Byens Barn, der ofte har givet Concenter i Kirkerne i Assens og Odense, i Veile og Aarhus, har sat en meget smuk, besynderlig veemodig og tillige romantisk Melodie til hiin 179 Sang af Pram, som Du maaskee kjender af hans Stærkodder. - Man har her den gode Skik, at, naar man er samlet en Aften ved Viin eller Punsch, enten i Klubben, eller hos Nogensomhelst, saa synges der; Organisten har overhovedet bragt Sang og Musik i Gang her i Byen. Alle om Bordet, som kunne synge nogenlunde taaleligen, synge med, dog have de allerede lært, mere og mere at øve sig i at synge nogenlunde rigtigt. Men næsten altid ende de med

- saa har det idetmindste været i de sidste tre Aar

- deres »Venlige Grav.« Og var der i et Huus et Claveer og en Person, som kunde synge til det, saa gik vist ingen Uge, især ingen Løverdagaften hen, uden at man hørte de besynderlige Hjerte og Livsfølelsen tiltalende Toner. Hvor ofte har jeg ikke om Aftenen imellem 10 og 11, ved Dagens Afslutning, kort før det sidste gennem Vinduerne eller gennem Vindueskoddernes Hjerter ud til Fodvandrerens skinnende Lys skulde slukkes, og hele Byen slumre ind, hvor ofte har jeg da ikke staaet udenfor et Huus og hørt denne Sang. Gjenlød den engang no* get tidligere om Aftenen, kunde man være vis paa, at tre, fire, fem Personer stode udenfor, især Piger og Læredrenge. Hele Byen betragtede denne Sang som sin skønne, kjære Eiendom.

»O, venlige Grav i Din Skygge boer Fred, Din tause Indbygger af Sorgen ei veed.« - Han veed ikke af, hvad det er at trælle for sit Brød, saa tænkte Mange, og veed heller ikke, hvad det er at trælle for Stadsen, saa tænkte, nei saa tænkte jo vel ikke just mangan Pige, men dog vel mangan Kone og Huusmoder. Men Alle tænkte de dem Døden som en Søvn, paa hvilken der skulde følge lutter Hellig 180 og Hviledage, i hvilke man skulde leve i Fred og Glæde. Rigtignok havde maaskee neppe Nogen tænkt paa, at Hovedsagen var, at have begyndt her paa Jorden det Fredens og Aandens Værk, som man skulde leve videre i og videre nyde Godt af hisset. Men i Fred med vor Herre, meente dog vist de Fleste ganske stiltiende, at de vare. Og at hiin Gravens tause Indbygger maaskee slet ikke var til, at Graven maaskee slet ingen Indbygger havde, at man med bevæget Hjerte maaskee kun til Graven bar en jordisk Indhylling, som havde overlevet sin Sjæl, medens Sjælen selv var borte og henne i alle Vinde, det kunde ei falde Nogen ind, mindst Den, som havde holdt af den Afdøde og levet med ham; og de havde jo Alle levet med hinanden i al Fredelighed.

Og nu! Hvad skeer? Du har sikkert hørt tale om, - ja hos Eder i Kjøbenhavn maa man da vel fuldt op have Kundskab om, hvad vi Andre her borte neppe høre Noget om, - Du veed altsaa vel, at der i Holsteen skulde være nogle Philosopher, - Philosophere idetmindste, - som kalde sig Sandheds^ mænd, Philalether. Christendom ville de ei vide Noget af, og paa Udødeligheden, ja det er jo deres Høihed, at de ere opløftede over Troen paa Udødeligheden. De ere opløftede over al det Egoisterie, som skal føre til at bilde sig ind, at man er Andet end et forbigaaende Moment i Livets store Bevævelsesgang, medens denne stunder til et herligt Maal her paa Jorden, som ved Dagenes Ende engang skal naaes, da saa Fryd og Fred og Aand og aandelig Herlighed skal florere paa Jorden. At man for sin Person skulde være udødelig, - hvilken tom, hvil- 181 ken grundløs og tillige hvilken lav Antagelse og Tro! Hvo seer ikke, at det er gennem Forgjængelighed og Omskiftning, at Naturens og Livets store og mægtige Gang skrider fremad, og at Menneskesjæle for den ei kunne være Andet end Markens Lilier, som vel ere bestemte til at blomstre og fryde Øiet ved deres Herlighed en Tid lang, men siden dog ere bestemte til at visne hen og give Plads for nye friske Skabninger? Hvor kunne dog Menneskesjælene have større Adkomst til at være udødelige, end Lilierne, der jo vilde være Daarer, hvis de vilde mene, at de skulde florere endnu engang i en anden Verden? Hvo kan ei see, at nå ar vort hele aandeHge Liv i Eet og Alt beroer paa Legemet og Legemets Tilstand og Befindende, saa at det stiger og daler med Hjernens gode eller slette Tilstand, saa maa jo dog Sjælen ogsaa staae og falde med Legemet?

Det var saadan og lignende Viisdom, som fire unge Mænd: Søstersønnen af vor gamle Enkefrue, theologisk Candidat fra Kjøbenhavn, men ellers hjemmefødt her i Byen, tilligemed en Mediciner, Præstesøn her fra Nabolauget, og en Studiosus, ligeledes her fra Byen, samt en fyrig Holstener, de to sidste med mærkelige sorte Skjæg, med Eet paa en Gjennemreise, under en tre, fire Dages Ophold her i Byen og i Egnen, udbredte og i Selskaber og i Klubben prædikede med al den Varme, hvormed denne Viisdom friskt fyldte dem selv. Det skeede da nu blandt andre Steder i Agentindens Huus, da hun, efterat have hørt om denne Prædikelse, talte derom til sin Søstersøn, den theologiske Candidat, som hun fra hans Barndom af har sørget for og holdt i Skolen 182 i Odense. Han, opfordret, ja nødt til at forsvare sig, talte med en Varme, at han paa sin gamle Tante gjorde et Indtryk, det ikke uligt, han og de Andre ellers i Byen havde gjort, og hvad leed hun ikke først, da et Par unge Fruentimmer, som engang bragde Medicineren med sig i Besøg hos hende, syntes deels betagne, deels indtagne af den nye Lære, som den smukke unge Mand med al Kraft udviklede, som -en sand Enthusiast? Snart gik det Ord hele Byen over, at der ingen Udødelighed var til, at Ingen mere troede paa en saadan, nemlig ingen forstandig og klog Mand, og at man ei kunde nægte, at Legeme og Sjæl jo gaae ganske i Eet og ere som Eet, og man nu jo vidste, at Legemet forgaaer og raadner, saa kunde man vanskelig staae sig mod den Lære, at ogsaa Sjælen maatte forgaae, da denne Lære forkyndtes med saa megen Vished, med saa megen varm Overbevisning, og det tilføiedes, at hos rette

Sjæle gjorde det Intet i Henseende til Dyden, som man ligefuldt maatte erkjende for det Sande, som man jo skulde elske for dens egen Skyld, og som mange Hedninger med stor Heroisme havde øvet, uden al Tro paa Udødelighed. Nu kom da hele Byen i Vilderede, i Uro; - den nye Lære syntes de, at de ei kunde nægte; at alle Fornuftige antog den, som man sagde dem, slog dem; men den venlige Grav, det tilfredse Haab om Ro og Hvile efter Døden, den milde Slummer og Opvaagnen efter Livets endte Besværligheder, den græmmede det dem, med Eet at miste. Mange syntes ogsaa at maatte holde paa deres Christendom, som lærte Andet; men deres Christendom følte de nu kun dunkelt virksom hos sig.

183

Mig har det især beskæftiget meget, hvorledes selv min gamle Enkefrue kunde anfægtes, ja rystes saa, at hun lider saa meget derved. Har jeg ikke altid maattet ansee hende for religiøs, from? Rigtignok - nu bemærker jeg, hvorledes hun egentlig aldrig stemte i med, naar jeg kom med Noget af de gamle Kjærneposalmer af Brorson og Andre, med hvilke jeg nu rigtignok aldrig kom frem hos hendes Broder Consistorialraaden, men stundom dog hos hende. Vel har jeg maattet mærke, at hvad jeg af et vist Slags Bøger, som Liitkens hellige Opmuntringer, Arndts sande Christendom, kom med til hende, læste hun ei egentligen. Vel vidste jeg, at hun gjorde meget af nogle Prædikener af Gutfeldt, af hvem hun var en Slætning; - vel gjorde hun saare Meget af sin Broders Prædikener, der vare temmelig rationalistiske, og aldrig have været efter mit Hjerte. Men dog har det høilig forundret mig, at Dette kunde vederfares hende, hende, som jo havde en Elsket hiinsides, hun daglig tænkte paa og i Tankerne levede med.

At hendes Broder kun svagt og mat kunde bestride hine fyrige Nyhedslærere, at hun selv kun vidste Lidet at sætte imod dem, har gjort Sit, men at Læren saa varmt prædikedes af hendes Søstersøn, den hun fra Barndommen af havde elsket som sin egen, som altid havde viist saa ypperlige Gaver og saa godt et Gemyt, og som hun var saa stolt af, det har især forvirret, foruroliget, krænket hende. Det var ogsaa Det, som Consistorialraaden bestandig fremhævede og talte om, at Ingen skulde troe, at hans egen Søster ikke troede paa Det, han nu nys paa Ny i sin Søndagsprædiken havde udviklet.

184

Min Stilling, da jeg igjen kom ind til min gamle Veninde, var piinlig. Men jeg tog mig snart i det, og talte netop som ellers. Jeg maa sagtens troe paa Udødeligheden, jeg, i hvis hele Liv her paa Jorden denne Tro er et væsentligt Element, ja jeg kunde sige i hvis Liv Udødeligheden selv er det, da jeg daglig lever udødelig i mit eget Indre. Saa var det da naturligt, at hos mig udbrød, hvad der boer i mig, og min Sikkerhed syntes at berolige Enkefruen og at være hende kjær. Hun roeste mig som Den, der altid var saa varm og troende, og bad mig komme igjen. Men jeg frygter for, at hun er knækket.

Om Eftermiddagen maatte jeg da til min gamle Moses Aaron. Nei! hvad jeg der fik at høre!

»Haben Sie denn nicht ihren grossen Propheten? Hat er es denn ihnen nicht gesagt? So klar als Gottes lieben Tag hat ers ihnen gemacht? Sagt er nicht, Gott sey Abrahams, Isaaks und Jakobs Gott; und Gott sey doch nicht der Todten, sondern der Lebenden Gott? Und was hat er ihnen nicht sonst noch gesagt? Und der Mendelsohn? Zeigt er es nicht so klar, als nur ein Rechenstiick seyn kann? - Nein! Sind doch wunderliche Kåutze die Christen; - nun Sie, Hr. Gabrielis, sind Philosoph; das ist schon was ånders« - og her løftede han paa Hatten; thi han har bestandig Hatten paa Hovedet. Og nu udbredte han sig om, at de Christne have deres store Prophet, at de gjøre af ham, som var det Gud selv, - og dog troe de ham ikke. Og hvad han følte sig, og saae haanligen ned paa de Christne! »Wahrhaftig, ja Sie mogen es wohl sagen, Hr. Gabrielis, Sie haben Bankerot gemacht an ihrem Glauben. He, he. Sie haben solide Wechsel liegen, acceptirte Wechsel, 185 die feinsten Papiere von der Welt; ihr grosser Prophet hat selbst sein Accept drauf gezeichnet; und nun will auf einmal Kerner sie honoriren. Sie glauben, dass weder ihr grosser Prophet noch der liebe Gott selbst wird zahlen können. He, he, he.«

Jeg maatte lade ham hans Triumph. I Sandhed hans Tro var klippefast; og hvor jeg frydede mig ved og morede mig ved den orientalske Ild, som funkede i ham. Vi sad længe sammen, og hvor meget blev der ikke læst op af Propheterne og af Psalmerne. Ved et og andet Sted troer han rigtignok, at Luther, af hvis Oversættelse han for min Skyld bestandig læser op, har taget fejl. Ved den 90de Psalme dvælede vi især. Hvor kjært var det mig at høre ham tale over de Ord af denne Psalme: »Herr, Gott, Du bist unsre Zuflucht fiir und fiir. - Der Du die Menschen lassest sterben und sprichst: Kommt wieder Menschenkinder. - Unser Leben wahret siebenzig Jahre, und wenns hoch kommt, so sinds achtzig Jahr, und wenns kostlich gewesen ist, so ists Muhe und Arbeit gewesen. - Lehre uns bedenken, dass wir sterben müssen, auf dass wir klug werden.« - I disse Ord saae han Troen paa Udødeligheden, og var saare vred paa Dem, som have meent, at paa hiin Tid havde Jøderne endnu ikke havt nogen Udødelighedstro. Han troer med sin indre Ilds hele Kraft; han troer, fordi han vil sin Tro med sin Sjæls hele Udholdenhed; han holder fast paa sin Tro som paa sit andet Eie. Den er min, siger det inderst i ham, og Ingen maa komme til ham og tage Noget af den.

186

Tirsdag Formiddag.

Jeg erfarer dog, at jeg har gjort min gamle Frue Uret. Paa Udødeligheden tvivler hun ei. Hun troer og veed, at hun, naar hun dør, kommer til Vorherre; hun veed, at hun da faaer det godt. Men kommer hun og til sin Sophie? See! det er Det, der har bekymret hende; hendes egen Broder turde ei forvise hende derom. Netop herom var og meget bleven talt. Jeg sagde til hende: »I vor Herres Huus ere mange Huusrum; et Sted beredes for Enhver; hvorfor skulde Deres ei støde nær op til hendes? Naar der beredes Enhver hans Sted, saa bliver der vel og beredet et passende og beleiligt Sted for Enhver, og hvorfor skulde de Sjæle, som høre hinanden til, ei boe hinanden nær?« At Andre havde talt om, at jo her paa Jorden De, som høre hinanden til, ofte saa bitterligen adskilles, havde ei slaaet hende saa meget; thi her ere vi jo dog kun i Jammerdalen og Prøvelsesdalen; her ere Gjenvordigheder vort Lod. - »Men min Sophie, sagde hun, det er jeg vis paa, er skredet meget frem i Fuldkommenhed; hvor skal jeg vente at komme did, hvor hun er?« - »Er hun skredet frem i Fuldkommenhed, sagde jeg, saa maa De vist komme, hvor hun er; thi hun skal da forhjælpe Dem til det Samme; hvor kunde Herren have Nogen bedre til *d e t*?« - »Ak ja! sukkede hun; gid Herren vilde løse op for mig!«

Jeg troer ogsaa, at hun er knækket; jeg skal gjerne see hende død. Jeg sagde hende dette; »Gud veed, sagde jeg, jeg under Dem Døden.« Hun rakte mig sin Haand til Tak. Forhen længtes hun ikke efter Døden; nu beder hun sin Broder tilgive sig, 187 at hun vil fra ham. De have i 30 Aar levet hinanden nær, uden at der har været Noget dem imellem. Nu derimod mærker hun, at det er snart forbi. Det er den første Skræk, hun fik, som har knækket hende. Siden kom hun sig af *den*; men: »kommer jeg til min Sophie?« See det er Det, som ruger og gnaver i hende?

Tirsdag Aften.

Det udødelige Livs Erinnyer færdes her med Storhed, men grueligen, men de Døde ville ikke gaae igjen for at bringe et Vidnesbyrd fra Himmelen. Rædsel bevæger mig, naar jeg gennemføler hvad jeg nu skal fortælle Dig. Endnu et Hjerter er brustet; det er en Moders - over hendes Smerthers Søn. - Men Søsterens Hjerter brister ikke; det hærder sig.

Blandt de fire unge Philalether, som her skulde gjøre sig rige i Aanden med deres Viisdom, vare de to her fra denne fattige By. Ved den Ene græmmer sig min arme Enkefrue tildøde; den Anden gaaer her og trykkes til Jorden af en Søsters Forkastelsesdom. Han vil falde hende til Fode, men hun vil ikke see ham; hun har stødt ham udaf sin Sjæl, og med denne Dom gaaer han omkring, og - ja hvad troer Du? og dog er det saa naturligt, - han gaaer omkring og længes og tørster efter, at hans afdøde Moder skal vise sig for ham, var det og kun i en Drøm. Men hverken Drøm eller gennemvaaget Nat vil lade hende komme op til hans Trøst. For faa Uger siden gik han og sagde stolteligen: »Graven er tom«, og vidste sig stor med at kunne tale saa. Nu anraaber han Graven om at sende ham et eneste Skyggeglimt af den Afdøde, 188 men Graven svarer ham med en frygtelig Taushed. Hans Moder levede af en Traad- og Naalehandel og af at gjøre Pynt og sye hvad man vilde have behandlet pænt og solidt. Hun var Enke efter en Skræddermester, en gudelig Mand med synderlig Aandsdybde, der havde øst Viisdom af Viisdommens bedste Kilder, og paa synderlig Maade kunde give kjærnefulde Svar ud af den kjærnefulde Lærdom, han havde øst af den hellige Skrivt, af Luther, Jersin, Arndt, Liitken og flere og tilsidst af Schubert, hvis Skrivt: »Aus der innern Seelenkunde« jeg hos ham første Gang saae. Han var redelig af inderste Sjæl, og hans Viden og Skjønnen svulmede ikke i ham. Men for otte Aar siden døde han. Da var Sønnen 13 Aar, Datteren 16 Aar. Med hende havde han især læst mangen god Bog, helst af Verdenshistorien og Levnetsbeskrivelser. Jeg har skaffet ham Meget saadant. Af gudelige Bøger læste han kun nu og da Noget høit for sin Kone og Datter, samt og for Sønnen; de Unge, sagde han, maae ikke fortage sig paa gudelig Læsning, det maa man agte paa. Til de Unge regnede han og sin Kone. Selv var han ikke bange for at fortage sig. Sønnen kom efter Faderens Død til Odense i den lærde Skole; hos en Fæder boede han, hos adskillige Borgere havde han Middagen fri hele Ugen, og han fik fri Skolegang og Skolestipendier. Forresten var Faderen just ikke død uden at efterlade Noget. Fem Aar efter kom Sønnen til Universitetet, og Aaret efter lod Moderen ogsaa Datteren tilbringe en Vinter i Kjøbenhavn, det vil sige otte Maaneder. Hun skulde lære Skræddersyning og adskilligt Slags Arbeide. Med et lyst Blik og en resolut Charakter 189 optog hun tillige, hvad Prædikener om Søndagen, hvad Bøger, hun laante, kunde bringe frem i hende. Jeg har senere ofte frydet mig ved at see Faderens Kjærnefuldhed med en besynderlig Reenhed og Umiddelbarhed i Dom og Villie gaae igjen i hende. Fruentimmer af Aand assimilere med større Inderlighed, end vi, - saa er det ofte forekommet mig, - og det er ei at sige, til hvilken Grad af sand indvortes Dannelse i Sjælen de kunne bringe det, naar begrændsede Kaar gjøre Sandsen desto skarpere og finere og Tilegnelsen desto intensivere, idet de nøde dem til, selv at være aarvaagne og være om sig, for selv at lære sig, hvad deres Sjæl trænger til, fordi ingen Anden lærer dem det. Og hvilken ypperlig Grund havde hun lagt hos sin Fader, hvis Herrnhuther-Dannelse ikke havde hindret ham i at kaste et stort Blik paa Tingenes Gang i Verden. Naar jeg talte med hende om, hvad hun af Tractatselskabets udkomne Smaaskrivter havde faaet i Hænde i Kjertemind, hvor hun var i Besøg et Par Vintermaaneder ifjor hos en Slægtning, saa maatte jeg næsten hver Gang fornøje mig over den Bestemthed, hvormed hun vidste, hvad hun vilde optage, og hvad der ei kunde faae Rum i hendes Sjæl. Hun var blandt Dem, som hørte de Foredrag, Du vel mindes, jeg holdt tre Gange ugentlig dengang, og fornøjede mig engang meget, da hun reent ud sagde mig, at af en vis Forelæsning havde hun ikke kunnet faae det Mindste i Hovedet, skjønt hun saa vel havde kunnet følge med de andre.

Dog lad mig komme tilbage til vor sønderknuste Philaleth. Da han i Selskab med de andre Tre allarmede den hele Kjøbsted ved at udbrede det 190 Rygte, - thi i Sandhed saaledes. maa jeg tale, - at der ingen Udødelighed var til, laae hans Moder af en, som hun meente, let Forkjølelse, der dog temmelig havde angrebet Brystet paa den ikke bryststærke Kone. Medens han mindst tænkte det, kom hans Ord og Taler hans Moder saaledes for Øre, at hun forfærdedes. Da engang en Fuldmægtig hos Byfogden havde sagt til ham, at dersom han vilde vove paa Prent at komme frem med slige Ytringer, vilde han ei kunne undgaae at blive straffet med Landsforviisning, fik Moderen et svært Ryk af Smerte ved at høre Dette. Den hele Agitation i hendes Sind har ganske sikkert bidraget til, at Brystsygen blev farlig; hun kom i Febertilstande, og phantaserede om sin Søn, om Christus og om Politiebetjente imellem hinanden. Da var han imidlertid allerede igjen borte. Hun havde villet skrive ham til, men det angreb hende for meget. »Det bliver min Død«, sagde hun; og saa skeede det. Imidlertid maatte Datteren skrive Broderen til, hvad hans Moder følte for Angster for ham. »Kan Du«, med disse Ord endte Brevet, »kan Du føle, hvad Din Moder maa føle ved at tænke, at hendes Søn, hendes Smerters Søn, som hun kalder Dig, er bleven gudsforgaaen? Vend om, vend hjem, kom!« En uf or dulgt Indignation talte ud af hver Linie i hele Brevet. Desværre havde Datteren ei tænkt sig, at Moderen vilde læse Brevet, og det skeede ogsaa uden Datterens Vidende, da hun lod en Pige tage sig Brevet, hvilket hun aabnede, uagtet det allerede var forseglet. Ved at læse det, foer Skrækken anden Gang igjennem hende. Hun lod sig give Pen og Blæk, og skrev med skjel vende Haand underneden: »Vend om, vend hjem! kom!« 191 - Sønnen i Kjøbenhavn gjorde strax Anstalt til at reise hjem. Just saa maa jeg udtrykke mig; thi jeg tør ei sige, at han ilede hjem; det har han selv sagt mig. Da han tre Dage efter kom om Aftenen, var Moderen døet den samme Morgen tidlig. Midt om Natten havde Datteren, der laae i Klæderne nær ved Moderens Seng, et Par Gange været oppe. Mod Morgen - det var endnu ganske mørkt i det til en indsluttet Gaard vendende Værelse - farer Datteren op ved en Støi; hun taler til Moderen, og faaer intet Svar; ved at tage for sig, føler hun, at Moderens Overdyne er ganske vaad; hun tænker sig en Brækning, skynder sig at faae Lyset tændt, thi Natlampen var gaaet ud, og det Første, hun seer, er sin egen blodigrøde Haand; strax efter seer hun Moderens Seng blodig. Moderen var døet i en Blodstyrting.

Da Sønnen kommer, vil Datteren, som har indelukket sig hos Liget, ikke see ham. En Pige bringer Bud frem og tilbage imellem begge Sødskende. At see sin Moders Liig kommer han dog endelig til, men ikke Søsteren. Det er sex Dage siden, Moderen døde; Begravelsen fandt Sted i Forgaars; endnu har Søsteren ei villet see sin Broder; maaskee jeg skulde sige: hun har ei været i Stand dertil; rettest er det vel at sige begge Dele. Snart kalder hun ham Den, der har dræbt sin Moder, snart ynker hun ham og beder for hans Sjæl; men hun kan ikke bringe det over sig at see ham. Han har i alle disse Dage ligget om Natten hos en Naboe og havt sit Ophold om Dagen hos en Slægtning omme i en anden Gade. - Jeg seer hver Dag til Søsteren; jeg gaaer hver Dag med ham. Hans Tilstand er frygtelig; 192 han seer sig beskjemmet for hele Byen; hans Moders Billede forfølger ham; han kan ikke faae den blodige Seng ud af Tankerne, saa meget han ogsaa raispnerer. Idag betroede han mig, at han Dag og Nat Intet attraaer inderligere, end at hans Moder i et Syn, eller, om ei Andet, saa i en Drøm, vil vise sig for ham. Men han har selv erklæret Gravene for tomme og hule. De ere det for ham.

Onsdag Eftermiddag.

Det skal være noget ganske særdeles Herligt, naar, efter vel overstaaet første Deel af anden Examen, med vist Haab om ogsaa at staae sig godt ved den anden Deel, en ung Student med opvakt Hoved kommer hjem fra Kjøbenhavn til sin Faders Præstegaard paa den anden Side Beltet i Sommerferien i Midten af Julimaaned. Hvor ganske anderledes er han nu, end da han for mere end tre Fjerdingaar siden i Hast kom et Øieblik hjem, førend han skulde til Akademiet Hvor ganske anderledes frank og fri og frisk er han nu, og dog den Samme, den samme kjære, gode Broder og Søn. To Dage har han været hjemme, saa maa han over til Nabopræstens, til sin Ungdoms første kjære Veninde, endda sin Cousine desuden; dog ikke hans Inclination. Til Inclinationer har han endnu ei Tanke midt i sit nye Livs- og Ideerige. Det er nu over halvandet Aar siden, han sidst var der, nemlig ved Julen. Anderledes er det med en ældre forhenværende Skolekammerad af ham, som for flere Aar siden i Skolen var hans Beskytter og Ven, og som han nu har med sig. Denne er allerede paa Halveien til at blive theologisk Candidat, og man seer ham i Præstegaar- 193 den imøde som en meget velkommen Fremmed. Vel er han det ei ganske. Man har engang før havt ham i Besøg; men det er længe siden, og han maa have forandret sig meget siden den Tid. Han har to Aar forud for Husets Søn, og har ei været i Præstegaarden, siden han Julen forud for sin Afgang til Universitetet var med sin yngre Ven i Besøg hos Præstens. Det er altsaa paa fjerde Aar siden, man saae ham som Mesterlectianer; nu tænker han om to Aar allerede at være Candidat i Theologien; da var han lige sytten Aar; nu er han i det 21de. Man tør da vel see ham imøde som en Fremmed; han skal være bleven et halvt Hoved høiere i de fire Aar. Sønnen, Broderen skrev allerede ifjor hjem, at hans ældre Ven, som tog sig saa meget af ham, var bleven paafaldende forandret. Sønnen, Broderen, sagde jeg; thi i den ventende Præstegaard venter en ældre Søster paa ham; et Par Smaabrødre og Smaasøstre regne vi ei, skjønt de maaskee meest ere stemte til at modtage den ældste Broder, Studenten, med Studsen og Beundring.

Den ældre Søster gik med en Veninde fra Naboelaugget for halvfjerde Aar siden Broderen og den forventede ældre Meddiscipel imøde, omtrent en halv Fjerdingvei. Hun var da i sit nittende Aar. De to unge Mennesker stege af Vognen, og den ældre af dem, nylig traadt ud af sit syttende Aar, skulde forsøge at være

galant, forekommende, indtagende, og det lykkedes ham ikke ilde; dog især derved, at han snart glemte det. Hun havde husket ham paa, at de for et Par Maaneder havde seetes ved en Concert i Odense. Han musicerer, og det med Liv og Lyst; hun ei mindre; for hendes Skyld har Faderen 194 endog faaet skaffet et Claveer tilveie, et virkelig temmelig godt Instrument, kjøbt paa en Auction til billig Priis; for Faderen maa hun spille, og, naar Brystet tillader det, ogsaa med sin kleine Stemme synge - af Høstgildet og Peters Bryllup. Man mener endog, at saadan Sang med Maade er en ganske god Gymnastik for hendes svage Bryst. Hun for sin Deel synger dog hellere af Joseph og hans Brødre. Med den unge Ankomne kommer hun nu snart i Samtale om Musik. Men det er Rødhætten, de nu tale om.

Hun er overhovedet varm, begejstret, fyrig, og synes levede, skjønt hun i sig selv ikke egentlig er det. Man kunde ansee hende for hektisk; en Tantes Constitution havde hun i saa Henseende arvet meente man. Af Poesie kunde hun Meget udenad, især af Grundtvig og Ingemann. Dog kunde hun ogsaa Aladdin halvt udenad, og det var en egen Fornøjelse for hende, da det første Juledag efter Kirken aabenbarede sig, at den unge Ven ikke kjendte Aladdin, og hun nu fik ham den i Hænde, og han, ganske greben af den, ei kunde høre op at tale med hende om den. Grundtvigs Sange vilde derimod ikke smage ham. Angaaende Ingemanns bleve de mere enige.

Hun bær et dybt Gemyt i sig, en redelig og grundig Pligtfølelse, hun var sin Moders troe og faste Støtte, Bistand, Hjelp. Saaledes saae den unge Meste rlectianer hende; saaledes følte han dyb Høiagtelse for hende, midt i Velbehaget. Juleferien gaaer imidlertid til Ende; Disciplene maae tilbage til Skolen, og den unge Ven forlader Præstegaarden, ganske indtaget i sin nye Veninde. Han er i de Aar og 195 af det Temperament, at den første Pige af nogen Ynde, som han kommer saa nær, som det nu hyppigen var skeet ved Claveret og ved Theebordet, den første, som i ham allerede seer en Student og behandler ham som saadan, ikke kan Andet end indtage ham. I mange Dage efter Tilbagekomsten til Skolelivet staaer Præstegaarden i hans Erindring som en Idyl, og hun staaer forrest i Billedet.

Det er nu paa fjerde Aar siden. Da var det Vinter - nu er det Sommer. Men hun gaaer de Ankommende ikke længere imøde, end til Landsbyens Ende. Det har hun med de yngre Sødskende gjort et Par Gange. Endelig see de Vognen langt borte; de ile mod den; et lidet Stykke foran Landsbyen holder den. Godt, at Frederik, - saa kalde vi fortroligt vor unge Ven, thi snart var han ei mere Fremmed, men paa Ny en god Bekjendt, og lod sig snart i hele Præstegaarden kalde ved sit Fornavn, - godt, at han lod Vognen holde, noget inden den i halvfjerde Aar ikke seete Veninde kom nær nok hen, og at han under Nedstigningen af Vognen fik fattet sig. Med sit skarpe Syn havde han meget godt kunnet see og iagttage den ham imøde Kommende; men han maatte sige sig, at til det Billede, han havde forephantaseret sig, svarede hun ei længer. I de henved fire Aar havde han oftere ladet hende hilse, og hans unge Vens Indbydelse til ham, at tilbringe Sommerferien, om ei i Præstegaarden, saa dog i Fyen med Præstegaarden til Hovedstation, thi saa havde Indbydelsen lydt, havde bragt det hele Ungdomsbillede levende op igjen i hans Sjæl. Høi, smal, mager, uden qvindelig Legemsfylde, næsten tør, Ansigtet ikke smukt, dog, naar det belive- 196 des, ikke uden en vis Ynde, men ellers intet indtagende, selv de stundom straalende sjælefulde Ørne uden noget egentligt Fortryllende eller Himmelen med Sandsenaturens Formælende: - saa var hun, saa viiste hun sig, saa maatte Frederik ogsaa see hende. Han gjøs tilbage hos sig selv over det tilintetgjorte Ungdomsbillede, da han om Aftenen var allene i Gjæsteværelset, for at begive sig til Hvile. Vel kunde han næsten i Eet og Alt kjende hende igjen fra forrige Gang; men da havde han seet hende med andre Øine; deraf den store Forskjel. Hun derimod fandt ham igjen, netop som hun ventede det. Han var voxet over et halvt Hoved; det havde hun faaet at vide; derefter havde hun skjønnnet om alt det Øvrige. Med den Personlighed, som nu stod for hende, sammenlignede hun gjærne det gjemte Billede; thi ogsaa i hendes Sjæl var et Billede, et saare venligt Billede, bleven staaende; hun var paa det Behageligste overrasket, om man ellers kan kalde det Overraskelse. Da Aftenen ei var smuk ude, - henad Theevandstiden, som i Præstegaarden var Kl. 7, havde Ankomsten været, - saa var man kommen til Claveret. Joseph og hans Brødre blev taget frem igjen, og vor unge Theolog sang Simons Partie, som om det var componeret til ham. Nu i Gjæsteværelset maatte han ordentlig tage sig i det og sige sig, at nu var han her engang.

Snart var han der ogsaa med Behag; snart rørte han sig og levede her med stor Frihed. Sophie - thi det er dog Agentindens Sophie, jeg fortæller om, - sørgede for, at han snart maatte blive vaer, at han kunde komme og gaae, holde sig i Præstegaarden eller tage om i Egnen, som han vilde. Man 197 spiste en Dag til Middag uden ham; Sophie fik det gjort, da man havde ventet et lille Qvarteers Tid; hun sagde ham, da han kort efter kom, at man havde sat sig til Bords uden ham, for at han kunde vide, at han havde Lov til at røre sig saa frit, han vilde. Man vilde, ved ei at genere sig for ham, give ham Frihed til at genere sig saa lidet, som om han var hjemme. Hun havde overhovedet sine egne Forestillinger om Høflighedens Fordringer. En stor Frihedsfølelse laae til Grund. »Man skylder Den, som kommer for sildigt, pleiede hun at sige, den Opmærksomhed, at man ikke bier efter ham. Naar det er almindelig antaget, da ængster Ingen sig eller forhaster og forpuster sig, som ved Ophold er bleven hindret fra at komme i rette Tid.«

Hvad skal jeg sige Meget: Hvo, som forstod at see og føle, maatte sige sig, at der i Sophie levede en saare elskelig Sjæl, der ogsaa i visse særdeles Øieblikke saaledes traadte ud i en forunderlig Blanding af Godmodighed og Vid, at man kunde føle Lyst til at favne og omfavne den. Hendes Veninder vare ogsaa saare indtagne i hende. I det Hele var hun maaskee lidt for meget forstandig og reflecterende, dog ei uden Varme

og Enthusiasme. Men denne Sjæl boede i et uelskeligt Udvortes. Man vidste ei, enten hun var mindst fordeeltigt klædt, naar hun gik hjemme i de daglige Klæder, eller naar hun var paaklædt til at tage ud. Intet passede; hun var alt for lidet indtaget i sig selv, om jeg saa maa sige; hun soignerede sig alt for lidet; det vare de Ord, en ældre Dame engang brugte om hende; og paakom det hende engang at ville det, maatte hun især gjerne ladet det være. Men en besynderlig 198 Forening af Forstand, Menneskekjærlighed og Menneskefølelse, maatte man erkjende i hende; og hertil kom et besynderligt poetiskt Henblik til den anden Verden. Saa ung og stundom levefrisk, hun var. saa begjærlig især efter aandfuld, man kunde næsten sige philosophisk Læsning, saa rask til at fær; des, naar det kom an derpaa, saa dybt inde i Musiken, fornemmelig Kirkemusik, kunde hun dog, naar det traf sig, tale om det Lyksalige i at døe ung; og naar Mennesker vare døet i deres bedste Alder, forekom det hende altid som en sand Lykke. I hendes Egn havde hun rigtignok forkomne Huuskoner nok omkring sig i Præstegaarde og paa Herregaarde, i Kjøbsteden og hos Kjøbstedsfolkene paa Landet.

Hvi skal jeg ikke være kort? Hendes Hjerter var indtaget, dybt indtaget af ham og hans hele Aand og Sjæl. Paa ham gjorde hun et bestandig blandet Indtryk: Paaskjønnelse, Priselse, ja endog Tiltrækning, høi Grad af Anerkjendelse af hendes dybe Værd, saa igjen Frastødthed, Savn af det Elskelige, Tilbagetræden. Og dog tilsidst et Slags Forlængsel. Underligt nok: Naar han begyndte at blive indtaget i hende, saa blev hun ham frastødende, og vendte hans Sjæl sig fra hende, saa var det, som aandede der en indbydende Duft til ham fra den Blomst, som nys forekom ham afbleget og duftløs.

Den egentlige Grundvold for sand 'Forelskelse manglede imidlertid dog, og han var for ung i Livet, for fyrig, for aaben, han havde en for livlig Sands for Alt, hvad der er Skjönt og Indtagende, til at det kunde være naturligt, at han knyttede et Hjerteforhold, hvori Lysten, Sandseligheden ikke kunde have den Andeel i Tiltrækningen, som der i hans Alder 199

tilkom den. Og alligevel - han kom en Aften til, med fuld Følelse at trykke hende op til sit Hjerter, til at trykke et Kys paa hendes Pande, og hun hvilede i den Favn, som havde aabnet sig for hende, imellem de Arme, som omsluttede hende. De havde begge samme Aften efter Solens Nedgang besøgt nogle af de Bønder- og Huusmandsfamilier, som hun alt imellem saa gjerne saae til: brave, dygtige Mennesker, ikke uden meget Godt, ja Nobelt, som man hos dem ei pleier at søge; ogsaa en ganske lystig og munter Enke deriblandt. Sophie havde talt meget, livligt, sjælefuldt om sit hele Forhold til disse Folk og om deres hele Liv og Væren; phantasiefuldt og varmt yttrede hun sig let ved saadanne og mange Leiligheder; Livets bedste Sider, Livets ædlest Ge* halt synes at hæve sig lyst op for hendes indre Øie, og hvad hun saae og følte, formaaede hun at udtale; hun blev da fyrig, i enkelte Øieblikke endog blussende; og for ham især aabnede hun sit Hjerter; thi hun saae hos ham, hun vidste om ham, han havde selv endog ved Leilighed, da hun var i Stuen, udtalt det for en Præst af Nabolauget, at han ikke var af Dem, som ei holde af, at en ung Pige paa 24 Aar lever i Det, hun tilegner sig af Aandens Skatte, og tænkende lever sig ind deri. Tvertimod: ham var det saare kjært, havde han yttret, at den Pige, som har lært at fatte og tilegne sig, hvad Grundtvig sætter i Bevægelse, hvad Mynster giver, og, uagtet deres store indre Forskjellighed, finder Guld og Glæde i dem begge, ogsaa veed talende, dømmende, forfølgende at røre sig i disse Regioner; han havde tilføiet, at for en Præst paa Landet Intet vel kunde være glædeligere, end i en Hustru, som kjendte, 200 hvad der kan boe og bevæge sig i Mennesket og i en Menighed, at have sin sindige og følelsesfulde Medhjælperinde eller dog Deeltagerinde ogsaa i sit Prædikeembede og Sjælesørgerkald. Hun havde med opløftet Hjerter hørt ham tale saa; og Moderen havde ogsaa bag efter takket ham for, at han havde lagt et saa godt Ord ind for hendes Datter hos Nabopræsten, der aldrig havde syntes vel om, at de havde ladet Datteren allerede fra tidlig af faae Vane til at elske de mange Bøger, og havde ladet hende gaae den Gang, vor Herre selv syntes at ville, hun skulde gaae. De havde altid meent og været enige om, havde Præstekonen føiet til, at det var bedst at lade sine Børn hver gaae sin egen Gang, og ikke at gribe vor Herre ind i den Førelse, han syntes at have bestemt dem til.

Da de hiin Aften, under Maanens Lys fra den ene, Aftenskjærets klare Skin fra den anden Side, vare komne hjem til Præstegaarden, i hvis Dagligstue Forvinduerne vendte mod Øst og Bagvinduet til Haugen mod Vest, havde de ikke truffet Nogen inde. Præsten og hans Kone havde villet gaae dem imøde, men maatte være gaaet en anden Vei, end de. Sophie satte sig til at spille paa Claveret og at nynne dertil; med Eet faldt hun i et Slags Phantasering, som hun i mørke Aftenstunder stundom kunde overlade sig til. Det var ret, som om hun i Toner vilde udtale, hvor lykkelig hun var, hvor taknemmelig for Liv og Tilvær. Idet hun reiste sig, reiste han sig og. »Jeg har forstaaet Dem, sagde han, Deres Toner vare Deres glade Aftensang; Gud glæde Deres Sjæl til alle Tider!« Han greb begge hendes Hænder og trak hende op til sig.

201

En Gru foer hen over ham, da han samme Aften silde i Sovekammeret betænkte, hvad der var vederfarede ham. I Drømme stod hun imidlertid for ham igjen langt skjønnere, fyldigere, og han følte atter i Drømme sine varme Læber paa hendes Pande. Hun kom Dagen efter saa glad, saa bevæget, saa straalende til Theebordet, hvor de Andre allerede vare ankomne, at en yngre Søster af hende udbrød: »Du seer jo saa glad ud, at Du vist har havt en himmelsk Drøm.« - »Det kan nok være,« svarede hun, »men, føiede hun til, saadanne Drømme er der Intet at tale om; man veed kun, at man har været, hvor der er godt at være.« I Frederik rørte sig atter en lille Gru; ja det var ham, som om han glædede sig ved, at han allerede Dagen efter om Aftenen skulde kjøre til Nyborg, ror at han den paafølgende Morgen kunde gaae over Beltet og saa videre

til Kjøbenhavn.

Da Vognen, kort efter Middag, blev forespændt, Gaffen lige var drukket, og Reisen om en lille halv Time skulde gaae for sig, var Sophie gaaet ind i et Kammer, som man kaldte hendes, for at hente nogle Noder af Frederiks, som hun havde glemt at levere ham tilbage med de øvrige, da hun lod disse bæres ind til ham til at pakkes i Kufferten. Frederik, hvem Præstekonen sagde det, sprang op og raabte: »det behøves ei; de kunne blive her; hun holder saa meget af dem; de kunne komme til Kjøbenhavn til Efteraaret; det er tidsnok; vare de mine egne, saa skulde hun beholde dem for bestandig.« Han gik ind til hende, og det var første Gang, han var derinde. Hun havde ei villet, at han skulde see Kammeret. Man kaldte det Sophies Kammer; men kun 202 den ene Ende af det kunde kaldes saa; der havde hun indrettet sig ved et Vindue ud til Haugen; i den anden Ende var det lange smalle Værelse et Slags Pulterkammer. Hun havde lige forseglet et Brev, han skulde have med og paa Veien aflevere i Roeskilde. Signetet af Sølv, Stenen grønlig med en Due med Oliebladet. Han saae paa det; de talte derom; da sagde hun: »De skal tage det med og dermed forsegle Deres Breve til os; thi De skriver os dog til, ret tidt, ikke sandt?« - »Ja det gjør jeg,« svarede han, og trykkede atter et Kys paa hendes Pande, og trykkede hende atter op til sig, og hendes Læber pressede sig til hans.

Christi Himmelfartsdag KL 11 Aften.

Nu er da det gamle Hjerter bristet og netop til den Tid, hun i Forgaars flere Gange gjentog, at hun følte, det vilde skee. Hun døde i Eftermiddag Kl. 6; netop paa den Tid, da hun skulde været ved Sophies Grav med sine Planter og sine Krands. Det har nu i fire Aar været saa hver Christi Himmelfartsdag. Paa den Dag var Sophie døet for fem Aar siden. Onsdagen efter var hun bleven begravet, da havde Tanten været der første Gang med Blomster og Krands; siden var hun der aarlig paa selve Dødsdagen; men der spurgtes ei om Datum; Christi Himmelfartsdag var Sophies Dødsdag; Andet staaer ei heller paa den lille Marmortavle ved Gravens Fod.

Jeg har hver Dag siden i Søndags, ogsaa i Formiddags, været hos hende. Hun har bestandig siddet oppe om Dagen, paa samme Plads, hvor hun i mange Aar pleiede at sidde, i samme gamle store Lænestoel, men nu omgjordet med Puder. Jeg talte 203 bestandig om Sophie, om Sophies Barndom, om de mange Torsdage, om vor Vandring til Graven; hvorledes vi stege af hos Degnens, hvorledes vi aldrig glemte den Psalme: »Jesu Din søde Forening at smage,« som Sophie havde holdt saa meget af. Det mildnede og livnede hende, ja hun kunde komme i med at fortælle, skjønt med svag Stemme. Saa erindrede jeg hende om alle de andre Sange og Psalmer, Sophie havde holdt af. Og saa kom vi tilsidst altid til at tale om, at der ere mange Boliger i Himmerige, og at der beredes et godt Sted for Enhver.

Hun er ikke sovet hen; hun døde ei uden Døds kamp og Rallen. Det begyndte med, at hun med Eet reiste sig, som var det nu paa Tide. Broderen var tilstede. En halv Time stod Døden paa; han havde sin Haand i hendes den hele Tid; hun holdt den krampagtigt fast. Hun døde Kl. 6; to Timer efter saae jeg hende. Hun laae med en vis ungdommelig Skjønhed; nu saae jeg hende, som hun har seet ud i sine bedste Aar. Har Du, som jeg, ofte seet Afdøde Dagen efter deres Død, saa veed Du, hvor Døden ofte kan forynge dem. Man seer den oprindelige Ungdom igjen.

Hendes Broder er som sønderknust. Jeg var hos ham. Han vilde ellers Ingen see, men lod mig dog komme ind, da han hørte min Røst. Men vi sad meest tause for hinanden; jeg begyndte et Par Gange med at ville tale om alt det Gode hos den Afdøde; men det blev til Intet, og jeg reiste mig snart med de Ord: »Det har været mig et sandt Gode at have kjendt hende; det er mig et sandt Gode, at jeg kan bevare hende i en skjøn Erindring.« Dertil smalte han, men sagde Intet.

204

Fredag.

Vor gode Consistorialraad er som sønderknust ved sin gamle Søsters Død; han er som indvortes tilintetgjort, mortificeret, saa siger han selv. Paa Tirsdag skal hun begraves. Han bad mig igaar om at prædike for ham paa Søndag. Jeg lovede det, saa meget jeg ogsaa strax fornå, hvor vanskeligt det vilde være mig, at finde et godt, passende Thema; thi at prædike ligefrem om Udødeligheden, det følte jeg, kunde og vilde jeg ikke; det var mig i mit Inderste imod; det forekom mig at være reent utilsvarende. Det var en Bodsprædiken, der egentlig skulde holdes, det følte jeg, medens jeg fra den gamle Consistorialraad gik hjem ad en Omvei uden om Byen. Men jeg besluttede at holde mig til de foreskrevne Texter, enten Søndagens Evangelium eller dens Epistel. Igaar, Christi Himmelfartsdag, har Præsten prædiket om den tilkommende Herlighed og Forklarelse. Man skulde troet, at den levende Forestilling om, hvorledes vi gaae noget langt Herligere imøde, end hvad vi her ere, maatte have virket. Men ret Virkning synes Prædikenen dog ikke at have gjort her i Byen, skjønt den var holdt med Varme og udaf en vis Anskuelsens Fylde. Imidlertid kan man ei vide, hvad den kan virke. I Kirken vare usædvanlig Mange. En stille, langsom Eftervirkning er ofte den bedste. Men hvad skulde jeg nu tage til? Jeg vilde lade Søndagens Texter afgjøre det. Da jeg kom hjem, saae jeg, at Evangeliet var Slutningen af Joh. 15 og Begyndelsen af Cap. 16. Deri var Intet at bruge. Jeg tog da Episteltæxten for mig: I Petr. 4. 8 til 11. Der var nok deri at prædike over, men Intet for denne Byens Tid og

Qvide. Jeg gik tilbage til 205 Evangeliet. Det hjalp ei. Jeg gik pønsende og tænkende omkring i Egnen; tilsidst mødte jeg min sønderknuste Philaleth. Jeg vilde ikke undslaae mig for, som det i disse Dage daglig var skeet, at gaae en vis Vei med ham. Han var daglig i de foregaaende Dage omtrent paa samme Tid kommen og havde hentet mig af. Og vel var det. Nu fandt jeg mit Thema: »Herre jeg vil bære Din Vrede; thi jeg haver syndet.« Det vare disse Ord, hvorover jeg vilde prædike for ham - for ham, som kunde saa meget trænge hertil.

Søndag Middag.

Ijaar var min Philaleth ikke hos mig, maaskee fordi han vidste, at jeg skulde prædike idag. I Kirken saae jeg ham; han stod ligefor og hørte med anspændt Sind, det saae jeg paa ham. Lige nu fik jeg et Brev fra ham. Hans Søster er igaar Eftermiddag reist til Kjertemind. I Odense har hun overnattet. Ikke et Ord havde hun, skriftligt eller mundtligt, efterladt til Broderen. Han er nu lige reist efter hende. Det mælder han mig. I en Efterskrift siger han: »Tak for Prædikenen! Det var en Bodsprædikeh. Den var for mig.«

Mandag d. 31ie Mai.

Jeg begyndte forleden at fortælle om den gamle Enkefrues Sophie. Jeg maa dog fortælle videre.

Hvad der maatte skee, skeede endelig: Forbindelsen havde dannet sig, uden at den kunde kaldes en Forlovelse; den kunde da løse sig, uden at der kunde være Tale om, at slaae op med hinanden. Men dog kunde det ei skee i reen Taushed. Taushed vilde 206 været den bittre Død for hende, og en bestandig Braad for ham.

Længe havde Sophie, hver Gang hun saae sig i Speil, sagt sig, at hun ikke havde Det, som kunde tiltrække og fængsle et saa ungt og fyrigt Blod, som Frederiks. Naar Veninder undertiden gjorde af hende, som vare de forelskede i hende, saa følte hun, at der hørte Andet til, for at være det Samme for en Mand. Ja det var stundom for hende, naar deres Sjæle ligesom klyngede sig til hende, at dermed skulde hun lade sig nøie. Men gruelig var hende den Tanke, at Alt skulde gaae hen, og hele Forholdet løsne sig, uden at et eneste Hjertens Ord blev sagt. De Breve, hun nu og da engang fik fra Frederik, bestandig endnu under Duens Mærke, bare ofte kjendeligen Præg af, at de kun vare skrevne, fordi det skulde saa være. De tre sidste Gange, over hvilke et halvt Aar omtrent var gaaet hen, havde der hver Gang været en bestemt Anledning. Et eller Andet, som angik hendes Broder, havde foraarsaget, at han havde skrevet, og havde givet hans Brev sit meste Indhold; og hvad der var kjærligt til hende deri, var især Det, at han for en Broder af hende med Glæde gjorde, hvad han kunde, især da han ligesom saae hende forynget i Broderen. Saa var der altid Noget om den nyeste Musik i Hovedstaden; men naar det kom til de varme Slutningsord, føltes især Kulden. Sophie havde da allerede længe i sit Hjerte - ikke opgivet Forholdet, men besluttet at opgive det, men ikke uden en udtrykkelig Handling; kun at hun ei ret vidste, hvorledes.

Endelig kom Noget hende paa eengang i Tanke. Hun skrev til sin Broder, at han skulde bede Fre- 207 derik om at sende hende det lille Signet med Duen tilbage, imod at hun sendte ham et med Begyndelsesbogstaverne af hans Navn, hvilket hun nylig hændelsesviis havde funden hos en Signetstikker paa Markedet; men han maatte gjøre det med et godt Hjerte, og hun vilde ogsaa modtage det tilbage med et godt Hjerte. Hun havde nylig haft en underlig Drøm, en ret underlig forvirret Drøm; men da hun havde fortalt Solen og Himmelen den, var det bleven sagt hende i hendes Inderste, at hans og hendes Lykke vilde beroe paa, at hun fik Signetet med Duen tilbage. Men med det Gode maatte det være; Broderen bragde Frederik dette Bud, men selv vidste han ei, hvad det skulde sige. Frederik forstod hende strax, og han blev glad ved at kunne løse Forholdet paa saa god en Maade. Han gik strax ind i Aanden af hendes Ønske, og svarede hende i følgende Ord: »Erindrer De, at vi engang sang med hinanden den Sang af Herders Volklied, hvori de to Linier forekomme: Und wenn sich zwei Liebende scheiden, so reichen sie sich die Hånd'. Saaledes ville vi nu og gjøre det. Jeg sender Dem Duen, og siger til Dem: Du bewahrst Dir mein Herz und sehen *dereinst* wir uns wieder. - Dette »dereinst« havde han understreget, og at han ikke havde sat, som der staaer hos Goethe: »Du bewahrst mir Dein Herz«; men modsat: »Du bewahrst Dir mein Herz«, det slog hende, det grundede hun over, det forstod hun, det bevarede hun i sin Sjæl.

Kort efter kom de begge i et ret sandt, godt, smukt, venskabeligt Forhold til hinanden. Hendes Broder var bleven syg, alvorlig syg; han kom ud paa Frederiks Hospital, og nu kom vor Ven i en 208 vedvarende Brevvexling med Sophie, der efterhaan* den omfattede Alt, hvad der paa begge Sider rørte sig i nogen af dem. Hun især, naar Noget i hendes Forhold til hendes Fader, til en Broder, som var hjemme, til de mindre Sødskende, til Menighedens, Egnens Folk, satte hende i nogen Bevægelse meddeelte ham det, og han skrev bestandig gode, muntre, lunefulde Svar derpaa, med bestandig Lyst til at lede Alt hen til den Side, hvorfra det kunde tages med Lethed, og tillige meddeelte han hende Alt, hvad der mødte ham i Musikens Rige, baade paa Theatret og i visse selskabelige Kredse.

Men et halvt Aar efter - Frederik havde imidlertid været engang i Besøg i Præstegaarden en heel Dag over, fra den ene Eftermiddag til den anden Aften; thi den øvrige Tid var han hos en Ven, som nylig var bleven Præst to Mil fra Stedet; de havde spilt sammen, og noget lidet sjunget; thi hun maatte vogte sig

meget; Oehlenschlägers Hroars Saga havde han havt med og læst Adskilligt for deraf, især de forunderlige Sange deri, som aande Oehlenschlägers eiendommelige Romantik; saa havde de ud paa Aftenen spillet igjen, indtil han satte sig paa Hesten og red bort i Maanskin: - et halvt Aar efter, siger jeg, fik hun dog føle, hvad der endnu laae i hende. Broderen skrev hende til: »Naa! nu tænker jeg, vi snart faae høre, at vor gode Frederik er forlovet; og med hvem? Ja nu faaer Du selv gjette; hun er her i Besøg fra Odense, og han er der hver Dag, og fører hende om til Alt, hvad hun skal see her i Hovedstaden.«

Sophie var hos sin Gudmoder, saa holdt hun mere af at kalde hende, end sin Tante, da Brevet kom 209 tilligemed en Pakke med en Skipper, at aflevere netop hos Agentinden. Hun brast i Graad og skjulte sit Ansigt i Gudmoderens fulde hvide Barmbedækning, og sagde hende nu Alt. Et Slags Trøst var det hende, at hun paa Tantens Forbauselse kunde mærke, at Tanten ikke havde anet Noget. At Broderen ei heller anede Noget, viiste hans Brev. Og ogsaa hendes Forældre, da hun Dagen efter kom hjem, saae hun, havde intet anet; thi de talte kun om, hvem Frederiks Kjæreste dog monne kunne være; men ikke det Mindste ymte Moderen om Noget, som kunde lade tænke paa, at hun kjendte Datterens Hemmelighed.

Men nu længtes ugentligen Sophie dobbelt efter sine Torsdage. Det havde længe været saa, at hun hveranden Uge Onsdagften tog ind til Tanten, og blev der til Torsdag Aften. Om Sommeren gik hun som oftest derind; ud maatte hun derimod altid kjøre; det var en sat Ret, at Consistorialraaden gav sin Vogn dertil. Skjærtorsdag og Christi Himmelfartsdag vare himmelske Dage just i det Aar, vi ere i; thi hveranden Torsdag faldt ikke paa dem, og saa bleve de til velkomne Tilgifter, og hun var hos Gudmoderen - jeg faaer snart kalde hende saa, snart Tanten, thi hun fik begge Navne imellem hinanden - tre Torsdage efter hinanden; netop Torsdagen førend Christi Himmelfartsdag var Brevet kommen.

Det opklaredes et Par Maaneder derefter, at der ikke var Noget om den hele Forlovelse. Hverken hos Frederik eller den unge Jomfrue fra Odense havde der været Tanke derom. Denne blev kort efter forlovet hjemme i sin Fædreneby. Men Sophie 210 havde imidlertid gennemgaaet, gennemudholdt Sit, og var kommen ud derover. Hun var imidlertid bleven »wiedergebohren und frei«. Dertil havde det hjulpet, at hun havde faaet et langt Brev fra Frederik, hvori han fortalte hende Meget af Det, han havde seet og levet med den Odenseer Familie.

Sophie opløftedes igjen i sit Indre, men med den faste Beslutning, at, naar han engang blev forlovet, som jo dog maatte skee, skulde han og hans Kjæreste finde hende glad derved. Men Sophie var alt knækket; man sagde sig snart, at hun ikke kunde leve længe; til Foraaret ventede man, at hun skulde døe af Brystsvaghed, Tæring. Hun maatte om Vinteren oftere forsage at komme til sin Tante og Gudmoder. Men hvad der forestod hende, fik hun at vide. Saasnart hun begyndte at ane Fare, nødte hun Lægen til at sige hende Alt. Han tilføiede, at hun mere og mere, jo nærmere hun kom Døden, vilde føle sig, som om hun var fuld af Livskraft. Han tilføiede, at hun maaskee ogsaa vilde komme til at føle nogen Forbittrelse mod sine Nærmeste; thi Dette kunde let blive Sygdommens Virkning. Herved forskrækkedes hun især, og sørgede for, at Alle fik det at vide i hele Huset og i Tantens Huus og hos alle Bekjendtere og Venner, for at de kunde vide, at, om hun skulde blive bitter mod Nogen, saa var det imod hendes Hjertes Inderste. Hun fik ogsaa Meget at strides med i sit Indre i denne Henseende. Men Visheden om, at hun skulde døe snart, - thi det blev hende strax en Vished, - forklarede hendes hele Sjæl og Væsen. Frederik fik herlige opløftende Breve fra hende. Dog nedskrev hun ogsaa bitre Ord til ham, men da brændte hun dem Dagen 211 efter. Hun skrev saa det kjærlige og Gode ud, og lod saa det hele Brev gaae i Ilden. Man gjemmer i Frederiks Familie Breve af hende, hvori der ere Steder, hvori en allerede ved Døden forklaret Sjæl taler.

Saasnart sidst i April Dagene bleve noget smukke og blide, forlangte hun, at nu vilde hun igjen til sin Gudmoder om Torsdagene; der var jo dog ingen Grund til at nægte hende, hvad der var hende saa kjært og dyrebart, blot for at holde det Legeme opret, som dog snart skulde fortæres. Men den næste Torsdag kom hun til at blive hos Tanten for bestandig, og saa kom hun ogsaa til at døe hos hende. Tanten lukkede bogstaveligen hendes Øine.

Men imidlertid skeede andensteds, fire Mile borte, Noget, man maatte kalde høist forunderligt. Ei heller Frederik havde noget stærkt Bryst. I Slutningen af April drog han fra Kjøbenhavn herover. Fra Ringsted, hvortil han var kommen i lukket Vogn med en Herregaardseier i Nærheden, tog han strax Extrapost til Slagelse; han vilde endnu samme Dag til Korsøer, for at komme over Beltet med Smakken næste Morgen. Opad Eftermiddagen opstod en skarp Blæst af Nordvest, som han da fra Krebshuset af havde næsten stik imod sig; han lod sig ikke standse i Slagelse, skjønt der havde været Tid nok næste Morgen til at komme til Korsøer i rette Tid. I Korsøer havde han sovet meget vel, og at han midt under Søvn havde haft en temmelig stærk Sveed, var ham et godt Tegn. Men paa Overfarten til Nyborg maatte man krydse meget; thi Vinden var vel bleven nordligere, men var dog kun Sidevind, og skarp var den. I Kahytten kunde han ikke 212 holde det ud for Qualme, og saa var han næsten hele Tiden paa Dækket. Han kom da til sin Onkels Præstegaard i en saadan Tilstand, at man ikke vilde tillade ham, med sin svære Forkjølelse, at drage videre Dagen efter de tre Miil til Sophie. Han blev stærkt angreben af Sygdommen; jeg veed ei ret, om det var Brystinflammation eller saakaldet galoperende Svindsot, han fik. Nok, han døede i sin Onkels Præstegaard, netop paa Christi Himmelfartsdag i samme Time, som hun, og blev begravet den paafølgende Onsdag i samme Time, som hun, to Miil fra hende. Der var megen Tale om dette Forunderlige. Man kunde deraf see,

at de To hørte sammen: det var den almindelige Tale.

Tirsdag Aften.

Idag blev Agentinden begravet ved Siden af sin Sophie paa en Kirkegaard en Miil herfra. Sophies Fader, som imidlertid nu ikke mere er Præst der paa Stedet, da han allerede for tre Aar siden blev forflyttet til et Kald to Miil længere borte, holdt Liigtalen fra Prædikestolen i Kirken, og skildrede den Afdøde meget godt og meget sandt, jevnt og uden Ordbram. Han opløftede ei blot Stemmen, men og Ord og Indhold noget mere, da han tilsidst taledede til og om hendes høiærværdige Broder og dennes Tab. Consistorialraaden havde forbeholdt sig at kaste Jord paa Kisten. »Fra Jorden skal Du igjen opstaae: - jeg vil selv høit og lydeligt sige disse Ord ved hendes Grav« - saa sagde han, og et Par Ord vilde han desuden tale. Ud fra Kirken maatte et Par Mænd lede ham; thi han kunde for Graad ikke see; han saae overhovedet saa forandret ²¹³ ud, at man næsten ikke kunde kjende ham. Paa Kirkegaarden, efterat Alle ventede, at han skulde begynde at tale, stod han længe og stirrede mod Jorden, til Degnen, som stod ved Siden, gjorde en Bevægelse henimod ham; da ligesom vaagnede han, saae sig om, og begyndte. Han havde sagt til mig, at han vilde sige nogle Ord om Udødeligheden, og at man skulde agte og elske de Afdøde, thi de levede endnu, og man skulde samles med dem igjen. Men der kom kun enkelte stærke Udbrud ud af ham, Gjentagelser og Udraab, ja næsten bleve Ordene til forvirret Tale. Alle følte vi Dette mere og mere piinligt. Da gav En Degnen et Vink, og Degnen rakte ham nu Skuffen til Jordspaaakastelsen. Han saae stivt paa Degnen, næsten med et Udtryk af Vrede; men han tog dog Skuffen og gjorde de to Skridt hen til Graven, hvor han saa kastede den første Skuffe, men Ordene: »Af Jord er Du kommen«, gjentog han, idet han sagde: »ja visseligen: af Jord er Du kommen, det ere vi Alle«. Ligeledes gjentog han de næste Ord: »til Jord skal Du blive«; derpaa taug han og faldt i Tanker. Degnen gjorde en Bevægelse og skjød til Brædtet med den sorte Jord (thi her saae jeg dog ordentlig sort Jord paa et Brædt, ikke hvid Sand paa et Fad). Da foer han op og traadte tilbage, som om Jordpaakastelsen var forbi, og udstrakte Haanden med Skuffen hen mod Degnen, for at Degnen skulde tage den. Da hvidskede Degnen: »Og af Jorden skal Du igjen opstaae«. Nu mærkede han med Eet, at han havde glemte den tredje Jordpaakastelse, og nu traadte han tilbage til Graven og gjentog tre, fire Gange: »Ja visseligen: af Jorden skal Du igjen opstaae«, idet han tre, fire Gange kastede Jord ²¹⁴ paa. Man ledte ham til hans Vogn, hvori en Søstersøn af ham, som han har antaget sig som sin Egen, og som er her i disse Dage, kom til at sidde hos ham. Paa hele Hjemveien har han ikke talt et Ord. Da han kom hjem, sluttede han sig strax inde i sit Sovekammer. Da Pigen et Par Timer efter bankede paa, - Klokken var imidlertid bleven 3, - for at spørge ham, om han ikke vilde spise til Middag (han pleiede ellers at spise Kl. 2), hvilket hun endda raabte ind til ham, lukkede han op, og hun kunde see, at han havde sovet. Den hele forrige Nat havde han ikke lukket et Øie.

Den Virkning, hans hele Adfærd ved Graven havde gjort paa Alle i hele Kjøbstedet, var snart at spore. Man havde ikke tænkt sig den adstadige, gravitetiske Mand at kunne komme saaledes ud af sig selv af Sorg; men medens han sad hjemme sønderknust ved den Tanke, at han havde givet sin Menighed - thi Mange af den vare med ved Graven - et usømmeligt og forargeligt Skue, steg han i sin Menigheds Veneration, og havde tillige givet den et stærkt Stød tilbage til den forladte Tro paa Udødeligheden. Det viiste sig ogsaa, da han den følgende Dag om Eftermiddagen gik sin sædvanlige Gang med den lange kulsorte Præstekjole, den buklede pudderhvide Paryk, Baretten med det hvide Tørklæde i Haanden. Han maatte snart mærke det; thi ærbødigen stode Folk stille og hilse ham, som om en fyrstelig Person gik forbi. Jeg havde faaet Leilighed til at sige ham, hvilken god Virkning hans store Sorg og hans Sinds Overvældelse deraf havde gjort i Byen. Derved oprettedes hans dybt saarede Æresfølelse. Han skal have været tilmode, som om ²¹⁵ han ikke mere turde lade sig see for Folk efter saa dyb en Ydmygelse, skjönt han selv var den Første, som følte, at han skyldte sig selv og sin Værdighed, at man maatte paa sædvanlig Viis see ham gaae sin sædvanlige Gang Kl. 5.

Onsdag d. 2den Juni.

Man har af Kant en egen Afhandling om det Skjønne og Høie, skreven længe førend hans Kritik der Urtheilskraft, jeg troer 1770; jeg har engang eiet den særskilt; den staaer sikkert i Samlingerne af hans Skrifter. Han fortæller deri i en lang Note om en Gjerrig, som en Aften faldt i en dyb Søvn over sine Regninger. I Drømme saae han Dødens Engel for sig, som førte ham til Herrens Throne. Her lød en Røst til ham: »Du har lukket Dit Hjerte for al Medfølelse; med Jernhaand har Du vogtet Dine Skatte; Du har kun levet for Dig selv; Du skal i al Evighed leve med Dig selv allene i et øde Rum.« Engelen førte ham bort; den ene Verden forsvandt bag ham efter den anden, idet Engelen fløi dem forbi med ham. Allerede var han i det uhyre mørke Øde. De sidste Soles matte Prikker forsvandt bag ham. Engelen lod ham løs og var borte. I frygtelig Angst vaagnede han op; og fra den Dag blev han et andet Menneske.

Denne Drøm er her i Nærheden grueligen gaaet i Opfyldelse. Her lever en gammel Pebersvend, om jeg ellers tør kalde ham gammel. Han er 60 Aar, stærk og rask, og tegner til at kunne leve 20 Aar endnu. Men han lever her i en gruelig Eensomhed, skjönt han færdes meget, og man ofte møder ham og staaer et Øieblik stille med ham i Forbigaaende.

Hans Leveprincip var fra tidlig af, at sætte sig i Stand til, at han med sit 50de Aar kunde blive ganske uafhængig. I 20 Aar igjennem glædede han sig til sine 50; dertil sankede han, som den Gjerrige sanker til at faae rundet sin Sum. Han lagde bestandig tilside og giftede sig ikke. Den Dag, han blev 50 Aar, saae han sig første Gang som fri Mand: saa løde hans egne Ord. Netop nogle Uger før var han efter Ansøgning bleven entlediget, og just Dagen førend sin 50-aarige Fødselsdag havde han gjort Rede for sin Fuldmægtigpost, og afleveret sit Embede til Contoirchefen, og sagt Farvel til Alle i Contoiret Hans Pension var nu vistnok ei Nok for ham; thi den var kun 2/3 af Gagen, og nogen Bifortjeneste, han havde havt, opgav han ganske. Men Det, han havde lagt sig tilside, havde han deelt i to lige Dele; for den ene havde han i den sikkreste af det Slags Anstalter i Europa kjøbt sig en Livrente; af den anden lod han sig nøie med simpel Rente, for dog at have nogen Capital for en Sikkerheds Skyld. Alt Fornødent i denne Henseende var besørget, da han den 27de April drog med Ageposten afsted, for at drage til sin Fødeby, for nu at leve godt og vel i den i fuld Frihed. Han havde aarlig været i Besøg i den og i dens Omegn, hos de Familier, hvis Commissionær han i Kjøbenhavn havde været. Men nu vilde han ganske leve i sin Ungdoms Omgivelser og Minder. Strax udenfor Byen mod Søsiden, hvor nogle Hauger paa den ene Side stode mod et skovagtigt Krat, ud over hvilket man, naar man har sit Værelse blot en Trappe i Veiret, kan see den blaae Havflade og de forbiglidende Seil, indlogerede han sig hos en Præsteenke, hos hvem han, med Undta- 217 gelse af Middagsmaden, fik Alt i Huset mod ordentlig, god Betaling, saa at han Ingen videre behøvede til sin Betjening; kun til Middag spiste han hos Gjæstgiveren, hvor han da jevnlige stødte sammen med Reisende. Da Præsteenken efter et Par Aar døde, leiede han sig et Værelse hos en Sadelmager, og boede nu altsaa indenfor Volden. Det var i Nyborg.

Men nu kom Eensomheden og hjemsøgte ham, og snart faldt dens hele Gru over ham.

»Jeg har aldrig havt Hjerter til Nogen,« saa udbød han engang til mig. »Mange havde dog Hjerter til mig« Jeg var ikke uvelkommen noget Sted. Men jeg havde ikke Hjerter til dem. Nu gaaer jeg om, og vilde gjerne have Hjerter til dem alle, og nu er der Ingen, som har Hjerter til mig. Da gik jeg hjerteløst om, nu gaaer jeg hjerteforladt. Jeg har intet Hjemmested; jeg er tilovers i Verden.«

Lad mig føie til, at han heller ikke er En af Dem, som Nogen let fatter Hjerter til, eller kan faae hjertelig kjær. Jeg veed ei ret, hvori det ligger, men saa dømm Alle om ham.

Han tog til Kjøbenhavn for halvandet Aar siden, for der at komme i med at leve. Over 8 Aar havde han været borte; af hans fordums Bekjendte var næsten ingen at finde, eller de vare nu fremmede for ham. Han gik ind i en Klub, han gik alt imellem paa Theatret; sin Gaffe drak han endda daglig has en meget besøgt Conditor. Men Eensomhedens Gru laae tilsidst i det folkebevægede, folkefyldte Kjøbenhavn stærkere, end nogensinde før, med Mulm og Mørke over ham. Mod Foraaret, da det Halvaar, paa hvilket han havde leiet sin Bolig, løb ud, tog han 218 tilbage igjen over Beltet, og boede nu igjen i Nyborg. Fodvandring derfra sydpaa havde han altid været vant til at gjøre; i Løvspringet gjorde han dem nu altid, og talte idelig om det deilige Partie paa Svendborgveien ei langt fra Ørbekkelunde. Jeg havde de forrige Aaringer nu og da seet og talt med ham. Men først ifjor kom jeg i en nærmere Berøring med ham, da vi traf hinanden paa Vandring og kom til at gaae en lang Vei med hinanden, ja tilsidst overnattede sammen i en Kro, hvor vi begge maatte ligge i samme Værelse. Da gik hans Hjerter op for mig, om jeg ellers saa tør sige; hans indre Gru gik idetmindste op for mig, uden Tilbageholdenhed. »For 8 Aar, sagde han blandt Andet, da jeg for første Gang gik denne Vei paa mine eensornme Vandring, - kjørt havde jeg den ofte, - da gik jeg her i mit gode Tummerumme, lykkelig i mig selv. Og nu gaaer jeg her i den bittreste Veemod og Gru. Da nød jeg min egen Sjæl og nød det deilige Skue. Nu gaaer jeg her i en Verden, som for mig er øde. Min Værts to Drengene saae med Længsel efter mig, ikke Længsel efter mig, men Længsel efter at kunne gaae med mig; de to Pigebørn sadde indenfor Vinduet; maaskee de, naar de havde seet mig gaae, efter at jeg havde fortalt, at jeg vilde til det deilige Hvidkilde, sneg sig ned i deres lille Have, for at bukke sig ned til deres Par Blomster. Hvi tog jeg ikke engang en Vogn og tog dem med? Nu ere Drengene og Pigerne voxne. Nu er jeg ikke engang i Stand til at gjøre dem det godt igjen, om jeg ellers duede dertil. Men jeg duer til Intet.«

Da vi den næste Morgen gik sammen ad Veien her til Byen, tog jeg mig i det, og sagde til ham: »De 219 gaaer og lider i deres Indre; det er Ret, det maa saa være; men saadan indre Følelse af sin egen Syndighed og Intethed skal man forarbeide i sig til sin Sjæls Salighed.« - »Tænker De da ikke, sagde jeg efter en Stund, at Christus ikke er død for Intet, men for Dem, som for os Alle?« Vi kom derved dybt ind i denne Sag, og han blev efterhaanden mere talende. Han har i sin Tid, det havde han sagt mig, studeret Theologie, ja været ikke langt fra Examen, da han opgav den, fordi han havde følt, at til Præst duede han ikke. Mange Gjenmindelser heraf kom op i ham, som vi gik og talte. Paa Erindringer af Bibelsprog var han ikke fattig. Vi kom endelig til at tale om Arvesyndigheden; hvorledes alt Sligt er os ifødt i vort Kjød, men at vi derfor dobbelt maa tænke paa at døde det og at forarbeide det til vor Sjæls Salighed. - Vi vare saaledes netop komne her til Byen, da jeg, just idet vi gik ind i Byen, nævnede for ham den 51de af Davids Psalmer, og spurgde ham, om han ikke kjendte den, den var dog een af Davids syv Bodpsalmer, som staae bag i vore Psalmebøger efter Evangelierne og Epistlerne. David skal have skrevet den, da Propheten Nathan havde været hos ham og straffet ham for hans Misgjerning mod Urias og mod Urias's Hustru. Vi vare lige komne forbi Moses Aarons Huus, da jeg standsede og gik ind, og i en Hast laante hans tydske Bibel; jeg vidste, han havde Luthers Bibeloversættelse; den ligger for det Meste opslaaet hos ham, enten i Psalmerne eller i Propheterne. Saa satte vi os paa en Steenbænk ved Porten af en Gaard ligeoverfor under nogle fiirkantet tilskaarne

Lindetræer, og jeg læste flere Vers af den 51de Psalme for ham, tem- 220 melig høit endda. Der var Ingen paa Gaden, og baade han og jeg gaae og gjelde for - jeg for en Philosoph, thi Folk vide da dog, hvad det vil sige, nemlig En, som gaaer og studerer Sjælen, - han for Hypochonder, og begge gaae og gjelde vi for Særlinge, men derved faaer man Frihed til Meget. Jeg sagde ham ved denne Leilighed, at Bibelen, men især det gamle Testament, maatte han endelig altid læse i Luthers Oversættelse; thi denne Oversættelse kunde man i Sandhed kalde forunderlig genial, om man ellers turde bruge Ordet i saa hellige Forhold. Jeg baer Folianten ind igjen til min gamle Jøde; forinden tog min Eremit Afsked med mig, da han vel kunde vide, at jeg nu maatte blive noget inde hos Manden. Egentlig var det vel, fordi han nu vilde være med sig selv allene.

Det tænkte jeg strax. Jeg fik ikke heller siden min eensomme Vandrer mere at see; jeg erfoer, at han hos en Mand i Byen havde laant en gammel tydsk Bibel i lille Format, en Spændebog med Sølvspænder, og saa havde begivet sig fra Byen igjen.

Jeg har været nede og hentet Vertens tydske Bibel; thi han er en Holstener fra først af, og har sin Bibel paa Tydsk. Jeg vil dog hensætte de Vers; jeg dengang læste høit for ham paa aaben Gade. Sligt skulde staae rundt om i Byerne, læseligen opslaaet paa opstillede eller ophængte Tavler, Sort paa Hvidt, det vilde virke lige saa meget og anderledes, end Korsene og Crucifixerne i de katholske Lande, og saa skulde Kirkerne bestandigen staae aabne, som i hine Lande, at Pigerne, naar de gik til Torvs, kunde gaae ind og knæle for Altrene. I Vaabenusene - er det ikke underligt, at Kirkernes Forstuer blive 221 kaldte saa? maaskee fordi i Frederik den Fjerdes Tid Landsoldaternes Vaaben bleve gjemte der, - i Vaabenusene og paa Siderne af Kirkevæggene skulde Bibelsprog staae, og stundom ombyttes med andre. Paa Kirkegaardsmurene lige saa:

»Gott sey mir gnadig nach Deiner Giite, und tilge meine Sunde nach Deiner grossen B armher zigkeit Wasche mich wohl von meiner Missethat, und reinige mich von dem Uebel meiner Seele; denn ich erkenne meine Missethat und meine Siinde ist immer vor mir.

- Siehe ich bin aus siindlichem Saamen gezeugt, und meine Mutter hat mich in Siinden empfangen.

- Schaffe in mir, Gott, ein rernes Herz, und gieb mir einen neuen gewissen Geist. - Verwirf mich nicht von Deinem Angesicht, und nimm D einen heiligen Geist nicht von mir! - Die Opfer, die Gott gefallen, sind ein geangsteter Geist; ein geångstet und zerschlagen Herz wirst Du, Gott, nicht verachten.«

Alt Dette har jeg nedskrevet til Dig, fordi det levende kom mig i Erindringen, da jeg i Morges KL 6½ lukkede mine to Vinduer op, og saae ham komme vandrendes paa den anden Side af Torvet, hvor han gik ind til en Sadelmager, hos hvem han pleier at logere, naar han kommer her til Byen. Det er der, at nu den ene af hine Drengene er Svend, medens den anden er det i Odense, og af de to Pigebørn er nu den ene Stuepige her hos Consistorialraadens og den anden just netop paa det Hvidkilde, han dengang vandrede til.

Men tænk Dig min Forundring, da jeg nu KL 8V2, som jeg vil lukke Vinduerne og lade Rullegardinet gaae ned, fordi Solen tilsidst skinnede hen paa 222 niit Papir, seer en Vogn holde udenfor Sadelmagerens. Paa Vognen sidde Uhrmagerens to Pigebørn paa 13 og 14 Aar, min Eremit kommer ud med Sadelmagerens lille Datter paa 11 Aar, hjælper hende op i Vognen ved Siden af sig paa forreste Sæde, hvor han sætter sig op, for selv at være Kudsk. Der maa være foregaaet en stor Forandring med ham.

Onsdag Aften.

Jeg kunde da ei bare mig, jeg maatte ind til Sadelmagerens. Jeg spurgte dem, om jeg havde seet ret, om det virkelig havde været Herr Søborg, som jeg havde seet kjøre derfra. »Ja De maa nok spørge, sagde Manden, han er bleven en ganske Anden, end han var.« - »Ja nu er han ret bleven et skikkeligt Menneske,« sagde Konen. »Naa, naa, svarede Manden, uskikkelig har han da aldrig været; han var tungsindig, mærkede man nok, og det var han endda først bleven paa de -sidste fire, fem Aar; og saa saae han ud, som om han var suur.« - »Han var saamænd ogsaa gnaven, svarede Konen, og skjønt man nok mærkede, at han gjerne vilde være venlig, kunde han ingen Vei komme med det, for Alting var ham utilpas. Naar Spøttebakken engang ikke stod paa det Sted, han var vant til, var han strax vred; men nu er han en ganske Anden.«

Torsdag Eftermiddag.

Jeg maatte idag, strax som jeg gik ud, ind til Uhrmagerens. Synderligt nok, at jeg virkelig fik Ærinde. Netop i Morges, som jeg, fordi jeg igaar Aftes havde glemt at trække mit Uhr op, dreiede Viserne mange Gange om, for at faae Uhret stille, gik den lange Viser af, og ved at falde paa Gulvet blev den traadt 223 skjævt af mig, da den lige var kommen til at ligge paa et Sømmehoved. Saa jeg havde fuldt Ærinde hos Uhrmagerens. Pigebørnene saae jeg imidlertid Intet af i Stuen, skjønt det endnu var længe til Skoletiden. Som jeg sad og talte med Manden om Eet og Andet, kom Konen ind. »Nu, sagde jeg, De seer jo ret glad ud; tro mig, det er over al den Fornøielse, deres Pigebørn have havt igaar.« - »Det har De Ret i, sagde hun; men min Mand kan i denne Tid Intet opmuntre; han grubliserer bestandig.« - »Hvad trykker ham da?« sagde jeg. - »Naa, De veed jo nok, hvad der trykker saa Mange her i Byen i denne Tid.« - »Er det det?« raabte jeg næsten leende, men strax alvorlig igjen; thi Manden vendte sig lige i det Samme om til mig, og saae paa mig med et underligt forlegent Ansigt. »Ja De, sagde han endelig langsomt og nølende, Dem kan det Alt nu ikke

anfægte. De har nok Deres Tro paa det Tørre.« - Du maa vide, han holder meget af at fiske i en Dam strax udenfor Byen, egentligen et Slags lille Nær, men meest med Ferskvandsfisk, hvoraf han biinger mangan Ret hjem; han har for en lille Afgift faaet Tilladelse dertil af Byen. Det faldt mig ind, da han sagde: »paa det Tørre.« - »Jeg maae sagtens troe paa Udødeligheden, sagde jeg, jeg, som hver Dag lever et udødeligt Liv.« - »Ja, blev jeg ved, idet jeg saae først paa den Ene, saa paa den Anden, maa jeg ikke nok sige saa, naar jeg hver Dag samler paa Det, som hverken Møl kunne æde eller Rust fortære; og det saa ret herinde i min egen Sjæl; thi hvem samler jeg da til, naar det ikke er for den anden Verden, jeg samler?« »Mig synes, sagde Konen, at det ikke er Noget at 224 plage sit Sind med. Vorherre har gjort Godt imod mig al min Levetid. Der gaaer ingen Dag, at jeg jo takker ham for hans Miskundhed. Jeg maatte jo være et Skarn, naar jeg ikke takkede Gud. Mand og Børn har han givet mig, som man ikke kan ønske sig dem bedre, og vort Udkomme have vi. Naar jeg nu skal døe, og Vorherre vil, at nu skal det være Nok, og nu skal jeg falde i en Søvn, hvoraf jeg aldrig skal vaagne op, og heller ikke have nogen Drøm, hverken drømme godt eller ilde, nu saa forestaaer mig jo intet Ondt, for saa er jeg borte; saa har jeg nydt mit Gode i min Tid. Mine Kjære her paa Jorden faaer jeg dog alligevel ikke med mig, naar jeg'døer. Men skal jeg vaagne op igjen af Døden i en anden Verden, nu saa desbedre, saa har jeg jo en god og kjærlig Gud.«

»Men deres Mand, sagde jeg, er dermed ikke nøiet Han har altid tænkt og troet, at efter Døden skulde han leve igjen i en anden og bedre Verden. Og nu vil han have Vished for, om han har troet ret eller ei. Men hvorfor tænker han ikke, som De, og lader den Ting have gode Veie? Det er fordi han altid har levet for noget Mere, end denne Verden, og har sanket paa Mere, end hvad Møl og Rust kunne fortære, og naar han er bleven urolig ved al den Tale om Udødeligheden, saa er det, tænker jeg, paa samme Maade, som naar De med Eet fik at vide, at nu skulde De rømme fra Huus og Have og fra hele Næringen og Fortjenesten. Men naar saa er, saa tænker jeg, at siden Deres Mand allerede her paa Jorden har fæstet Bolig i Udødelighedens Rige, saa maa han være lige saa vis paa, at Døden ikke skal tage den fra ham, som han kan være vis paa, 225 at, saafremt han skulde rømme ud af dette Huus her, som jo ikke er hans eget, skal han nok faae et andet andensteds, naar han blot maa tage alt Det med, som er hans, thi Verden er da stor nok. Nu troer jeg, at han baade i sin Sjæl og i sit Hjerte besidder Meget baade af Fromhed og Guds frygt og af Forstand paa den hellige Skrift og dens Dybder, som han kan tage med sig til den anden Verden, og saa tænker jeg, han nok maa kunne stole paa, at han ikke skal blive huusvild al den tilkommende Tid, om saa denne skrøbelige Leerbolig bliver sagt ham op. Den er kun af Jord og skal blive til Jord igjen, og dog er den alligevel ganske herligen bygget af en Bygmester, som nok kan i dens Sted bygge Det, som er herligere end den.«

Jeg taug et Øieblik og blev saa ved: »Har ikke Deres Mand i al sin Levetid arbeidet paa at gjøre sin Sjæl til en Bolig for en from og en mild og en kjær* lig Aand, og gjør han ikke Alt, for at gjøre sine Døttres Sjæle fromme og milde og forstandige?« - »Ja det veed Gud, han gjør,« sagde Konen. - »Naa, svarede jeg, hvad have vi da videre Vidnesbyrd behov? Skulde saadanne Sjæle ikke være udødelige?«

Der indtraadte atter en lille Stiltienhed, og det var Ret saa, og jeg reiste mig og sagde: men nu maa jeg dog see Deres Smaapiger, de skal da vel ikke hen til Skolejomfruen endnu; og hermed saa jeg paa Uhret, som Manden havde flyet mig og jeg endnu holdt i Haanden; »den er da ikke halv Ni endnu,« tilføiede jeg. Men ligesom jeg vilde gaae, saa jeg et Barn ligge og sove sødeligen. »Min Gud! har De faaet Barn i Huset?« sagde jeg. »Det er Nabokonens, var Svaret, som boer her under Tag med os.« - »Det 226 var et Guds Under, blev Konen ved, at jeg netop kom til i rette Tid. Nu skal det være hos mig et Par Dage, for at det kan blive af vænt. Jeg kom ligesom Moderen var i fuld Graad; hun tog i det Samme Barnet op og vilde lægge det til Brystet, men saa kastede hun det hen i Vuggen, og raabte: »Nei, nei.« Jeg tog strax Barnet, som er vant til mig. I et saacfant Øieblik maa en Moder ikke lægge sit Barn til sit Bryst; det kunde blive farligt for det, og jeg tog det saa med mig, for at det kunde blive afvænt.« - »Men hvad havde da sat Moderen i en saadan Sindsbevægelse?« - spurgte jeg. - »Det er underligt nok, svarede Konen, men Dem kan jeg nok sige det, men jeg vilde ellers nødig, at det kom ud blandt Folk. Hun havde drømt, at hendes Barn ingen Sjæl havde, men var et Utyske, og derover var hun vaagnet i Graad. Jeg hørte noget Saadant, derfor gik jeg derind, og det var en Guds Engel, som førte mig derind. Var jeg kommen lidt senere, saa laae kanskee Barnet i Krampetræk nu, istedetfor at det nu sover saa sødeligt.« - »Der seer man en Virkning af, sagde jeg, den ulyksalige nye Lærdom, som de lærde Herrer fra Kiel og Kjøbenhavn have prædiket her.« - »Mener De det?« sagde Uhrmageren. - »Ja, svarede jeg, det kan De forlade Dem til; hendes Drøm kom ei af Andet.« - »Det troer jeg for vist ogsaa,« sagde Konen.

Jeg gik ud; Pigebørnene vare lige færdige med en Gravhøi, de havde lavet og prydet for en død Due, der om Morgen var fundet i Dødsens Øieblik i Dueslaget, og strax efter var døet, hvorom de da omstændeligen fortalte mig. Og derefter maatte de fortælle mig om deres Tour igaar, og den kunde de 227 da ikke blive trætte af at fortælle mig om, lige til vi kom til Skolejomfruens Dør; thi jeg fulgte dem derhen. De havde paa Veien været paa en Kirkegaard, og den gamle Præst var selv kommen ud til dem; de havde været en heel Time paa Kirkegaarden, fordi Herr Søborg vilde læse alle Indskriverne, og de havde imidlertid faaet Lov til at plukke en Blomst af hver Grav, men ei flere, saa de ved hver Grav maatte passe paa, hvilken de helst skulde tage. - Du har dog vist hørt tale om Qverndrups Kirkegaard, hvor den gamle Lassen har faaet Bønderne til at sætte et Kors paa hver Grav, med det Bibelsprog paa, han lagde til Grund for sin Ligtale, og med Vers af Grundtvig, Ingemann, Psalmebogen, gamle Psalmer, snart eet, snart et andet; ligesom der og i hans egen Have findes saadanne Indskriver. Det er nu efterlignet paa flere Steder. Nogle af Versene havde De godt

kjendt, og derfor moret Dem meget over dem. Saa havde de været oppe paa Skjoldemose Mølle, hvorfra de havde talt mange Kirker, og ovre paa Taasinge havde der just været Folk paa Bregninge Taarn, som med Kikkert havde seet over til dem. Men næsten allermeest, lod det til, havde de moret dem paa Hvidkilde, hvor de havde været inde i Drivhusene og rundt om i Haugen. En Mimosa (*mimosa pudica*) havde fornøjet dem ubeskriveligen, og nu fortalte de mig, at den havde været ligesom ganske levende; det var ligesom den blev angst, saasnart de blot rørte den lidt med den lille Finger; den krøb reent sammen med alle sine Smaablade, og saa sænkede hele Stilken sig ned.

Jeg kunde paa Alting høre, - thi de maatte fortælle mig, hvor de havde været inde med Herr Sø- 228 borg, og hvad han havde sagt til Alt, - at han maa være bleven som et andet Menneske, thi forrige Aar var han ikke saaledes. Idag seer "jeg ham da sikkert og faaer talt med ham.

Torsdag Aften.

Jeg fik ham dog ikke at see idag, og Gud veed, hvor han nu er. Han var kommen hjem med Uhrmagerens Døttre KL 9, var derpaa kjørt over til Sadelmagerens, men saa strax efter kjørt videre, for at bringe Vognen tilbage til den Mand, han havde leiet den af, en halv Miil herfra. Hos ham havde han, saa fortalte Sadelmagerfolkene, overnattet den forrige Nat, og var da gaaet forud til Byen, medens Vognen kom efter. Nu meente de, at han ogsaa havde været der den sidste Nat. Men idag havde de ikke seet ham.

Fredag Morgen.

Gud velsigne mine Smaacomtesser, at de endelig ville blive i Kjøbenhavn Junimaaned ud, saa kan jeg forblive her til Begyndelsen af Juli. »Mine Døttre, saa skriver Greven i et Brev til mig, ville ikke fra al den Herlighed, de ere komne ind i, førend jeg mælder dem, at nu ere Kirsebærrene fuldmodne; jeg har faaet et ordentligt Manifest fra dem desangaaende, underskrevet af dem begge. Vi ville hermed lade Dig vide, kjære, bedste allersødste Faer, saa skrive de Smaacanailer, at det er vor allerunderdanigste Villie, at blive her Junimaaned ud. Og saa en lang Fortælling om Alt, hvad der endnu skal foregaae til Maanedens Ende. I en Efterskrift føie de til: Lad os vide, naar Kirsebærrene ere fuldt modne hjemme, saa komme vi.«

229

Du veed, hvorledes jeg har det i Kjerteminde. De faa Timer, jeg har besatte med Informationer i Byen selv, vil, haaber jeg sikkert, den samme gode Ven besørge for mig, som har gjort det hidtil; det er kun Gjengjæld; thi naar han sidst i September tager til Hovedstaden, besørger jeg imidlertid alle hans. Men for Herregaardens Skyld, og alle de Timer, jeg de r har, havde jeg dog maattet være tilbage til strax efter Pintse, den 8de Juni, dersom Tøsene ikke havde gjort sig rebelske i Kjøbenhavn. Jeg veed, at Faderen morer sig derover; thi han holder af Intet mere, end at de med Lystighed sætte sig i et frit Forhold til ham.

Den ældste er tretten Aar, den yngste elleve. Den yngste har spillet Hovedrullen i dette Stykke. Begge ere rare, gode, opvakte Piger, med hvilke jeg har Lov til at færdes saa, at jeg ikke behøver ved Lectievæsen at forstyrre hos dem det Bedste, jeg har at give dem. Jeg fortæller dem Verdenshistorien med Landkortet bestandig foran os, og en Tidstabel tillige. De beholde saa Meget, som de ville; det er mig, der sørger for, at vi faae jevnlig Leilighed til Gjentagelse; da forfarer jeg, hvor Meget de have beholdt. At de skrive Tydsk og Fransk med Nøiagtighed, passer jeg derimod paa. Religion lærer Præsten dem i Forening med fire Smaapiger i Kjøbstedet, og derfor komme de to Gange ugentlig til den. Nogen Plante- og Dyrekyndighed har jeg for deres Skyld lagt mig efter. En uendelig Fornoelse havde jeg den Dag, jeg gennemgik en Kornblomst med dem.

230

Fredag Aften.

Jeg var hos Consistorialraaden idag; han kommer sig nu mere og mere, det vil sige: han fatter og samler sig. Prædike selv begge Pintsedagene vil han, ja svarede mig næsten stødende, da jeg slog paa, om han ikke vilde lade en Præst fra Egnen prædike for sig den ene af de to Helligdage. Jeg mærker, at, ihvorvel han veed, at hans Forvirring i Tirsdags netop har gjort et godt Indtryk for ham i hans Menighed, synes han sig dog at have Noget at opreise igjen. Han har hele Formiddagen arbeidet paa sin Prædiken til første Pintsedag.

Men som vi sad, og Talen var om Eet og Andet, hvorved hans afdøde Søster bestandig kom tilbage i Erindringen, træder en Slægting af ham her fra Egnen ind til os, og hvad han havde paa Hjerte som Nyhed at fortælle, kom snart ud af ham. En ung Pige her i Egnen, Datter af en Kammerraad, der eier en ganske god Landeiendom og nogenlunde har vidst at hytte og holde sig, - det var Consistorialraadens Dom om ham, - har slaaet op med sin Kjæreste. - Men hvorfor? I Sandhed her skee underlige Gjæringer. Hendes Kjæreste var den ene af de fire Philalether, - jeg faaer lade dem beholde dette Navn, - Medicineren. Fra Byen her, hvor han var kommen i Land fra Als, og for en Onkels, en herværende Kjøbmands Skyld, samt vel og for sine tre Companers Skyld, havde opholdt sig to hele Dage over, og saavel hos det Par Læger, her ere, som hos Lægfolk havde skaffet sig en vis Anseelse for sin Dygtigheds Skyld, som Læge, - fra Byen her var han dragen ud til sin Kjæreste henimod en Miil herfra. Snart havde han ogsaa her bredt sin Viisdoms

Fylde ud, i Forbindelse med Holsteneren, som var fulgtes med ham, men til Forfærdelse for sin Kjæreste. Hun sad netop ved Fortepianoet i den ene Ende af den lange Sal, medens han perorerede i den anden. Hun blev ved at spille; hun var midt i Overturen til Don Juan, og hun blev ved, medens hun dog hørte hvert Ord; hun faldt saa i Noget af Slutningsmusikken, hvor Steengjæsten kommer til Don Juan. Hun spillede pianissimo; endelig gik hun over til Noget af Ludlams Hule, hvor Gjenfærdet kommer i Riddersalen til den unge Dame. Han blev ved at perorere og disputere. Da reiste hun sig endelig, gik hen til ham og saae paa ham med en vis Mine af Bisterhed, som skal have taget sig besynderlig iid i det ellers milde rundelige, med mørkebrune Haarlokker omgivne, graablaa-øiede Ansigt paa den lille trivelige, fyldige Figur, der rigtignok stod saa fast paa Jordbunden under sig, som havde hun ret fæstet fast Fod. En Bekjendt, som var tilstede, og altid har havt et godt Øie til den unge Pige, har fortalt mig Dette, da jeg i Aften mødte ham. »Altsaa Du bekjender selv, sagde hun, at Du ikke veed af, at Du har nogen Sjæl.« Han sprang op og vilde favne hende med det Udbrud: »men Dig veed jeg, jeg har, Du min egen lille, søde Glut! Du min lille, søde Sjæl!« Men hun stødte ham med Afsky bort, og saae med et dobbelt bistert Blik paa ham. »Bort, sagde hun, bort;« derpaa kastede hun sig ned for sin Moder, som sad nogle Skridt derfra, lagde sit Hoved i hendes Skjød, og gik saa med begge Hænderne for Ansigtet ud. Han stod et Øieblik som forbauset, derpaa dreiede han sig om paa den ene Hæl og sagde: »Evava, hun kommer sig nok, det lille 232 uskyldige Væsen; hvor dog det Oprør i hendes Sjæl klædede hende godt; men nu vil jeg dog ikke see hende i Aften.« Derpaa gik han. Han var indlogeret hos Districtets en halv Miil fra Gaarden boende Læge. - Han kom igjen Dagen efter, men han fik hende ikke at see. Hun laae og græd, men hun gruedes ved Tanken om at see ham. »Lad ham blive fra mig med sit Leflerie,« sagde hun. Og han? - han skulde netop afsted til Nyborg samme Aften. »Jeg vil lade hende i Ro, sagde han til Moderen. Naar jeg er borte, saa kommer nok Længselen efter mig igjen, og da lader De hende komme til Kjøbenhavn, hvor hun kan være hos min Onkel. Naar jeg kommer til Byen, skriver jeg heride et fornuftigt, kjærligt Brev til. En sød, lille, yndelig Glut er og bliver hun.«

Det skal hun ogsaa virkelig være, men hun blev det ikke mere for ham. Ottende Dagen efter skrev hun ham det Brev til, hvori hun slog op med ham. Det var et Alvorsbrev, et Straffebrev: »Du har selv erklæret, at Du ikke er Andet, end en Dødning, et Skelet; mener Du, at jeg kan være forlovet med et Menneske, som selv siger, at han ingen Sjæl har?« - Hans Svar var roligt: »Jeg seer, at det er bedst saa, skrev han; det er rigtignok bedre, at vi skilles ad, end at vi forenes, men det maa intet Brud gjøre mellem Din og min Familie; vi maae ikke skye at see hinanden. Jeg betragtede Dig som et kosteligt Eie. Endnu bærer jeg Dig i mit Hjerte, min søde, lille, rare Emilie. Men det nærmere Forhold er forbi imellem os, det seer jeg vel; lad da saa være!«

Den, af hvem jeg har faaet disse sidste nærmere Underretninger, er ingen Anden, end Consistorial- 233 raaden selv. Han lod sig i Begyndelsen ikke mærke med Noget; men tilsidst fik vi dog at vide, at han havde kjendt den hele Sag fra først af; Emilies Fader havde raadført sig med ham derom. Han havde strax erklæret, at det var Ret saa; at man ei maatte hindre hende i at slaae op. »Jeg kjender disse unge Herrer; deres Vantro stikker fast og dybt i dem,« sagde han med et Blik, som om han tænkte sig den tredie Person, der var nærværende, som en saadan ung Herre, men han saae derved kun paa mig. »En Forbindelse med en saadan Herre er værre end et Egteskab imellem Katholik og Lutheraner, og det maa dog Enhver indrømme, er imod al Fornuft, at den ene Egtefælle skal betragte den anden som en fordømmelig Kjetter. Hun havde Ret i, at hun ei vilde knyttes til en Mand, som meente, at hverken hun eller han havde en uddelig Sjæl.« - Da den Fremmede var gaaet, - det var en Fuldmægtig hos en Herredsfoged et Par Mile herfra, ellers Candidat i Lovkyndigheden med næstbedste Charakter, - fortalte han mig hvad jeg har fortalt.

Samme Dags Aften.

Den opslaaede Forlovelse har da sat Alle i Bevægelse her i Byen. Jeg har just derfor gjort en Deel Besøg. De unge Døttre er som begeistrede; de prise den unge Pige. Fædrene ryste paa Hovederne ad deres Døtters romanske Snak. Man taler om, hvor godt et Partie det dog var. Han er Amanuensis hos sin Onkel, en anseet og formuende Læge, uden Børn; saa at Brodersønnen vel kommer til at arve baade hans Praxis og hans Penge. Hendes Fader er ogsaa en ganske holden Mand. Begge havde de 234 kjendt hinanden fra Barndommen af; kun tre Aar imellem dem; han 24 Aar, hun 21; Brylluppet allerede paatænkt og næsten berammet. Det skulde været imellem Michelsdag og Mortensdag. - Mødrene synes baade Ja og Nei, mærker jeg. Det Første er, mene de dog, at en Kone kan fæste fuldkommen Tro til sin Mand. »Et saadant Egteskab,« sagde en af dem, en herlig Matrone, som jeg altid har holdt df, og som oftere har takket mig meget, fordi jeg engang bragte et Par Exemplarer af en lille aflang rød Bog i Miniatur ind i Huset, som hedder »Vergiss mein nicht« og indeholder religiøse Vers, meest i den fromme Syndsfølelses Retning, - man faaer den hos Bogbinder Falk paa lille Kjøbmagergade, - »et saadant Egteskab, sagde hun, kan dog ikke blive sluttet i Himmelen.« - »Og der, tilføiede hun, skulle alle Egteskaber dog være sluttede, naar de skulle være lyksalige paa Jorden.« - De unge Svende og de unge Herrer ryste dog ogsaa med Ho* vederne. De kunne ikke ret faae det i Hovederne, at en ung Mand skal miste sin Kjæreste af saadan Aarsag.

»Naa, hvad siger De hertil?« sagde jeg til Moses Aaron. »Der Herr Consistorialrath, sagde han, er en højærværdig Mand, ein gottesfürchtiger Mann, der einherwandelt im Gesetze des Herrn; er hat Recht; wie sollte Jiidinn og Christ zusammen kommen können. Ja wenn die Jiidinn keine Jiidinn ist, und der Christ kein Christ, det er noget Andet.« - Vi kom saa til at tale om, om endnu Spindelvævene dreve deres Væsen i hans Krambod. »Nei, sagde han, om de saa ikke vide, hvad der er bleven af deres Sjæl: Snuustobak, Knappenaale,

Bændler og Sysilke kunne 235 de ikke undvære; und so ein Wechselchen kommt denn auch mitunter.« Han er, erfarer jeg, Commissionær for et Handelshuus i Altona, som giver hele Byen Varer paa Credit.

Hvad han undertiden kan tale treffende: »Ein Mann, der einherwandelt im Gesetze des Herrn«: man kan i faa Ord ikke tegne og male Consistorialraaden bedre. Ja, min gode Moses Aaron har et skarpt Øie og et godt Judicium. Jeg troer, at alle Jøder have det. - God Nat!

Løverdag Aften.

Idag falder Talen noget anderledes, hvor jeg har været, og jeg var igjen et Par af Stederne fra igaar. Det ene Sted var jeg dog ikke inde, men stod udenfor og talte med Mand og Kone, som stode sammen i det aabne Fag Vindue. Det har nu rygtedes, at Consistorialraaden har bifaldet Forlovelsens Ophævelse, ja havt sin Stemme med derved.

Jeg var inde hos ham paa Veien. Han fortalte mig Noget, men som jeg ikke maatte fortælle igjen til Nogen, - med Dig blev dog gjort Undtagelse; men nu beholder Du det hos Dig selv indtil videre. Emilie havde anden Natten, førend hun skrev sin Kjæreste til og slog op med ham, en Drøm, som fyldte hende med Rædsel. Hun drømte, at hun sad i sin lille Stue, og hørte ham komme, hun hørte hans Røst udenfor, hun fløj ham imøde, eller rettere: hun svævede hen imod ham; - at flyve Nogen irdøde hører da ikke heller hverken hende eller hendes Figur til. Da omsluttede hans Arme hende, og han trykkede et varmt Kys oven i hendes adskilte Haar; hun saac op til ham, men saae med Gru et 236 Dødningehoved, ganske som paa det Beenrad, Doctoren i Odense har i et Skab, og midt i Dødningehovedets Øienhuulheder sad hans store lyseblaae Øine, og de saae saa begjærlige ud, som om han vilde spise hende. Hun vaagnede op med et forfærdeligt Angstskrig, som Moderen, der laae i samme Kammer, vaagnede af, og ikke kunde glemme noget Øieblik hele Dagen. Dermed var Ophævelsen afgjort. Nu skal hun være ganske vel tilmode igjen. Jeg tilstaaer, jeg længes efter at see denne tappre Pige.

Anden Pintsedag.

I Aften skal jeg ud til Din Gamle, om man ellers i vore Dage tør kalde en Mand i sit 60de Aar gammel. Han sendte mig Bud igaar, at hans Vogn kom hertil idag, og at jeg endelig maatte komme til ham med den. »Jeg har Noget, der trykker, ængster, bekymrer mig«, skrev han; »dog nei, intet af disse Udtryk er ret og rigtigt; jeg har Noget, som holder min Sjæl i en indre Bedrøvelsstand«. - »Jeg veed ei, føiede han til, om jeg tør sige, at jeg er bedrøvet efter Gud; jeg troer dog nei; bedrøvet af Gud er jeg, men bedrøvet efter - ja det er jeg nærmest efter et Menneske«. Jeg svarede ham: »Vogn, veed De nok, jeg ikke bruger til en Vei af 1% Miil, især i saa yndige Foraarsdage. Skal Vognen ikke alligevel herind til Kjøbstedet, saa lad den blive hjemme; mig faaer den ikke med. Jeg kommer ogsaa allerbedst til Dem, naar jeg, henad Aften, Kl. 7 omtrent, kommer til Præstegaarden, efterat have vandret eller vanket et Par Timers Tid i Mag baade legemligen og sjæleligen.« Vognen er da ei heller kommen; og nu vil jeg lige 237 til at gaae, som Skyggerne allerede blive lidt længere og S.olen lader Glandsen falde lavere og venligere paa de lysegrønne Træer og Marker.

Tirsdag den 8de Juni.

Klokken 7 var jeg i Præstegaarden, og et Øieblik efter sad vi allerede sammen hyggeligen og godt ved Theevandsbordet i Storstuen, som tillige er Havestue. Begge Havedørene stode aabne; udenfor gik den yngste Datter, en tretten Aars Pige, frisk og rank; hun skulde lige til at vande nogle Bede. Præsten var i samme friske opvakte Aand, - jeg siger ikke Humør, men Aand, thi andet Ord vil ikke ret passe, - som jeg kjender saa godt hos ham. At han havde sendt Bud efter mig, fordi Noget trykkede hans Sjæl, skulde rnan ikke paa mindste Maade have kunnet mærke paa ham.

Vi kom snart til at tale om al den Udødelighedstvivil, som ængstede Gemyterne i Kjøbstedet mere. end de ville lade dem mærke med. Men snart fik Samtalen en anden Vending. Vi kom til at tale om Troen og dens Kraft; thi det var dog Mangel paa den, som nu egentligen Byen leed af, meente vi alle Tre, men hvad vi derved meente, kom nu til Forklaring.

Troen? bestaar den i, at antage Det, som skrevet staaer, fordi det saa staaer skrevet? Nei! Den gode By es Indvaanere havde jo netop antaget Det, som skrevet staaer, med fuld Tillid; derfor havde de saa trøstigt sjunget deres: »O venlige Grav«. De havde havt ret en barnlig Tro derpaa, ret, som Barnet, der troer hvad Forældrene sige og lære det. Barnets Tro er grundet i Ærefrygt, kan man sige; man kan 238 tilføie: i Sjælens indre Lydighed og Følgagtighed. Denne -er en vis umiddelbar Ærefrygt, som ikke er sig bevidst, at den er alt Det, hvad det indholdssterke Ord Ærefrygt udsiger. Men allerede hos Børnene kan man efterhaanden mærke en stor Forskjel imellem, om de blot troe, eller om deres Tro er deres Villie, om de troe, fordi de ville troe, fordi deres Sjæls hele Hu staaer dertil, deres Sjæls hele Villiekraft lægger sig deri. Saaledes var ikke de gode Menneskers Tro, da de sang deres Sang om den venlige. Grav. Derfor kunde den ikke holde sig da de svære Vandskyllinger kom; den var ei bygget paa en Klippe.

Nu kom der nogle Andre, hvis Tro var deres hele Sjæls Grebethed og Opfyldthed af en Tanke, der i deres Øine var stor. Deres Tro var den, at man ikke skulde troe paa Udødeligheden, at den ei behøvedes, at den

ikke havde hjemme nogensteds, og i denne deres Tro vare de inde med deres hele Sjæl, med al deres hele Hu og Villie. Og i Kjøbstedet traadte de nu op som sande Troeshelte. De kom med Vandskyllinger, men disse Vandskyllinger styrtede ned fra en Klippe.

Vi smilede til hinanden ved dette Resultat: jeg og Præstekonen; thi Præsten loe høit derad.

»Mene I ellers ikke, sagde han, at disse Kræmmere derinde ogsaa ere en indre stærk Troes Mænd? Jo, det ere de. Enhver af dem lever, om ikke i en levende og inderlig Tro, saa dog i en fast Tro, nemlig i den, at han maa lægge Noget tilside til sine Børn, saavidt han kan. Til den Ende arbeide de, plage de sig, fornægte de sig. Deres Tro er virkelig og i Sandhed hos deres Mammon, og det hartad, som en Tro, der kan flytte Bjerge, hos Nogle af dem; thi 239 Flere af dem, som ere blevne formuende Mænd, hvorved ere de blevne det, Andet, end ved Kraften af den Sjælens og Villiens Hu og Anspændelse og hele Tragten, som har udgjort deres klippehaarde Tro?«

Men levende og inderlig er saadan Tro dog ikke; men det var ikke heller hiin tillærte christelige Tro, som man i deres Barndom havde paalagt dem at have, og som deres Børn ei heller turde Andet end have.

Saaledes faldt vor Tale. I det Samme kom Præstens Næstyngste ind, en blomstrende, rødkindet, rund og trivelig Præstegaardsdatter paa 19 Aar; hun seer ud, som var hun kun 17, og er fuld af livlig Aand. Hun løb hen til sin Moder, og raabte: »Nei, nu har jeg da hørt noget Ypperligt, ret som paa en Violoncel; Du skulde hørt et Staccato, og Fugaer, og saa var det, som accompagnerede han sig selv dybt ud af Struben; det var en Nattergal, men som jeg aldrig har hørt nogen før. Jeg fulgte langsomt og tyst med ham, som han fløi fra Træ til Træ i en Rundkreds og bestandig begyndte paa Ny, og da han saa tilsidst blev inde i et tykt Træ, saa stod jeg saa stille, at jeg knap turde drage Aande; thi jeg stod lige under Træet, lige tæt ind under ham.«

»Kom, min elskeligste Glut, sagde Præsten, har Du da hilst paa Hr. Gabrielis?« - »Jo, da jeg kom, svarede jeg; da vinkede vi ad hinanden.«

Moderen gik ud, og da Datteren var færdig med sin Thee, gik hun bagefter. Da hun var borte, udbrød Præsten: »Hvorfor synger man dog: Dine 16 igjen faaer Du aldrig mere. Nu er min Datter 19 Aar, og nu ere de 16 Aar dog først i Begreb med 240 at gaae op for hende; og naar hun er 24 Aar, er jeg vis paa, at hun har sine 16 Aar endnu; forudsat, at hun da ikke er forlovet endnu, og det haster det i Sandhed ikke med; ja saa har hun dem først rettelig; thi i min Familie gaaer Alt langsomt. Men hvorfor skulde hun ikke senere kunne finde dem igjen i mangt et Punct af sit Liv? Hendes Moder har nu netop i sit 48de Aar, nu, da hun har overstaaet Meget, og kun har de to yngste Døttre tilbage, i sin Datters Selskab funden sine 16 Aar vel conserverede igjen; thi hun har i Grunden gjemt paa dem sin hele Levetid, og har alt imellem havt en yndig Hjemøgelse af dem.«

Præstekonen kom ind igjen. »Det kommer altsaa an paa, sagde hun, *hvad* det er man troer.« - »Og troer paa, svarede Præsten. Hine Godtfolk tænke paa at lægge til Side til deres Børn, ogsaa til dem selv paa den gamle Alder. De kalde det at lægge til Side til den gamle Mand. Det kommer da nu kun an paa, at de tænke paa, at de ogsaa maae lægge Noget til Side til den gamle Sjæl, - det vil sige: til Sjælen, naar den skal forynges.«

»Ja! sagde jeg, det kommer egentligen an paa, at man allerede her strax lever midt i den udødelige Leven; thi saa lever man ogsaa *f o r* den. Den, der først lever for Det, som hverken Rusten kan fortære eller Møllene æde, han lever frisk og freidig og fri, og lever en udødelig Leven.«

»Men lad os huske een Ting, sagde Præsten: Troen, mente vi, skulde være levende og inderlig; det kommer da ikke ene og allene an paa, hvad man troer og troer paa, men og hvorledes man troer.«

»Ja vist skal man troe med Liv og Sjæl; men jeg 241 har dog, sagde Præstekonen, en Angst for den fyrige og brændende Tro; jeg har seet saa megen Kjærlighed af saadant Slags blive borte igjen.«

»Hvad Inderligheden angaaer, sagde jeg, saa skal man troe og elske med den Følelse: her er godt at boe og godt at være. Man skal i sine Følelser have sig sit gode Hjem.«

»Der gives to Slags Tro, blev jeg efter et Øieblik ved, eller rettere to Virkninger af denne Sjælens dybe Grebethed og Opfyldthed, den ene er den mere fyrige, som gjør oplagt og opvakt til kraftig Gjerning, ei blot for sig og Sine, men for Mennesker i Almindelighed, eller og for Guds Rige, blot som saadant. Der er Tillid til Gud og Tillid til Mennesker i den. Den anden er den mere inderlige og dybe, som tager alle Tilskikkelser i Livet som Anledning og Veiledning til at nære hos sig det Dybeste og Bedste. Den første Tro er mere villiekraftig, den anden mere følelsesfuld. Men der gives ogsaa Sammensmeltninger af begge. Men der maa være sand Føde for Aanden i enhver Tro, især til Kjærlighed, Overbærelse og virksom Omsorg for, at der ei skeer Nogen Uret, men at det Velgjørende fremmes.«

I det Samme kom Frilinde; saa kalde de Datteren. Hun hedder egentlig Frederike Linde til Fornavn, efter en Tante; men der er gjort Frilinde deraf. I hendes Barndom kaldte de hende snart Frie, snart Linde, til det

blev Frilinde.

Hun begyndte igjen om sin Nattergal, og nu fortalte hun, at hun paa Hjemveien var sprunget over Gjerdet ind i Haugen, for at undgaae at møde Sørensen, som hun havde seet komme. »Jeg fik or- 242 dentlig en Angst, da jeg saae ham, at han nu skulde komme og slaae koldt Vand over mig;« og saa begyndte hun paa Ny at give sit Hjerte Luft over Nattergalens herlige Slag.

»Hvem er den kolde Vandmand?« spurgte jeg siden, da Frilinde var gaaet ud; thi, medens hun var der, vilde jeg ikke ogsaa tee mig som Vandmand, ved at bringe ham paa Tale. »Han er Huuslærer, var Svaret, hos Birkedommerens, som boer paa en Gaard strax udenfor Byen. De maa nok kalde ham Vandmand - det er netop med Vandforklaringer, han har, ja jeg kan sige krænket min Frederike dybt. Hun blev bekjendt med ham, da hun i Vinter var de 6 Maaneder i Kjøbenhavn, blandt Andet for at dyrke sit Spil og sin Sang. Der havde engang, hvor han og hun vare sammen med Flere, været Tale om de mange rislende Bække og Vandløb, vi hos os have. Mange ere rette Smaaelve, hvis tørrede Flodsenge vi allene beholde om Sommeren; men tidlig om Foraaret, naar det første Grønne kommer frem paa deres Rande, fryde de os usigeligen ved deres Sqvulpen og ilende Fart. Et Par Dage efter gik han med hende paa Gaden, kort efter at en Regn havde tøet en Mængde Sne. »»See, sagde han, ved at vise paa en Rendesteen, hvor Vandet sqvulpende ilede frem, og endelig styrtede ned i et dybere Afløb, see der har De een af deres Foraarselve ganske grangiveligen; netop saaledes danne de sig; kun at de meest have i forrige Tider maattet arbejde sig selv frem, og saaledes have selv dannet sig deres Render; men dem har man dog ogsaa ofte hjulpen paa, og stundom kan man være uvis, om det er en naturlig Flodseng eller en Grøvt, 243 man har for sig.« - Hun blev formelig vred, fordi han saaledes vilde gjøre hendes Bække til Rendestene, og al hans Forklaring hjalp ei. Hun kaldte ham Prosaikeren, og det hedder han nu hos os, naar Ingen hører det; han er og en sand Prosaiker, men i mange Henseender en god Huuslærer, som min Søn ikke har Skam af at have recommanderet.«

Tirsdag Eftermiddag.

Her er den gode Skik, - saa har jeg ogsaa truffet det paa Herregaardene, - at man om Morgenen ikke drikker Thee med Familien. Naar jeg trækker Rullegardinet op, saa veed Pigen, at jeg er oppe, og det er gjerne et Qvarteerstid efter, at hun har hentet mit Skotøi. Saa bringer hun en lille Theepotte op til mig med Thee, og dertil det Øvrige, og jeg skjænker mig nu mit Theevand selv. De varme den lille Theepotte først med heedi Vand, saa hælde de i den af deres egen større. I Almindelighed ere de færdige, ligesom jeg begynder. Saaledes var det i deres forrige Præstegaard, hvor jeg saa ofte kom, fem Miil herfra, og saaledes er det nu ogsaa her, hvor det nu er første Gang, jeg har tilbragt en Nat hos dem. Formanden i Kaldet besøgte jeg her tidt, det vil sige hvert Foraar, og stundom og om Efteraaret. Den lille Theepotte er den samme.

Saa gik det nu og imorges. Ved Siden af det Gjæstekammer, som nu er mit, er et Aflukke, hvor en Deel af Præstens Bøger ere satte ind, de, han ei har Plads til i sit Studerekammer. Der fandt jeg da imorges, efter at jeg var til Ende med at skrive til Dig, blandt andre Bøger en Bog, af hvis Dedication nogle Ord bevægede sig meget i mig. Det var 244 Otto Frederik Mullers Skrivt i Qvart: »Efterretning og Erfaring om Svampe, især om Rørsvampens velsmagende Pils.« Dedicationen er til Grevinde Schulin (Bogen er af 1763). Han siger, at hun først har lært ham at kjende denne Art spiselig Rørsvamp. Saa føier han til: »De har betaget mig Frygt for dens Skadelighed. De har ladet mig see og smage Herrens Venlighed i den paa mere end een Maade.«

Disse Ord faldt som en frugtbringende Sæd ind i min Sjæl. Jeg gik, paa eengang besaliget og grundende, ud i Haven. Den havde faaet et ganske andet Udseende, end den havde, da jeg var her sidst paa Forbivandring, og da vor Gamle først nylig var kommen hertil. Den var skabt heelt om, og det paa det Frydeligste. Det maatte jeg ogsaa nu sige til Marie, - saa kalder Præsten bestandig sin Kone, og saa vil jeg nu ogsaa kalde hende. Jeg mødte hende i Haven; hun fulgte mig til Laagen ud til Markveien. Klokken var 10; Solen straaledede herligt hen over Landsbyen, da jeg traadte ud af Laagen og gik den lille Sti hen til Markveien.

Smage Guds Venlighed i Champignonerne. Hvi leve vi ei mere i en Tid, da det faldt naturligt og smukt, at en lærd Mand udtalte sig saa i en Dedication? Men jeg vil leve saa, tænkte jeg ved mig selv. Har han sagt Andet, end hvad der er min Sjæls inderste Følelse, naar jeg glæder mig ved Skuet af den Sol, der belyser det Halve af en fjærn Skovs bøiede Runding? Men hans Tanker og Følelser derved vare udtrykkelig religiøse. Det følte jeg, og grundede herover; thi min Glæde i Verdens Herlighed var ei en saadan Glæde i Herren, det følte jeg.

245

Den Markvei, jeg gik, løber fra Præstegaardens Bagport lodret ned mod et høit med Hasler bevoxet Steengjerde, der indeslutter en Bøgeskov, som netop nu staaer paa det Herligste; hist og her en Eeg i sit første Lysegrønne. Ligefor Enden af Markveien indbyder en Stente til at gaae ind i Skovens kjølige, friske Mørke; men Markveien dreier sig til Høire og løber langs med Skovens Steengjerde, paa hvilket dog Haslerne ei staae saa tætte, at man jo alt imellem kan faae seet ind i, jeg kan sige ned i, - thi Skoven bakker sig nedad, - Skovgrundens omkringstrøede grønne lyse Pletter. Medens man saaledes har Skoven paa sin venstre Side, saa tæt ved sig, at dens Grene hænge ud over Veien og beskygge den, - thi man har Skoven

mod Syd, - har man til høire Side den frie Mark og bag den Landsbyens Venligheder. Jeg holder saa meget af denne Vei, at jeg gjerne gaaer den til Enden af Skoven, hvor dennes Steengjerde dreier sig bort og forlader Markveien, som gaaer lige ud hen til en Gjødningehob. Jeg gaaer den saa tilbage igjen, for over Stenten at gaae ind i Skoven og gaae en Skovsti, som et Stykke løber langs med Steengjerdet indenfor, til den dreier sig nedad, og man hen igjennem Skoven, der ei er belemret med nogen Underskov, undtagen paa enkelte Steder, mere og mere bliver en sig nede i Grunden udbredende Eng vaer, der mere og mere med sit friske Grønne kommer skinnende tilsyne. Den er Enden af en stor Eng, som fra en Indsøe bag Skoven skyder sig ind i denne, som en langagtig for Enden afrundet Bugt. Det er kun denne Ende deraf, som skinner frem som en Sal for 246 Elvepigernes Dands, omgiven af bølgende Bøgekroner.

Jeg gik idag paa min gamle Viis Markveien til Skovens Hjørne. Paa Høire havde jeg en udbredt Flade af Vintersæd. Saa gik jeg tilbage igjen til Stenten, og gik saa inde i Skoven, netop i samme Retning, saa at jeg nu fra Skoven af saae hen over den herlige mildtbølgende Vintersæd og de mange henstrøede hvide Vægge og graae Straatage bag den, idet jeg dog alt imellem lod Øinene gaae ned i Skovens Dyb, hvor alt imellem en enkelt Busk baer en Lystop af Solskin. Stien fører tilsidst nedad langs en Rende, som tidlig paa Foraaret gjennemstrømmes af sqvulpene Vande, men nu kun havde et hvislende Løb i sit Nederste; men nogle Steder rislede og skyllede og ilede den dog saa raskt, at jeg maatte tænke paa Tullins Ord om Bækkene, som, løste fra Isens Baand, knap kunne nok af Glæde ile. Den kommer fra en Art Mose, men, som det synes, med Væld i Bunden, midt i Præstemarken, gaaer saa hen under Markveien, hvor en Steenbro presser Vandet sammen; den gaaer derpaa under Steengjerdet ind i Skoven, hvor den tidlig paa Foraaret endog har en buldrende Styrting, og derefter løber den gjennem Skoven ned til Engen hen over større Træers Rødder og imellem utallige Planter og Skud, slangeagtig ud og ind, bestandigen med nye smaae Styrtinger, som risle melodiskt og dyssende, naar man, siddende paa en frisk Græs- eller Mosplet i Skyggen af en Bøg, med Fødderne ned i Fordybningen, fornemmer den usynlige Guddoms Aande, medens man troer at fornemme den store Pan langt borte, naar et Daadyr gjør sit Spring i 247 det tørrede Løv, og bliver staaende for at see paa En. Nede i Engen blinker en Aa, til hvilken vor lille Elv iler hen, for at samles med den.

Som jeg gik og var kommen over Kløft og Vandløb paa nogle Stene, imellem hvilke Vandet skyder sig ilende frem, og nu dreiede til Venstre for at følge langs ned med Kløften, bliver jeg min lille trivelige landsbyfriske Præstedatter vaer, som kommer mig imøde opad. Nynnende saae hun mig ikke, til hun med Eet, ved en Raslen i det Løv, jeg lige kom til at træde i, foer op og blev mig vaer. Nu fulgte hun tilbage med mig, og jeg lod hende gjerne føre mig som Veiviserinde udenom hiin lille Bugt om i et mørkere Skovpartie, ned til Indsøen, hvor man paa den anden Side seer ligge en udbredt Landsbye med en Kirke i Midten, Præstens Annexkirke, i lige Linie ingen Fjerdingsvei fra Hovedkirken, men formedelst Omveien omkring Søen henved en halv Miils Kjørsel borte.

Jeg fortæller Dig Dette saa omstændelig; thi jeg sidder nu i mine to Aftentimer, - disse to Timer, hvori jeg daglig lader snart Muser og Gratier besøge mig, snart Romantiken omgive mig med sin Dæmring og Dybde, - og jeg lader nu den yndige Morgenstund gaae forbi min Sjæl igjen. Jeg gjør, som Landskabsmaleren, der tager en Skizze af en Egn, og dobbelt nyder den, idet han giver et Gjenbillede af den.

Paa Hjemveien begyndte jeg at tale til min unge Ledsagerinde om, hvorledes hendes Prosaiker havde villet tage Betydningen for hende fra Kilderne og Bækkene. »Det er dog noget ganske Andet, sagde jeg, naar Sneen, som har holdt Markerne varmede 248 og beskyttede, om Foraaret smelter, og Vandet baner sig selv utallige Veie hen til en nærliggende Grund, og naar i denne nu Vandet stiger, men tilsidst skaffer sig et Udløb, idet det borer sig en Vei hen gennem en Mark, og nu lader lyst Græs og fine Blomster groe op ved sine Kanter, til det gennem en Skov risler ned til en større Aa og med denne til en Indsøe, der optager de rislende Vande.« - »Men med Kilderne er det dog vel anderledes,« svarede hun, »de komme da inde fra Jordens Skjød?« - »Fra Himlens Vande komme de,« sagde jeg; »maaskee en Sydvestvind bringer dem fjærnt fra til os, ligesom Trækfuglene komme fjærnt fra.« Hun forstod det ikke. »Baade hos os og i Bjerglandene er det ofte saa,« sagde jeg: »Naar paa Toppen af et høit Bjerg en Sky, som er kommen svømmende gennem Luften, standser og leirer sig, saa fortætte sig dens Vande, og de danne tilsidst Draaber, der sætte sig af og samle sig, og give mangan Bjergelv Næring, ja vel og sit første Ophav. Ligesaa er det hos os. De samme Skyer, vi see, lyse og indtagende at svømme deroppe paa Himmelens Blaae, de fortætte sig og blive mørkegraae, og kunne da danne en herlig Baggrund for en Skovs grønne Hvælvinger; men tilsidst strømme de ned som Regn, ofte velgjørende, forfriskende, glædelige; men saa finde Regnens Vande en Plads paa et høiere liggende Sted, hvor de indsuges og sive sig dybere og dybere ned, til de maaskee møde et Lag af reen Kisel, som er Det, vi kalde Sand; der gaae de igjennem og sætte de Plantedele af, som de maaskee have havt opløste i sig, og naar de da nu, rensede og klarede, støde paa en Grund, som ei mere vil lade dem gaae 249 igjennem sig, være det en Leergrund eller i Bjergegne en Steen- eller Klippegrund, saa arbeide de sig ud til Siderne og arbeide sig en Rende frem, indtil denne nede i en nærliggende Dal kan bryde gennem Dækket og sende sin Straale ud, som Kirsten Piils Kilde i Dyrehaven ved Kjøbenhavn. Jeg veed, De kjender den. Paa deres Vei i det Skjulte forfriske de nu mange Trærødder, og i Træets Top kunne Safterne fortælle om, fra hvilken rislende Elv under Jorden de ere komne.«

Jeg mærkede, at mine Ord ikke just ganske vederqvægede min varme unge Veninde.

»Ja, ja, sagde jeg, jeg veed nok, hvad De vil; De vil, at Kilden skal have kysset Elverpigens Barm og drukket hendes Billed. - Er det ikke saa?« - »Jo, sagde hun smilende; saadan er det just.« - Det var mig kjært, at hun ikke forklarede disse Ord videre; jeg saae i det opklarende Smil, hvormed hun sagde: »Ja saadan er det just,« den hele Frihed for mig, hvori hun er voxet op; hun vidste, at hun ei behøvede at forklare sig videre. »Nu! svarede jeg, der gives vistnok ogsaa Kilder, som komme fra Jordens Dyb, uden at man veed, hvorfra. Man veed jo, at een af Carlsbader Sundhedskilderne med Eet standsede en heel Dag, da et Jordskjælv flere hundrede Mile derfra ødelagde Lissabon; alle Indvaanerne sørgede; da sprang den Dagen efter frem igjen. See! det vidner jo om store indre Naturforhold.« - »Ja og om Meget, svarede hun, som kan foregaae dybt nede i Jordklodens store chemiske Værksteder: saa kalder Hr. Sørensen dem.« Hun sagde Dette med en Blanding af Godmodighed og Spot, at jeg foer tilbage; men hun sagde det tillige med 250 en Art af Hoveren, som følte hun, at det var Noget, hun var udover. Jeg maatte tænke paa hiin unge Mand, som man talte til om hans Elskedes Fregner og hendes lille Vorte paa Hagen, og som just derfor besluttede at holde mere af hende; han vilde nu ogsaa elske Fregnerne og Vorten og finde dem yndige, fordi han ogsaa i dem vilde see og ynde og elske *hende*. - Men jeg gav Tanken en anden Vending; jeg vilde ud over dette for mig just ikke ynderige Punct, hvorhen jeg var kommen med hende. »Lad det være chemiske Processer, sagde jeg; ogsaa de ere dog altid tilsidst Pulsationer i Guds store Nærværelse. Naar Blodet træder fiint rødme op i Kinden, saa ere der bestemte Aarer, hvoraf det i sine Forgøngelser træder stærkere ud, og det er Hjertet, hvis Banken driver det derop, og man kan meget vel finde de Veie, ad hvilke det mekanisk drives derhen, og Physiologen vil her tale om organiske Processer; men tilsidst banker dog - eller fra først af, skulde jeg sige, - et elskende Hjerte, en af Kjærlighed bevæget Sjæl bag det altsammen, og det er den, som bringer Kinden til at rødme. Men som saaledes en stor og heel Menneskesjæl med Alt, hvad den uudgrundet bærer i sit Dyb, kan ligge bag hiin Rødmen, ja levende og nærværende træde ud i den, om det saa gaaer mekanisk til med Blodets Gang derhen, saaledes maa det vel ogsaa være i det store Verdenshele. Guds Hjerte banker dog tilsidst deri.«

Hvad hun tænkte ved Det, jeg saaledes sagde, veed jeg ikke; mig var det tilpas, at hun ikke svarede; og jeg vogtede mig vel for, lig en klodset Halvstudent, at spørge hende, hvad hun sagde her 251 til. Paa det Bedste, man kan sige, maa man hverken forlange eller ønske eller vente andet Svar, end Taushed, som jo ofte er et stort og passende Gjensvar. Vi gik i nogen Tid stiltiende. »De kjender da vist Schillers: die Gotter Griechenlands, sagde jeg endelig; saaledes vilde De maaskee have det;« »eller maaskee dog ei,« føiede jeg et Øieblik efter nølende til. - »Nei, svarede hun; det er mig uforstaaeligt, hvorledes Schiller har kunnet skrive det; han skal have skrevet det i sin tidlige Tid. Hvor kan man ønske at see Guder i Træer eller Stjerner; naar man jo overalt i dem alle kan see og elske Gud selv?« - »Ja, sagde jeg, ogsaa i de chemiske Processer; den store Albevæger og Algiver er i det altsammen, og Alt hænger det forunderligen sammen med hans inderste Hjerte, ligesom Blodet i Kinden med vor Sjæls bedste Følelser. Og saa tænker jeg, at vi have fuld Ret til at lade et strømmende, rislende Vand, som paa sin Vei omgives af en lille Frodighed, det selv har næret frem, gjøre sit hele romantiske Indtryk paa os, baade naar det, straalende af Solen, iler gennem Marken, og naar det sqvulper i Skovens Dyb. Den hele Sol og den hele Jord virker dog med deri, og den usynlige Baggrund ogsaa.« - »Veed De, hvad et romantiskt Indtryk er? føiede jeg til; det bestaaer i, at bag ved Det, vi see, er en usynlig Storhed eller et usynligt Dyb, som lader os ane sin Nærværelse, ja føle den i os og om os.«

Vi skiltes ad ved Stien, som gaaer til Havelaagen. Jeg dreiede om ad den; hun gik lige ud til Præstegaardens Bagport.

I Haven gik Præsten op og ned i Nøddegangen. 252 Jeg gik til ham, og ventede nu, at han vilde aabne mig sit Hjerte. Men det skeede ei. Vi kom ind i noget ganske Andet, Noget, han gjerne taler om, og jeg ligesaa.

Jeg fortalte ham om de Ord, jeg havde læst og grundet over. Derved kom vi til at tale om SjæleUngdommen, og hvorledes man skal bevare sig den.

»Ja, sagde han, jeg føler det ofte. Jeg kan vel i dette Stykke med Goethe sige, som der staaer paa Titelen af et af Bindene af hans Levnet: Hvad man i Ungdommen ønsker, det har man i Alderdommen fuldt op. Min Sjæls Hu stod til at opnaae den evige Ungdom i min Sjæl. Jeg troer, at jeg tør sige, at jeg har den. Min Kone, mine Venner tale, uforanledigede af mig, om min Sjæle-Ungdom.«

»Jeg har, blev han ved, til Bedste for mig omdannet nogle Vers af Schiller, i hvilke han om sig siger det Modsatte af hvad jeg vilde sige om mig. Hans kjender De. Mine lyde saa:

Noch glänzen mir die heitern Sonnen. Die meiner Jugend Pfad erhellt; Die Ideale sind gewonnen, Die einst das frohe Herz geschwellt; Noch lebt in mir der frische Glaube An Wesen, die mein Herz gebahr; Der rauhen Wirklichkeit zum Raube Ward nicht, was einst so herrlich war.

Man maa rigtignok, naar man skal kunne tale saa, være bleven ved, bestandigen med sin Sjæl at være inde i Philosophiens og Poesiens og Religjøsitetens Rigers Herlighed. Tænk, hvilke store herlige Riger! og kan jeg ikke med Rette sige, at de ere mine alle? Deri har jeg Vaar og Sommer i mig hele Aa- 253 ret igjennem. Men det er naturligt, at man først, naar man nærmer sig de 60, bliver rigtig sjæleung.«

»Nu komme rigtignok, blev han efter en lille Stund ved, de mange Besværligheder, Tryk, Kjedsomheder, og saa desuden alle vore egne indre Uvorenheder. Man maa tage Sligt religiøst, man maa forarbejde det hos sig selv til det Gode; man maa holde sig til den Tanke, at hvad der hæmmer, det fremmer. Paa Overvindelsen af Sligt, af al den Uro, den Sjæleomtaagedhed, den Sjæleophidsethed, den Sjæle-Uvorenhed, den Sjæle-Urolighed, den Sjæleslaphed, voxer sig Livet stort og stærkt og kraftigt i vort Indre. Men bestandig maa man tage Alt religiøst. I de mindste Smaating maa man tage det saa. Jeg har en seig og treven Underlivsnatur. Jeg kan forsikre Dem, og De skal agte herpaa, og hverken lee derad eller slaae Vrag derad: Naar jeg undertiden maa tage smaatskaaret Rhabarber, da ere mine Tanker hos Herren og bede, at det maa hjælpe snarligen og godt; stundom vil det ikke; men hjælpes jeg, saa ere mine Tanker hos Herren med Taknemmelighed. - Jeg er ikke min, men Din, saa lyder det i min Sjæls Inderste; det er Grundtanken i min religiøse Sindsstemning, og saa siger jeg bestandigen med en gammel Psalme, som jeg skal vise Dem hos Brorson: »Er Herren ikke dog mit Liv, min Kraft, min Styrke? Hvad skulde hindre ham sit eget Land at dyrke?« - Hvad skulde hindre ham sit eget Land at dyrke? Kan man tænke sig en trøstefuldere, dybere, sandere Tanke?«

Jeg sagde ham, at jeg paa fuldeste Maade heri følte, som han; ja, at hans Ord netop ofte havde været mine. 254 »I opløst Usalighed, blev han ved, i indopløst Usalighed bestaaer for en stor Deel Saligheden.« - »Jeg siger ikke i overvunden Usalighed, tilføiede han; det er ikke nok; nei, indopløst maa det hedde. Men saa maa man agte paa, hvor Herren vil, at vore Lidelser skulle falde.«

Han standsede i det Samme. Vi vare just ved Enden af Nøddegangen. Uden Tvivl følte han, at nu maatte der ikke tales mere. Han gik hen til en Kone, som laae og lugede; og jeg - jeg gik ikke med, men søgte til det Hjørne af Haven, hvor Havelaagen er, og gik ad min kjære Markvei ned til Stenten, og satte mig øverst paa den og saae ned paa de tusinde Lyspletter, som Middagssolen kastede paa den grønne Skovgrund. Da jeg kom tilbage, mødte jeg Præsten, som vilde ud og see til sine Folk, der strøede Gjødning paa een af Markerne. Klokken var lidt over eet; han meente, at de vare vel ved Arbeidet igjen efter Middagsspiisning og Middagsro, hvortil Tiden fra halv tolv til eet er bestemt.

»Jeg gik nu lige, sagde han, og tænkte paa en Opsynsmand ved et Fyrtaarn, som jeg engang har hørt om. Hans Fyrtaarn laae ude paa en Pynt af Landet, og tætvæd var hans Bolig, paa tre Steder omgivet af vild Sø, og mild Sø, ligesom Veiret var til. Men eensomt boede han ei; thi nærvæd, ja næsten lige tæt ved, var en Landsbye, hvis Udkant var et Fiskerleie. Kirken laae et lidet Stykke fra, og Præstegaarden tæt ved den. Han var Søn af en Præst, var bleven Student med Udmærkelse til første Examen, men havde aldrig faaet anden Examen. Han var et opvakt Hoved, havde musiceret, æstheti 255 seret, og havde levet et meget interessant Klubliv baade i Dreiars Klub og i en anden Klub. De maa tænke Dem hans Ungdom i den Tid, da den nordamerikanske Krig satte Frihedsideerne i Bevægelse. Katastrophen hos os i 1784, da Kronprindsen satte sig i Besiddelse af sin Ret til at træde i Spidsen for Landets Styrelse, havde han oplevet i Kjøbenhavn. Den havde ogsaa været Aarsag i, at han ei fik anden Examen. Han var afholdt af en Mand, en Ungdomsven, som kom i temmelig høi Embedsstilling, men som dog, efterat have skaffet ham til at blive Telegraphbestyrer, ikke kunde bringe ham til at blive Mere, end Opsynsmand ved et Fyrtaarn, hvor han saa i en Række af Aar aarlig engang pleiede at besøge ham paa Reiser i Embeds Medfør. Han bragde ham da gjerne Bøger med, som han laante ham og gjerne lod ham beholde Vinteren over; han sendte ham ogsaa Bøger fra Kjøbenhavn, danske, tydske, engelske. Hans Ven og Velynder var nu en fornem Mand, og at han et Par Gange om Aaret fik Brev fra ham og afsendte Brev til Svar, samt, naar han kom, levede med ham som Ven og Ligemand, gav ham en vis Anseelse i Egnen. Men ellers vare hans Kaar smaae, hans Bolig ringe, hans Stilling uden udvortes Anseelse. Da havde han nu sine Tider, da det gik op og ned i ham, at han ikke var bleven Andet; da kom mørk Tungsind over ham, og et vildt Sind. Det mærkede han, og saa satte han sig et Par Dages Tid ned i et mørkt Kjelderrum, og kom al den Tid ikke op derfra, naar ikke Fyret gjorde det absolut nødvendigt. Han laae da om Natten, indhyllet i en Kawai, paa en Straamaatte paa Gulvet. To hele Dage med to Nætter 256 gik gjerne saaledes med, og det et Par Gange, ja tre Gange om Aaret Saa var han fri igjen; Dæmonerne vare vegne, og han kunde igjen glæde sig ved sin Kone, sine to Pigebørn, sin Have, sin Minerva og Tilskuer, hvilke han, som havde været Duus med Rahbek, især gjerne læste, indtil de hørte op, da saa siden Rahbeks Erindringer, som hans høitstaaende Ven endog forærede ham, bleve ham en kostbar Skat. Saa læste han ogsaa ofte igjen de Vennebreve, han havde mange af af Forskjellige, især dog af sin Ven, hvori Kammerad- og Studentertonen herskede.

Hans Kone søgte at faae Folk til at troe, at det Onde, som saaledes paakom ham, var et Sygdomstilfælde, som angreb ham saa, at han derfor maatte være i Mørke og Kulde. Hun havde Ret, kun at hun ikke nævnede Sygdommens Sæde og Beskaffenhed rigtig; hun lod det være et Øiensygdomstilfælde, men Folk mærkede nok, at det var et Sindssygdomstilfælde, skjönt Enhver lod, som troede man hende aldeles.

Jeg har taget ham og hans Behandling af sig selv til Exempel for mig i mit Liv. Man har onde Timer, Uoplagthed, Pirrelighed, Ærgerlighed, Uvorenheder. De fataleste Dæmoner huserer i Ens Sjæl, eller ville dog til at husere deri. Det maa man nu vide: - det er Hovedsagen. Man kan godt behandle Saadant, ligesom Fyr-Opsynsmanden, uden at man behøver at krybe ned i en mørk Kjelder. Sommetider sagde jeg til dem: Viger fra mig, *apagifote*, og de veege; men til andre Tider veege de ikke. Saa maa man see at faae det overstaet.

Ofte har jeg i saadanne Tilstande tænkt paa de Dæmoner, som Her- 257 ren jog ind i Svinene, men som nu vare farne i mig. I 40 Dage har saadan Tilstand aldrig varet hos mig, knapt nogensinde 40 Quartdage. Oftest kun i 40 Timer eller 2 Gange 40 Timer.« - »Her er da ogsaa Usalighed at indopløse,« føiede han efter nogen Taushed til.

Jeg har kun givet Dig dette Uddrag af hans lange Fortælling, og har ladet mine Mellemord blive borte. Vi vare imidlertid ikke komne ud til Folkene, da vi længe vare komne i med at staae. Vi vare just ved Stenten, da han sagde, at nu fik vi lade Folkene være, for at hans Kone ikke skulde vente.

Vi gik tause ved Siden af hinanden tilbage, og kom, ligesom Alt var færdigt til at sætte Maden paa Bordet.

Det er her Brug, naar man har spiist til Middag, som er Kl. 1½ eller 2, at Præsten tager en Avis og gaaer ind i sit Sengkammer, for at tage sig sin Middagssøvn. Konen gaaer saa i Almindelighed ud i Borgestuen, og jeg gik ind i Præstens Studerekammer og kigede i alleslags Bøger. Tre Qvarteer efter kommer man sammen igjen og drikker Kaffe. Saa kjende de min Viis, at jeg gjerne vil være allene; og jeg gaaer da gjerne ind i mit Gjæstekammer, og falder saa helst til at skrive ned. Saa var det i den forrige Præstegaard; saa var det hos den forrige Præst; saa var det idag.

Da jeg kom ned Kl. 6 omtrent, var Alt i Bevægelse. Den Pukkelryggede var døet: denne Efterretning havde man lige modtaget. Man var glad, man var bevæget, man var rørt. Tilsidst fik jeg at vide, hvo denne Pukkelryggede var, og hvorledes det 258 hængte sammen med denne Glæde og denne Rørtlied.

Han var en Søn af en Amtsforvalter, og var i sin Barndom, ved sin Moders Forhastelse, idet denne havde skjendt paa Pigen i et Øieblik, da Pigen havde ham staaende for sig paa en Stol, for at klæde ham paa, hvorover hun havde glemt at holde paa ham, styrtet ned af Stolen og faaet der Knæk, som senere voldte hans Pukkelryggethed. Du veed, at de Pukkelryggede ofte ere sarkastiske, bittre, vittige. Det var nu vistnok ikke Tilfældet med vor lille Ven, vi stundom besøgte paa Valchendorphs Collegium i Aaret 1809, og som altid var i jevn god Lune, munter, velvillig, fornøiet, og deeltog i en ideel Enthusiasme, som udelukker alt Sarkastisk. Husker Du, hvor han kunde sidde i sin store Lænestol og gotte sig, saa over det Ene, saa over det Andet, han havde læst og fortalte os om? Men mange ere sarkastiske, bittert vittige; saa var den Pukkelryggede, som nu var døet. Han holdt meget af Jagt, Skovvæsen, og kom meget til en Skovrider i Nærheden, hvor han var meget vel lidt baade af Høie og Lave; thi indsmigre sig forstod han, og han passede nok paa, hvem han lod sin Vittighed gaae ud over. Faderen haabede, at han skulde kunne blive den allerede temmelig til Aarene komne Skovriders Medhjælper og Substitut, og saa med Tiden hans Eftermand. Men baade Amtsforvalteren og Skovrideren døde for tidlig; hiin først, saa denne kun faa Maaneder efter. Nu blev der Intet af hans Befordring, og han, som ellers meest var hos Skovriderens og efter dennes Død hos Enken, hvis ene Datter han var indtagen i, mistede, da Enken drog 259 bort til en Broder langt borte, dette sit Tilhold. Og nu kom han i sin Sjæls Uvorenhed til den frygtelige Tanke dagligen at bebreide sin Moder, ofte paa de meest hjerteskjærende Maader, at han havde hende at takke for den Skavank, han havde. Hun havde i sin Jammer over ham i hans Barndom ofte nok anklaget sig herfor, og hos ham kom nu alt Dette op. Moderens og hendes eneste Datters (hun havde kun de to Børn) Tilstand var gruelig. - »Da fik, Gud være lovet, - saa fortalte Præsten, - vor eiegode og eiedygtige Grevinde det at vide, og med sin Sjæls hele Bestemthed greb hun ind.« Moderen boede paa en lille Gaard med omtrent 20 Tdr. Land, som Amtsforvalteren havde kjøbt og efterladt hende til Enkesæde. Grevindens Forvalter maatte sørge for, at faae den forpagtet bort; en Prioritet blev optagen i den, for at løskjøre Moderen fra Sønnen ved at udbetale ham hans Fædrearv, hvorved der dog, da den Mand, som blev beskikket til Curator for ham, fordrede det, blev sørget for, at Pengene blev udsatte, eftersom han endnu manglede tre Aar i de 25, saa at han kun fik Renterne, hvilket han, som selv var noget paaholdende paa Penge, fandt sig i. I Mellemtiden tog Grevinden Moderen med Datteren til sig paa sit Slot, saa kalde de i Almindelighed den Herskabsgaard, hun beboer. Derved afskar hun ham al Muelighed til at komme og overfalde sin Moder med bittre Ord. Han gjorde heller intet Forsøg herpaa; saa at Grevinden snart kunde lade Moderen med Datteren boe i en lille Leilighed i een af Sidebygningerne. Man mærkede, at hans Æresfølelse var krænket ved Grevindens Fremfærd. Den nye Skov- 260 rider fik Grevinden til, ikke at hindre, at han jo maatte komme med paa Jagter og Andet, som forhen. Snart fik han sig ogsaa saavidt indyndet hos ham, at han tog ham til et Slags Medhjælp, imod at han fik det Daglige frit i Huset; dog laae han om Natten og havde sit Værelse i sin Moders Gaard en halv Fjerdingsvei borte; det var accorderet med Forpagteren af den. *To Aar vare saaledes gaaet hen, da han blev syg, og snart saa farligt, at, inden Moderen fik det at vide og kom til ham, var han allerede opgivet af Lægerne, men uden at han selv anede det, og uden at Nogen vidste det, undtagen Grevinden, der skulde forberede Moderen. Da Moderen kom til ham, fandt hun ham øm, rørt, bevæget. Han græd tilsidst om hendes Hals, og de vare fuldkomment udsonede, da han Dagen efter døde med hendes Haand i sin, kort efter at hun havde læst nogle Psalmer og Noget af Bibelen for ham. Derfor var man glad, bevæget, rørt.

Ved denne Leilighed blev der da talt om Grevinden, og man var nær ved at falde i største Forbauselse over, at jeg ikke kjendte hende, aldrig havde seet hende. Kun saa Meget havde jeg nok hørt om hende, sagde jeg, at jeg vidste, man ansaae hende for bigot, jeg havde ogsaa hørt, at hun var Katholik.

Man loe ad mig, da man hørte Dette, og Præsten havde især sit Moerskab af, at jeg havde troet det, fordi en Bonde, hos hvem jeg engang havde sat mig op, da jeg gik en Vei, der førte nær hen forbi hendes Gaard, en Miils Vei herfra, havde kaldet hende den katholske Grevinde.

»Mærkede De da ikke, sagde Præsten, hvad han 261 meente med dette Ord, eller spurgte De ham ikke videre?«

»Hans Ord, svarede jeg, faldt kun ganske i Forbigaaende, da jeg spurgte, hvad den Gaard, vi saae, kaldtes, og hvo der eiede den. Vi vare ellers midt i at tale om Andet, som interesserede mig, og dermed bleve vi ved. Han var lige i med at fortælle mig, at det Sted med 20 Tdr. Land, han eiede, bragde han nu lige saa meget udaf, som for 20 Aar siden den Gaardmand, hos hvem han dengang tjente, havde bragt ud af sin hele Gaard paa 48 Tønder Land, hvilket forekom mig utroeligt, og som han nærmere maatte forklare mig, og som en Kromand, hos hvem jeg kom ind, sagde mig, nok at kunne være saa.«

»Naar Bonden, sagde Præsten, har kaldet hende katholsk, saa har han ikke meent Andet, end hvad Bønderne mange Steder mene ved dette Udtryk, nemlig at En ikke er rigtig i Hovedet, at han ikke rigtig er ved sine fem«. - »Og det er hun«, blev Præsten ved, idet han fornøiet saae paa sin Kone, »det er hun nu rigtignok ikke heller, hun er ikke rigtig ved sine fem, og det fordi hun er saavel ved sine ni. Man pleier at tillægge Mennesket fem Sandser, men jeg troer, at det vilde være et stort Fremskridt og tillige lyse Hovederne op paa hele Ungdommen, og altsaa med Tiden paa hele Nationen, om man i Lærebogen allerede lærte dem, at Dyrene kun have fem Sandser (og endog de have lidt mere), men at vi have ni; nemlig foruden de fem endnu den moralske, den religiøse, den logiske og den æsthetiske, eller som jeg hellere, men mindre nøiagtigt, vilde kalde de to sidste: den filosofiske 262 og den poetiske. Man maatte kalde dem Sandsen for Gud, og Sandsen for det Sande, for det Gode og for det Skjønne. Vor gode Grevinde er nu alt for meget ved alle disse ni, til at hun rigtig skulde være fuldt ved sine fem; thi skulde hun være rigtig ved dem, hvad Folk kalde *rigtig*, saa skulde hun rigtig og ordentlig og fornuftig passe al sin Dont i denne Verden, og lægge ret og rigtig Vægt paa den og al dens Nødtørft, og lade det have gode Veie med den tilkommende. Men nu har hun den forunderlige Særhed, at hun ei allene for Alvor troer, at der er en anden Verden til, men at hun ogsaa mener, at man her skal leve for hiin, og at de Timer, man lever for Evigheden, her ere de vigtigste. Hun er heller ikke bange for, stundom at yttre temmelig uforbeholdent, at hun for Alvor mener, at vi her paa Jorden midt i vor Forkrænkelighed bære en indre Herlighed i os, og at, naar Jordens Styrere kun ret vilde agte herpaa, og vilde lade sig denne indre Herligheds Fremdragelse og Fremelskelse være Hovedsagen, istedetfor at have saa travlt med at fortære sig i at faae Tiende af al deres Mønt, Dild og Kommen, kort naar man vilde styre Verden efter hendes Sind og Hjerte, saa skulde Verden komme til at see lidt lysere og foraarblidere ud. De skulde hørt hendes Ord, da Eders lille Kjøbsted derinde ved en forunderlig Tilskikkelse kom i den store Bevægelse; thi var det ikke, som om en Gud var skredet midt ind imellem deres gudløse Boutiker, og havde bragt dem al denne, ikke Pungenød men Udødelighedsnød. Ja har hun aldrig været extravagant før, saa maatte man kalde hende det nu; thi, istedetfor at al Verden dog veed, at Udødelig 263 heden er hisset, saa talte hun i opflammende Ord, som om den allerede var her paa Jorden. Dog De skal selv see hende og leve med hende; De vil føle, hvor velsignelsesrig hendes Nærhed er; ogsaa De, det er jeg vis paa, skal blive tilmode, som skuede De det forjættede Land fra Abarims Høider, som aandede De Sarons Roser, og fornåm Duften af Kanaans Foraarsgrøde.«

»Ja, sagde Præstekonen, ogsaa De skal vist ikke slippe for at blive formelig forelsket i hende, skjønt hun vist er 7 Aar ældre, end De, og De er dog ei ganske ung mere.«

»Jeg er 36 Aar,« svarede jeg.

»Nu saa slaarer det ganske lige til. Men min Kone har Ret; vogt Dem eller vogt Dem ikke; jeg veed snart ikke, hvad jeg skal sige; dog jeg siger helst: Vogt Dem!«

»Min Mand, faldt Præstekonen i Ordet, blev virkelig forelsket i hende, da han saae hende første Gang for 7 Aar siden, skjønt han da var 53 Aar; han gik omkring som en Forelsket, og havde hende bestandig i Tanker. Og jeg, - jeg, som nu skulde bleven alvorlig derover, - jeg sagde til ham, at, naar han ikke var bleven det, vilde jeg ikke have kjendtes ved ham.«

»Vi saae hende dengang kun sjeldent, sagde Præsten. Jeg har nu, siden jeg er kommen hende saa nær, - der er kun en Miil derhen, - seet hende oftere i dette ene Aar, end i alle de foregaaende sex.«

»Hun har fattet en særdeles Yndest for min Mand, sagde Marie; han er ret En af hendes Folk. Bruger man ikke hos Dem, som hos os, den Talemaade, 264 naar man synes meget vel om Nogen, da at sige: Det er En af mine Folk?«

»Jo, svarede jeg, det gjør man nok i hele Danmark.«

»Naar Nogen, faldt Præsten i, ret af Hjertet er religiøs, og ei lader det blive ved at være ved det i Sind og Hjerte, men tager sin Gudhengivenhed med sig ind i sit daglige Liv, i sit Kjøkken- og Linnedkammer, til sin Forvalter og sine Huusfolk, saa kaldes man bigot. Og gaaer man saavidt, at man f. Ex. med et Kors signer

den nye Kjole, man tager paa, den Frokost, man modtager, den Hør, man vinder om sin Rok, - thi De maa vide, at hun holder af at spinde et Par Timers Tid hver Dag hele Vinteren igjennem, og af saadant Spind at lade gjøre Lærred til fattige Børn, - ja saa bliver man nu dobbelt bigot. At Nogen, som kalder ad en Anden, tillige vinker med Haanden, at Nogen, som ret vil bevidne en Anden sin Tak eller Glæde, ei blot ytrer den i Ord, men og i Favnetag eller andre livelige Legemsbevægelser, det finder man sig i; men vil Nogen i vor Tid, naar Sjælen beder, tillige lade Legemet knæle, vil han, naar han med Fryd tænker paa Noget, eller tager imod Noget, strax derved tænke paa Den, fra hvem al fuldkommen Gave kommer, og nu lade saadan sin Tanke og Følelse træde ud i levende Gebærde og Legemsyttring, see saa! saa er han bigot, eller gjør dog Noget, som ikke skikker sig.«

»Bigot bliver det kun, sagde jeg, naar det gjøres til en Slags udvortes Pligtsag eller en fornøden udvortes Gudstjenestesag, saa at man, naar man har forsømt det, er tilmode - ja hvad skal jeg nu sige?«

»Som en Hofcavaleer, gjensvarede Præsten hur- 265 tigt, der ei har sørget for, at han stod i den forreste Kreds og i rette Øieblik bukkede dybt paa en Courdag ved Hoffet.« »Men, føiede han til, hvad vor Grevinde angaaer, saa er netop hun Den, som ikke signer Noget med et Kors, ikke knæler ved en Tanke, ikke opløfter Hoved og Hænder til Himmelen, uden naar det kommer af sig selv i hellige, i opvakte eller bevægede Stunder. Hende er alt Saadant alt for herligt, til at det hos hende skulde blive til en Gjerningssag. Naar hun gjør Sligt, da er det altid i Sjælens Fryd, eller i Sjælens Kummer, eller i en anden virkelig bevæget Sindstilstand. Men da agter hun ofte ikke, om Nogen er tilstede, som det maatte synes underligt; thi hun vil ei skamme sig ved at bekjende sin Herre, siger hun. Hun holder overhovedet ikke meget af Det, man kalder at lægge Baand paa sig selv, undtagen hvad angaaer Vrede og andet Sligt.«

»Der boer i alle Henseender, sagde Præstekonen, en stor Frihedssands i hende; derfor er det især, at jeg befinder mig saa vel hos hende.«

Vi kom tilbage til Ordet bigot; thi jeg tilstod, at de Ord, som var faldne derom, endnu ikke tilfredsstillede mig ganske.

»Jeg har engang af Grevinden hørt Noget herom, som hun havde af sin Fader, sagde Præstekonen. At man troligen passer sin hjemlige Gudstjeneste, ligesom den kirkelige, er ei Det, som gjør bigot, men naar man gjør det af Overtro og paa en overtroisk Maade, naar man dermed skjult i sin Sjæl troer at betale af paa sin Syndighedsgjeld, naar man troer, at Vorherre tager imod det, som en Tiende, man erlægger til Godtgjørelse for sin Hovmod, sin Mis- 266 undelse, sin Herskesyge, sin Haardhed mod Mennesker; naar det er et Slags skjult Afladskræmmerie, man ubevidst driver i sin Sjæl.«

»Ja, ja, sagde jeg, man bespiser sin religiøse Drivt dermed; saa kan man gaae til sin verdslige Dont igjen.«

»Som de kalde hende bigot, sagde Præsten efter et Ophold, saa kalde de hende ogsaa phantastisk. Ligesom man bliver bigot, naar man tager Fromheden og Gudhengivenheden ind med i Livet ved sin daglige Dont, saa bliver man phantastisk, naar man saaledes tager Poesien med sig ind i Livets Virkeligheder, og man bliver extravagant i sine Ideer, naar man bringer en stor filosofisk Livsanskuelse med sig overalt. Kan man ikke meget vel gjøre det Prosaiske ret saa prosaiskt, som det skal og bør være, og give Prosaen sin Ret og sin Ære, om man end med sin hele Sjæl lever i det Høie? Hvi skulde man ei kunne gjøre det Ene og ei lade det Andet?«

»I Sandhed, sagde Præstekonen, min Mand forstaaer det. Det har ofte og mangen Gang i Sjælen fornøiet mig, naar han havde givet Nogen en Attest og seet Alt nøie efter, førend han gav den, eller havde givet Nogen et Anbefalingsbrev til Herredsfogden, eller forklaret ham tørt og reent, hvorfor han ikke kunde faae det Forlangte, eller naar han havde havt travlt med et kjedsommeligt Fattigforsørgelsestilfælde, at han saa strax efter kunde give de Vedkommende snart et muntert, snart et fromt snart et Retfærdighedsord, om jeg saa maa sige, med paa Veien.«

»Jeg har beflittet mig herpaa, sagde Præsten. En 267 Bibel og et Par Psalmebøger af de gamle, Bronsons Klenodie og den Guldbergske, har jeg altid tæt ved mig, for at gjøre et Greb deri, for at faae en Tanke, et Vers, et Bibelsprog, som kan lade Enhver blandt mine Sognefolk fornemme, førend han gaaer, at han har været inde hos en Guds Mand. Meget ofte have slige Ord, som jeg ved et Træf modtog, været mig selv til megen Næring og Opbyggelse.«

Frilinde var gaaet ud med Noget af Theetøiet, thi vi havde imidlertid drukket Thee og vare færdige dermed, og Præsten røg allerede sin anden Pibe; to ere hans Ret, før og under og efter Theen. Hun kom ind igjen og satte sig til Claveret; thi saa er det Husets Viis og Tid. Den Gamle fik Lyst at høre Noget af Høstgildet. Hun sang til sit Spil. Jeg maa sige, at jeg aldrig har følt det Skjønne i »Nys fyldte skjøn Sired det attende Aar« saa fuldt, som i Aften. Herligt var det at høre: »Jeg fremmed her til Stedet kom,« og derefter: »Jeg eengang femte Fredrik saae,« som Præsten selv sang med et særdeles Udtryk. Derefter sang hans Kone Vuggesangen af Peters Bryllup.

Klokken blev imidlertid 9. Solen var gaaet ned. Vi gik ned i Haugen Alle. Maanen var nærvæd Fuldmaane; i Havens mørke Partier kastede den allerede stærke Skygger. I Nordvest var Himmelen blank og skinnende. Vi gik flere Gange Haven rundt. Da vi første Gang kom fra Siden hen mod Havedøren med dens to Steentrin, overraskede det mig, hvor meget Haven havde vundet ved dens Omdannelse. Før havde man, naar man traadte ud af Havedøren, en Nøddegang baade til Høire og til Venstre. Den til Høire er nu ryddet reent bort; der 268 ved er Blikket bleven frit hen over en Kjøkkenhave og hen over et høit men kun med Jordbærbede belagt Dige, saa kalde de det her, vi vilde sige Grøvt; man seer nu en Deel af Landsbyen; til Høire ligge nogle Huse paa en Bakke, til Venstre seer man hen over Tagene af en stor Deel af Byen, som ligger lavere; nogle hvide Vægge sees alt imellem med Døre og Vinduer. Alt laae deiligt i Maanelyset; mod Dagskjæret i Nordvest holdt Præstegaarden af for os, saa at det ikke kunde blendende hindre os i at faae den fulde Virkning af Maanens Skin paa Tage, Vægge og Trætøppe. Kirken ligger paa den anden Side af Præstegaarden.

Vi gik rundt engang endnu. Et lille Partie i det ene Hjørne af Haven har et Slags skovligt Udseende. Da vi gik derigjennem anden Gang, kom Frilinde, medens hun fornøiede sig over at see den ene blege Stjerne komme frem efter den anden, til at træde i en Pøs, hvorover hun loe hjerteligt, især fordi det havde givet et Kladsk, idet hun traadte til, og i det Samme et Par Smaaafugle vare blevene vakte og havde ladet en Qviddren høre. Moderen lod hende dog løbe ind og skifte Fodtøi, da hun var bleven vaad over Skoen. »Der kunde vi nu, sagde Præsten, tale om at være kloge paa Himmelen og Daarer paa Jorden, som hiin Lærde, der, medens han gik og saae efter Stjerner, faldt i en Grøvt.«

»Jeg har ofte tænkt, sagde jeg, at, dersom der ikke havde været Dem, som havde holdt mere af at være kloge paa Himmelen, end at være det paa Jorden, og derfor stundom kunde tee sig underligt paa Jorden, saaledes som det om Newton fortælles, saa skulde der være Mange af de Kloge paa Jorden, som 269 ikke skulde have funden Vei paa Jorden; thi er det dog ikke til Stjernerne, man maa see op, for at finde Vei over Havet, eller gennem Sandørkener, eller gennem Klippelande, fulde, ikke af Grøvter, men af Bjergkløfter?«

»Netop den samme Tanke udtalte vor Grevinde engang, sagde Præsten, og hun føiede til, at, om det saa kun var for at fryde sig over Himmelens Herlighed, kunde man gjerne lade det komme an paa, at man kom hjem med mere smudskede og vaade Fødder, end man ellers havde behøvet; man maatte kun ei lade sig anfægte af Sligt.«

»Men De maa nu dog ikke troe, sagde Præstekonen, at hun har noget Upænt ved sig. De skal selv faae at see, hvor siirligt hun er klædt, hvor Alt sidder pænt og fast paa hende; og kommer hun hjem med smudskede Fødder, saa seer man snart blanke Skoe og skinnende hvide Strømper paa dem.«

»Ja De maa da, blev Præsten ved, besøge hende med det Første. I Overmorgen skal jeg derover, og da skal jeg tale til hende om Dem. De bliver jo i vor Egn Junimaaned til Ende, har De sagt mig; saa vil De kunne komme der mere end eengang.«

»Hvad har De da sagt til hendes Huuskapel?« sagde Præstekonen.

»Jeg vidste af Intet.«

»Ih min Gud! har min Mand ikke fortalt Dem derom?«

»Det er en ganske lille Kirke i Slottet, sagde Præsten, som fra gammel Tid har været der, og som hun har ladet sætte i Stand paa det Smukkeste. Hver Morgen gaaer hun derind, knæler for Alteret og gjør sin Morgenbøn. Om Aftenen er det hendes 270 Sidste at gaae derind og knæle. Hun kom i Gang med det, da hendes Mand døde; forhen skeede det kun nu og da. Jeg veed ei, om man kan kalde det er Gjerningssag; det er det ei paa anden Maade, end al vor Gudstjeneste er det. Det er det paa samme Maade, som det er et Slags Gjerningssag, at vi, naar Fremmede komme, gaae ud og hilse og tage imod dem med Venlighed, og, naar de tage bort, hjælpe dem paa Vognen, og vinke Farvel ad dem udenfor Gaardens Port. Dette er dog altid Andet, end en blot og bar Gjerningssag. Det hører til Livets daglige Brød, og ligesom det legemlige daglige Brød har sine Tider, saa har ogsaa det aandelige det.«

»Om Vinteren, sagde Præstekonen, er Kapellet hendes Bedested saavel som Sommeren; men da gaaer hun derind midt paa Formiddagen, og om Eftermiddagen før Mørket Men om Sommeren ganske tidlig og ganske sildigt; og saa lukker hun derefter selv sin Altandørs Fløie op om Morgen, og lukker dem selv i om Aftenen; da hilser hun Himmelen Morgen og Aften.«

Maanen steeg høiere; mod Nordvest blev Himmelen blegere. Landsbyens hvide Kalkvægge, de smaae Haver derved, Straatagene, Hæssene ved Gaardene, et lille Strøg af Marken, som saaes hen imellem Husene med nogle Buske, og saa til Siden den større bebyggede Strækning: Alt laae herligt i Maaneglandsen, da vi traadte op ad Steentrappen og gik ind i Stuen, hvor Frilinde havde sat sig til Claveret. Klokken var 9% og Brød, Smør, Ost og røget Kjød stod paa Bordet; Præstekonen bad undskyldte, at hun ikke havde noget Ferskt.

Da Alt var taget bort, Klokken var over 10, og Frilinde med Søsteren allerede havde sagt Godnat, kom Præstekonen igjen til at tale om Grevinden. Hun havde levet et godt Ungdomsliv hos en christeligsindet og christeligt tænkende og levende Moder med et iegodt Gemyt, ikke uden Sands for Skjemt og Munterhed, og med en Fader, som havde følt og paaskjønnet sin Datters Aands- og Hjerterbegavethed, og havde ladet hende opvoxe med en vis Frihed, saa at hun ogsaa for en Deel kun havde faaet den Dannelse, som hun af egen indre Drift og Hu havde erhvervet sig. »Een Fugl i Haanden, sagde han, er bedre end ti paa Taget, og een selverhvervet Dannelse er mere værd, end ti udenfra tilsatte.« Naar man gjorde ham Indvending, som man maatte, saa erklærede han, at han kun havde Tiden efter det 15de Aar for Øie; indtil da maatte der være lært, hvad der skulde læres ifølge paalagt Nødvendighed; saa maatte Tiden fra det 15de Aar til det 16de Aar gjøre en Overgangstid; men fra det 16de fik den unge Pige kun Information i Det, hun selv forlangte, og hun forlangte den i adskillige Henseender: een Vinter i et Par Ting allene, en anden i et andet Par Ting, medens Grevens tilbragte hele Vinteren i Odense.

Men jeg kan ikke fortælle igjen Alt, hvad jeg hørte. Jeg kommer nu til Det, min Sjæl har dvælet ved, som meget har bevæget sig i mig. Det er skrækeligt, saavidt dog Convenientsens Tvang skal kunne gaae. Naar vil dog det frie Menneske turde føle sig fri i allerbedste Henseende?

Præsten og hans Kone kom til at tale om den Tid, da den første store mørke Dødsskygge var falden 272 ind i hendes Tilværelse. Just disse Ord havde hun brugt derom, da hun engang, længe efter sin Mands Død, havde fortalt en Veninde af Præstekonen herom. »Er der Noget, havde hun lagt til, som jeg maa takke Gud for, saa er det, at denne gruelige Tilstand gik over; men jeg følte Efterveerne deraf i nogen Tid.«

Hun havde med sin Fader paa en Reise været i en Kirke, hvor hun havde seet Alterens Sacrament uddeelt paa de Reformeredes Viis, og havde følt sig meget tiltalt og opbygget deraf, saa hun ikke kunde høre op at tale derom. »Jeg havde let kunnet komme i en stor Forlegenhed derved,« havde hendes Fader siden sagt; »thi hvis hun havde ønsket næste Helligdag at gaae til Alters med de Reformerede, jeg havde saare nødig hindret det; thi hvor turde jeg staaet en saadan Hjertets Drift imod? Og dog skulde jeg som Lutheraner have følt mig meget tvivlsom. Men vi bleve kun tre Dage paa Stedet.« Den Deel af Skikken, som især havde tiltalt hende, fandt de senere ogsaa i lutherske Kirker, hvor de saa gik til Alters. Da de kom tilbage, erfoer de, at netop deres egen Kirke - ikke Slottets Capel, men Landsbykirken, hvor de altid gik til Alters tilsammen med Godsets og Landsbyens Folk, - havde en Indretning dertil. Hver gaaer for sig hen og knæler foran Præsten paa den ene Side og modtager Oblaten, saa gaaer han bag Alteret om til den anden Side og modtager Kalken, saa gaaer han eller hun lige tilbage til sit Sæde i Kirken og knæler nu ned, for ligesom desto dybere, det vare Præstens Ord, da han fortalte Sagen, at indoptage Herrens Legeme og Blod i sig. Denne Knælen bagefter havde især tiltalt 273 den unge Comtesse. Hendes Fader fik snart den hele Viis indført i sin Sognekirke; Biskop anbefalede, Cancelliet bevilgede. Dog gjorde man det saa, at altid Tolv ad Gangen gik paa eengang op foran Alteret, og stode hos hinanden, til Een for Een korn til; hvorefter saa først paa Ny Tolv gik frem paa eengang, hvilket den ene af de tre Skolelærere ordnede. Men knæle ved Tilbagevendelsen til Kirkestolen, det gjorde kun Comtessen og et Par af hendes Nærmeste; hverken Faderen eller Moderen. Men hende saae de gjerne gjøre det.

Hvor hun, efter sit Bryllup kom til at boe, var Skikken den almindelige, ikke den hende nu tilvante. Hun priiste med Liv og Sjæl den Viis, hun nu var vant til, for sin Mand, som imidlertid nødig vilde bevirke Forandring, af Frygt for at ansees for en Særling. Conventikelvæsenet begyndte da allerede at ulme her i Fyen. Det yndede han ikke, og heller ingen anden Afgang fra det Indførte. Conventikler vare nu ei heller Grevindens Sag; hun havde et Par Gange været tilstede ved saadanne og fattet en Gru derfor. Da hun mærkede, at Greven, hendes Mand, nødig vilde Det, hun ønskede, mindedes hun, hvad hendes Fader netop havde sagt til hende, da det var i Gjære at faae hiin Forandring gjort, og han havde talt til hende om, at det mueligen ei blev bevilget. Hendes Fader havde da sagt de Ord: »Man maa skikke sig i vor Herre, som han fører os, naar man har gjort Sit, og man maa ei forivne sig; man maa vaage over, at man ikke tager Skade paa sin Sjæl, eller at Ens Nærmeste tage Skade paa deres, hvad enten det er Verden eller Aanden, man arbejder for.« - Disse Ord kom nu Grevinden 274 i Hu i rette Øieblik, da hendes Mand ingen Forandring vilde gjøre; og det havde været for hende, sagde hun, som om de havde opfordret hende til dobbelt at elske ham ved dobbelt at have Omhu for hans Sjæl. At hun hver Morgen, naar han og hun var opstaaet, knælede i et Hjørne af Sovekammeret og bad til Gud, førend hun saa derpaa gik hen og lod sin Mand tage sig i Favn til Godmorgen, var i hans Øine endog godt og smukt.

Men nu kom den Dag, da de første Gang gik til Alters sammen. De havde da været gifte et Fjerdingaars Tid; de havde oppebiet den nærmeste store Fest. Som Forlovede havde de ikke været til Alters sammen; thi Forlovelsen var gaaet for sig i Kjøbenhavn, og paa et fremmed Sted vilde de ikke gaae til Alters. - Som hun var vant til hjemme, kastede hun sig i en Krog af Herskabsstolen paa Knæ, ligesom hun kom fra Alteret; men da hun reiste sig og vendte sig om, og vilde tage sin Mands Haand for at trykke den, thi favne ham turde hun ikke i Kirken, mødte hende hans næsten bittre Blik. Hun saae den dybe Misfornøielse i hans Ansigt; dog stod han saa, at Ingen af de Andre, hans Søster med hendes Mand og et Par Andre, kom til at mærke det. Men Grevinden følte sig som gjennemboret af en Dolk. Paa Hjemveien havde hun al Møie med at holde sig. Med hendes Mand vare et Par Andre i Vognen. Alle sadde tause, og som Greven vilde til at tale, holdt allerede Vognen. Hun traadte ved Udtrædelsen af Vognen med Flid til en Side saaledes, at hun traadte i en Vandpøs,

hvorved hun fik Ret til at løbe ind i sit Sovekammer og forblive der en Stund, medens hun samlede sit Sind. Da hun 275 kom frem igjen, var hendes Mand lige ved at ville gaae ind til hende; hun lagde sig kjærligt i hans Favn og holdt sig længe i den. Dermed vandt hun nogen Ro tilbage. Om Eftermiddagen fik hun det udgjort, at man tog over til hendes Fader, to Mile borte. Hun var 26 Aar, førend hun blev forlovet og gift.

Hendes Fader talte med hendes Mand om Sagen. Hvorledes han har forestillet ham den, veed Ingen. At han har fortalt ham, at hun hjemme fra var vant til saaledes at kaste sig paa Knæ paa det platte Gulv, naar hun kom tilbage fra Alteret, kan man vel vide. Sin Datter fortrøstede Faderen med, at det nok skulde blive godt. Og Virkningen saaes snart. Dagen efter lod Grevnen Arbeidere tage fat, for i hvert af Hjørnerne af den rummelige Herskabsstol at gjøre en lille Forhøining paa tre Tommers Høide fast i Gulvet, to Quadratalen stor, og overtrukken med Haardug, saa Krølhaar, saa et Overtræk af Lærred og derover eet af rødt Damask. Folk lagde nu hans Misfornøielse, der ei var bleven ubekjendt, saaledes ud, som havde han egentligen kun været misfornøiet over, at hans Kone havde maattet knæle paa det bare sandbestrøede Gulv; hvilket hun rigtignok hjemme havde været vant til. Da hun, der virkelig ikke skal have vidst Noget om, hvad Grevnen imidlertid havde foranstaltet, næste Søndag kom med ham i Kirken, blev hun paa det Glædeligste overrasket; hun forstod strax Mening, tog sin Mands Haand og trykkede den, kastede sig derpaa paa Knæ i det ene Hjørne, og da hun reiste sig, trykkede hun atter hans Haand med Inderlighed, idet hun sagde: »jeg har takket Gud for Dig.« Hun sag- 276 de det hvidskende, thi den første Psalme blev sjun* gen, og han svarede ligesaaledes: »Beed næste Gang en Bøn for mig!« Saasnart Gudstjenesten var forbi, og hun havde trukket de grønne Gardiner for, faldt hun ham om Halsen, endnu inden de forlode Stolen, hvor de havde været allene. - Men dog kom nu og da den mørke Skygge igjen, og faldt forskrækkende ind i hendes Sjæl, indtil hun efterhaanden vandt sin Frihed og Sikkerhed tilbage.

Onsdag Eftermiddag.

I Formiddag gik jeg ikke ned før KL 10. Jeg traf Præsten i Nøddegangen. »Over Alt, hvad jeg fik høre om Grevinden, sagde jeg, kom jeg igaar reent til at glemme den ulykkelige Moder med den pukkelryggede Søn. Hvorledes skulde man vel forarbejde en saadan Sjælevee og Sjælejammer, som hendes maa have været, til Salighed?« Saa spurgte jeg Præsten.

»Herren har nu løst op for hende i saa Henseende, svarede han, og hun kan nu med blid Veemod tænke paa sin hedengangne Søn.« - »Herre, jeg vil bære Din Vrede, blev han efter et Øieblik ved, thi jeg haver syndet: jeg veed ikke, om det havde været den rette Tanke for hende, eller blot den Tanke, at bede Herrn baade for Sønnen og for sig selv om disse gruelige Sjælelidelsers Ophør for dem begge.«

Vi gik i nogen Tid tause ved Siden af hinanden. »Man kan bedst, sagde han derpaa, tale om Det, man har oplevet og forfaret. Jeg kjender ogsaa saadanne Lidelsestilstande. Min ene Søn - han er nu, Gud være lovet, en god og ordentlig Fuldmægtig hos en Herredsfoged, - voldte os megen Qvide, da 277 han var kommen til Kjøbenhavn til Universitetet. Anden Examen fik han ikke i rette Tid, og de dertil sendte Penge brugte han til Andet. Min Kone advarede mig strax om, at Ingen af os maatte skrive til ham i Vrede, eller med Strenghed eller Haardhed. Men hvad jeg leed, til jeg kunde komme til Kjøbenhavn, hvorfra jeg hentede ham hjem til os, kan jeg ikke sige; jeg kom ogsaa efter, at det var værre faren, end jeg troede. For mig Forgjeldede var Tilvæxten af hans Gjeld ei ringe. Jeg tog den Udvei, at jeg sagde til de godt Folk, som han var kommen i Gjeld hos, at de nok vidste, at saa Meget burde de ei have betroet ham, især naar det ei var for Fornødenheder. De maatte altsaa bie; ja jeg sagde dem, at i et saadant Tilfælde kunde enhver Fader egentlig fordre af mig, at jeg lod Dem i Stikken, som saaledes havde ladet ham komme i Gjeld hos dem, paa det at Folk kunde forfare, at saaledes maatte de ei lade unge Mennesker forgjælde sig, til Byrde for deres Fædre og til Understøttelse af deres Letsindighed. At jeg gik saa tilværks, medens jeg dog paatog mig, efterhaanden at gjøre Gjelden af, virkede især til, at han, som syntes sig beskjemmet, tog hjem med mig, idet jeg lovede ham, at han nok skulde erfare, at Gjelden skulde blive betalt; thi betaales maatte den vistnok. Men hvad jeg i mit Inderste leed ved ham, baade alt imellem, medens han et Fjerdingaar var hjemme, og da jeg siden fik ham paa et Contoir hos Herredsfogeden, kan jeg ei beskrive og vil det ei. Gud være lovet, at den Tid er ovre; den værste Deel af den varede i to Aar.« »Nu? og hvorledes gik det Dem med deres Sjæleungdom i den Mellemtid?« spurgte jeg. 278 »Den formørkedes mangan Gang reent for mig, svarede han. Meget hjalp mig baade mit lettere Temperament og min Villie eller rettere min Sjæls Hu til at holde min Sjæleungdom fast. Men vistnok vare her bittre Mellemtider, ængstelige Mellemtider. Een Ting beholder man dog, det er Bønnen til Gud og Fortrøstningen til Gud. Hvor ofte sagde jeg til mig selv: *Deus opitulabitur*; thi jeg var - jeg veed ei, hvorledes - kommen i med, netop ved disse to Ord at udtrykke det Suk: Gud vil hjelpe. Suk maa jeg sige; ofte var det lydeligt og hørligt; men der var en vis uudslukkelig Grundsalighed i min Sjæl, om jeg saa tør sige. »Ich hatte meine Sache auf Nichts gestellt,« kan jeg sige; det vil sige: jeg havde givet min Sjæl hen i Det, som er nu og altid og allestedsnærværende.«

Hermed gik han om i en anden Gang, og jeg udaf Havelaagen min Markvei til Skoven. Jeg gik idag først indenfor, saa udenfor, langs hen under de udhælvende Træers brede Skygge; saa satte jeg mig paa Stentens Øverste, og saae ned i Skoven.

Og hvad rørte sig i mig? Vandrede jeg i mit Indre i lige saa glædelige Egne, som de, hvori jeg vandrede

udvortes? Du kan og vil maaskee spørge mig saa. Jeg vil sige Dig, hvad jeg gik og tænkte over. Jeg forestillede mig, at jeg var Skolelærer paa Landet, og jeg tænkte nu paa, hvorledes jeg skulde bære mig ad, for tidlig at bringe Børnene til at vide og i deres Indre at forfare, at de ei blot udad til staae i Forhold til og Samqvem med den store synlige Verden, men og indad til staae i Forhold til den Evige, som vi indad til bestandigen have os nær, eller dog kunde og skulde have os nær, 279 saa nær, som vi have det Sollys, hvori vi bestandigen vandre. Jeg gik og tænkte mig, hvorledes det dog vel maatte være mueligt, at faae denne Tanke, denne Følelse, denne Bevidsthed til at gaae op i dem. Mangt et Psalme-Ord faldt mig ind, der vilde være at benytte; Versindklædningen gjør en Tanke ei blot umiddelbart virksommere ved at gjøre den føleligere, men Vers forblive og i Erindringen ganske anderledes end Tale i ubunden Stil. Her er en gammel Huusmandskone, som forleden sagde mig den hele Psalme for, som hun havde lært til sin Confirmation, uagtet hun ikke havde haft Psalmebogen, hvori den stod, - det var den forrige, ei den nugjeldende, - i sine Hænder i mange Aar, ja paastod, at hun aldrig havde læst Psalmen siden.

»Jeg er ikke min, men Din; Du skal inderst i min Sjæl være tilstede i mig og lede mig og lyse i mig:« det var denne Tanke og Følelse, som det kom an paa at vække og bibringe.

Ved Caffen bragde Præstekonen Talen igjen paa Grevinden. »I hendes Ungdom maa hun dog have været altfor enthusiastisk«, sagde hun, »efter hvad jeg kan skjønne; da kjendte jeg hende endnu ikke, skjønt jeg har kjendt hende, længe førend min Mand saae hende første Gang. Det var vist godt, at hun ei blev forlovet og gift, førend hun var 26 Aar. Det Allervanskeligste er, har hun mere end een Gang sagt til mig, at see og vide, hvor Herren har sat vor Grændse, selv i det Gode og Bedste; hvor vi tør af al Magt gribe ind og hvor ikke.«

»Men hun lever forresten,« sagde Præsten, »i den Tro, at Troen virkelig kan flytte Bjerge. Saadanne Mennesker blive let til Spot for Dem, som mene, at 280 til at flytte Bjerge skal der Andet, end Tro, nemlig Krudt. At man kan flytte Bjerge, det tvivle de ei om; at sprænge Klipper er jo at flytte dem. Og naar man seer en Mængde Orlogsskibe for fulde Seil, kan man da nægte, at der flyttes en Mængde Bjerge? Men at Troen saaledes skulde kunne flytte Bjerge, det lee de Forstandige ad. Og dog kan man vise det netop ved deres Orlogsskibe. Thi hvo har da sat Orlogsskibene i Gang og sat dem i Bevægelse over Verdenshavet? Har ikke den tillidsfulde Modighed gjort det? Det kan være, at De, som gik til disse store Foretagender, just ei vidste eller følte, at det var Tro, der drev dem; men Varme med Villiekraft var det dog. Det var maaskee ogsaa ikke i Guds men kun i Guders Tjeneste, de gik, men Troeshelte vare de. Men nu bør al Tro prædikkes. Saadanne Sjæle som Grevindens prædike den ved deres blotte Existents. Men man maa forstaae dem, det er: forstaae vor Herre i dem.« - »I Grunden ere de, blev Præsten efter et kort Ophold ved, just kanskee de Klogeste af os Alle. De, som meget have elsket, skulle finde megen Tilgivelse, det vide de, og saa tage de klogeligen det Partie at elske meget.« Han loe høit, idet han sagde Dette. - »Betragt engang de første Martyrer!« sagde han videre, idet han reiste sig; »hvad have ikke Mænd, som Traian, Plinius, Tacitus, disse Romerforstandighedens store Mænd, maattet dømmes om dem? Hvad kunde det dog skadet disse Christne, om de havde antændt en Smule Røgelse for Keiserens Billede? Men saa store Daarer og Phantaster vare de, at de ansaae det for noget Uhyre. Tag Extremiteterne! Hadrian vandrer sit hele Rige igjennem, giver sit *edictum* 281 *perpetuum*, giver Riget Forfatning og Skik. Simon Stylites staaer i Aaringer oppe paa sin Søile. Hiin gjør, hvad han gjør, til Romerrigets Gavn, denne til Christi Ære. Hiin er en høiforstandig Mand, den Anden en Daare. Men da tilsidst Christdommen besejrer Romerdømrnet, da kunde Simon Stylites sige: Deri har ogsaa jeg min Andeel: *quorum pars et ego fui*.«

Klokken er sex. Jeg sidder her i mit Gjesteværelse med mig selv allene, som jeg saaledes pleier om Eftermiddagen. Efter Theen, til hvilken vi idag strax skulle føie vor Aftenspiisning, giver jeg mig paa min Tilbagevei hjemad, nemlig til det Sted, der nu i disse Uger har været mit Hjem. Præsten vil ledsage mig. Endnu har han ikke talt til mig om Det, for hvis Skyld det lod, at han kaldte mig hid ved sit Brev; og jeg aner ikke, hvad det kan være.

Torsdag Eftermiddag d. 10. Juni. Her sidder jeg nu igjen hyggelig hos mig selv allene i mit Kammer her i Gjestgivergaarden; nedenfor mine Vinduer de to lave beskaarne Træer, ligefor mig mit venlige Torv, og mangan en enkelt Trætop hist og her. Jeg har været hos Consistorialraaden. Jeg havde da Adskilligt at fortælle om Præsten, jeg kom fra. Han havde paa sin Maade ogsaa Sit at sige om ham; deriblandt Noget at udsætte paa ham. Det vidste jeg forud. Men ogsaa Godt talte han om ham. Forresten var han stille og mørk. Jeg gik et Stykke med ham, da hans Tid kom, at han skulde gaae sin Spadseregang. Jeg var nærvædet engang at nævne Grevinden, men lod det være.

282

Torsdag Aften.

For lidt siden raabte Vægteren: »Nu er det paa de Tide, man føier sig til Seng«; men for mig er det paa de Tide, at jeg føier mig til min Sjæls bedste Stilhed og bedste Virksomhed. Lad mig nu see, om jeg kan fortælle Dig om den sidste Nat. Det var høilys Morgen, førend jeg kom hjem, og jeg var nær ikke kommen ind. Saa faldt jeg hen, og sov en tre, fire Timer i Klæderne paa Sophaen. I Formiddags fik jeg badet mig, og i

Eftermiddag har jeg atter sovet saalænge, at jeg nu er friskvaagen i mit Inderste.

Vi gik længe stille sammen, Præsten og jeg, da han fulgte mig paa Vei; kun nu og da et Udbrud over Lysherligheden omkring os. Vi følte, at vi maatte give os stille hen i Landskabsherlighedens Indtryk. Endelig som Solen paa vor høire Side men noget bag os var nede, Maanen paa venstre allerede stod i Øst, næsten med fuldt Skin, ligesom Veien gjorde en Dreining og vi vare nærvæd en Skov, som Veien førte igjennem, sagde han: »De kjender de Ord af Goethe: »Kranken ein liebendes Herz und schweigen müssen«, - de laae mig i Sinde hele Tiden i Mandags, da Avisbuddet tog mit Brev med til Dem. Der er en Afdød, jeg er bedrøvet efter. Jeg kom ikke til, af fuldeste Hjerter at bede hende om Tilgivelse, førend hun døde; det er min bestandige Drøm, at jeg af fuldt Hjerter skal bede hende derom hisset Jeg har krænket hende dybt, - hu! ret grueligt. Ja jeg maa grue, naar jeg tænker paa det. Man er Halunker af Lidenskabelighed og Uvorenhed; rene skjære Halunker er man. Hun var ældre end jeg, min Kones Tante, den ældste, rene- 283 ste Sjæl af Verden, uden megen Forstand, et Slags Judicium nok, men ingen Forstand til at forfølge Grunde og Modgrunde. Man kunde ikke tale sig til Rette med hende; thi hun forstod sig ei paa at raisonnere; men en Englesjæl var hun. Man har ikke kunnet krænke hende dybere og væsentligere, end jeg gjorde. Lad mig ikke fortælle, hvad det var. Det var Mere end Eet, og mere end eengang. Tingene gjøre Intet til Sagen; det er Maaden, man tager dem paa. Hun døde, uden at jeg kom til at klare med hende. Her er ikke Tale om at klare med Ord: det var der ei at tænke paa. Hun satte mig høit; hun havde en fast Tro paa min Reenhet, min Tilbørighed, at, hvad jeg sagde og gjorde, var Ret og Godt. Hun har maattet mistvivle om mig, hun har maattet komme i Ulave med Hensyn til mig. Det har jeg bagefter ofte maattet føle. Med Eet døde hun fra mig; jeg reiste af sted og fandt hendes Liig, saa fredeligt og mildt i sit Udtryk, som hendes Sjæl var.« - Han standsede; vi gik længe sammen. For mig var der Intet at sige. Vi vare komne til Ende med Skoven. Veien derigjennem er en lille Fjerdingvei; i det Hele vare vi en halv Miil fra Præstegaarden. Vi vendte om, da vi vare ved Leddet. - Han havde hjemme sagt, at han vilde følge mig saa langt. Uden at sige et Ord vendte jeg nu om, og han med. Han fortalte mig Meget om den ædle Tante; hvor Meget han og hans Kone havde hende at takke. Ogsaa Skjemtsomt vidste han om hende og om dem alle at fortælle. Vi gik Skoven tilbage, vendte om og kom anden Gang til Leddet. Vi vare gaaet langsomt; det var silde; vi skiltes nu ad. Veien førte mig opad over en høi Bakke, med fri 284

Udsigt til alle Sider. Her vendte jeg mig om, ikke for at see efter min Ven, som jeg ikke mere kunde tænke paa endnu at see, da jeg vel allerede var gaaet et halvt Qvarteers Tid; jeg vilde kun nyde Udsigten i det Hele, især Tilbageblikket. Leddet, jeg havde forladt, laae guulagtigt hvidt skinnende mod den mørke Skovgrund i Fordybningen af en Vig, hvormed Kornmarken ligesom runder sig indad ind i Skoven, hvor kun Veien tilsidst allene med Skov paa begge Sider gaaer hen til Leddet Men som jeg saae derhen, bevægede sig noget Hvidt. Det var et Tørklæde, som bevægede sig, saa forekom det mig, efter hvad det klare Maaneskin lod mig skimte, og saa var det og. Det var Præsten. Da vi gik imod hinanden og mødtes, sagde han mig, at han var bleven mig vaer, som jeg stod frit ud mod den frie Himmel bag mig. Vi vendte nu om og gik med hinanden til Leddet og derigjennem ind i Skoven, hvor vi en Stund gik tause ved hinandens Side. »Finder De maaskee, saa tog han endelig til Orde, at, hvad jeg nys saa tungt og bittert sagde om mig selv, ei vil harmonere med min Lyksalighed igaar. Nei, det mener De vist ikke. De veed bedre, hvad der giver Livet Fylde og Glands, eller rettere, skulde jeg sagt, Dybde og Styrke, og giver det en indre Himmel. De veed vel, hvad Velsignelse der er i saadanne Smerter.« - »Vi bede ofte nok, saa blev han efter nogle Øieblikke ved: Tilgiv mig min Skyld! Men saadan Hjerteskyld kan man ei bede sig frataget, førend den bittre dybe Følelse har faaet fuldendt sit Værk. Hvor ofte maa jeg tænke paa hine Ord hos Goethe: »Dieser Schmerzen Tief im Herzen Heimlich bildende Gewalt.« Jeg har ofte 285 ført den Tanke, som ligger i dem, frem for Saadanne, som man vil regne til de Ringeste af min Menighed, og jeg er bleven fuldtvel forstaaet; og jeg har fuldtvel oprettet dem og givet deres Sjæle Trøst og Tilhold og Føde, naar jeg har lært dem, hvad deres Modgang, deres Lidelser, deres Gjenvordigheder, deres Savn og Trang skulde være for dem; og hvorledes de skulde drage sig aandelig Velsignelse ud af dem, ved at lade dem blive sig Anledning og Middel til Sjælens indre Omgjængelse med Tanken paa Gud; hvorledes de skulde derved fremelskes i Det, som hører Guds Rige til, - hiint Rige, hvorom det hedder: Det er inden i Eder. Takket være det Væsen, som man kalder det separatistiske, at vi have Mange her i Egnen, som ere vakte til at høre paa gudelig Tale og at gjemme den i deres Hjerter. Ja, maa jeg ikke sige mig selv, at, dersom jeg ikke følte saa bittert ved hine Erindringer, saa kunde jo ei heller mine Idealer leve i mig, saaledes, at jeg kunde sige: Jeg eier dem, og de ere mine, fordi de eie mig og jeg er deres? At tage et Menneskes Anger fra ham eller hans Selvforydelse, det er at tage hans Idealer fra ham.«

Vi gik efter disse Ord længe tause ved Siden af hinanden. Vi vare nu komne saa langt tilbage mod hans Hjem, at vi allerede saae hans Kirke klarligen ligge for os i Maanelyset.

Det var over Midnat. Men dog gik den Gamle tilbage igjen med mig. Veien gik næsten lige fra Nord til Syd. Snart skjulte Skoven Maanen foran os. Men det hvide Dagskjær, som med blændende Hvidhed følger med Solen hele Natten, saa at det ved Midnat breder sig ud lige mod Nord, og 286 siden gaaer om i Nordost, og som dog vel er det, man kalder Zodiakallyset, trængte saa stærkt ind i Skovens Mørke, at det næsten bragte nogle eenligt staaende Træer til at kaste Skygger. Vi standsede endeligen midt i Skoven, paa et Sted, hvor der tæt ved Veien er en af disse Mose- eller Enggrunde, der saa hyppigen i de danske Bøgeskove danne som store indsluttede Sale, omgivne af hvælvede Bøgetræeskroner. Skovduften

med sin Syrlighed manglede ikke; endnu mindre manglede Nattestilheden og Nattehøiheden. Her skiltes vi endelig ad. Ved at gaae videre havde jeg det skinnende hvide Nord, der allerede var bleven til et Nordost, lige bag mig, og det belyste alle Gjenstandene foran mig. Veien gaaer en lang Strække ganske lige, men gjør en Dreining til Høire, kort førend man gaaer nedad til Leddet. Jeg fik derved en høi Gruppe af Bøgetræer, og det netop med en herlig Runding af Bøgekroner, lige for mig, bestraalet af den blanke Nattehimmel. Maanen skjultes af den, og stod endda bag en mørk Sky, da jeg kom til Leddet Men mig mindede Veien med Eet om en af min Tilværelses saligste Stunder, maaskee den saligste. To Mile fra Kiøbenhavn imellem Bagsvær og Kollekolle gaaer gjennem Hareskoven en Vei, der har megen Lighed med den, jeg var paa. Man kommer fra Bagsvær forbi Høigaarden - medens man har en næsten biergagtig sig opløftende og henstrækkende Skovmasse deels foran sig deels til Høire et Stykke borte - hen til et Sted, hvor der ligge nogle Smaahuse. Man kalder dette Stykke af Veien Sandstrædet, en lille Sidevei derved kaldes Stralsund. Saa kommer man ind i Hareskoven, dog paa begge 287

Sider skilt fra den ved Steengjærder. Mellemrum* met mellem disse er græsbeegroet paa begge Sider, og midt deri skyder Landeveien sig frem. I Begyndelsen har den Lidt af en Huulvei. Den gaaer bak op, til den runder sig nedad igjen. Her kommer man paa venstre Side forbi en deilig Elvesal, om jeg saa maa kalde den. Til Høire hører Skoven for en Deel til Frederiksdal, for en Deel hører den nogle Bønder til. Kun Skoven til Venstre er den egentlige Hareskov. Saaledes, naar man kommer fra Kiøbenhavn. Men den Nat, som nu saa levende er kommen tilbage i min Erindring, gik jeg modsat. Det var i mine indre Saligheders første unge Dage, da midt under alt Andet dagligen Aandens Dybheder mere og mere gik op for mig. Endnu vare mine Sjæleqvinders mørke og bittre Dage ikke komne. Jeg var idelig paa Vandring, deels i de herlige Skov- og Indsøestrækninger og langs den af Skjønhed straalende Kyst, deels i Ideernes og Phantaseringernes lige saa rige, store, skønne, romantiske Strækninger og Egne. Da kom jeg en Aften henad Midnat til at staae paa den høie Brink, som ved Frederiksdals Nordende danner Fuursøens sydligste Kyst, hvor et Sted er for Baades Bortgang og Landing. Fuursøen gik sqvulpende i en bestandig Bølgegang. Uophørligen stege og faldt de smaae Bølgerygninger, uophørligen sloge de an mod Breddens Stene og gik tilbage igjen. Da tænkte jeg paa, at netop saaledes havde maaskee for tusind Aar siden Søen bevæget sig op og ned; for tusind Aar siden havde maaskee netop her en Kæmper skyllet sit Skiold og sin Harnisk i Fuursøens Vand, og var saa maaskee bleven staaende heroppe, hvor jeg nu 288 stod, og havde seet ud over Søen, som da maaskee var gaaet i samme Bølgegang, som nu. Og med Eet stod det for min Sjæl, at netop saaledes rører sig overalt i Verden den alevige Livsfylde i Tidens uophørlige Bølgegang. Jeg blev giennembevæget af den saligste Følelse. Det var i dette Øieblik, at den Guddom, i hvilken vi Alle ere, leve og røres, med en besynderlig udsigelig Herlighed gik op i mig, og i mange Aar derefter var og blev den den Guddom i mig, hvis indre Leven i mig gik i Eet med min, uden Sondring, uden Modsætning. Jeg veed knap, om jeg tør sige, at jeg nu igjen har en Gjenfødselse af hiin salige Time i mig; men i hine Aaringer besøgte mig ofte Gjenkomsten af hiin Henrykkelsstund med fornyet Salighed. En anden Tid kom senere, da jeg ikke kunde gjenfinde den. Det var Alhedsfylden, som i sin inderste, dybeste, skiønneste Salighed gik op i mig.

Ganske anderledes var det, da jeg i senere Aaringer lærte at bede, da mit hele Liv blev Bøn. I hiin Nat var det den uendelige Væren i den uendelige Omskiftning, som saaledes gik op i mig. For mig havde Livet allerede længe været en Leven paa Evighedens Maade, men i dette Øieblik var det, som om Evigheden med Eet tog mig ganske ind i sig, som om den uendelige allestedsnærværende Guddom nedsænkede sig ganske i mig. - Dog, hvi vil jeg søge at beskrive hvad jeg i dette Øieblik neppe kan gjenforne?

Fra det Sted, hvor jeg stod i hiin Midnat, fører en smal Markvei langs Fuursøens høie, sydlige Brink ind i et nyt Skovpartie, hvor den bliver til en Sti, 289 som mangt et Sted skinner hvid frem i det Grønne. Man gaaer bestandig paa den høie Bakkerand, med Fuursøen under sig til Høire, bestandig under Bøge. Efterhaanden kommer histovre paa den anden Side af Søen Dronninggaard, eller rettere Næsgaarden ved Dronninggaard, tilsyne med sin lysegule Palaisflade og sit blaae Tag og sin Skov til Baggrund. Man har Fuursøens hele brede Vandflade mellem sig og den. Derpaa kommer man tilsidst over et Steengjerde ind i en Deel af Skoven, der ei længere hører til Frederiksdal, og strax er man som i en anden Skov. Den kaldes Aasevanget; den er aldeles fri for Underskov; høie Bøge med Kroner allerøverst hvælte sig over et frit Rum, langt hen bedækket med bølgede Skovgræs. Stien gaaer tværs igjennem en langagtig smal Dal eller Fordybning, der maaskee er en Vandskyllings efterladte Udhuling, men nu er bedækket med høie Bøge, men saa lidet tæt, at de lade Blikket frit til alle Sider, som i en Halle af Søller. Paa den anden Side Fordybningen, naar man er kommen op af denne, fører Stien til en Aabning i et høit Steengjærdes Hasler, hvorfra en Marksti hen over en bred Mark fører til Kollekolle.

Skjønt det omtrent var Midnat, kom jeg dog ganske vel ad den hele Skovsti, omtrent en Fjerdingsvei, hen til Kollekollemarken, og derfra videre til Kollekolle selv, hvor jeg saa paa den Landevei, jeg kom ind paa, og som kommer fra Bagsvær og gaaer forbi Fiskebekshuset til Bregnerød og Frederiksborg, gik tilbage ad Bagsvær og Kjøbenhavn til. Her var det da, at jeg nordfra kom igjennem Hareskoven, og 290 fik paa Høire den Elvepigernes midnatlige Dandsesal, som har saa megen Lighed med den, jeg i Nat kom forbi fem Gange.

Jeg gik dengang i min indre Salighed rolig og langsom. Den var aldeles ikke at sammenligne med den Himmel, jeg levede i, da første Gang en indtagende Qvinde blev mig en yndig, en himmelsk, en ætherisk Guddom. Her var noget ganske Andet, kun ligesaa saligt, udeelt, heelt at leve i, umiddelbart opfyldende mig med sin uendelige Tilstedeværelse.

Hvor ganske anderledes var den Nat i Nat, og dog hvor Meget fik den alligevel af Lighed med hiin. Da jeg dengang kom forbi Høigaard, laae Bagsværs hvide Bygninger venligt for mig paa Sletten, netop som nu en Landsby e, som jeg gik ned til.

Fredag Eftermiddag.

Jeg var idag inde hos Uhrmagerens, for at høre, hvorledes det nu stod sig med den Moder, som havde drømt, at hendes Barn var uden Sjæl og var et Utyske, og jeg fik nu det Bedste at høre. Moderen elsker nu sit Barn med dobbelt Kjærlighed, fordi hun synes sig at have Noget at gjøre Godt igjen, da hun havde tænkt saa Ondt om det stakkels Barn. »Nei, Du har saa god en Siæl, som noget Barn i Verden, havde hun sagt til det, da hun trykkede det til sig, og jeg skal sørge for, at der kan blive saa from og god en Siæl af Dig, at vor Herre kan have sin Glæde af Dig i den anden Verden.«

Men noget høist Forunderligt erfoer jeg her, som 291 allerede var hele Byen over. Du mindes maaskee den Kramboddreng, jeg kjøbte Blyanter hos den Aften, jeg kom hertil. Han var langt ude beslægtet med den salig Agentinde, Sophies Tante, som havde taget sig af ham. Hvad mener Du? I Nat skal hun have ladet sig tilsyne for ham, ikke i en Drøm, men efterat han var vaagen. Først havde han drømt om hende, at hun stod ved hans Seng, og pegede med den ene Haand mod oven, som hun altid havde pleiet at gjøre, naar hun havde formanet ham til at tænke paa sin Gud og have ham for Øie paa alle sine Veie. Saa vaagnede han og saae hende lyslevende for sig, og at det ingen Drøm var, kunde han vide deraf, at han havde reist sig op i Sengen, og saa var hun vegen tilbage til Væggen; og at det var en Aand, kunde han see deraf, at han tydelig gjennem hendes Hovedtøi, som var den hvide Kappe med de sorte Baand, havde kunnet see sin Trøie, som hang paa Væggen. Saa var han sprungen ud af Sengen, men saa var hun forsvunden med Eet, og bestandig havde hun viist med Haanden mod Himmelen. Saa havde han skyndt sig med at klæde sig paa, og da han havde taget sin Trøie, havde det gyst i ham, men han havde dog taget den uden nogen Meen. Nede var Ingen endnu oppe, thi det var for tidligt dertil, men det var dog allerede ganske lyst. Saa havde han sat sig til at læse i hendes gamle Psalmebog, som han havde faaet til Admindelse efter hende.

Saaledes fortalte Uhrmagerens; ganske saaledes fortalte siden Knøsen mig Alting selv. I hele Byen tales ei om Andet idag.

292

Fredag Aften.

Jeg gik i Eftermiddag henimod Solens Nedgang Veien ud mod den Skov og det Led, hvor jeg forleden Nat forlod vor Gamle. Solen gik ned, som jeg gik; jeg holdt, som jeg pleier, en Paraply op over mig, for ei at blændes af den. Siden stod Zodiakallyset blankt foran mig. Midt i Skoven ved Elvesalen, saa kalder jeg den af Skov omgivne Mose- eller Enggrund, vendte jeg om; jeg sad en Stund paa det Øverste af Stenten ved Siden af det guulhvidt skinnende Led. Her stod Præsten forleden Nat, da jeg oppe paa Veien vendte mig om; herfra gik han mig imøde; over denne Stente gik vi med hinanden tilbage i Skoven. Alt stod igjen i min Sjæl i en stor, jeg kan sige salig, Eftervirkning. Imorgen er min Fødselsdag. Jeg vil leve den med mig allene. Jeg vil gjøre en Vandring hele Dagen, maaskee blive Natten borte; ja det vil jeg sikkert. Min Vandring skal være den samme Vei, som de to Pigebørn gjorde i forrige Uge. Jeg vil besøge den samme Kirkegaard som de. Jeg vil op paa Skjoldemose Mølle; jeg vil røre ved Mimosen paa Hvidkilde. Men saa vil jeg endnu paa Veien gaae en Sidevei om, for at besøge vor blinde Skovriderdatter, et elskeligt Væsen, en elskelig Sjæl og en yndig Skabning; uagtet hendes Blindhed kunde man nok blive indtaget i hende. Det føler jeg, og har jeg længe følt.

Som jeg i disse Tanker gaaer hjem og dreier ind paa Torvet, bliver jeg ikke lidet forbauset. Sang lyder mig imøde, og jeg hører den saa velbekjendte, men længe forstummede: »O venlige Grav, i Din Skygge boer Fred.« Jeg gaaer nærmere. Udenfor 293 netop vor Kjøbmand, han, hvis Kramboddreng havde Synet af den afdøde Enkefrue, staae Borde paa Torvet. En Bolle Punsch paa eet af dem. Glas i Mængde. Syngende Mænd og Fruentimmer. Paa en Side sad min gode Moses Aaron i sin lange Talar, jeg mener hans Kattuns Sloprok, guul med brune Blomster, og sin hvide Nathue, den han trykker flad for oven, saa at den i Frastand kan see ud som en Turban. Han sad paa en Bænk ved et Huus til Høire; et Par Andre sad hos ham.

Jeg erfoer snart, hvad her var gaaet for sig. Hos Kjøbmanden var der en Fødselsdag, jeg troer den ældste Datters. Vor Kramboddreng, Gaspar Peter hedder han og kaldes meest med begge Navnene, var idag første Gang med, som Lem af Familien. Det var nu bleven erindret, at hans Fader havde været den salig Agentindes Næstsødskendebarn; i hendes Testament havde hun ogsaa skjænket ham trehundrede Rigsdaler; det Halve til at eqviperes for og til Reise, naar han var bleven Svend og skulde til Kjøbenhavn, og det skulde nu med det Allerførste skee; den anden Halvdeel til at gjemmes, til han blev myndig. Men Folk i Byen havde skudt sammen til ham, saa at de fulde trehundrede Rigsdaler kunde blive opgjemte for ham; det var meest Kræmmervarer til hans Eqvipering, som Sammenskuddet havde bestaaet af. Om Aftenen var man hos Kjøbmandens bleven munter. Saa istemmede Een Sangen: »O venlige Grav.« Alle faldt i. Folk bleve staaende udenfor og hørte efter. Vinduerne stode aabne, og saa havde man budt Glas med Punsch ud af

Vinduerne til Bekjendte, indtil endelig Borde vare rykkede ud, og en stor Bolle var kom- 294 men udenfor. Og nu gjenlød Sangen i den frie Luft, just som Vægteren sang: »Nu er det paa de Tide, Man fører sig til Seng.« Glæden var almindelig.

Jeg gik hen til Moses Aaron. »Nu, sagde jeg, hvad siger De hertil?« - »Ja, ja, svarede han, der Herr hat erquicket den Geist der Gedemuthigten und das Herz der Zerschlagenen.«

Jeg fandt disse Ord snart hos Jesaias 57, 15.

Vester Skjærninge. Min Fødselsdag den 12te Juni 1824.

Jeg sidder her i Storstuen hos en Bonde og skriver Dette med Blyant; et Fad med Tykmælk, et ordentligt Træfad, staaer for mig. Som jeg havde siddet og talt lidt med den gamle Bedstemoder, kom Folkene hjem til Middag. Klokken var Noget over 11; saa var det da naturligt, at jeg rømmede min Plads for Enden af Egeplankebordet, og kom op i Storstuen, hvor saa Konen har bragt mig Tykmæl* ken med revet Brød; Puddersukker har jeg selv med mig.

Det har regnet hele Natten fra KL 12 til 4. Men siden har det været klart, og Veiret er nu deiligt; Alt er friskt og straalers mangt et Sted endnu af Vædde, naar Solen først nylig har naaet Stedet. Jeg lister mig forbi Præstegaardene; paa denne Dag vil jeg tilhøre mig selv allene. Det er desuden ogsaa Løverdags. Kun eet Sted vil jeg ind henad Eftermiddagen.

Mange Minder ere gaaede op for mig under min Morgenvandring. Det er nu 15 Aar siden, at jeg 295 paa denne Dag om Morgenen KL 4 forlod Kjøbenhavn og vandrede Strandveien ud lige til Strandmøllen. Allerede Østerbro frydede mig; hvor straaledede Alt morgentligt i Solen. Havet laae stille, næsten mælkehvidt. Saa kom jeg forbi gamle Vartov, hvor jeg to Aar før havde havt saa mange skønne Dage. Der var det, at jeg første Gang kom til Grossererens, og at hans Søsters forunderlige Sjæleherlighed gik op for mit Øie. Aaret efter købte han Landstedet paa den anden Side Torbek. Det sandede Stykke Vei, som kommer, naar man er forbi Slukefter, fik jeg vadet igiennem; de Landsteder, som saa følge og ende med Constantia, have altid frydet mig. Ved Constantia sneg jeg mig gennem Haven og ad en Sti bag den hen til en Laage, som førte ind til Charlottenlunds Skov. Man kommer saa til et Partie med Egekrat; idetmindste var det dengang saa, nu ere der vel høie Egetræer, skjønt de endnu ei kunne være af nogen Tykkelse. Egen var i sit første Lyse; Bøgen, som snart fulgte, var i sit Fuldeste. Saa kom de store gamle Ege, hvor Hovedindkjørselen er, og hvor de Udhuse til Slottet ligge, hvor man faaer Vand og Fløde. Jeg blev ved til den modsatte Ende af Skoven, hvor jeg vidste, at en Aabning i Hegnet vilde skaffe mig Udgang. Bagergaarden ved Hvidøre er jeg vant til at kalde Vilhelmsdal. Jeg kom der aldrig forbi, uden at see hen over det lave Plankeværk, og siden lidt længere hen, tæt ved Huset, gennem Jerntraadgitteret. Hvilke Barndomserindringer hang ikke for mig ved alt Dette. Nu kjendte jeg Ingen der, uden den gamle Pige, som endnu stod og solgte ud, og som jeg ogsaa var inde hos, for at købe friske Kringler.

296

Det deilige Sølyst lod jeg dennegang ubesøgt; ei heller var jeg paa Skolemesterbakken. Men hvad jeg aldrig kunde undlade, naar jeg kom did, gjorde jeg og den Morgen. Ligesom man er Bagergaarden forbi, kommer en Sidevei, som gaaer til Ordrup; denne gik jeg opad til Indkjørselen til Sølyst, og saa vendte jeg om og gik den tilbage, baknedad; Havet træder En da i et smalt Strøg deraf imøde, til man endelig staaer for den store Flade. Klokken var endnu kun 6%; Torbek traadte herligt frem paa Pynten af Bugten, belyst af Solen. Jeg tænkte paa Prams Beskrivelse af alt Dette i hans Digt: Emilies Kilde. I Torbek drak jeg endelig Gaffe og hvilede. Paa den anden Side Torbek gaaer Veien høit; til Høire gaae høie Skræntninger ned til Havfladen. Den laae nu allerede blaa for mig, ikke lyseblaa, ikke mørkeblaa, men imellem begge; thi det luftede noget, og jeg stod høit. Saa kommer til Høire en Lund af Bøgetræer imellem Veien og Skrænten. Jordbunden er frisk grøn under de ranke Bøge, der krone sig derover; jeg gik derigjennem hen til Skrænten, hvor jeg længe sad paa en Bænk, høit over Vandfladen. Det var tidligt, altfor tidligt til at besøge Den, mit Hjerte længtes efter at see. Hun vidste, det var min Fødselsdag; jeg turde haabe, at hun ventede mit Komme. Jeg naaedc nu Strandmøllen, og søgte saa ind i Dyrehaugen, hen til den herlige Vei, som fører til Kjørom. Her hvælte sig Bøgene især stort og herligt. Et Sted kunde jeg ikke blive kjed af at gaae frem og tilbage. Veien dreier sig i en Runding og gaaer opad; Bøgene ere just her herlige med deres udhvælvende Masser af det yppige Grønne. Længere hen fandt jeg en Plads, hvor So- 297 len havde været, men nu en fuldkommen Skygge var. Der strakte jeg mig heelt ud paa Ryggen i Græsset. Man hviler herligt saa. Jeg laae længe og saae op imellem Bøgetoppene til Himmelen. Hvide Skyer svømmede forbi, men langsomt. Efter en Stund lagde jeg mig hen paa en anden Plads, hvor der var mere fri Himmels, og nu saae jeg den ene fine løsrevne Deel af en saadan hvid Sky smelte bort i Luften efter den anden. Endelig væltede jeg mig om paa Siden, tog min lille Goethe frem, hvori jeg læste. Blandt Andet kom jeg til de to Epistler af ham, hvori han skal besvare det Spørgsmaal af en Ven, hvorledes man dog skal redde sig for alt det Meget, som nu fra Læsebibliothekerne strømmer ind i Husene, og mangan Gang forrykker Hovederne. Jeg havde ikke læst dem før, og blev høist henrykt over følgende høist maleriske Linier, som jeg samme Dag forelæste min Sjæls Tilbedede, der ellers kjendte begge Epistlerne meget vel; de ere blevne mig uudslettelig i Erindringen:

Ernst und wichtig erscheint mir die Frage, doch trifft sic

mich eben

In vergniiglicher Stimmung; im warmen hciteren Wetter Glanzet fruchtbar die Gegend, mir bringen liebliche Luft e Ueber die wallende Flut siissduftende Kiihlung Keruber, Und dem Heitern erscheint die Welt auch heiter, und leise Schwebet die Sorge mir nur in leichten Wolkchen voriibcr.

Til Kjørom naaede jeg ikke, og vilde heller ikke saa langt. Tiden var nu rykket saa vidt frem, at jeg, naar jeg nu gik tilbage, vilde omtrent komme til mine Længslers Sted halv Tolv. Og saa skeede det. Hun var allene; Broderen, som sædvanlig, i Byen. Et Par nydelige Kopper forærede hun mig; 298 derefter drak vi Chokolade sammen; jeg af mine Kopper; og saa læste jeg en Times Tid for hende af Snorro Sturlesen. Vi sad paa Bænken med Marken for os og Havet bag den; det blæste noget fra Landsiden; vi sad i Læ; skinnende Seil krydsede i begge Retninger. Efter et Par Timers Forløb fortalte hun, at hun idag Kl. 3 ventede nogle Fremmede, som havde meldt sig til idag. Da svarede jeg strax raskt: »saa gaaer jeg,« og jeg gik ogsaa lige strax. Til Afskeed kyssede hun mig: den eneste Gang, det nogensinde er skeet. Det var et let Kys, men intet koldt, og jeg tog det med mig som et ko* steligt Eie. Det var første, det blev sidste Gang, jeg fik et Kys af hende. Mine Kopper skulde bringes mig Dagen efter i Kjøbcnhavn.

Paa Hjemveien fyldte mig mine Ideer; jeg kom ret i Gang med en lille Udarbeidelse, om jeg saa tør kalde mine indre Sjælefrembringelser, og Meget skrev jeg ned paa Veien, snart inde i en Kro eller hos en Traktør, snart siddende i det Frie. Paa en Høi, vi kaldte Skjoldshøien, imellem Charlottenlund og Skovshoved, sad jeg længe: Havet i sin mørkeblaa Herlighed lige for mig. Jeg havde eengang siddet paa den med hende; det var en Dag, jeg var kommen derud om Formiddagen, men tidlig paa Eftermiddagen kjørte tilbage med hende og Broderen, der begge skulde tilbringe et Par Dage i Kjø* benhavn. Hun havde ofte, naar hun var kjørt forbi, følt Lyst til at komme op paa denne Høi. Nu blev der Tale derom, som vi kom til Stedet, og Broderen lod holde, og vi to stege derop, medens han blev siddende i Vognen; han bad os at give os Tid; vi behøvede ikke at haste, sagde han. Vi gave os 299

ogsaa Tid; det var ei saa ganske let at komme op; jeg maatte oftere række hende Haanden. Da vi vare øverst, laae Havet mørkeblaa for os. Vognen nedenfor os kunde vi see, men ikke Veien, den holdt paa; det var, som om en uafbrudt grøn Flade gik fra Høiens Fod lige til Stranden. Høien var tydeligen en stor Kæmpehøi. Da vi stege ned, kom hende nogle Steder af Odysseen i Erinding. Jeg levede dengang i min Kjærligheds første skjønne blyhedsfulde Haab; jeg forlangte endnu ikke Mere, end jeg fik. Hvor skulde det og faldet mig ind at beile om Mere, jeg som var uden Existents? Bagefter maa jeg sige mig selv, at hun aldrig har elsket mig anderledes, end som en Tante kan elske en Neveu, der er nogle faa Aar yngre, end hun. Var jeg ikke kommen til at reise, - - Jeg kan ikke sige Dig, med hvilken bitter Følelse, jeg ofte har sagt til mig selv: Var Du ikke kommen til at reise! Men hun har aldrig elsket mig, som jeg hende, ikke paa den Maade. Vort meste Samliv bestod i, at jeg læste for hende, naar hun var færdig med sin Huusgjerning, som ei var ganske ringe; thi hun hjalp sig med een Pige; hun vilde ikke have een til; »det er nok at skulle være nødt til at have een,« sagde hun. Jeg passede ogsaa om Vinteren at komme omtrent Kl. 12; saa var hun færdig, og hun holdt da meget af at lade sig læse et Par Timer for, med en lille Afbrydning. Selv naar hun havde en Strygning for, sad jeg hos hende og læste, og læste vi af Snorro eller Saxo, fornøiede Pigen sig meget. Om Sommeren kunde jeg sjeldent komme om Formiddagen. Det er forbi, det er forbi. Ogsaa al min Q vide 300 er forbi. Og ogsaa hun er forbi, hensvunden. Jeg søger Dit Sted og det er øde. Spilleborde staae nu, hvor Du sad; Opvarningspigen kommer ind og spørger, om Herrerne have noget at befale. Een af dem river hende til sig. Jeg var engang Vidne hertil, da jeg gik ind i Tractørstedet, som jeg længe havde skyet. Det var en sildig Efteraarsdag; Skyerne hang mørke over Vei og Egn; det vilde til at regne. Jeg var ossianskt stemt; jeg gik ind i den Tanke, Ingen at træffe; og jeg traf Fire ved et Spillebord, netop i den Stue, der var hendes. Jeg tog i Døren til hendes Sovekammer. Der stode et Par Borde til Gjæster med Stole paa begge Sider; brunmalede Fyrretræesborde, gammeldags høiryggede Stole med Læderbetræk. Alt saae uhyggeligt ud, her, hvor Ynden havde havt sit Hjem, her, hvor jeg ofte var bleven betagen af, jeg veed ikke hvilken Duft fra Ceilon, naar jeg havde listet mig til at træde ind, og fandt Alt paa det Nydeligste oppudset. Her, netop her var hun døet, sildigt paa Efteraaret 1814, men paa en frisk, solfuld Efteraarsdag. Mod Aften beskindede Solen Øen lige for. Hun laae og glædede sig ved at see den; thi det hvide Rullegardin blev trukket op, og de lange nedhængende lyseblaa Gardiner bleve trukne tilside. Til sin Broder og en Veninde, som sad hos, sagde hun, at hun saae over dertil, som til den Sol, i hvis Glands og Rige hun nu skulde gaae over. Om Aftenen døde hun en let Død, medens Maanen stod ind af Vinduerne og kastede sit Lys paa Gulvet. Jeg var lige kommen tilbage fra Norge, og kom derud Dagen efter og saae hende ligge i al sin Skjønhed, forynget, saaledes som hun i sin Ungdoms første Skjøn- 301 hed maa have seet ud, førend jeg kjendte hende. Hun ligger begravet i Nærheden paa et yndigt Sted, noget høit liggende, ud mod Havet. Det er indhegnet og fredet. Der blev testamenteret en Sum, hvis Renter den nærmeste Skolelærer skulde have, for bestandigen at holde Grav og Indhegning vedlige, men med den Bestemmelse, at dersom Dette ei skeede tilbørligen, skulde Renten - den var ei ganske ringe - tilhøre Fattigvæsenet, som saa skulde overtage sig Omsorgen. Derfor fandt jeg Graven bestandig Aar for Aar vedligeholdet og pyntet paa det Smukkeste. Den er netop lige for det Sted, hvor der stod en Bænk, paa hvilken jeg oftere havde siddet med hende. Bænken var der endnu, da jeg var der for tre Aar siden. Naar man sidder paa den, har man Bagfladen af Monumentet for sig, med Haabets Anker; paa Sidefladerne ere Korset paa den ene Side, Kalken med Oblaten over paa den anden Side. Paa Forsiden ud

mod Havet ere Navn og Aarstal, samt nogle Ord, som sige, at hun her døde hos en Broder, hvis Glæde hun var. Underneden staae de Ord: »Før mig i Dig, min Begyndelse ind!« af Psalmen: »Jesu, Din søde Forening at smage,« en Psalme, jeg kan udenad, siden den Tid, jeg læste hende den for, hvilket skeede ofte.

Har Du ikke, som jeg, oftere seet, at efter Døden det første ungdommelige Udseende kan besynderligen vende tilbage? Hende saae jeg, en anden ældre Veninde har jeg engang seet, i den bedste Ungdoms første blide fredelige Skjønhed Dagen efter Døden.

302

Sildigere samme Dag.

Du kjender den unge Skovriderdatter her i Egnen. Du mindes vist, hvorledes jeg var meget sammen med hende en halv Vinter igjennem for fem Aar siden. Ja vist kjender Du hende; thi Du tog hende i Forsvar, da hendes Tante syntes, hun læste for meget, og nu især ikke syntes om, at hun ogsaa vilde være med at høre de Forelæsninger, som i Vinteren 1819 og 1820 holdtes i Thotts Palais. »Lad Herren føre hende sine Veie, som han vil, sagde Du; veed De, hvad Herren kan have for med hende?« Jeg har engang længe efter talt med Tanten om hiin Tid og om Dine Ord, som allerede dengang sloge hende. Nu glemmer hun dem vist aldrig. For to Aar siden blev den unge Pige blind, efter et Bal og en Hjemkjørsel i Blæst i en Vogn, som rigtignok var lukket, men hvori hun kom til at sidde i en slem Træk fra Siden. I forrige Foraar var jeg der engang, og blev en Nat over. Jeg talte meget med hende, og kom derved til at tale med hende om, at hun allerede begyndte at lære at takke Gud, fordi hun var bleven blind. »Gud veed, at jeg har Aarsag dertil,« sagde hun. Hendes Blindhed var dog ei det første Stød i hendes Liv. En forulykket Forlovelse gik iforveien, en i alle Henseender forulykket. Gud veed ogsaa, hvorfor det er Tanter saa magtpaaliggende, at faae deres Niecer gifte og stødte ud i Verden. Vi havde forinden talt om Menneskehedens Lidelser. »Vi attraae, begjære, eftertragte, stræbe, sagde jeg, og vor Andeel i Livets Goder og Glæder mene vi med Rette at kunne forvente. Men saa komme Livsulyksalighederne og Livsforstyringerne, dem Menneskene ikke undlade at tilberede Menneskene i 303

Hobetale. Disse ere de værste.« - »Ja ved Gud, sagde hun, men dem har den gode Gud nu, siden jeg blev blind, forskaanet mig for. Jeg kan ikke sige Dem, hvor gode alle Mennesker ere imod mig.« - »Jeg tænker tidt, føiede hun til, paa David, som, da han skulde vælge et Onde, heller vilde falde i Guds Haand, end i Menneskenes.« - »Og saa kommer, sagde jeg, Religiøsitetens hele Fylde ved og gjennem Lidelserne, og istedetfor de nægtede Livsgoder, ja netop derved, at de nægtes os, faae vi det Ypperste af alle Livsgoder.« Dette var ganske efter hendes Hjerte, og hun takkede mig derfor. Men saa kom jeg, medens jeg sad og saae paa den gratiøse Skabning, der saa nydelig haandterede med det Strikketøi, hun havde, og alt imellem øvede sig i at skrive med en blød Blyant store Bogstaver paa et Papiir, og spurgte mig, om jeg kunde læse dem, - saa kom jeg, idet jeg vilde sige hende Noget, der ikke var meent saaledes, som det af Plumshed blev sagt, til at spørge hende, om hun ikke dog undertiden længtes efter Ægyptens Kjødgryder. - »Gosens friske grønne Græsgange, mener De, sagde hun; jo, jeg tilstaaer Dem det.« - »Gud velsigne Dem for dette Svar,« brød jeg ud, idet jeg tog den ene af hendes nydelige fine, bløde, gratiøse Hænder, og kyskede den med Varme; »De har Ret, det var Gosens friske grønne Græsgange, jeg meente. Jeg meente den lyse Bøgeskov og det mørkeblaae Hav, som man fra Høiden herudenfor kan see hen over Bøgekronerne.« - »Gud være lovet, svarede hun, at jeg endnu i min Sjæl kan see det Alt sammen, og bestandig seer det saaledes, som jeg har seet det paa de skjønneste Sommerdage; jeg kan 304 ikke sige Dem, hvad jeg takker Gud for, at jeg har beholdt al denne Herlighed i Erindringen. Naar min Søster spiller for mig nogle af de Sange af Reichard, som De har foræret mig og hende, saa er det saa langt fra, at de gjøre mig sørgmodige, som min gode Moder frygtede for, de vilde gjøre, at jeg tvertimod i Vinter mangan Gang blev ret sommerlig tilmode derved.«

Idet hun talte saa, bevægede sig hendes Øine, at det var, om jeg saa tør sige, som om de funkede, ligesom de kunne det paa en Marmorstatue. Øienlaagene ere trukne ned over Øinene, men glatte, fyldige, ikke sammentrukne. At Synsnerverne Intet have lidt, kan man af Alt skjønne. I Drømme seer hun ypperligen, og har da stundom de herligste Syner af Engle.

Jeg har i Mellemtiden skreven hende til et Par Gange. Hendes Søster svarede, til jeg tilsidst fik en Seddel inden i med tre Linier af hende selv - med store Bogstaver, skjæve, skrevne i Blinde, kunde man see; men en Begyndelse, jeg maatte glæde mig meget over; det svarede jeg hende.

Det er nu noget over et Aar siden, jeg ifjor var i Skovridergaarden, paa Hjemveien til Kjerteminde over Nyborg. Det var strax efter Pintse. Den faldt da tidligere, end i Aar, mere end fjorten Dage tidligere.

Jeg gaaer nu til Skovridergaarden, men jeg gaaer ei uden en vis Gysen. Jeg vil sige Dig det. Jeg er saa indtaget i hende, at jeg er forelsket. Hvor har jeg ikke nu i det sidste Aar drømt mig ind i den lyksalige Existents, hvori jeg -skulde kunne leve med dette yndefulde og følelsesfulde Væsen, naar jeg var 305 i saadan Livsstilling og saadanne Livsvilkaar, at jeg kunde sige til hende: »Vær min! Jeg skal elske Dig af inderste og ganske Hjerte, og Du skal elske mig, og vi skulle leve sammen som eet Kjød og een Sjæl.« - Men jeg gyser dog ved den Tanke, at jeg kunde blive overmandet af saadan Følelse; thi jeg er jo uden den

Livsstilling, jeg maatte være i, om jeg skulde forlove mig. Derfor har jeg nu saa længe været her i Egnen og ei været der endnu.

Jeg skriver Dette til Dig i et Lysthuus, som jeg paa Veien, ved at springe over en Steengjærde-Indhegning, er kommen ind i, useet af Gaardens Folk. Kommer der Nogen, saa gjør det Intet; thi det er en Præsts Hauge, jeg er i, og ham kjender jeg, og kan saa gjøre ham et Besøg; men helst lister jeg mig herfra og gaaer udenom ham denne Gang.

Samme Dags Aften sildig.

Jeg har da været i Skovridergaarden. Den yndefulde Pige er endnu skjønnere, end hun var, da jeg forrige Gang var her. Især er hun tiltaget i Sjæleskønhed; ogsaa har hendes Stemme noget forunderligt Indtagende, naar hun taler af en vis Overbeviisning eller med en vis Følelse. Man har sagt mig, at Prindsen i Odense skal have noget Lignende. Der er en egen Klang deri, som vidner om et Hjerte, og blot ved Lyden allene taler til Hjertet, og saa veed hun saa besynderligt at bevæge sig med Ordene og Ordenes Vendinger og Udtrykkets hele Art og Maade, at jeg kom til at tænke paa, hvad Plutarch i Antonius's Levnet fortæller om Kleopatra i denne Henseende, skjønt min religiøse, af inderste Sind og 306

Hjerte religiøse, især i sin Taknemmelighed gudhengivne Florentine, saa hedder hun, er saare langt fra at ligne en Kleopatra ellers, det maatte da være i hendes yndige Armbevægelser. Hun deeltager nu meget i Husets Sysler, og Alt, hvad hun kan gjøre, beder hun bønligt om, at man vil lade hende gjøre. Hun dækker Frokostbordet og dækker det af, henter Alt dertil selv, og sætter Alt igjen paa sit Sted. Strikning var hende for Lidet; hun har faaet sig en Rok og spinder. Hun kunde det før, men nu ere hendes Traade saa smukt et Spind, man kan ønske sig. Hun sad og knyttede Sløifer i Silkebaand til at fæste om Straahatte til hendes Moder, hendes voxne Søster og den lille Tolvaarige. De toge sig nydeligt ud; hun havde selv fæstet dem paa Hattene. Hun sad just og gjorde dem i Stand, som jeg kom; mine Øine fulgte med Lyst hendes fine Hænders Fingerbevægelser. Hun sagde mig, at hun ligesom saae Straahattene og Baandene for sig efterat hun ved Befølelsen og Haandteringen med dem var kommen til, ganske at imaginere sig dem. Hun bad saa Moder og Søster paa det Venligste med sin Stemmes Hjerteklang, at de maatte sige hende, om Noget skulde være anderledes. Til Lykke traf det sig saa, - jeg maa sige til Lykke, - at paa den ene Hat var Sløifen kommen for meget for til; hun mærkede det selv endog allerførst, da hun prøberede dem paa Vedkommende. Hun løste saa Silkebaandet af og satte det rettere. Hun havde blot med nogle Sting fæstet det, saa hun let kunde løse det. Nu bad hun om, at hun maatte sye Baandene fast, da jo dog Stingene ei skulde sees, men skjules under Sløiferne; og det lykkedes hende godt, medens de Andre gik 307

hver til Sit og jeg sad og talte med hende. Saa spille hun for mig. Ganske deiligt sang hun: »Nys fyldte skjøn Sired det attende Aar.« Denne Melodie er ret som skabt for hendes Stemmes Klang. Vi gik saa i Haugen og jeg saae hendes Blomsterbeder, som hun selv allene passer. Hun veed Alt deri udenad, hun seer hele Bedet for sig i Sjælen, siger hun; hun bad mig see paa den og den Blomst; om ikke den og den havde en smuk og fyldig Krone; det er en Fornøielse at see hendes Fingre bevæge sig om en saadan Blomst, til hun har faaet hele Indtrykket af den. Hvilken uendelig Lyst havde jeg ikke til at kysse disse fine, bløde, bøielige, skjøntf ormede hvide Hænder. Men jeg holdt mig tilbage, skjønt jeg havde hendes høire Haand i begge mine, medens vi sad allene og talte sammen. Jeg sagde til hende, hvor meget jeg skammede mig over de Ord, jeg havde sagt hende ifjor om Egyptens Kjødgryder, og hvor bitterligen Ondt det havde gjort mig, at jeg et Øieblik havde kunnet saare hendes Sjæl med saadanne Ord. Da rakte hun mig Haanden, og sagde, at, hvad vi derefter havde talt, hvad jeg da havde sagt og faaet hende til at tænke paa, havde hun havt godt af det hele Aar. Vi talte ogsaa om Kjøbenhavnske Veninder. Hun faaer alt imellem Brev fra dem. Sine Svar gjør hun først i Tankerne reent færdige, saa skriver en Broder paa 10 Aar dem ned efter hendes Dictering; hun vil for Indholdets Skyld ikke have den 12-aarige Søster dertil. Drengen, mener hun, ryster snart det Hele af sig igjen, ja opfatter det maaskee ikke engang. Vi gik en lille Spadseregang gjennem Haugen og et Stykke af en Skovvei. Hun kunde bestandigen sige, hvor vi vare; ja, da vi kom 308 forbi en Vogn, som holdt midt i Veien, mærkede hun det strax, og hun og Søsteren, som fulgte med, fortalte Meget om, hvorledes hun kunde føle, naar Noget var hende nær.

Jeg kom om Eftermiddagen Kl. 4. En Kop Gaffe maatte jeg drikke. Det havde jeg belavet mig paa, og havde derfor ikke drukken nogen paa Veien. Hendes Søster havde sagt mig, at Flore, saa kalde de hende, havde ventet mig allerede for mange Dage siden. Jeg sagde hende, at hun endelig ikke maatte troe Andet, end at jeg jo havde tænkt paa hende hver Dag, siden jeg var kommen herved til det sydlige Fy en; og nu fortalte jeg hende om Adskilligt af Det, der var forefaldet i Kjøbstedet, og om mit Ophold hos vor gamle Præst, som hun kaldte en sand Guds Mand. Han besøger hende jevnlig, og jeg maatte hos mig selv undre mig over, at han ikke var kommen til at tale med mig om hende. Jeg tænkte nok paa hende, men skyede at nævne hende i Præstegaarden.

Da jeg med megen Bevægethed forsikkrede hende, at jeg den lange Tid, jeg havde været her i Egnen, blot to Miil fra hende, bestandig havde tænkt paa hende, men bestandig ikke havde kunnet komme til at gjøre det for mig lille Løb til hende, randt Taarer ned ad hendes Kind. Hun søgte at skjule dem; men jeg sagde raskt: »Har Gud forundt dem at beholde Taarerne? Det vil jeg for Dem takke Gud for.« - *Det gjør jeg ofte, sagde hun, skjønt jeg maa vogte mig for at blive meget rørt, da de saa anspænde mine Øienlaage; men at fælde enkelte Taarer er en stor Velsignelse for mig.«

Hun lader sig læse for af Digtere. Det samme 309
Stykke læses et Par Gange for hende, saa kan hun det udenad, og saa føder hun sin Sjæl dermed i Stilhed; det ere hendes egne Ord. Jeg tog det Bind af Oehlenschlägers Digte, hvori Sanct Hans Aftenspillet staaer. Jeg læste Adskilligt, som hun kjendte, men gjerne hørte mig læse; men Noget kjendte hun ei. Derimellem var det Digt »Rosen, efter Steffens: Ved gamle Borg i kolde Mose«. Da vi siden gik sammen, da hun med den lille Søster fulgte mig paa Vei, spurgde jeg hende, om hun vilde gjøre de Ord til sine: »O Dødens Haand, Du søde, kolde! Riv bort de Baand, som her mig holde.« - »Nei, sagde hun, det har jeg ingen Grund til. Gud har givet mig et saadant Himmerige her paa Jorden, at jeg vilde have Synd af, ikke med Taknemmelighed at erkjende det. Alle ere saa gode mod mig, og jeg faaer nu mere og mere en Tilværelse, saa at jeg ogsaa kan udrette Mit i Verden.« Hun fortalte mig, at hun forbereder sin 12-aarige Søster til at kunne begynde at gaae til Præsten, naar Tiden kommer. Hun lader hende læse Psalmer og Bibelsprog for sig, og naar saa Søsteren spørger om Eet og Andet, eller hun selv finder en Anledning, taler hun med hende om Indholdet. »Men ellers vogter jeg mig for, sagde hun, at forklare Ordene, for ikke at svække det rene hele Indtryk af dem.« - »Det har jeg lært af Dem, føiede hun til, jeg mindes godt den Dag, da De talte derom.« Imidlertid havde, som vi gik, Søsteren været snart langt foran os, snart bagved. Nu kom hun med Lilieconvaller fra Skoven. Florentine kjendte dem strax paa Lugten, og sagde, at hun ogsaa vilde kjendt dem paa Bladene, ved at beføle dem. Nu søgte hun, medens jeg holdt Blomsterbuntet, at beføle de smaae Blom- 310 ster, for at forsøge, om hun kunde gjenføle den Form af dem, som, sagde hun, stod saa levende for hende i Erindringen, at det var, som saa hun Blomsterne for sig. Det vilde ikke lykkes, men hun vilde forsøge det igjen, naar hun kom hjem, sagde hun. - Vi kom, medens Søsteren atter løb fra as, tilbage til Psalmerne. Hun havde Ondt ved at faae gode Psalmer samlede; thi hun maatte tage dem, Søsteren faldt paa at læse; dog havde hun ei blot den almindelige Psalmebog, men og adskillige Smaasamlinger af gode Psalmer. Hun havde ogsaa en ældre Psalmebog, som i hendes Moders Ungdom havde været Kirkepsalmebog. Jeg sluttede mig til, at det var den saakaldte Guldbergske. Jeg lovede at bringe hende Brorsons rare Klenodie og den Pontoppidanske, og da læse deraf nogle udsøgte Psalmer for hende. »Nu ere vi ved Skovløberhuset,« sagde hun med Eet; hun mærkede det paa Luftrykket. Nu maatte jeg kalde paa Søsteren, medens hun raabte Skovløberkonen ud til sig; og nu toge vi Farvel med hinanden. Jeg tog atter hendes Haand i begge mine. Hvor inderlig gjerne havde jeg taget den yndige, livsfyldige Skabning med de blanke mørkebrune Lokker, nedhæn* gende om det fint hvidguulrødlige Ansigt, og den ligesaa flint hvidguulrødlige Hals, i mine Arme. Jeg saa endnu tilsidst paa denne Mund, paa hvilken Sjælen hvilede med Ømhed og med Aand, og ind i disse spillende Øienlaage. - Tør jeg? Skal jeg?

Jeg sidder og skriver alt Dette hos en Hjulmands kun en lille halv Miil fra Skovridergaarden. Jeg kom ei til Svendborg, og kommer der ei denne Gang. Klokken var 8, da jeg forlod min Sjæls Elskede, - forskrækkes ikke over, at jeg kalder en blind Pige 311 saa. - Jeg vilde været i Svendborg inat; men jeg følte mig træt, og kom ind til disse Hjulmandsfolk, hvor jeg har overnattet engang for to Aar siden. De have en lille pæn Stue med en Havedør. I dette Øieblik var jeg udenfor. Den fulde Maane stod bag Huset, saa jeg stod i Skygge; foran mig laae de belyste Bøndergaarde og Huse med Trætøppe og Lysthuusrundinger, med Plove og Trumler. Langt borte hører jeg Hundeglam; ellers er Alt stille. Dog seer jeg langt borte et lyst Fag Vinduer midt i en Skyggemasse. Klokken er halv elleve.

Da de spurgte mig, om jeg kom snart igjen, sagde jeg, at i Løbet af denne Maaned skulde jeg sikkert besøge dem et Par Gange, førend jeg igjen drog hjem til Kjerteminde. Jeg havde den ubeskrivelige ~"!Tyst til at love, at jeg allerede vilde komme igjen i Morgen; thi jeg følte allerede, at den større Tour over Glorup, som jeg havde fortalt dem, jeg havde for, vilde der ei blive Noget af. Men jeg holdt mig.

Nu gaaer jeg i Morgen til vor gamle Præst; af ham vil jeg faae Psalmebøgerne til hende; jeg veed, han har dem. Jeg vil ogsaa sende hende Digtet Frederiksberg af Oehlenschläger, som jeg ogsaa veed, at han har. Hun kjender det ikke; jeg er vis paa, at det vil fryde hende meget. Jeg kom, ved at tale om Oehlenschläger i det Hele, til at spørge hende, om hun kjendte det.

Søndag Aften.

Imorgen, Mandag, skal jeg da til Grevinden. Vor Gamle tager mig med sig, naar han kører til sit Annex, hvor han skal holde Ligtale og kaste Jord paa. Han er færdig Kl. 1½, og kommer saa og henter 312 mig igjen Kl. 2. »Invitere os til Middag gjør hun ikke, sagde han; det kan hun ikke, det veed jeg.« »De kommer til hende, føiede han til, paa en Dag i hendes Liv, hvilken hun hvert Aar feirer paa en egen Maade. Det bliver i Morgen netop 5 Aar siden, at hendes Mand døde. De vil finde hende i Sorgens dybeste sorte Klædning. Hun besøger den Dag til Middag en Søster af ham, to Mile borte, Enkegrevinde ligesom hun, men en halv Snes Aar ældre. Gud veed, om hun i det Øieblik, Aftalen blev gjort, har glemt, hvad Dag det var, eller hun maaskee har tænkt derpaa, men just har tænkt sig, at hun nok vilde see Dem netop den Dag. Det Sidste kan nok være; en religiøs Samtale faaer De vist med hende.«

Præsten taug en Stund. Derpaa sagde han: »Lad mig sige Dem Mere. Hun har hørt tale om Dem; ofte endog. Hun har ønsket, at hun engang kunde see Dem hos sig. Vor gamle Biskop i Odense har især roest Deres Prædikemaade meget for hende. Der er Udsigt til, at et Kald, som hun har Kaldsret til, kan blive ledigt. Det er et temmelig godt Kald, men Præsten, som har det, ønsker sig til en Kjøbsted med en lærd Skole, for

hans Sønners Skyld, og der er god Udsigt for ham. Der er et saadant ledigt, og det er temmelig vist, at han faaer det. Da jeg fik det at vide, tænkte jeg strax paa Dem. De kan dog ei blive ved at gaae saaledes løs og ledig; De maa engang have Dem et Præstekald. Biskoppen vil give Dem et meget anbefalende Vidnesbyrd. Skjønt De i de tre Aar, jeg nu har kjendt Dem, maaske ikke har prædiket mere end en 10, 12 Gange, saa er der dog gaaet Ry nok om Dem og Deres Prædikener her omkring i Landet.« 313 Jeg kan ikke sige Dig, hvorledes jeg er tilmode ved alt Dette. Uden en vis Ængstelighed gaaer jeg ei heller til en saadan Dame.

Men jeg maa dog sige Dig, hvorledes det gik mig idag. Jeg vandrede paa Ny i min Eensomhed, fuld af en indre Hjertefryd; jeg havde optaget et deiligt Billede i mig; jeg gik og elskede det i mit Inderste. Til Tanker kom jeg næsten ikke; jeg badede mig i Erindringer, som bølgede i mig op og ned. Saaledes var jeg atter gaaet et Par Præstegaarde forbi, havde lagt mig udstrakt, Øinene op imod den lyse Himmel, paa de samme Steder, hvor jeg havde ligget saaledes igaar. Da møder jeg vor Gamles Karl til Vogns, som fortæller mig, at han havde været inde i Byen hos mig med en Seddel fra Præsten. Hvad -den havde indeholdt, vidste han ikke, men han vidste, at, hvis jeg vilde kjøre med ham, skulde han have mig tilbage med. Han viiste mig, at han havde et Sæde liggende bag i Vognen. Han skulde til nærmeste By, hvor han skulde aflevere et Par Tønder Ærter hos Doctorens. Hvis jeg var kommen med, skulde han bedet mig, om han ikke nok maatte kjøre det Stykke Omvei med mig. Jeg satte mig strax op. Doctoren kjendte jeg, og vilde nok besøge ham med det Samme. Jeg traf ham hjemme, og da vi kom til at tale om Skovriderens, hos hvem jeg havde været, sagde han, at Florentines Blindhed blot havde sin Grund i en Paralyse af *levator palpebræ superioris*; han kaldte den en Blepharoplegie. »Synsnerve og Nethinde, sagde han, er endnu frisk; det kan man see deraf, at hun i Drømme har sit fulde Syn. Man maa læse brav for hende om og tale om maleriske Gjenstande, Malerier, skønne Egne, kort lutter syn- 314 lige Gjenstande, og sætte hendes Imagination i Bevægelse derved, for at hun kan beholde den indre Friskhed i Synsnerveapparatet.« - Det vil jeg lægge paa Hjerte. - »Oehlschlægers Digt Frederiksberg kan hun have godt af at læse,« sagde han, da jeg nævnte ham det, som eet, jeg vilde skaffe hende. Forresten fortalte han mig om de Midler, man i Begyndelsen havde anvendt. »Vi have hverken sparet ætheriske Olier, sagde han, eller Plastre over Øinene, foruden indvendige Midler. Tilsidst bad hun sig fri, for at hendes Sjæl kunde komme sig, og det gjorde hun Ret i.« - »Operation seer jeg ikke der er at gjøre, blev han ved, det maatte da være, at man skulde see, om man kunde gjenemskjære en Deel af *orbicularis*, som nu virker normalt og holder Øienlaaget lukket. Men hvo turde vove det, uden at have gjort en Deel Forsøg paa Dyr ved Vivisectioner, som vare lykkedes? og endda« .... »Neij faldt jeg ind, tast ikke disse Øine an med Eders chirurgiske Vaaben; jeg gyser ved Tanken.«

Jeg saae ellers hos ham de tre Dele af Oehlschlægers samlede Digte, som efter Titelen ere komne ud ifjor. Dem maa jeg see at faae til hende. Han sagde mig endnu, at hun meget vel kan skimte Forskjellen mellem Lys og Skygge gennem de udstrammede Øienlaage. Det vidste jeg ikke.

»De er saa taus i Aften,« sagde Præstekonen til mig, da vi sad ved Theevandsbordet. - »Jeg kan nok være det, svarede jeg; jeg er ganske betagen af den Tanke, at jeg nu med Eet skulde kunne blive kaldet til Præst. Jeg gruer ved Tanken derom; især ved Tanken om, at jeg første Gang skal bære den hellige Kalk omkring. Og dog bæver jeg tillige af en 315 vis Forventningens Fryd.« Ved denne Leilighed kom vi dybere ind i tale om, hvad der hører til at være Præst og Præstekone. Vor Gamle fik ved denne Leilighed at vide, at jeg i sin Tid baade har holdt Dimisprædiken og taget katechetisk Prøve. Det fornøiede ham meget

Send mig Wienholdt iiber den natiirlichen Somnambulismus. Du kan faae den paa Universitetsbibliotheket; der have de den, har Doctoren sagt mig. Du finder deri blandt en Deel Beretninger om mærkværdige Blinde ogsaa en om en Frøken Paradies i Wien; see efter, af hvad Kilde den er øst, og send mig ogsaa den, hvis den haves paa eet af Bibliothekerne.

Den 14de Juni.

Nu har jeg da været der. Det var godt, at jeg var advaret. Man kunde blive overvældet ved at see en saa straalende Skjønhed træde sig imøde med saa megen Mildhed og saa megen Friskhed.

Vi kjørte betids. Foran Gartnerens holdt vi, et Stykke fra Gaarden, eller Slottet, som de her kalde Hovedgaarden. Her skulde vi treffes igjen, naar jeg kom fra Grevinden og Præsten kom fra Kirke. Den, som kom først, skulde bie paa den Anden. »Kommer De først, sagde han, saa maa de see Dem om i Planteskolen; den er det nok værdt at see.« Vi gik derpaa igjennem et yndigt Stykke Skov, til vi saae en Indhegning med en Stakitport i Midten og en Laage i hver af Enderne. Lige for os Slottet, hvortil Haven skraaner sig op, med nogle smaae Afsatser, ligesom terrassemæssigt. Paa begge Sider gaae Lindealleer, som tilsidst runde sig om bag Slottet. Over 316

hele Midten af Haven saae man Slottet frit og heelt. Ingen høie Træer, kun lave Frugttræer vare her spredte om mellem Blomsterbedde og Urtebedde og paa Græsflader. I Skoven staaer man noget høiere, end i Haven, næsten lige saa høit som Slottets Terrasse. Slottet har to fremspringende Fløie. Forfra seer man ingen Indgang, uden den høie Opgang op* ad en høi bred Steentrappe, hvis Øverste danner et Slags stor Altan, der runder sig ud paa begge Sider. Midt for er en stor dobbelt Glasdør, hvis ydre Træfløie om Dagen skydes langs med Væggen bag Viinløv. Glasdørene føre ind i Slottets Hovedsal, som gaaer helt igjennem og har Vinduer til den modsatte Side, hvor en Allee fører til en et Par hundrede Skridt derfra liggende

Hovedlandevei, og hvor der ogsaa ere to Slotsfløie. Begge disse have i Enden bedækkede Indkjørseler fra Siden. I Grevens Tid var den ene for alle Dem, som kom til Besøg til ham, den anden for Dem, som gjorde Besøg hos Grevinden. Indkjørsels- og Udkjørselsporten blev for hver Vogn, som kom, lukket i, for at de Udstigende kunde have Læ. Nu bruges kun den ene, og det netop Grevens, saa at man kommer gjennem den store Havesal, naar man skal til hende, og om Sommeren tager hun helst imod Besøg i den. Alt det fortalte og viiste Præsten mig; saa gik vi tilsidst indad en lav Side-Indgang paa den Side af Slottet, som vender mod Nord, og som de kalde Grevindens Side. »Vi treffe hende neppe hjemme, sagde Præsten, ei heller Madame Fresen, det er Den, som nu har Huusjomfruens Plads hos hende, ei heller nogen af Børnene, - hun har to, en Pige paa 11, en Søn paa 9 Aar; - de ere nu vist ude ved Graven en halv 317 Fjerdingvei herfra.« Saa var det ogsaa. Vi gik en lang med Steenfliser belagt Gang, hen forbi Køkkenet med Videre, forbi en stor Udgangsdør til Høire og en smal Sidegang til Venstre, til vi kom til Slottets modsatte Ende, paa Grevens Side, hvor en Tjener opad en Trappe gjennem en Entree og en stor Stue førte os ind i den store Havesal. / Slottet vender mod Haven næsten ganske til Øst; deraf fulgte, at i det Øieblik, jeg kom, var Salen ganske fri for Sol. Naar Aftensolen kommer fra Salens modsatte Side, blive tætte chinesiske Jalousier nedrullede. De hindre dog ikke, at man jo, naar man staaer midt i Salen, seer Alt til denne Side, medens man dog er fri for den besværende Aftensol. Det fortalte og viiste Præsten mig, førend han gik. Jeg gik nu op og ned i den store Sal, saae paa Blomsterne, lugtede til dem. En deilig Krands af mangelunde Blomster og Grønt laae paa et stort Fad, befugtet, midt paa det store runde Mahonitræsbord midt i Salen, om hvilket der stode en Deel lette Armstole. Paa den ene Side var i Midten bag to af Messinggittre dannede Døre en bred Ovn i en Fordybning; derover et Billede af Grevens Fader til Hest. Ligeoverfor seer man Greven komme ind ad en Dør med et fornøiet Udtryk og et Brev i Haanden. Grevinden, som man kun seer fra Siden bag fra, løfter sig op i Stolen; Hoved og Hals aldeles frie. Ypperligt malet, udtryksfuldt, og skal ligne meget.

Men jeg var kun med halv Sjæl ved alt Dette. Mine Øine vare bestandigen ved Vinduerne ud til Haven; thi Præsten havde sagt mig, at fra den Side vilde hun komme. Saa skeede det og. Hun var kulsort, ikke i Silke, men i dyb Sørgedragt; paa Hovedet 318 en stor bredskygget, lavpullet Hat, hvorom sorte Strudsfjær bølgede; Panden fri; Reisingen høi, ædel, Gangen rask, fyrig, men det Hele med en vis Majestæt. Det sorte Flor, som laae løst om Halsen, bedækkede den ei saa ganske, at jo Noget af den hvide Hals kom tilsyne. Øinene lyseblaae, et Slags Dueøine, men ikke smaae. Teinten hvid og fim, Haarene lysbrune. Hun holdt Datteren ved Haanden, Sønnen gik foran; Madam Fresen gik paa den anden Side, alle ganske sorte; saaledes gik de mig heelt forbi og derpaa lige imod mig, idet de fra Siden gik ind under Steentrappen, hvor en skjult Indgang er. Hele Slottets Økonomie er underneden i en Kjelder, som man dog lige saa godt kan kalde en lav Stueetage, da den kun gaaer to Trin ned. Ad den Gang, som gaaer heelt hen igjennem den, gaaer hun gjerne, naar hun saaledes kommer hjem, for da at hilse paa alle sine Folk, som vide Dette. Derfor gik hun ind ad Indgangsdøren under Steentrappen. En temmelig Stund gik hen, da kom Madam Fresen, en ung Kone, med et aabent, muntert, klogt Ansigt, og sagde mig, at Grevinden strax vilde komme. Hun fortalte tillige, hvor de havde været. Saa gik hun, og strax efter traadte den herlige Skabning ind, som imponerede mig, saa belavet jeg ogsaa var. Hun bad mig sidde og satte sig, og til at komme frem med Noget af Det, jeg havde belavet mig paa, blev der for mig ingen Anledning; hun havde Nok at tale om selv. Hun begyndte med at sige mig, at det var hende en sand Glæde, at hun saae mig personlig hos sig; hun havde ønsket det; hun havde hørt saa Meget om mig. Derpaa begyndte hun at tale om den Prædiken, jeg havde holdt Søndagen før Pintse. Hun gjentog for 319 mig Eet og Andet deraf. Jeg blev ei lidet forundret. En Veninde af hende havde været i Kirken og fortalt hende om den. »De har en ganske egen Maade #t prædike paa, har jeg hørt. Deres Prædikener ere i^dce Taler; de prædiker, som Den, der har Noget at sige, som det er ham magtpaaliggende at faae sagt ret tilstrækkeligt og eftertrykkeligt. De holder Deres Prædikener frit; De taler saa, at man hører, at Ordene skabe sig først for Dem i samme Øieblik; derfor er der saa megen Fynd og Virkning deri. Er det ikke saa?« - »For det Meeste har jeg rigtignok, svarede jeg, holdt Prædikenen heelt for mig i mit Indre Dagen forud, men den falder gjerne ganske anderledes, naar jeg kommer paa Prædikestolen; den er en frisk og fri Gjenskabelse; og næsten aldrig har jeg behøvet at see paa den Erindringsseddel, jeg har liggende for mig, og hvorpaa en Rad af enkelte Hovedord er optegnet.« - »De prædiker aldeles frit; det er godt, sagde hun. Man siger, at Deres Prædikener have Noget af hvad man kalder Forelæsninger; men det skader ikke. Deres Bøn til Indgang er heller ingen egentlig Bøn til Herren, hører jeg.« - »En saadan vilde være mig en Umuelighed, var mit Svar; hvor skulde jeg virkelig kunne bede til Herren i udsøgte Ord for en heel Forsamling. Istedetfor en Bøn giver jeg Udtalelsen af en Sindsstemning, eller ei engang det, men en kort Udmaling af den Sindsstemning, jeg ønsker at fremkalde.« - »De begynder helst, sagde hun, med at sige: »Lad os,« har man sagt mig. Forleden begyndte De med at sige, at, naar Timer og Dage komme, da Livet mørkner sig for os, og vi levende mindes om vor Syndighed, lad os da holde saadanne Sjæletilstande fast, lad os 320 blive i dem, lad os smage og føle Herrens Nærværelse i dem, at vi ogsaa gjennem dem bestandig kunne føle os at høre ham til, og bede ham at virke i os med sin sjælefrelsende Magt. Var det ikke saa, at De begyndte?« - »Man har berettet Deres Naade mine Ord med stor Nøiagtighed,« sagde jeg. - »Og Deres hele Prædiken har gjort stor Virkning paa Mange, kan jeg sige Dem. Mig var det især paafaldende, men tillige Noget, jeg maatte finde at være ret og godt, at De netop holdt en Bodsprædiken den Dag, og ingen om Udødeligheden, som man jo ellers var i en saadan Nød for derhenne.« De sidste Ord sagde hun med et satirisk Udtryk. - »De har ogsaa prædiket med en saadan Varme, som om De havde havt bestemte Personer for Dem, som De ret skulde tale til Hjerte.« - »Det havde jeg ogsaa,« svarede jeg, og nu fortalte jeg hende

den hele Historie om Broderen og Søsteren. Det, jeg fortalte om Moderen og hendes Angst for sin Søn, bevægede hende især. - »Men tænker De da ikke paa,« sagde hun derefter, »at lade Dem vie til det hellige Prædike- og Præsteembede?« - »Med Rette kalder Deres Naade det saa, svarede jeg; det er Mere end et Prædikeembede; de, det er et helligt Præsteembede;« og nu udtalte jeg for hende, at en vis Gru paakom mig, naar jeg tænkte mig som Præst, især ved Nadverens Uddelelse. Jeg tilføiede, at jeg ogsaa troede, at jeg kun lidet duede til at undervise Bønderbørn eller simple Borgeres Børn til Confirmationen. - »Nei, sagde hun, det maa De netop være vel skikket til; De skal engang erfare det.« - »Men med Glæde hører jeg, føiede hun til, at ogsaa De føler Dem som en af de Svage; det er kun i Saadanne, at Herren er 321 stærk.« Hun sagde Dette og Mere med en vis inderlig Varme.

I det Samme kom Tjeneren og mældte en Justitsraad; Navnet hørte jeg ikke. Han har eiet Eiendomme ved Svendborg, fortalte Grevinden mig, og agter nu at blive Godseier nede i Egnen af Sletten. Han traadte ind, jeg reiste mig; hun løftede sig lidt i Sædet, og bad os med en Haandbevægelse at sætte os. Vi sad i det ene Hjørne af Salen ved Siden af Steentrappeindgangen; vore Stole vare Lænestole, som hendes; der stode endnu to, som i en Kreds om hende.

Justitsraaden vilde blot hilse paa hendes Naade; han havde været hos hendes Avlsforvalter, der havde sagt ham, at hendes Naade ligesom han var meget vel tilfreds med de fire Malkekøer og de to Stude, som hendes Naade havde købt af ham, og han fortalte nu om, af hvad Race de vare. Saa bragde Grevinden ham til at fortælle, hvorledes han nu havde faaet solgt sine Eiendomme ved Svendborg, og hvorledes Købet af Herregaarden nede paa Sletten snart vilde komme i Stand. Saa tillod han sig at spørge, om maaskee Nogen af den høie Familie var døet, det han dog ikke havde hørt Noget om, siden hendes Naade var i Sorg. Hun erindrede ham da om, at det var paa denne Dag, at for fem Aar siden hendes Mand var døet. Jeg erfoer ved denne Leilighed, at to Børn ere døde for Grevinden, begge endnu i Vuggen. Nu begyndte han at tale om, hvad den salig Greve havde været for en Mand. »Ja, sagde han, Greven forstod sine Sager. Han modtog de tre Herregaarde i en maadelig Stand, men han vidste snart at sætte Skik paa Alt. Hans Køer, hans Sviin, 322 hans Plove, hans Loer og Lader, ja det var Stadstøi altsammen, og er det endnu her paa Gaarden.«

I det Samme kom Madam Fresen, hilsende vakkert paa os begge, og hvidskede Noget til Grevinden. Jeg hørte blot de Ord: Hjulmandskonen. »Lad hende komme, sagde Grevinden; de Herrer undskyldte et Øieblik.« Dermed reiste hun sig, vi maatte blive siddende, og Justitsraaden fortalte mig videre, medens Grevinden modtog noget Spind af en Kone, som kom ind, og betalte denne nogle Penge, hun tog ud af en Brevtaske, som hun drog frem af en Lomme i sin Kjole. Hun talte derpaa lidt med Konen og spurgte hende om Eet og Andet. »Kom og sid hos,« sagde hun endelig, idet hun satte sig hos os igjen. Konen tog en Tabouret og flyttede den hen i Nærheden af os, og satte sig ned paa den.

Justitsraaden blev ved at tale om den afdøde Greve og Alt, hvad han havde gjort. Især roeste han hans toradede Byg og hans Hvede. »Det var Stadsbyg og Stadshvede,« sagde han.

Som vi saaledes sad, mærker jeg en besynderlig Uro paa Konen, ret som om hun havde Noget at ville frem med til Justitsraaden. Grevinden mærker det ogsaa, og siger til hende: »Du har vist Noget paa Hjertet, mit Barn, Du vil ud med.« Nu greb Konen i Justitsraadens Kjole, som om hun vilde kysse paa den, og sagde, at hun og hendes Mand havde havt stor Uret mod ham, fordi de havde været færdige at hade ham for Noget, de nu maatte velsigne ham for. »Det var meest min Mand, sagde hun, som var vred derover.« Det var da den Smedie, Justitsraaden havde bygget ligefor dem, saa at de havde mistet den smukke Udsigt til Svendborg og 323 over til Taasinge, som de Folk, der kom fra Købsteden og fik Vand paa Theemaskine hos dem, havde havt saa megen Fornøielse af. »Det skaer min Mand i Sjælen, og det hjalp ei, at jeg sagde ham, at Enhver jo havde Lov til at håndtere med sit Eget, som han vilde, og at Smedien jo laae meget beqvemt for Justitsraadens Gaard. Men saa fik vi i Vinter Andet at lære, især til Paaske, da Paaske-Østen kom. Da velsignede vi Dem for det Skjærnbrædt, De havde sat op for os; og vore Børn havde i Vinter deres Fornøielse af at løbe over i Smedien, og jeg troer, vor ene Dreng har faaet Lyst til Haandværket. Og Ild kunde vi da hele Vinteren faae, naar vi vilde, og jeg syntes tidt, at det varmede over til os. Og da nu Familieerne kom til os, da det blev Sommer, saa havde deres Børn Moerskab af Smedien, saa de snart aldrig vare fra den. Og vi flyttede saa Bord og Stole ud paa en lille Plads, min Mand havde jevnet paa vor lille Mark, og hvor han allerede har plantet nogle Træer. Og nu komme Folk ligesaa fuldt til os, som før.« Det vare omtrent Konens Ord; og saa tog hun igjen i Justitsraadens Kjoleskjød, og takkede og velsignede ham. »Jeg sagde saa til min Mand, blev hun ved: Der seer Du, at man skal vogte sig for at blive vred paa sin Næste. Og saa sagde han: Ja man skal være fornøiet med, hvordan vor Herre laver det for En; for han blander nu vor Herre ind i Alt, og naar vi nu hver Morgen gaae det lille Stykke sammen hen forbi Smedien, for at see over Svendborgsund og al den Herlighed, naar Solen nys er gaaet op, saa priser jeg altid Justitsraaden i Hjertet, og beder Dem vor Uret af.«

324

Mine Øine faldt paa Grevinden, i hvis Ansigt jeg saae et forunderligt anspændt Udtryk. Hun gjorde en Bevægelse, som vilde hun reise sig. Derover reiste sig Konen og Justitsraaden og toge Afsked. Jeg vilde gjøre det Samme, men som vi gik mod Døren, gav Grevinden mig et Vink, og jeg blev tilbage. Neppe var Døren lukket, og hun ogsaa havde hørt den anden Dør lukkes, førend hun brast ud i Latter, og vendte tilbage med

mig til vore Pladser, og nu fik jeg den kostelige Historie at vide. Justitsraaden havde virkelig af reen Chikane bygget Smedien op, og man kaldte den Chikanesmedien. Han havde nemlig villet afkjøbe Hjulmanden hans Huus og Have med den lille tilhørende Jordlod; men Hjulmanden havde ikke villet sælge sin lille Eiendom, skjønt Buddet var godt; han frygtede nemlig, at hans Næring saa skulde gaae fra ham; nogen Overtro havde deri Andeel; thi Justitsraaden vilde skaffe ham en lige saa god Jordlod til at flytte Huset hen paa, blot et tusind Alen fra Stedet. Han frygtede ogsaa at miste den Næring, hans Kone havde af de Folk fra Kjøbsteden, som fik varmt Vand og Fløde hos hende om Helligdagene. For nu at hævne sig havde Justitsraaden bygget Smedien op just lige for Hjulmanden, og Grevinden fortalte, hvilket moersomt Syn det havde været hende, medens Hjulmandens Kone prisede og takkede ham saa meget, at see snart Forlegenheden, snart Forbittrelsen i hans Ansigt. »Godt er det, fødte Grevinden til, at han har afsluttet Handelen om hele Eiendommen derude, ellers kunde han falde paa, ogsaa at hævne sig for al den Tak, hun nu af et oprigtigt Hjerte har ydet ham.«

Vi sad endnu lidet, og Grevinden bad mig betænke, om jeg ikke burde søge om Præstekald. Hende vilde det være en Glæde at bidrage til at skaffe mig et godt antageligt Kald, og hun troede nok, at det vilde blive hende mueligt, da hun havde Kaldsret til et Par Kirker, ja maaskee snart fik eet ledigt. Som jeg gjorde en lille Bevægelse, som til Afsked, reiste hun sig, bad mig hilse vor Gamle, og tilføiede, at hun gjerne vilde beholde os begge til Middag, men hun skulde idag til en Svigerinde et Par Mile borte. Klokken var halv to; det saae jeg paa et Taffeluhr i det ene Hjørne af Salen, og blev med det Samme vaer, at der vare to saadanne Uhre. Hun spurgte mig, om jeg ikke nok blev i Egnen i nogen Tid; men strax efter, efter en lille Betænkning, bad hun mig tilligemed vor Gamle at spise hos hende til Middag næste Torsdag; samt om jeg vilde bringe ham denne Indbydelse fra hende. Jeg tog nu Afsked, og gjorde en Vending henimod den store Udgang til Steentrappen eller Altanen, hvad jeg skal kalde den. Hun gik med derhen, og jeg stod nu og saae med hende ud over Haven, der, som jeg nu blev vaer, havde stort Omfang bag begge Lindealleerne til Høire og Venstre. I det Samme sagde hun: »De skal dog see Udsigten til den anden Side fra mine Vinduer af.« Hun førte mig nu, igjennem et stort Værelse paa to Fag mod Øst, til et lille smukt fiirkantet Værelse med eet Fag mod Nord; saa aabnede hun derpaa, idet hun gik foran, en Dør til Høire, og vi kom nu ind i Fløistuen, om jeg saa maa kalde den. Den havde Vinduer til tre Sider, eet til hver, men for det mod Syd var et tæt Jalousie-Rullegardin rullet ned. Det var en meget fiin chinesisisk Jalousie, som saaledes var gjort til Rulle- 326 gardin. Derpaa gik vi tilbage gjennem det lille fiirkantede Rum til hendes eget Hovedværelse paa tre Fag, det midterste med en Altan, hvis Glasdøre vare skudte ind i et Mellemrum i Væggen, og hvis Yderdøre vare skudte tilside bag en Bedækning af Roser og Vedbende. Paa Altanen stode vi et Øieblik. Lige for os var et stort Havepartie, bag det to sig ophvælvende Skove, midt imellem dem en bred Aabning, i hvis Baggrund man saae langt ind i Landet. »Her har Deres Naade hver klar Aften, sagde jeg, Nordstjernen bestandig for Dem, og her maa De kunne see Carlsvognen gjøre sin store Kreds omkring den.« - »De treffer netop det Rette, sagde hun; her staaer jeg ofte i Aftenens sidste Øieblik og skuer op til Hærskarerne; altid finder jeg min Nordstjerne paa samme Sted, og altid fryder mig Carlsvognen, baade den lille og den store, og jeg kan ordentlig, naar jeg undertiden har været borte paa længere Tid, overraskes, naar jeg saa kommer tilbage, og næsten maa søge den store Carlsvogn op, saa langt er den fra sin forrige Plads.«

Vi gik nu tilbage, og jeg forlod hende ved Steentrappen. Nedenfor den slog jeg strax om til Venstre og gik nedad Lindealleen der. Hos Gartnerens holdt allerede Præstens Vogn; han var lige kommen, og var i Planteskolen. Men han kom strax, og sagde: »Planteskolen maa De see en anden Gang, det fortjener den, men nu maae vi hjem, for ei at lade min Kone vente,« og nu kørte vi saa raskt, at vi bleve enige om, at jeg skulde bie med at fortælle, til vi kom hjem. Han fik sig endog en lille Søvn.

Da vi kom hjem til Præstens, maatte jeg fortælle 327 Alt, og maatte tilstaae, at hendes Skjønhed havde gjort et mægtigt Indtryk paa mig, og at jeg ikke vidste, om jeg skulde kalde den imponerende eller mild. Af Alt, hvad hun havde sagt og yttret, fremlyste Charakteervillie, Aand, Livlighed, og tillige en forunderlig Hjertensgodhed. Det havde jeg levende seet og hørt.

Foranstaaende begyndte jeg igaar Aftes, men har først endt det nu Tirsdag Morgen. Idag skriver jeg Intet mere til Dig; thi nu skal Florentine have et godt, et hjerteligt, nær havde jeg sagt: et Brev fuldt af kjærlighed, fra mig.

Torsdag Morgen.

Idag skal jeg da spise til Middag hos Grevinden. I en Billet til vor Gamle bad hun ham at komme med mig en Times Tid førend sædvanligt, som er Kl. 2; thi Klokken halv tre, høit et Qvarter senere, sætter man sig tilbords. Det har gjort, at jeg nu er her igjen hos min Vert i mit gamle Værelse; thi her har jeg min Kuffert staaende med mit Tøi, som jeg lod gaae hertil fra Kjerteminde samme Dag, jeg gik derfra.

Jeg kom her Kl. 9 igaar Aftes, og hvad jeg havde tænkt paa Veien herhen, efterat have forladt Præsten ved Elvesalen i Skoven, hvor han vendte om, skrev jeg ned til Florentine, der i over tre Maaneder ei har havt Brev fra mig, og som jeg i Præstegaarden ei kunde komme i Gang med, det vil sige i A an de med, at skrive til.

Vor Samtale, Præstens og min, kom tilbage til det gamle Thema. »Jeg veed, sagde han blandt Andet, hvad det er, at Dæmonerne husere i os, at det Dia- 328 boliske besøger os; ja jeg kan sige, at den hellige Aand mangan Gang kun kom til mig derved, at den bød en Sværm af slige at fare i Svinene. Men Sligt duer dog ei; man maa være disse Sorthedens Magter foruden, og unægteligen gjør det Meget hertil, at man holder sit Underliv i god Gang og Orden, og holder en god Diæt.«

Herom vilde jeg nu Intet skrive til Florentine igaar Aftes, imedens jeg sad hyggeligen og godt i min Eenlighed, og det bestandig var for mig, som følte jeg hendes Nærværelse. Men et Andet var der, hvorom jeg skrev til hende.

Præsten kom til at tale om sine i lang Tid fortrykte Kaar, især da Kornpriserne begyndte at staae saa lave. »Mit bedre Kald har ingenlunde, sagde han, allerede nu bragt mig udover denne Nød; det vil det gaae langsomt med; jeg stikker midt i den, det vil sige midt i Forgjeldetheden. I ingen Henseende har jeg, siden Historien med min Søn, oftere, end i denne, gjentaget mit: *Deus opitulabitur*. Man skal passe paa, hvor Vorherre vil, at vore Lidelser skulle falde. Mine ere især faldne her. Men fra jeg sagde mig Dette, har jeg søgt, og har været i Stand til at holde over, at min Sjæls indre Lys ei formørkedes deraf, saa at jeg kunde sidde lige saa let ved min Prædiken, naar den skabte sig i mig, ved mit Theevandsbord, hos mine Venner i livelig Samtale, som fordum. Men her kommer jeg endvidere til Noget, som har været mig bittert nok. Jeg har troet, at mine Prædikener nok fortjente at see Lyset; jeg vil sige Mere: Jeg veed, at De fortjente det, og De har jo selv i Deres Breve og i mundtlig Samtale givet mig mangt et Vidnesbyrd herom, da De jo har 329 læst adskillige af dem. Men jeg kunde ingen Forlægger finde, der blot vilde vove Omkostningerne til Papiir og Tryk. De faa, jeg engang lod trykke, en og anden enkelt, jeg siden hist og her har meddeelt, have ei gjort saadan Virkning, at en Subscription har kunnet faae Fremgang. Naa! Een Virkning, een stor Virkning har det havt. Mine Prædikener, jeg mener dem, jeg har liggende reenskrevne, ere derover blevne til Kjærneprædikener; mange ere forkortede, andre forkastede; indad har jeg vunden derved; ogsaa de, jeg holder, have vundet derved, og i Manuscript ere de blevne læste af ikke ganske Faa, som kunne opveie Mængder. Det gode Forhold, jeg er kommen i til Grevinden, har jeg dem for en*Deel at takke for. Nogle har jeg læst hende for, andre har hun havt til egen Læsning; ja de, jeg læste for, beholdt hun stundom til Atterlæsning. Jeg veed, at de have gjort en god Virkning hos hende. Min Kirke om Søndagen besøgtes ogsaa hist, og besøges her, af Mangan udenfor Menigheden. Forsaavidt tør jeg ikke klage. Maaskee den Tid kan komme, da mine med saa megen Varme fra først af, med saa megen Omhu tilsidst, skabte og gjenfødte Prædikener engang kunne komme ud.«

Men nu maa jeg tilsidst ganske kort tilføie, hvad der især var Det, hvorom jeg skrev til Florentine i den deilige Stund, min Sjæl var med hende allene igaaraftes. Hans fortrykte Omstændigheder, hans Gjeld, hans store Nød stundom, naar Regninger kom, Afgivter skulde betales, Alt gjorde ham vaersommere, skjønsommere, kjærligere i at bedømme Andre, mere overbærende, mere agtsom paa det Bud: Tilgiv os vor Skyld, som vi tilgive; det gjorde 330 ham erkjendtligere, taknemmeligere. »Hvor ofte maatte jeg ikke, sagde han, takke saa en Kjøbmand, saa en Haandværker, at han gav mig Credit, at han havde Taalmodighed med mig; og jeg takkede dem virkelig.«

See herom skrev jeg Meget til det dybtfølende qvindelige Væsen. Til Midnat levede saaledes min Sjæl med hende tyst og stille.

Fredag.

Klokken halv Eet mødtes vi igaar hos Gartnerens, jeg gaaende, vor Gamle kjørende. Vi saae Planteskolen sammen, og gik saa henimod Eet ad Slottet til. I Haugen gik vi ad den høire Allee, der fra Slottet af er den venstre, og derfor i Almindelighed kaldes den venstre, ogsaa Grevindens, fordi den er paa hendes Side; den anden hedder Grevens. Som vi nærmede os Slottet, steeg Grevinden nedad Steentrappen og mødte os i Alleen, hvorfra vi gik ind i et deiligt lille Krat, hvor Slottets Skygge gav os et kjøligt Sted, som nok kunde ønskes, thi det var temmelig varmt og temmelig stille. Godt var det, at jeg i Planteskolen havde faaet Tid til at svale mig af. Jeg fortalte, hvorledes jeg var kommen vandrendes, og havde havt nogle behagelige Luftninger paa Veien lige fra Søndens, altsaa paa Siden; thi jeg gik imod Nordvest. Die »wallende Fluth« havde jeg ogsaa seet nogle Steder, og havde da ret mindedes nogle Linier af Goethe, som jeg nu anførte. Derved kom vi til at tale om Goethe, og da tilsidst Wilhelm Meister blev nævnet, sagde hun, at der kun var een Sang deri, som ret var bleven hende levende i Erindringer: »So lass mich scheinen, bis ich werde,« af 331

Mignon, da de give hende hvide Klæder paa og Udseende af en Engel. - »Ja Deres Naade, sagde Præsten, har nok havt en Tid, da De saae Døden i den glædeligste Skikkelse.« - »Ja, svarede hun, naar jeg hørte, at Nogen var døet hurtigt og let, syntes det mig som en herlig Skjæbne.« - »En brat Død var det da dog vel ikke?« sagde jeg. - »Just ingen egentlig brat, var hendes Svar, den vilde jeg ikke holdt af; lidt Tid, til at bede min Fader og Moder og andre Kjære nu at glæde sig med mig, at jeg skulde til det bedre Hjem, forestillede jeg mig altid, at der maatte blive mig forundt.« - »De var da vel i Deres første Ungdom, sagde Præsten; thi da De først havde Mand og Børn, var det vel ikke mere saa?« - »De har Ret, sagde hun, skjønt Døden bliver dog ved at være mig en herlig Udsigt.« - »Men en lidende Ungdom havde Deres Naade dog ei, hvoraf da den Glæde ved Dødens Tanke?« - »Jeg havde megen Lidelse, svarede hun, jeg saae Mennesker lide, hele

Menneskeheden saae jeg lide, lide af Tryk og lide af Uretfærdighed. Endnu er det mig en Gru, naar jeg tænker paa al den Livets Uretfærdighed, vi ere omgivne af. Er der Noget, hvorved jeg tidt og ofte har tænkt paa Udødeligheden og Udødelighedens Rige, saa var det, naar jeg i Kjøbenhavn saae Slaverne med deres Bøile om Benet. For deres Skyld krævede min Sjæl især Udødelighed. Hvor jeg kunde, gav jeg en saadan Slave ei allene en Gave, men ogsaa -et mildt, venligt, trøsteligt Ord, og lod dem fortælle mig om dem selv. Min Fader forhjalp mig ofte hertil.« - Der standsedes et Øieblik. Da begyndte hun, som om der med Eet faldt hende Noget ind, at spørge Præsten, hvorledes det gik med 332 hans Nabopræsts hellige Opmuntringer, om han saae sig i Stand til at udføre dem.

Det skal være - hvad mener Du? - »Hellige Opmuntringer i mødige og tankefulde Stunder for Dem, som ikke troe paa nogen Gud.« Titelen, som Du seer, ganske efter de bekjendte af Liitken. Et Tilfælde, som var forekommet Nabopræsten, havde bragt ham paa den Tanke, hvor godt det kunde være at affatte og meddele saadanne. Anledningen var et ungt Menneske, som ved Grevindens Forsorg var bleven Skrивerdreng, saa kaldte man det, hos en Forvalter. Hans Fader gaaer i dette Øieblik, som en af de Forvorpne, i Jern i Kjøbenhavns Slaverie. Moderen blev dømt i Forbedringshuset paa Grund af Medviderie i og Medbenyttelse af hans mange stjaalne og røvede Sager, ved en af disse blodige Menneskehedsforurettelser, som, sagde Grevinden, engang ville skriige høiere, end Tyrus og Sidon. Hun var en Stakkel, som havde lidt frygteligt, og som Staten egentlig havde skyldt Opreisning. Hun blev løsladt efter to Aars Forløb, gik fra Forstanden, og døde elendigen i Galeafdelingen i et Hospital. Sønnens bestandige Lære er, - og der mangler ham ei paa Hoved og selverhvervet Dannelse, - at der ingen Gud er til; thi var der en Gud, saa maatte han være ond. Det gav Nabopræsten den Tanke, hvorledes man skulde kunne hjælpe ham; han giver sig ofte af med ham, og samler derunder til sine »hellige Opmuntringer.« »Jeg er vis paa, sagde vor Gamle, at, kunde man faae en saadan Bog i Stand, man vilde gjøre Menneskeheden i vor Tid en stor Velgjerning.« - »Skulde man ikke, sagde jeg raskt, gaae ud fra den Tanke, at ogsaa Den, som ikke troer 333 nogen Gud, dog maa sørge for, at han ikke lider Skade paa sin Sjæl, men tænker paa sin Sjæls Frelse?« - »Jeg troer, at De har truffet det,« sagde hun med et glimrende Udtryk i Øie og Ansigt. »Er det ikke, blev jeg ved, hans levende Sands for Idealet, eller dog for Det, som burde og skulde være, som ligger til Grund hos ham. Saa ville Vi da, vilde jeg sige til ham, desto ivrigere fremme det i og hos os selv og i vor nærmeste Kreds, naar der ingen Gud er, som gjør det.«

Her afbrødes vi; thi nu kom et Par Gjæster, en ung Præst og en ung Lieutenant fra en nærliggende Herregaard; han bad om Undskyldning for sin Fader, der var bleven forhindret fra at komme, da han i et nødvendigt Ærinde havde maattet reise til Odense. Lidt efter kom endnu en Præst med sin Søn, theologisk Candidat, og endelig en Mand, der saae ud som en Forpagter, man kunde næsten sige: som en kjøbenhavnsk Kjeldermand, der nu var bleven Forpagter paa Landet. Men ham tog Grevinden især meget forekommende imod, og da vi gik tilbords bleve han og jeg de to fornemste Gjæster for denne Gang. Min Gamle smilede ad mig; »det er et Under, hvidskede han, at jeg ikke er kommen til at tale med Dem om denne Mand. Agt nu paa.«

At vi To idag skulde gjelde for de fornemste Gjæster, jeg naturligviis, fordi det var første Gang, jeg var her til Middag, viiste sig derved, at, da vi vare komne op i Salen, og Fløidørene bleve slaaede op til en stor Stue paa Grevens Side, gav Grevinden ved en Bevægelse tilkjende, at vi skulde ledsage hende, han paa højre, jeg paa venstre Side. Ved Bordet anvistes os Plads ligeoverfor hende, eller rettere lidt 334 skraas overfor hende til begge Sider; thi midt for hende var Pladsen fri. Bordet var kun omtrent to Alen bredt, syv Alen langt, afrundet for begge Ender. For den ene Ende sad Madame Fresen, for den anden de to Børn. Midt paa den ene lange Side sad Grevinden. Paa den frie Plads ligefor hende imellem mig og Forpagteren - jeg vil kalde ham saa, han var det ellers ikke, - traadte Tjeneren ved hver Ret hen med en Bakke med fem Tallerkener, hvoraf vi fem nærmeste toge vore. En anden gik imidlertid først med en Bakke med tre Tallerkener til den ene Ende, hvor Madame Fresen sad, saa til den anden, hvor Børnene vare. Ved Siden af Grevinden sad de to for mig fremmede Præster, vor Gamle sad imellem mig og Børnene; imellem Forpagteren og Madame Fresen sad den theologiske Candidat, paa sin anden Side havde hun Lieutenanten. Grevinden henvendte meest sin Tale til os, der sad henad Børnenes Side. Ved Bordets anden Ende havde Madame Fresen sin Munterheds Spillerum. Forpagteren talte ei meget, men Grevinden satte ham dog i Gang et Par Gange; hvad han sagde, var meent og var solidt; han holdt sig indenfor sin Kreds af Begreber, men heri var han bestemt og vis. Det har ofte fornøiet mig, naar jeg har talt med Bønder, at om Det, de ei kjende retteligen, tale de ikke, uden som om Noget, de ingen Dom have om, men hvad de kjende til, tale de med stor Vished om. Saavidt deres Sandser gaae, de aandelige som de legemlige, see de til paa en ligefrem uhildet Maade, og holde dem bestemt til Det, de see. Saaledes talte nu netop han, og det i moralske Sager, som i Agerdyrknings-sager. Kun to Gange blev Samtalen almindelig 335 over hele Bordet, først, da der blev Tale om en Art af Konststilling, som man havde tænkt at faae paa Odense store Raadhuussal, især af Kobbere, hvor da Enhver troede med Bestemthed at vide Sit om, hvo der havde givet det første Stød, hvorfra Alt skulde komme, hvad der skulde tages med blandt Konstsager, hvad ikke, især om Prindsens Iver og Virksomhed for denne Sag. Da første Ret efter Suppen var besørget, gik det noget langsomt med de øvrige, saa at vi kom til at sidde godt længe ved Bordet og til at spise i god Mag. De kjølige Meloner kom efter Stegen. Den anden Gang, at Samtalen blev almindelig, var, da vi kom til at tale om Philaetherne og den Bevægelse og Uro, de havde voldet. Jeg kom nu til at fortælle om den Aften, da med

Eet den gamle Sang: »O venlige Grav« var staaet op fra de Døde i Kjøbstedet under Punschglassenes Klang paa Torvet under fri Himmel. Derved kom man til at tale im det Syn, som Kræmmerlærlingen havde havt, og der blev talt om flere saadanne Syner, og Grevinden foranledigede Forpagteren - endnu bliver jeg ved at kalde ham saa - til at fortælle om, hvorledes han havde faaet sin Kone. Han var her i Fy en reist om, kjørende paa en lille Eenspændervogn, for en Studehandler i Jylland; da var han kommen i en Egn henad Assens, som han syntes, han havde seet før, skjønt han ikke havde været Assens saa nær nogensinde i sit Liv. Som han var kjørt lidt videre, forekom det ham, at, naar han dreiede bag et lille Skovhjørne, som Veien gik henimod, maatte der ligge et lille pænt Huus med grønne Vindueskodder, og staae Leerkar udenfor, til Tegn, at der boede en Pottemager. Og saa havde det og 336 saa været, da han dreiede om; han havde saa holdt med Vognen, og var stegen af hos Pottemagerfolkene, idet han havde bedet Konen om et Glas Vand. Datteren havde bragt ham et Glas Mælk, og han var nær bleven ganske forskrækket ved at see hende; thi han havde engang seet hende før i en Drøm, og da havde Nogen sagt til ham: See der Din Tilkommende! Han var bleven hos Folkene en Times Tid, og var kommen igjen et Par Dage efter; et halvt Aar efter var hun bleven hans Forlovede, og et Aar derefter hans Kone. »Hun var og er et bravt og flittigt og skikkeligt Menneske, sagde han; i sin Ungdom var hun munter og lystig, som jeg ikke havde Noget imod; hun var ogsaa ganske kjø. Der har aldrig været et ondt Ord imellem os: vi have gennemgaaet Ondt og Godt sammen med hinanden, som det bør sig.« Grevinden bad ham hilse hende og drak paa hendes og hans Børns Velgaaende. »Deres lille Datterdatter, sagde Grevinden, er en lille munter og lystig Pige; jeg seer hende engang imellem, naar hun leger med mine to Børn.« Præsten ligeover for mig tog deraf Anledning til at spørge de to Børn om deres Lege, og fik dem i Gang med at tale; thi hidtil havde de meest kun smaasnakkert imellem sig. Grevinden erkendte sig imidlertid om Forpagterens Børn, som nu alle vare borte, de to i Randers, Søn og Datter, begge gifte, den tredie i Christiansfeldt i Søstrehuset. »Ja det var nu Det, hendes Hu stod til, sagde han, og saa kom hun did.« Saa taltes der om, hvor godt det var for ham og hans Kone, at de havde faaet den Datterdatter til at muntre sig lidt. »Det er godt, vi have hende, sagde han, ellers kunde vi let falde alt for meget sammen.«

337

Vi havde siddet over en Times Tid tilbords, da vi reiste os. Da vi kom ind i den store Havesal vare de chinesiske Jalousie-Rullegardiner allerede nedrullede for Vestersolens Skyld, men mod Haugen stode de brede Fløidøre og alle Vinduerne aabne, to Fag paa hver Side, og en herlig belyst Egn laae foran os paa den anden Side Haugen.

Jeg talte med Grevinden om det store Malerie af hendes Mand. »Det var ret lykkeligt, sagde hun, at en Maler, her var, sad inde hos mig, da min Mand med en glædelig Tidende kom saaledes ind til mig. Maleren havde opfattet Indtrykket saa levende, at han, da han strax reiste sig og gik hen og nedtegnede Billedet saaledes, som det endnu stod levende for hans Sjæl, blev i Stand til at give et saa frydeligt Portrait.«

Grevinden begav sig derefter bort, men kom snart igjen.

Efter Bordet gaar Gjæsterne ud paa Steentrappes Altanen, saa kaldes den. Der staae Cigarer, ligge Piber, og at man røger, seer Grevinden gjærne. Hun veed, siger hun, at hos Dem, som ere vante dertil, er Piben efter Bordet den behageligste Dessert. Hun paastaaer ogsaa, at hun holder af en let Røg af Tobakken i det Frie. Der blev netop Tale herom, da jeg spurgdes ad, om jeg ikke vilde være med, og sagde, at jeg ikke røg. Der blev nu talt om det Forunderlige i, at en saadan Nydelse kunde have funden saa stor en Indgang overalt i Menneskeheden. »Det er ikke for Intet, at det er saa, sagde den yngre Præst; Umaadelighed kan fordærve her, som overalt, men Sagen har vist sin gode Grund i Vorherres Huusholdning. Hvo veed, hvilket stort Middel til 338 Menneskehedens Humanisering der kan ligge deri, baade i fysisk og i selskabelig Henseende?« Herved kom man til at tale til Tobakkens Lov. Grevinden og Madame Fresen toge Deel heri; Madame Fresen kunde især ikke lide Tobakken for den Lugts Skyld, som kommer til at hefte ved Klæderne af den; og nu begyndte hun paa en moersom Maade at udmale Forskjellen imellem Tobaksrygerne og Dem, som ikke ryge. En Anden dreiede saa Maleriet om til Bedste for Tobaksrygernes hyggelige Tilværelse. Madame Fresen meente, at, naar det havde hørt til Humaniseringen, at man røg, saa haabede hun, at det skulde dobbelt høre til den, at Folk overvandt dette Stadium og hørte op at ryge. Imidlertid havde Grevinden reist sig af den Lænestol, som var sat ud til hende; en Deel Rørstole stode der iforveien. Hun gik nu ind i Salen, og strax efter kom Tjeneren og indbød til Gaffen. Madame Fresen satte sig til det runde Bord for at skjænke den af to Kander, som stode for hende. Vi Andre sad i Rundkreds om Bordet, Grevinden ved Siden af Madame Fresen.

Grevinden lænede sig tilbage i sin Lænestol, som var hendes egen Lænestol, foræret hende. Madame Fresen førte meest Ordet. Det begyndte med Tobakken igjen. »Det gjør mig hjertelig ondt,« sagde hun til Lieutenanten, idet hun satte hans Kop hen til ham, »at vi have de ulyksalige hvide Gardiner her i Salen, thi de bære dog især Skylden for, at her ei maa ryges.« - »Nei see engang, hvor flint! raabte han; mine Herrer! behag dog engang at see paa disse Gardiner. Kan man tænke sig et smukkere Drapperie, end der her er dannet af dem? Det er Madame Fresens Værk, fuldt af Smag.« Vi saae hen; man 339 maatte tilstaae, at der var Smag, Skjønhed, Elegance i den hele Maade, hvorpaa Gardinerne vare ophængte; de vare blændende hvide og dog gjennemsigtige og luftige. »Og hvad de først vilde tage dem ud, sagde Madame Fresen, naar en lille let yndig Sky af fim Kanasterrøg maatte bølgede lægge sig om dem.« - »Og saa en allerkjæreste lille

Sang dertil,« sagde Lieutenanten, og nu traadte han til Fortepianoet, som stod foran Kakkellovnsfordybningens Messing* døre, og sang:

Tag Din Pibe kun, min Ven! Lad den Dig behage! Den opliver Dig igjen, Mildner Dine Dage.

»Kom, Madame Fresen, sagde han, og lad os høre Dem synge denne fortryllende lille Sang; Musiken kjender De, og Ordene soufflerer jeg Dem.« - »Nei, sagde hun, nu skulle Herrerne op paa Olympen.« Hun tog saa den ene Kande, som hun imidlertid havde fyldt med en 8 til 10 Kopper Gaffe, alle med Fløde og Sukker, og gav den til en Tjener, og sagde ham Besked. »Om et Par Timers Tid, sagde hun derpaa, samles ovenpaa paa den store Sal De, som ville musicere.« Klokken var dengang lige fem.

Jeg erfoer, at ved Olympen forstodes en stor Tobaksstue med en Udgang til en Altan paa Taget mod Sydsiden, hvor alle De, som vilde ryge, nu gik op. I Indgangen dertil hængte Nankings Overkjorteler. Nogle toge, naar de toge dem paa, Kjolerne af, Andre toge dem paa over Kjolerne; de passede saa paa, at de ikke dampede, og at den meeste Røg strax kunde føres bort af Træk; derfor sad de meest paa 340 Altanen, som dannede et heelt Gulv med Plads til Bord og Stole. Iøvrigt var Tobakken af den fine, der mindst hænger i Klæderne. Forpagteren tog imidlertid Afsked, og bad sig undskyldt, da Grevinden spurgde ham, om han ikke kom igjen til Aften; han var vant til at gaae tidlig til Sengs. Grevinden, som under alt det Foregaaende havde siddet og talt med ham allene, ledsagede ham nedad Steentrappen og nedad den ene Allee til Udgangslaagen for Enden. Gjennem Vinduet af Bibliotheksværelset ovenpaa, hvortil vor Gamle imidlertid havde ført mig op, saa jeg, hvorledes hun forlod ham ved Laagen og vendte om, men derpaa dreiede til Siden, for at gaae sig sin eenlige Tour, forestillede jeg mig.

Vor Gamle havde imidlertid taget et Manuscript frem, nogle Blade i Indbinding, og sagde: »Læs nu, medens vi ryge, saa erfarer De, hvem den Mand er, De ansaae for en Forpagter. Han er Eier af sit Sted, men det er en almindelig god Bondegaard, hverken Mere eller Mindre, men i ypperlig Drivt. De kan springe Fortalen over. Man behøver den ei, for at forstaae Alt. Fortællingen er skreven af den Præst, som confirmerede ham, men den er skreven, som om Manden havde skreven den selv; thi man har fulgt hans egne Ord.« Jeg læste den i mindre end en halv Time, men satte mig saa strax til at skrive den af, dog med nogen Forkortning. Dermed gik to Timer, saa jeg først Kl. 7% kom ind i den store Sal ovenpaa.

»Tre Gange har jeg havt saadant Syn. Den ene Gang var det frydeligt, da voldte det, at jeg fik min Kone; derom er der ei Meget at sige. De to andre Gange ere bedrøvelige; derom skal jeg gjerne for 341 tælle Alt, som det gik til, især den sidste Gang, sorn begyndte med stor Gru, og endte, saa jeg maatte takke Vorherre.

Den første Gang var Torsdagen, førend jeg skulde paa Kirkegulvet. Allerbedst, som jeg gik, båret det mig for, at jeg næste Søndag ikke skulde kunne svare, men skulde staae til Skamme. Jeg fik en Gru, og gik grædende og hylende ind til Præsten, som trøstede mig med, at jeg jo var En af Dem, som kunde sine Ting allerbedst, og endog havde læst mange af Stregestykkerne (saa kaldes i Pontoppidans Forklaring de Steder, som ere indstregne, fordi de ei skulle læses af Andre, end de mere Begavede). Men derefter sagde han til mig, efterat han var gaaet lidt op og ned ad Gulvet, og havde lagt sin Pibe fra sig: »Skulde det gaae Dig, som det båret Dig for, at Aanden skulde forlade Dig i Øieblikket, saa tænk paa, at det er Herrens Beskikkelse over Dig, og bær saa hans Villies Gjerninger, som de paalægges Dig, og det skal du i alt Dit Liv have for Øie.« Derpaa lagde han sin Haand paa mit Hoved, og den var ganske varm. Dagen efter, som var om Fredagen, havde han os alle samlede hos sig, og gjorde en Prøve med os. Da spurgde han mig om et af Stregestykkerne, og jeg kunde det perfect, og ligesaa den Psalme, han gav mig at sige frem. Om Søndagen var jeg vel tilmode, for jeg havde glemt Alt. Da han kom til mig, spurgde han mig om det samme Stregestykke; men som jeg skulde sige det frem, begyndte jeg at stamme og gik fra det, og tilsidst brast jeg ud i Graad, saa han maatte gaae fra mig, men han sagde: »Han er ellers En af de Bedste, det Lov maa jeg give ham.« Det sagde han temmelig høit. Siden da det kom til Psal- 342 merne, gik det mig ligesaa. »Ja, ja, min Søn, Aanden er ikke hos Dig idag; Du kan ellers alle Dine Ting; det kunne de Alle vidne.« Det var hans Ord, og dem sagde han ogsaa temmelig høit. Da han saa kom til En af Pigerne, som standsede midt i sin Psalme, saa vendte han sig om til os Drengene, for at En af os skulde fortsætte, og saa faldt jeg strax i og det gik perfect. Saa tog han Anledning deraf til at spørge mig om et Stregestykke, som den Psalme vedkom, og saa gik det perfect for mig; saa jeg paa en Maade kom til Ære igjen.

Dagen efter var jeg allene inde hos ham, og saa sagde han til mig: »Naar Sligt hændes Dig igjen, saa husk paa, hvad jeg sagde Dig forleden, at vi maae bære, hvad Vorherre tiiskikker os, og at vi maae gaae igjennem Tykt og Tyndt, ligesom han vil have det. Men er jeg da endnu i Live, saa henvend Dig til mig, i hvor Du saa er.«

Der gik mange Aar hen, og jeg var gift og bosiddende i Kjøbenhavn, og eiede et Brændeviinsbrændersted. Som jeg en Dag kommer kjørende ind ad Nørreport med nogle Tønder Sæd og lige var forbi Siseboden, faldt mine Øine paa en Slave, som i sin graae Kittel med Jernet om Benet havde lagt sig ved der! Øverste Rand af Volden i Foraarsolen, og det var snart den -første Sol, vi havde det Aar. Med Eet båret det mig for, at ligesaadan skulde jeg ogsaa en Dag ligge. Det svimlede for mig, og det var et Guds Under, at jeg kom hjem med Vognen.

Dagen efter skrev jeg til Præsten, som dengang endnu var her i Fyen i samme Kald. Han svarede mig: »Beed af ganske Hjerte til Herren, at han vil beskikke det saa, at, hvis Du skal have en saadan 343 Skjæbne, at den da ikke maa overkomme Dig for Noget, som er skammeligt eller ondt, men for en Fremfusenhed eller Skjædesløshed, som kan paakomme den Bedste, og trøst Dig saa ved den Tanke, at Den, som kan beskikke Saadant over Dig, ogsaa kan med Ære redde Dig ud deraf igjen.« Saa gjorde jeg. En lang Tid gik hen; Intet kom. Fem Aar vare forløbne; da tænkte jeg en Dag igjen paa Det, som da båret mig for; men ogsaa det glemte jeg igjen. Præsten var imidlertid forflyttet til Sjælland, fem Miil fra Kjøbenhavn.

En Dag skulde jeg ud til Amager, og havde stor Hast; jeg kjørte selv, og var allene paa Vognen; paa Christianshavn skulde jeg have et Par Andre op. Vi skulde ud til en Auction. Da møder mig et heelt Regiment Soldater. Det var under Børsen; jeg maatte tilside mod den Side, hvor Skibene ere, og vilde nu frem her. Man bød mig standse, en Politibetjent kom til, men min Fjernere vilde til at blive sky, det mærkede jeg paa Dyret, jeg reiste mig for at holde den i Ave, hvorover den dog kom til at arbeide sig frem, til et Par Soldater holdt den, og Vognen kom da i Staae. Jeg tænkte ikke paa Ondt eller Modstand, men det blev lagt ud som forsætlig Opsætsighed baade mod Politie og Officeer, ja jeg havde endog stødt Politibetjenten bort, blev der vidnet. Gud veed, hvorledes det gik til altsammen; jeg kan for den levende Gud ikke sige det; men jeg med min Vogn maatte op til Politikammeret. Vognen fik min Søn, som blev hentet, Lov til at kjøre hjem med, mig beholdt de. Siden fik jeg en ordentlig Arrest, som der Intet var at klage paa; det var en ordentlig Stue, hvor jeg for mine Penge kunde have det ganske godt, 344 og at ordne mine Sager hjemme fik jeg Lov til, ligesom ogsaa min Søn og min Kone kunde komme til mig. Forhørerne vare gruelige, fordi man vilde have mig til at bekjende. Endelig midt i Sommeren faldt Dom i Sagen. Jeg blev efter en Forordning af Aar 1793 dømt til eet Aar i Slaveriet. Jeg blev nu spurgt ad, om jeg vilde appellere til Høiesteret. Jeg forlangte nogen Betænkning til at overlægge Sagen med en Høiesteretsadvokat. Kunde Dommen ventes formildet, vilde jeg nok appellere; hvis ei, vilde jeg lige saa gjerne springe i Det, som krybe i Det, sagde jeg. Præsten kom. Jeg havde, underlig nok, reent glemt ham; men nu kom han mig i Tanker, og min Kone sendte et ridende Bud ud til ham Søndagmorgen, som Dommen var bleven afsagt om Løver dagen. Han kom strax Søndagaften og erklærede, at han strax Mandag Formiddag vilde gaae til Kronprindsen, til Geheimeraad Brandt og til Colbjørnsen, og tale min Sag, for at jeg ved Benaadning kunde faae en bedre Skjæbne.

I al den Tid lige fra den 13de Marts, til Dommen faldt, som var den 15de Juni, var det Syn, jeg havde havt for syv Aar siden, ikke kommen mig i Tanker. Men som jeg om Mandagen den 17de Juni vaagner op, kom det mig paa eengang i Tanker, og der paakom mig en stor Skræk, saa jeg tilbragte et Par Timer i største Angest, indtil jeg kunde opnaae, at Fangevogteren skaffede et Bud til at gaae og hente min Kone og min Søn. De kom først Kl. 9, og nu ilte strax min Søn hen til Præsten, for at hente ham til mig, førend han gik op til Audientsen hos Kronprindsen. Men Præsten var gaaet derop allerede, og saa maatte min Kone gaae op i Forgemakket, for 345 at faae fat paa ham der. Jeg bad hende skynde sig; Klokken var allerede nærmere ti end ni, og jeg var i dødelig Angest for, at Præsten skulde komme ind til Kronprindsen, førend hun fik fat paa ham, og opnaae sin Bøns Opfyldelse hos den iegode Prinds, som vist havde sagt Ja, naar Præsten havde forklaret ham Alt. Jeg vidste jo, at det var Herrens Beskikkelse over mig, at jeg skulde i Slaveriet; det havde mit Syn lært mig, og at Saadant var en Tilskikkelse fra Herren, det havde jeg jo erfaret den Dag, jeg stod paa Kirkegulvet, og hvad Præsten i den Anledning havde sagt til mig, havde jeg ikke glemt. Var jeg nu bleven benaadet, saa maatte jeg jo vente, at Herren vilde hjemsøge mig ligesaaledes en anden Gang, og det maaskee haardere, fordi jeg havde villet undflye ham første Gang. Hvad jeg havde bedet Herren saa bønlig om, af mit ganske Hjerte, var jo skeet. Jeg havde bedet ham om, at, hvis jeg skulde prøve, hvad det er at være Slave, at det saa ikke maatte overkomme mig for Noget, som var skammeligt eller ondt. Nu var min Bøn opfyldt; thi Gud veed, hvad jeg var dømt for, var saa uskyldigt, som Noget. Og nu havde jeg dog af puur Forglemmelse villet undgaae denne Naade.

Da min Kone kom ud til Palaiet, kom Præsten hende imøde. Han sagde hende, at, da han og mange Andre havde staaet der en Times Tid, og Adjutanten imidlertid var gaaet om og havde skreven Navnene op paa dem alle, var han gaaet ind til Kronprindsen, og var derpaa kommen tilbage og havde sagt med høi Røst, at det gjorde hans kongelige Høihed ondt, at han ikke kunde tale med Nogen; derpaa havde han underhaanden sagt, at De, som 346 vare fra Landet, kunde komme igjen paa Onsdag. De gjorde bedst i at være der Kl. 10.

Min Kone kom nu tilbage med Præsten; jeg bad hende strax gaae, og fortalte nu den Guds Mand, hvad der var kommen mig i Sinde med Eet, og hvad Angst jeg havde udstaaet Han undrede sig selv, at han, ligesom jeg, havde saa ganske glemt alt Det, jeg for syv Aar havde skrevet ham til. Det blev nu samme Dag meldt op i Retten, at jeg ikke vilde appellere og heller ikke søge om Benaadning. Dagen efter blev jeg ført til Kongens Smed, og kom samme Aften i Stokhuset med Bøilen om Benet. Præsten havde imidlertid været hos min Kone, som jeg strax for syv Aar siden havde fortalt mit Syn, og som havde læst Præstens Brev dengang, og som med mig havde bedet til Vorherre, som Præsten havde skreven.

Den første Nat i Stokhuset var gruelig. Det overgaaer al Beskrivelse, hvad min Sjæl maatte udstaae af de Mennesker, baade silde og tidlig; knap at jeg fik et Par Timers Søvn. Dagen efter blev det bedre; thi En af de Anseeligste tog sig af mig; han bandte en drøi Eed paa, at Den skulde faae med ham at bestille, som ikke vilde lade mig i Ro. Han gjorde det vel meest af puur Egennytte; thi han fik at vide, at jeg var en ganske

holden Mand, som, naar jeg kom ud, kunde hjelpe ham i Meget. Hans Tid var endnu eet Aar, saa at han skulde ud paa samme Tid, som jeg. Min Kone kom til mig samme Dag, og han talte med hende. Jeg har ogsaa siden gjort for ham, hvad jeg kunde; han lever nu som Smed paa Landet, og har det ganske godt

Opsynsmændene behandlede mig meget skikkelig, 347 og jeg fik det bedre, end jeg havde kunnet vente. Til Fæstningsarbejde og andet sligt grovt Arbejde blev jeg ikke brugt. Jeg kom ikke udenfor Stokhusets Port hele Vinteren, saa Ingen fik mig at see. Imidlertid fortrøstede jeg mig til Herren, at han nok vilde lade mig komme til Arbejde engang paa Volden ved Nørreport. Og saa skeede det ogsaa en Dag sidst i Marts Maaned. Der var kommen en ny Opsynsmand, som havde været der en fjorten Dags Tid. Jeg havde nok ikke været underdanig nok imod ham, meente de Andre. En Dag blev jeg raabt op med blandt Dem, som skulde gjøre Arbejdet paa Volden. Jeg maatte af sted, skjönt det skaer mig i Sjælen; thi jeg havde atter glemt mit Syn ganske. Som Klokken blev elleve, blev der med Eet raabt til os, at vi skulde af Veien; vi vare lige ved den Bygning, som er over Nørreport, og maatte skynde os ad en smal Huling imellem den og Jordvolden bag om, hvor jeg saa lagde mig ned i den deilige Foraarssol, som skinnede, og saae ned paa Dem, som kom kjørende fra Landet indad Porten. I det Samme kommer en Mand kjørende med en Vogn, som lignede den, jeg havde kjørt for otte Aar siden. Da faldt med Eet mit Syn mig ind, og nu var det ogsaa ganske gaaet i Opfyldelse. Aarsagen til, at vi bleve jagede af Veien, var den, at Skildvagten havde seet nogle af de Kongelige komme.

Det var den eneste Gang, jeg kom paa saadant Arbejde. Overopsynsmanden havde været misfornøiet med, at det var skeet. Det fortalte de Andre mig.

Stokhuuspræsten havde hver Gang, han kom og gik om blandt Fangerne, talt med mig; han havde et 348 Par Gange hilst mig fra min Præst og leveret mig Brev fra ham, hvorover de Andre gjorde store Øine. Forresten var det den almindelige Tale imellem dem, at der var skeet mig stor Uret. En Dag midt i April kom begge Præsterne tilsammen, for at see til mig, og strax efter kom Brev om, at jeg var benaadet, og min Præst blev saa længe, til at han kjørt bort med mig til mit Hjem. Det var den naadige Grevinde, jeg havde at takke for, at jeg kom ud to Maaneder før Tiden. Hun havde af Præsten, da han engang var i Besøg i Fyen, og kom til hendes Fader, hørt den hele Historie om mig, og havde ikke hvilet, førend hendes Fader reiste til Byen med hende, og gik til Kronprindsen, som saa fik sin Fader til at benaade mig. Dagen efter kom hun til mig med Præsten. De sad længe hos os, medens hendes Faders Vogn holdt udenfor, til stor Forundring for Naboer og Gjenboer. Hun sagde til mig, at naar hun kunde hjelpe mig med Noget, maatte jeg skrive til hende eller til Præsten, som saa skulde skrive hende til. Hun sagde, at nu havde Vorherre betroet mig og Mine til hende, at hun skulde have Omsorg for os, for at gjøre godt igjen, hvad jeg havde maattet lide. Inden næste Aars første Mai maatte jeg ogsaa tye til hendes Hjælp. Jeg kunde ikke dye mig i mit Brænderie for mine Folk, der vidste, hvor jeg havde været Jeg fik det godt solgt, og saae nu af Aviserne, at der var en lille Forpagtning ledig paa en Gaard i Fyen. Jeg skrev derom til Præsten. Det var just en af hendes Faders Gaarde. Jeg fik den i Forpagtning, drog derover, og velsignede Herren for hans vidunderlige Førelser. Jeg fik det langt bedre, end jeg nogensinde havde haft det i Kjøbenhavn. Min Kone, 349 som var bleven tungsindig, fik sin Munterhed tilbage, mine Børn vare vel tilmode; Comtessen, for det var hun dengang, saae aldrig Nogen af os paa sine Ridetoure, naar hun reed enten med sin Fader eller med Andre, uden at hun holdt. Ofte besøgte hun os. Adskillige af Dem, som havde været i Stokhuset med mig, kom til mig. Jeg tog dem med Grevens Tilladelse til Arbejde; han gjorde Anstalter for at faae dem gjorde til skikkelige Mennesker, og jeg fulgte hans Anviisning. Af syv, som saaledes kom, bleve sex til skikkelige Mennesker; een løb bort igjen. Comtessen var paa Raad med ved Alt; hun saae dem ogsaa ved deres Arbejde. Men Faderen vilde ikke, at hun maatte indlade sig meget med dem selv. Han meente, det forstod hun sig endnu ikke paa.«

Klokken halv otte kom jeg op i Storsalen, efter at jeg havde været en lille Tour om i Haugen til begge Sider. Den gaaer paa begge Sider over i en Art af Lystskov, men midt deri finder man Strækninger med Kjøkkenurter. - Gulerodsbedene, Pedersillieog Salatbedene tage sig smukt ud deri. Fra en stor Høi, hvor der er anbragt Gymnastikapparat, Gyngede med Mere, seer man Havet. Det laae i et herligt Halvblaae. Oppe i Storsalen saae jeg det endnu friere, men ikke ligefor men temmelig imod Venstre.

Madame Fresen, Lieutenanten og den ene af Præsterne, den unge, vare allerede midt i deres Musik. De spillede og sang af Don Juan. Siden fik de Sovedrikken frem. Imidlertid kom Grevinden, som satte sig i det ene Hjørne. I alle fire Hjørner ere Hjørne- 350 divaner, to smaae runde Borde ved hver, paa begge Ender. Underneden er der kun to saadanne i Hjørnerne til Landeveissiden. Ellers er her Alt omtrent som underneden. De fire Dobbeldøre ere her ligesom nede, een paa hver Side af Kakkellovsgitteret, to tilsvarende lige overfor paa begge Sider af et Slags langt Anretningsbord, over hvilket der er et Malerie med Grevnen, Grevinden og begge Børnene, som de saae ud, da det ene var 1% det andet 3% Aar. Moderen sidder og seer hen paa det mindste Barn, som sidder i en høi Barnestol paa Siden i Forgrunden, hvorved man kommer til at see Grevinden mere end halvt forfra og med straalende Blik. Faderen staaer og holder det lille Pigebarn foran sig staaende paa et Bord, og fortæller hende Noget, hvilket han har holdt af at gjøre.

Grevinden fik vor Gamle, den anden ældre Præst og mig til at sidde hos. Jeg kunde ikke lade være at tale om det Manuscript, jeg havde læst, - om denne forunderlige Begivenhed og forunderlige Førelse. »Han er en af de braveste, retsindigste, gudfrygtigste Mænd, jeg kjender, sagde Grevinden; paa ham har man ret kunnet see, at Alt maa komme Dem til Gode, som frygte Herren. Han er mere og mere voxet inderlig i

Herren i sit hele Liv.« - »Mig, fødte hun efter et Ophold til, var det en stor Glæde, som straaled ind i mit Liv, ret som den opgangne Sols første store Straaling, at min Fader fik ham udfriet. Det var kun et Par Maaneder før Tiden, men min Fader lod sig det være yderst magtpaaliggende. Det var nok saa meget for min Skyld, han gjorde det, erfoer jeg siden; og for mig gik det dengang op, hvad jeg havde i min Fader.« - »Vi bleve dengang 351 begge, blev hun efter et Ophold ved, frie og myndige ligeoverfor hinanden, om jeg saa maa sige; nu vidste jeg, hvilken trofast og solid Ven, jeg havde i min Fader. De kan derfor tænke Dem, at det er mig en kjær Dag, den Dag, jeg seer den gamle Mand hos mig, som er en to, tre Gange om Aaret, foruden at jeg alt imellem besøger ham. Ride gjør jeg ikke mere.«

Man var imidlertid gaaet over til at spille af Joseph og hans Brødre. Grevinden reiste sig og satte sig paa en eenlig Stol ved Flygelen; thi det var en stor Flygel midt i Salen, hvorpaa der spiltes. Madame Fresen accompagnerede Dem, som sang; men naar hun selv skulde synge et Hovedpartie, maatte Lieutenanten sætte sig til Instrumentet. »Man maa ikke spille og synge paa eengang, det er for Meget forlangt,« pleiede hun at sige, menende sig selv, naar hun sagde »man«.

Der blev nu baaren Thee om og nogle Kurve med Hvedebrød og Fade med Smørrebrød; derhos kold Punsch. Grevinden satte sig igjen i Hjørnedivanen, idet hun med en Bevægelse indbød Flere til det Samme.

»De har været i Hamborg,« sagde hun til Candidaten, der, ligesom jeg, havde taget Plads paa en Stol lige foran hende og foian de to Præster, som sad hos hende, »og De har været der, for at gjøre Dem bekendt med de forskjellige Secter i Hamborg og Altona. Er De ret kommen ind i dem?« - »Jo det er jeg, svarede han, ret særdeles kom jeg ind i det med flere Secter, fordi det var mig magtpaaliggende, og det mærkede de.« Og nu fortalte han om flere af dem. »Man bliver besynderlig tilmode, sagde 352 han, naar man maa sige sig, at de alle have Ret, hver paa sin Maade, da de alle lade sig det være magtpaaliggende at komme til det Ene, som er fornødent, og at holde fast derved. De tænke Alle virkelig paa Sjælens Vel og Frelse. Det kan man ei nægte, og jeg vilde ikke vove at raade til at fortrænge nogen af dem. Det Stridsvæsen, som nogle af Tilhængerne af dem nære, vilde uden Tvivl falde bort, naar man gav dem alle lige Ret, og erklærede, at man maatte lade Enhver gaae sine Veie. Selv de saakaldte Philalether, som netop først nu dukke op, og endnu ei have vovet dem frem i trykte Skrifter, maatte man see saaledes an.« - Grevinden blev meget fornøiet ved at høre ham tale saaledes.

Ved at tale om Anabaptisterne, Gjendøberne, som selv kalde sig Baptister, for ei at forvexles med de Gjendøbere, Luther ivrede imod, sagde han, at man havde forsikkret ham, at en dansk Mand var gaaet over til dem for flere Aar siden, og derpaa, efterat have været hos dem i nogle Aar, var vendt tilbage til Kjøbenhavn, som en ivrig Troende, hvorfor de undrede dem over, at han havde sagt, at der i Kjøbenhavn ingen Baptister vare. De havde ladet dem forstaae med, at Aarsagen vel var, at han hørte til de Lærde. »Men jeg forsikkrede dem, blev Candidaten ved, at, som jeg i Hamborg og Altona havde søgt de forskjellige Secter op, saa havde jeg først gjort det i Kjøbenhavn, men havde ikke kunnet spore det Mindste til baptistiske Bestræbelser. De fortalte mig imidlertid Meget om ham; det var en Hosekræmmer fra Kjøbenhavn, som var i Hamborg bleven En af Deres; de lovtalede ham meget.«

»Maaske jeg, sagde jeg smilende, kan give nogen 353 Oplysning om ham, ja har den endog Sort paa Hvidt i mit almindelige Tornister.« I det Samme tog jeg min lille Pakke op af Lommen, med det Omslag af fiint sort Skind, hvori jeg bærer dette mit aandelige Forraad med mig paa mine Fodvandringer. Madame Fresen, som en Stund havde staaet hos og hørt, satte sig nu, og jeg maatte nu brede Indholdet ud paa det ene lille Bord. Først morede hende et Stykke af et lille nyt Testamente paa Græsk; saa et særskilt Aftryk af Schillers Lied von der Glocke. »Naar jeg ikke kan komme paa egne Tanker, saa øver jeg mig i at lære saadanne Ting udenad, medens jeg vandrer,« sagde jeg. Til samme Ende havde jeg et Par udtagne Ark af Oehlenschlägers Langelandsreise med mig. Saa kom et lille Exemplar af Hermann og Dorothea. Saa to, tre skrevne Stykker, hvert omtrent paa et Ark, derimellem det endnu ei Afsendte af mine Skrivelser til Dig. Da Dit Navn blev nævnt, tilkjendegav Grevinden sin Fornøielse over, at jeg kjendte Dig; thi hun vidste, at flere Herregaardseiere i Omegnen havde betroet Dig deres kjøbenhavnske Forretninger, og gjorde meget af Dig. Du kan da vide, at Du blev lovtalet. Nu fandt sig da ogsaa den lille skriftlige Optegnelse angaaende Hosekræmmeren og hans Broder. Jeg havde taget den med til Sjælesysselsættelse blandt det Andet, men ogsaa, sagde jeg, fordi jeg havde tænkt mig, at det kunde komme sig saa, at jeg kunde komme til at meddele den til En eller Anden paa min Vei, som det kunde fornøie at høre Noget om disse to Brødre. Jeg læste nu:

»I mine Studenterdage kjendte jeg et Par Mænd, som det var mig meget kjært at komme til, især 354 formedelst en vis lunefuld, ja humoristisk, men tillige ofte besynderlig hjertegribende Anvendelse, de ofte gjorde af Bibelsprog og Hentydninger til Bibelfortællinger, saavel af det gamle som af det nye Testaments Bøger. Den ene af dem var Hosekræmmer, den anden var Skomager, men begge vare Mænd af en sand indre Dannelse i Aand og Hjerte, der maaskee var desto dybere og sandere, fordi de vare blevne staaende indenfor en vis Kred af religiøse Skrifter og af historisk Læsning, men deri havde fordybet sig saa, at de heri vare aldeles hjemme, og det netop paa Tænksomhedens, ja man kunde sige en fiin lagttagelses Maade. Og Det, hvori de saaledes aandeligen og ideelt - thi netop dette Ord maa jeg bruge - levede, det slog nu ogsaa netop godt til for dem i al deres Færdelse i Livet. De fulgte iøvrigt meget med Verdensbegivenhedernes

Gang, og Konger, Keisere og Republikker passerede lige saa vel Mynstring for dem, som hvad der mødte dem i Gader og Stræder, i Aviser og Smaapjecer. Jeg kunde kalde dem Opvakte i begge dette Ords Betydninger. Først i hiin høie og hellige Betydning, i hvilken det betegner Dem, som ere vakte op af den aandelige Søvn, hvori saare Mange gaae om som et Slags aandelige Nattegængere, der, ligesom Dyrene, kun have Sands for Det, som hænger sammen med deres sandselige Attraa og Begjær. Men dernæst vare de ogsaa opvakte i hiin anden Betydning af Ordet, hvori det betegner Dem, som have en vis Friskhed i Forstand og Vid og et muntert og frit Blik paa Tingene i Livet, og altid ere livelige og oplagte til hvad man kalder Conversation, et Ord, som efter sin bogstavelige Betydning er meget udtryksfuldt, og som jeg nok 355 vilde gjengive ved Sjælenes Samqvem og Samfærsel. Iøvrigt maatte jeg kalde dem hjertelig sin de de Bibelchristne; men Begge vare de tillige muntre og lystige eller rettere skjæmtefulde Brødre. Dog havde den Ene af dem mere noget Fiint og syntes mere dannet, den Anden derimod havde mere et vist Præg af en vis høi Eenfoldighed, ei uden en vis Farvetone af Skalkagtighed. Mig var det meget oplivende og meget qvægende, at være sammen med dem nu og da; thi kun nu og da skeede det om Aftenen hos den Lystigere og Eenfoldigere, med et Par Brodersønner af dem, som vare blevne Studenter tillige med mig, og hvis Fader - den tredie Broder - var Studehandler i Jylland, og skal have lignet dem. De havde begge været gifte; havde hver havt en Datter; den ene, nemlig den Finere, havde sin gift i Christiansfeld, den anden, den Lystigere, havde sin Datter gift i Norge med en Præst. Begge holdt de særdeles meget af Wandsbekker Bothen; og som her Claudius har deelt sig i to Personer, hvoraf den ene er den Asmus, som bærer alt Sit bestandig med sig, den Anden er hans lærde Fætter, saa kunde man troe, at en lignende Deling var foregaaet med vore to Brødre. Dog passede denne Lignelse ikke. Forskjellen imellem dem var en anden.

Hosekræmmeren var 45 Aar, Skomageren 53, da reiste hiin, som var den Finere, engang til Christiansfeld til sin Datter, og derfra til Hamborg. »Bliv ingen Herrnhuther, havde Broderen sagt til ham, naar Du kommer til Christiansfeld,« og han blev det ei heller, men han blev, hvad Broderen mindst havde ventet, han blev Baptist. Hvorledes det gik til, vidste han ei; men han syntes med Eet, at han ingen 356 Christen var, og saa stod han op en Dag og sagde til sig selv: »Nu vil jeg være Christen, ret rigtig troende Christen.« Men nu saaledes at staae op en Morgen og sige til sig selv, at nu vil man være ret rigtig Christen, og saa at troe, at nu er man det, det meente han, gik dog ikke an; der maatte Mere til. Nu var han i Hamborg, hvor han dengang var, kommen meget imellem Baptister, og saa blev han Baptist. Dog skrev han sin Broder til først, og endte sit Brev med de Ord: »Mit Spørgsmaal - det vil jeg sige Dig - er den ramme bittre Alvor.«

Derpaa fik han følgende Svar, som Skomageren, da jeg for to Aar siden besøgte ham i Kjøbenhavn, lod mig læse, og som jeg skrev af.

»Er det Din ramme bittre Alvor, min Faer, saa er det vel ogsaa Din dybe og inderlige Alvor, og saa siger jeg: Lad Dig døbe, hvis Du finder en Guds Mand, som kan og vil gjøre det; thi saa er det vel ogsaa Vorherres høie Alvor med Dig. Men gjør det i al Stilhed og Ubekjendthed, ei fordi Du skal skye Verden og dens Dom, men fordi Du desto vissere maa gjøre det i al Beskedenhed og Ydmyghed. Du kunde ellers let blive forskudt og gjort latterlig af denne Verdens Mennesker, og saa kunde Du derover falde til Hovmod. Tro ikke, at Du gjør noget Særdeles eller Mærkeligt. Du gjør ikke Andet, end hvad Jeg gjorde, da jeg ifjor lagde mig ind paa Frederiks Hospital.«

»Du har Ret, naar Du siger, at jeg vel ikke agter slige Udvortesheder. For mig er i Sandhed Qvækeren, som ikke vil vide af nogen Daab, Guds Naade i Christo lige saa nær, som nogen Anden; thi ogsaa han gjør det jo til Guds Ære. Du selv veed jo 357 ei engang, hvorledes det er gaaet til, at Din baptistiske Præst har kunnet bringe Dig i saadan Uro og Angst for Din Sjæl, at Du føler, Du maa lade Dig døbe paa Ny, fordi Din Daab, da Du var otte Dage gammel, dog ingen Daab var, og Din Confirmation heller ikke var nogen Indsignelse til Herren. Vi Mennesker ere forskjellige; hver følge det Kald, som kommer til ham, naar han fornemmer, at det er det rette; og at det er det rette, skal han kjende derpaa, at det indgyder ham Tørst efter Herren. Ængstes Du, min Ven, saa kaldes Du, og Den, Du kaldes af og kaldes til, følg ham efter Dit Hjertes Hu. Tag imod det Lædskelsens og Husvalelsens Bad, -som bydes Dig. Jeg veed meget vel, at det ei er Bogstavs frygt, som driver Dig, eller Overtro. Du ligner mig hiin Egtefælle i Frankrige, som Onkel Gaspar fortalte om. Mand og Kone havde fra 1794 af til 1818 levet i et godt Egteskab med hinanden; da faldt det med Eet Konen paa Sind og Hjerte, at de aldrig vare blevne ordentlig christeligen viede; thi i Revolutionens værste Tid lod man sig ikke vie saaledes, ja turde det ikke engang. Hun fik da Manden til at søge en luthersk Præst op, - thi Lutherske vare de, - og nu lode de sig vie til at være hinandens Egtefæller, efterat de i 24 Aar havde levet i et godt Egteskab med hinanden. Gud velsigne Dit Foretagende. Nu bliver Du vel i Hamborg med det Samme; men det finder jeg mig i. Jeg kunde føle paa mig, da Du tog Afsked, at Du ikke kom igjen saa snart, men blev, hvor Du kom hen.«

Der blev meget talt om denne Sag. Kan man gjøre sig selv til Christen paa indvortes Maade alle- 358 ne? Eller er det naturligt, at Den, som midt i sit Liv med Eet synes sig at føle, at han ingen Christen er, ogsaa nu føler Trang til, at hans Resolution, nu at ville være det for fuld Alvor, skal fuldende sig for ham i en udvortes Handling, for at et udvortes Gjennembrud kan komme til at svare til det indre, og ligesom bekræfte dette?

Grevinden tog levende Deel i denne Forhandling, hvorunder der ogsaa blev Tale om, om ikke en Altergang maatte kunne være Det, hvad der her søgtes i en ny Daab. Grevinden viiste tydeligt, at hende var

Aandens Daab Hovedsagen, men at den udvortes udtryksfulde Handling dog for hende hørte væsentligen til med. Da vi kom til at tale om, at et Egteskab indgik man dog ei ved Haand og Hjerter allene og en offentlig Erklæring, men krævede en Vielse dertil, fik Betragtningen især en Vending til denne Side, og nu spurgtes, om ikke Confirmationen burde være en saadan Vielse, men da ogsaa ikkun burde foretages med Dem, som dertil mældte sig, naar Herren kaldte dem. Saa blev der da tillige Tale om, at saa ingen anden Bekjendelse burde aflægges, end at man vilde være en gudhengiven Christen. Der blev saa fremdeles Tale om, om man ikke skulde have en dobbelt Confirmation, den sædvanlige for Alle, og en ny for de Begjærende. Saa spurgtes, om paa denne Maade ikke ogsaa det første Sacrament kunde blive eet, som kunde fornyes ligesom Nadverens. Madame Fresen tog ei ringe livelig Deel i alt Dette. Grevinden endte med at sige, at ved alt Sligt var det da godt, at man baade først og sidst havde at gjøre ikke med Mennesker, men med sin Gud og Herre, sin Frel- 359 ser og Fortrøster i sit eget Indre, og med de Mennesker, han selv havde givet En til Sjælesørgere og Sjælevenner.

Da der midt under Forhandlingernes Løb blev Tale om den Kone i Frankrige, som ikke kunde blive rolig, førend hun blev viet til den Mand, hun havde været gift med i 24 Aar, saa sympathiserede baade Grevinden og Madame Fresen med hende, uagtet det maatte synes besynderligt, at de skulde gaae op til Alteret, ledsagede af voxne Børn.

Det var silde, og vi toge nu Afsked og kjørte bort. Det var en ubeskrivelig Fornøjelse at see baade Grevinden og Madame Fresen byde Farvel. De gjorde det paa en meget forskjellig Maade, men med Ynde og yndefuld Velvillie begge. Grevinden bad mig at besøge hende ret ofte den Tid, jeg endnu blev i Egnen.

Paa vor Hjemkjørsel sagde Præsten mig, at hun idag havde været noget mindre livfuldt talende, end ellers. »Den Dag i Dag er en Alvorsdag i hendes Liv, sagde han, fuld af kjærlig, øm, god Erindring, men alvorsfuld. Hun mindes sin Fader meget paa saadanne Dage. Han var hendes Kjærligheds første, største og meest blivende Gjenstand.«

Da vi kom hjem Kl. 11%, vare Præstekonen og Frilinde oppe endnu, og vi fik talt meget baade om Grevinden og om Madam Fresen.

Løvedag den 19de Juni.

Jeg har skrevet alt det Foranstaaende igaar Formiddag og Eftermiddag og Aften og først endt det nu midt paa Formiddagen. Som jeg igaar Formiddag kom saavidt, at jeg skulde til at fortælle, hvor 360 ledes vi satte os til Caffebordet hos Grevinden, gik jeg ned i Dagligstuen. Præsten var i sit Studerekammer, og der lod jeg ham uforstyrret.

Da jeg Ingen traf i Stuen, og heller ikke i Haven, som var vaad af Regn, medens Solen atter begyndte at bryde Skyerne, gik jeg min yndede Vei ned til Stenten og langs henad Skoven udenfor. Ind i den vilde jeg ikke vove mig, for ei at blive alt for vaad om Benene, da Skovstien er temmelig begroet. Jeg gik frem og tilbage et Par Gange, og gik saa hjemad, da jeg saa mødte Frilinde, som jeg fulgtes tilbage med, til vi netop fik gaaet det samme Stykke Vei, som jeg lige kom fra at have gaaet allene. Jeg fortalte hende om Brændevinsbrænderen. Hun havde vel hørt Alt om ham før, men ei saa udførligt, som jeg nu fortalte det. Jeg dvælede især ved det Øieblik, da han om Mandagen vaagner op om Morgenen, mindes sit Syn, og nu er i den største Angst for, at han skal blive benaadet, og hans Tilfredshed og Tak til Gud, da Bøilen skal smeddes ham om Benet. »Man seer Gud forunderligen deri,« sagde vi begge. Jeg ledsagede min unge trivelige, landsbyfriske, milde Præstedatter, med det fine Træk ved Munden, ind ad Præstegaardens Bagport.

Dette skriver jeg i mit Værelse i min lille patriarchalske Kjøbsted; saa forekommer den mig altid, fordi Alle her leve som een Familie.

Præstegaarden forlod jeg igaar henimod Aften saa betids, at jeg endnu kunde besøge Consistorialraaden, som allerede har fattet sig meget, og derefter see lidt ind til min gode Moses Aaron. Jeg prøvede paa, om jeg kunde tale med ham om de hellige Opmuntringer for Dem, som ikke troe paa nogen 361 Gud. Men det vilde ikke gaae, han ansaae det for »Unsinn«. Det brød jeg da snart af med. Brændevinsbrænderens Historie derimod hørte han meget efter, og gjorde sine Anmærkninger derved, og vi kom til at tale om Jødefolkets Trængsler, Landflygtighed og Plager. »Dårum ist es noch so tmverwiistisch, sagde han; es hat Griechen und Romer iiberlebt, Gothen und Vandalen, und wird auch noch diese Volker iiberleben. Aber es hat immer festgehalten an seinem Gott; je ubier es ergieng, desto mehr. Keine hellige Opmuntringer fur Die, die an keinen Gott glauben. Eben Noth und Elend soli euch zu euerm Gott treiben, so wie er uns zu unserm trieb.«

Klokken var halv ti, da jeg forlod ham, og det var silde for ham. Forresten erindrede Alt mig om, at det var hans Helligdag.

Jeg sad saa til efter Midnat i den venlige Sommernat, fuld af blege Stjerner, begge Vinduerne aabne; det var stille, mildt, friskt. Frilinde og hendes Moder havde fulgt mig paa Vei til Elvesalen i Skoven, saa kalde vi den nu bestandig. Aftensolen belyste den paa det Herligste, da vi skiltes ad. Jeg var paa Veien kommen til at

tale med Frilinde om Elveskikkelserne i Maanetaagen, om de Tre, som blive til Een, og den Ene, som bliver til Tre. Jeg havde fortalt hende, at, da jeg var i Schwarzburgerdalen, hvor det gamle Slot ligger som et Middelalderens Mærke midt i en Dalgrund, men dog paa en anseelig Høi eller et lille Bjerg, der ligesom er Centret for en heel Bjergring, som omgiver Dalgrunden, da saae jeg, just som jeg ankom om Aftenen, mangan lille Taagestøtte staae imellem et 362 Par Træer oppe paa de med Gran bevoxede Høider rundt om. Een saadan Skystump støbte Kulbøtter ned ad Skraaningen; den var ikke større, end at der kunde have været een Person indhyllet i den. Den tumlede tilsidst ned i Floden, og fulgte nu med dennes Vande heelt hen. »Naar nu tre saadanne Taagestykker, sagde jeg, løsne sig og gaae for en sagte Luftning, saa kunne de let blive til een, og af een igjen blive til tre.« - »Deraf er da hele Sagnet om Elvepigerne og deres Dands vel kommen?« sagde Frilindes Moder. - »Uden Tvivl, svarede jeg, men Phantasien har lagt Meget ind deri, og deri har den gjort Ret. Den har deri nedlagt Meget ud af vor Sjæls dybe Grund. Til Poesie maa al Verden tjene os, hvor vi kunne komme til.« - »Og er nu Gud ogsaa deri?« sagde Frilinde noget sagte, men dog; frimodigt. »Gud er os ogsaa nær her,« sagde jeg. »I Nattens hellige Dunkelhed og Storhed er han os nær, og Nattens hellige Dunkelhed og Storhed, den er virkelig til, og taler virkelig til os.« Frilinde sagde Intet hertil, men da vi toge Afsked, straaede hendes Øine af en let Taareglands, og med Varme istemmede hun Moderens Ord om, at jeg maatte komme snart igjen.

Under alt Dette kommer Grevindens høie Skjønhed og høie Ynde bestandigen op for mig ved Siden af Frilindes indtagende Jomfruelighed. Men min Sjæl veed, hvor den hører hen, og mine inderligste og sødeste Længsler stunde dertil.

Søndag d. 20de Juni Formiddag KL 11.

Jeg sidder her igjen i Vesterskjerninge, hvor jeg sad for ni Dage siden. Da Konen bragde mig Tyk- 363 mælken, tog jeg strax fat i den, og skriver nu disse Par Linier bagefter. Jeg gaaer med en vis Gysen, men jeg gaaer med Tillid og Mod.

Samme Dags Aften.

Nu er jeg her i Skovridergaarden; jeg sidder i Gjæstekammeret ovenpaa i Q visten; begge de lave Vinduer aabne; Zodiakallyset straaer fra Nordvest; Klokken er over ti. Den ene Stjerne titter frem efter den anden, Alt er stille. - O min Ven! Gid jeg kunde omarme Dig og sige Dig, hvor lykkelig jeg er!

Nu er hun min og jeg er hendes. Men lad mig fortælle roligt, jevnt. Ogsaa for min egen Skyld, at jeg kan gjentage denne Dag for mig. Jeg kom her Klokken 12. 'Hun foer op med et Frydeskrig, da jeg traadte nær hen til hende, efterat jeg havde staaet noget i den aabne Havedør, og havde seet noget paa den nydelige Spinderske, som saa glat, saa fiint lod Traaden løbe gennem de lyse Fingre, dem hun alt imellem dyppede i en lille hængende Skaal med Vand. Det var i Baggrunden af Havestuen, hun sad. »Her har de mig igjen,« sagde jeg. Hun foer op og rakte begge Hænder mod mig, og jeg greb dem begge med begge mine. Glæden straaede hende udaf Ansigtet. Jeg drog hende til mig, jeg favnede hende: »Vil Du være min? Maa jeg være Din? Har Du ikke af mit Brev fornummet, hvor meget min Sjæl har længtes efter Din?« - Jo! sagde hun sagte. Hun blev hvilende i min Favn, og strax efter følte jeg hendes hede Taarer ned ad min Hals. »Græd ikke for stærkt! sagde jeg; Du kan ei taale det.« Jeg tog hendes Tørklæde, som laae paa en 364 Stol, og trykkede det mod Øinene, jeg trykkede Taarerne bort, kyssede begge Øinene og sagde: »Er Du nu ikke min og jeg Din? Vi skulle leve et godt, et frydeligt, et muntert Liv med hinanden.« - »Ikke saa, svarede hun, ikke saa. Bevaer Noget af denne Godhed for mig, saa længe De kan! Lad mig høre Deres Røst, saa ofte De kan; lad mig være for Dem, hvad jeg kan, men knyt Dem ikke til en blind Pige!« Jeg sagde hende, at netop hendes Blindhed havde forhøiet alt Det hos hende, som gjorde hende saa indtagende, saa elskværdig for mig, og at jeg vilde forskrækkes, om jeg paa eengang fik at høre, at nu var Synet kommen tilbage. »Lad mig med Glæde, med Fryd tage Dig i min Favn,« sagde jeg, idet jeg tog hende ind i mine Arme igjen, og kyssede hendes Øine og modtog hendes varme Kys. »Smiil muntert til mig; det er med et frydefuldt Hjerte, jeg i disse Dage har tænkt Dig som min.« Efter en lille Stund - der kom Gud være lovet Ingen; Ingen havde seet mig komme - maatte jeg helligen love hende Eet: Og det var, at, saasnart jeg ved at besinde mig, kom blot til en Tanke om, at jeg ikke havde gjort vel i at forlove mig med en blind Pige, saa maatte jeg redeligen sige hende det; da skulde vor Forlovelse være hævet, men jeg skulde lige saa fuldt holde af hende som Veninde, og vort gode Forhold skulde vedblive. Hun nævnede Sophie, hun kjendte hendes Historie. Jeg lovede det; redeligen lovede jeg hende at være redelig heri, naar mine Følelser kom i mindste Strid med den Forbindelse, vore Hjerter nu indgik. Derfor skulde den nu ogsaa være skjult for Enhver, uden hendes Moder, som hun vilde fortroe sig til, og hen- 365 des ældste Søster. Jeg kan ikke sige Dig, med hvilken Overtalelse, med hvilken dyb Følelse af, at saa maatte det være, hun sagde alt Dette; jeg maatte den ene Gang efter den anden trykke hende til mit Hjerte for al den dybe Sjaelegodhed og Sjaeleskønighed. Endnu i dette Øieblik føler jeg, hvor fuldt og reent og heelt hun lagde sig op til mit Bryst, da jeg havde lovet hende redeligen at slippe hende igjen, naar mine Følelser mod hende blev koldere, men da dog at være hendes Ven, som før. »Jeg er saa bange for, sagde hun, at jeg over Deres Kjærlighed til mig Stakkel, skal komme til at miste Dem.«

Vi hørte den yngre Søster komme syngende. Florentine satte sig, jeg med. »Naa, sagde Tøsen, nu har Du det jo godt, Flore, nu er Hr. Gabrielis kommen og kan læse for Dig; saa er det vel bedst, at jeg bliver borte

med min Bog.« - »Men, sagde Florentine, jeg maa vist skjære lidt Frokost til Dem, maa jeg ikke nok?« - »Jo, sagde jeg, men saa gaaer jeg med Dem ind i Spiiskammeret.« Vi gik igjennem Dagligstuen, hvor jeg fik hilst paa de Andre; ogsaa Skovrideren blev kaldt ind; han var just ude i Gaarden med et Par Skovløbere. Men at gaae med Florentine i Spiiskammeret lod jeg mig ei fratage. Hele Spiiskammeret, nemlig det mindre, (de have et andet større foruden) er nu allene under Florentines Hænder, og tager sig nydeligt ud. Alt er ordnet paa det Smukkeste. Strax ved Døren stod et Vadskefad med en lille Vandkande ved; ogsaa den besørger hun hver Dag selv. Hun vadskede Hænderne, førend hun rørte ved Brødet; det gjør hun altid. At see hende skjære Skiverne af et Sigtebrød, lade den bløde Fedme ligesom glide hen der 366 paa, skjære det mørkerødbrunne røgede Kjøc! i rene glatte Skiver og lægge dem paa, derefter det fine Kalvekjød og Osten, var det nydeligste Syn; bestandig mærkede man, at hun ligesom saae med Fingrene. Jeg fortalte imidlertid Eet og Andet om Grevinden, jeg havde været hos, og vi loe ad Scenen med Hjulmandskonen og Justitsraaden.

Du har jo kjendt hende, idetmindste seet hende for fem Aar siden; en ung, opvakt, levefrisk og levelysten Pige, med Sands for Ideer, let entusiasmeret, fuld af ideelle Følelser. Alt Dette har nu concentreret sig hos hende til en sand indre Genialitet i hendes Væsen. Jeg kan ikke udtrykke det anderledes. Saaledes er det. Ogsaa i hendes Religjøsitet er det Geniale, derfor er den baade af dyb Inderlighed og af livelig Frydelighed. Hun har ogsaa tilvunden sig en besynderlig indre Sjæle-Selvstændighed. Og alt Dette har hun sin Blindhed at takke for. Jeg sagde hende det paa Ny i Aften, da vi gik igjennem Skoven. Hun stod med Eet stille, slap sin Arm udaf min, paa hvilken den hvilede varmt og trygt, og jeg maatte endnu engang love hende helligt og ubrødeligt, at ved allermindste Tanke hos mig om, at jeg havde ladet mig henrive af en Drøm ved at forlove mig med hende, vilde jeg hæve denne vor Forbindelse, men dog forblive hendes trofaste Ven. Jeg lovede hende det anden Gang og tilføiede: »Jeg skal da dobbelt være og blive Din trofaste Ven, som Du skal kunne stole paa.« Men nu kunde jeg ikke lade være atter at sige hende, at det var hendes Blindhed, som havde gjort hende til alt Det, jeg nu i hendes Person elskede. »Og troer Du ikke, sagde jeg, at Du virkelig vil være i 367 Stand til for en Mand, for en Præst, at være alt Det, hvad han kan ønske af den med ham forbundne Elskede.« - »Jo, jeg troer det,« sagde hun sagte, men med sin Stemmes inderste Hjerteklang.

Vi talte saa om, hvad hun havde sin Blindhed at takke for. »Ja, sagde hun, det er underligt nok saaledes, midt i sine bedste Aar, naar man allerede har lært og seet saa Meget, med Eet at blive igjen som et lille Pigebarn, der skal begynde at lære at strikke, sye, spinde, skrive og gjøre smaae Huusg jerninger. Der er Meget, jeg forhen gjorde uden videre Tanke. Nu mærker jeg, hvorledes jeg egentlig ikke vidste, hvad jeg gjorde; nu veed jeg det i hver Smaating anderledes end før. - Men Hovedsagen er, at jeg har lært at skjønne paa Menneskers Godhed og Velvillighed og Venlighed; og deres sure Ansigter seer jeg ikke. Paa deres Røst kan jeg nok høre, om de ere ilde stemte, men naar de tale til mig, saa daler allerede Stemningen. Og hvad jeg aldrig kunde sige før, det kan jeg sige nu, at Herren ledsager mig paa alle mine Veie.«

Mandag Aften.

Nu vide de Alle, at vi ere forlovede. Længere varede det ei, at vor Forlovelse skulde være skjult. Florentine følte, at det maatte saa være, for at vi kunde gaae saa fortroelige med hinanden i Have og Huus, Mark og Skov, som vi vilde: hun altid med sin Arm i min, undtagen naar hun en Stund slipper den, for at øve sig i at gaae allene.

Moderen blev ganske betaget, da vi i Eftermiddag sagde hende Alt. Hun var bange baade for Datteren og mig. Datteren sagde hende det Løvte, jeg 368 havde maattet give hende. »Men har De nu ret betænkt, hvad de har gjort,« sagde Moderen. »Jo det har han,« sagde Florentine, og jeg kan ei sige Dig, hvor jeg blev glad, da hun sagde det. »Gud velsigne Dig for disse Ord,« sagde jeg. »Faaer jeg ikke en iegod Kone?« sagde jeg derpaa til Moderen. - »Ja, naar Forstand og Hjerte all ene kan gjøre det var hendes Svar, saa faaer de rigtignok en brav og god Kone; det tør jeg sige, skjønt hun er min egen Datter.« Søsteren, den ældre, fløi mig om Halsen af Glæde, og sagde mig siden, at Florentine længe havde elsket mig, men dog aldrig tænkt paa Dette. Faderen meente, at jeg, som en fornuftig Mand, der ei var ganske ung mere, nok vidste, hvad jeg gjorde; »og Præstekald maa De da sagtens kunde faae,« føiede han til. Den gamle Onkel, som er Avisforpagter hos en Præst i Nærheden, og er Pebersvend, rystede min Haand og sagde: »Det havde jeg ogsaa kunnet gjøre. De elsker hendes Dyd og gode Egenskaber, men smuk og nydelig er hun min Sandten ogsaa.« - »Og brav og forstandig ogsaa,« føiede han til. Af Husets Folk rystede Nogle med Hovederne, og meente, det gik ei. Andre betragte mig som en Guds Mand, at jeg har villet gjøre den Stakkel lykkelig. Men at hun ingen Stakkel er, men lige det Modsatte, det mærker jeg da, at de Alle see og vide.

Tirsdagmorgen.

Vent nu ingen Dagbøger af mig, som hidtil! Nu sidder jeg og øver mig i at skrive med en egen Art af Pen og med et eget Slags Blæk. Florentine har allerede længe havt for, at udstudere et Slags Blan- 369 ding af Blæk og andre Materier, som kunde gjøre Blækket saa tykt, at man maatte kunne føle Bogstaverne. Hun har faaet noget Saadant i Stand, og naar jeg skriver stort og tykt, saa staae Bogstaverne lidt ophøiede, naar de ere tørre, og hun øver sig nu i at kunne føle dem. Det begynder virkelig at gaae.

Naar jeg da skriver til hende, - og det er hende en stor Glæde, naar jeg gjør det, - saa skriver jeg først paa sædvanlig Maade, for at Tankerne ei skulle lide; siden skriver jeg af med det tykke Blæk, og saa faaer hun begge Dele.

Og hvor mener Du nu, jeg sidder? Hos Hjulmandens en lille Halvmiil fra hende. Her er jeg indlogeret om Natten. Saa har hun villet det. Jeg skulde have mine Morgentimer frie og i Ro, som ellers; det maatte saa være, sagde hun. Ogsaa alle Slags Toure maa jeg gjør e, som før. Til Klokken ti sidder jeg da her. Mine Optegnelser høre hende til; jeg læser hende dem for, og saa rette vi dem med hinanden. Jeg gjør blandt Andet Concepter til Prædikener, og siger hende saa, hvorledes jeg vil tage hele Themaet. Bøger har jeg efterhaanden sanket sammen til mig. Om Eftermiddagen er jeg atter nogle Timer her i dette mit nuværende lille Hjem.

Tirsdag Eftermiddag.

Har jeg sagt Dig, at hun bestandig gaaer hvidt klædt? Til det mørkebrune Haar, til den noget i det Guulrødligtbrune faldende, men dog skjære lyse Hudfarve, til det røde Halsbaand af et Slags smaae Koralperler, til den gule Hat med de lyseblaae Baand, passer det Hvide saa godt; og altid er hun 370 reen og pæn dermed; thi hun veed besynderligen at tage sig i Vare. Kjølens Tøi er hele Ugen igjennem simpelt Linnedtøi, men fiint, af hendes eget Spind. Om Søndagen gaaer hun i hvidt Kembris.

Onsdag den 23de Juni.

Hen paa Formiddagen - i Almindelighed imellem 10 og 11 - vaagne alle mine Længsler, og jeg maa holde paa mig selv, for ei at ile for stærkt og komme til hende altfor ophedet. Den sidste Deel af Veien gaaer igjennem kjølig Skov. Jeg gaaer da en Sti indenfor i Skoven langs med Kjøreveien. Et Par Gange har hun staaet nær Gaarden og ventet mig. Nu passer jeg, at jeg altid kommer lige til samme Stund. Men idag blev jeg overrasket; hun havde faaet slaaet en Bænk op, og sad nu, da jeg kom. Som jeg nærmede mig, stod hun op. »Er det Dig?« raabte hun sagte. Jeg sagde: Ja! og saa tog jeg hende i min Favn.

Torsdag Aften.

Imorges, det vil sige imellem ti og elleve, saae jeg paa Landeveien, som jeg skraaede tvert over den, et Stykke borte en Gipser med sit lange Brædt paa Hovedet, en Italiener. Jeg vinkede ad ham. Han havde blandt Mere de to smaae siddende Figurer, som Du vist kjender: en lille Dreng, som sidder rundrygget og skriver med al Ivrigheid, og en lille Pige, som sidder og læser bedægtigen i sin udbredte Bog. Han havde to Exemplarer af hver, det ene Par kridhvidt, det andet Par blankt af en Overstrygning, men lidt graaligt. Dette Par tog jeg, da 371 han havde fulgt mig til henimod Florentines Bænk, hvor hun allerede sad. Da vi havde favnet hinanden, satte jeg dem til hende paa Bænken, og nu har hun hele Dagen havt sin Fornøjelse af, gjennem Befølelse at indprænte sig deres hele Udseende, saa hun tilsidst saae dem ganske for sine Øine, sagde hun.

Hvad hun er yndelig og takkelig, hvad hun er god, solid, trofast, det seer jeg hver Dag.

Fredag Aften.

I Formiddags fortalte hun mig, at hun om Natten havde drømt om de to Figurer, hvorledes hun havde seet dem i alle Slags Stillinger, og som hun var vaagnet op, havde det et Øieblik været for hende, som havde hun seet dem paa Gulvet, med hinanden omslyngede.

Løverdag Aften.

Idag overraskede hun mig. Hun sad paa Bænken i et reent og fuldt Kornblomst-Mørkeblaat af uldent hjemmegjort og hjemmefarvet Tøi, hvori hun tog sig deilig ud. Jeg fik ved denne Leilighed at vide, at hun fra først af havde lagt sig de hvide Klæder til, for desto mere at lære, uagtet sin Blindhed, at vogte sig for al Smudsk, da den hvide Dragt strax vilde gjøre Alle opmærksomme derpaa, og hun havde nu ogsaa bedet Alle at være opmærksomme paa_ om hun saae smudsket ud, og at sige hende det. Men i denne Tid er hun bestandig gaaet hvidklædt for min Skyld, da jeg engang havde sagt, at hun tog sig saa godt ud i det Hvide. Men idag havde hun prøvet en Forandring, og nu kunde jeg ikke 372 Andet end forsikre hende, at nu vilde jeg snart allerhelst see hende just i dette Slags Blaat.

Hun fortalte mig om nye Drømme, hun havde havt om de to Smaa.

Medens hun spandt sine to Timer, læste jeg hende for. Hvad Jet er mig en Glæde at læse for hende, tale med hende om det Læste, og imidlertid at see den gratiøse Figur behandle Traaden og Rokken med saa megen Sikkerhed. Medens hun har Søsteren hos sig, er jeg borte paa Omstreifning. Nu lærer hun hende ogsaa at regne udaf Hovedet; ja endog Geographie og Historie. Landkortet lader hun mig gaae igjennem med sig først; jeg fører da hendes Finger langs med Floder og Grændser og Bjergstrækninger, efterat Kortet først er stukket fast med Knappenaale; saa orienterer hun sig saa, at hun let kan pege hen paa Byerne. Idag

sad jeg hos hende om Eftermiddagen et Par Timer, medens hun meget pænt strøg Lommetørklæder, Kapper, Strimler og Andet med et lille Strygjern. Det fryder hende ubeskriveligt, at hun mere og mere kan gjøre Nytte i Huset. »Du gjør megen Nytte,« siger Moderen bestandig til hende.

Men nu maa jeg dog fortælle Dig, at jeg i mine Morgen- og Aftentimer har havt en heel Udarbeidelse for. Du faaer den, naar den er færdig; thi da er ogsaa Afskrivten med Vellingeblækket færdig til hende; begge følges ad hos mig.

Søndag Aften.

Idag var hun hvid i Kembris, men imorgen skal jeg igjen see hende i det Blaae. Vi vare i Kirken sammen. Prædikenen gik an. Bagefter talte vi om, 373 hvorledes Themaet egentlig skulde have været, og hvorledes det da skulde have været gennemgaaet. Men først besøgte vi Præstens. Hun lod sig lede til en Plads ved Caffebordet, og følte sig nu for paa Bordet nærmest om sin Plads. Koppen, der blev sat hen til hende, Kurven med Hvedebrød, tog hun, som om hun saae; hun hørte, sagde hun mig bagefter, paa hvad Sted begge Dele bleve satte hen til hende. Gratien er uadskillelig fra alle hendes Bevægelser. Samtalerne faldt, som de pleie ved saadanne Sammenkomster.

Mandag Aften.

Nu er jeg igjen hos vor Gamle. Det gik i en Hast. I Formiddags bragde Svendborgbuddet mig Brev. Kaldet er nu ledigt. Biskoppen har igaar ladet vor Gamle vide, at Præsten, som vilde til Sjælland til Byen med den lærde Skole, har faaet sit Ønske opfyldt. Han længes nu efter at faae en Eftermand, han kan accordere med om Naadsensaaret, for at han snart kan flytte med Alle. Helst vilde han have en, som tillige kunde kjøbe det Meeste af Indboet og Besætningen af ham, helst Alt. Jeg skal nu i en Hast gjøre min Ansøgning færdig og forsyne den med alt Tilbehør. Derfor er jeg kommen her. Jeg vil da i flere Dage ikke faae Tid til at skrive til Dig. Al min Morgen og Aftentid maa høre min Florentine til, som jeg nu i flere Dage ikke skal see. I Mellemtiden kan Du læse min Udarbeidelse, som følger hermed. Jeg har igaar og idag læst hende den for, og hun havde allerede prøvet at gjenlæse den med Fingrene, og hun forsikrede mig, at hun nok skulde komme efter det.

374

I Morgen skal jeg til Grevinden, saa til Odense, saa til Kjerteminde, for at ordne Alt, at mine Timer kunne blive overdragne til Andre, og jeg tage Afsked overalt. Mine Smaacomtesser ere da endnu ikke komne fra Kjøbenhavn.

Min Forlovelse havde jeg, strax efterat den var skeet, underrettet vor Gamle om. Vi talte i Aftes næsten kun om Florentine. Præsten, som kjender hende saa meget godt og kaldte hende en Perle af et Fruentimmer, troer, at jeg ei har gjort Andet, end hvad han ogsaa kunde have gjort. Frilinde saae underlig ud ved det Hele. Jeg kunde ei lade være, ret venligt og godt at spørge hende, hvad hun sagde dertil. Hun taug. »De skal tænke paa, sagde jeg, at netop hendes Blindhed er Aarsag til, at hun er bleven Meget af Det, som har gjort mig hende saa kjær og elskelig.« Jeg maatte forklare hende det; derover klaredes hendes Ansigt, og hun blev vel tilmode derved. »Deri kan man da see Gud øiensynligen,« sagde jeg. »Det kan man,« svarede hun med en vis Bestemthed.

Mandag den 5te Juli.

Mit Sidste, som netop blev endt idag for otte Dage siden, har Du vel faaet i rette Tid. Nu faaer Du kun et Par Linier; thi nu maa Du endelig komme selv. I hele Mellemtiden har al min Brevskrivning hørt Florentine til.

Alt er foreløbigen aftalt saaledes: Jeg tager hele Indboet, og udsteder en Gjeldsforskrivning for Kjøbesummen samt for Naadsensaaret, som jeg afkjøber Præsten: Alt at betale i Løbet af tre Aar. Florentine tager nu med det Allerførste til Præstegaard- 375 den, inden Familien tager derfra, og bliver hos den, til Præsten faaer ordnet sit nye Huus saavidt, at han kan hente sin hele Familie derover. Florentine bliver da hjemmevant i Præstegaarden imidlertid, og netop som nu Alt staaer, bliver det staaende. Sin Kone tager Præsten strax med over til sit nye Hjem, samt den ene Datter; hvorimod den ældste og en mindre, samt de to Drengene, der ere paa 9 og 11 Aar, blive tilbage. Den ene af deres Piger fæste vi; hun er særdeles duelig og paalidelig, men vil ikke over med til Sjælland. Florentines Moder lader os faae sin Stupige, der har været i Skovridergaarden, siden Florentine var 11 Aar, altsaa i 14 Aar, og har været som et Lem af Familien. Thrine, Florentines Søster, paa 12 i 13de Aar, skal være hos os. Hele Avlingen tager Nabogaardmanden med stor Fornøielse i Forpagtning, og afkjøber Præsten Besætningen. Lam og Fjærkræ beholde vi. Florentine kjender Præstens Familie ganske vel. Selv et Claveer følger med, og det et meget godt. Sengklæder og Stole- og Sophabetræk ere undtagne, men Gardinerne følge med. Dog nu ei Mere herom: Alt venter paa, at den kongelige Resolution falder, og at Du med det Samme kommer, og er med ved Accordens Afslutning. Det har vor Gamle, det har Florentine, det har Grevinden ønsket. Da Grevinden mindedes, at Du, hvis Navn er hende saa bekjendt fra de Godseierfamilier, hvis Affairer Du besørger i Kjøbenhavn, er en saa god og nøie Ven af mig, bad hun af al Magt om, at Du maatte være med. Indret nu Alt saa, at Du kan tage herover den

samme Dag, Du erfarer, at Resolutionen er falden, og Kaldet er mit.

376

Der er kun en lille Halvmiil til Grevindens Slot. Hun har det Ønske, at hendes Søn og Datter skal faae Underviisning af mig, Datteren tillige af Florentine. Den nærmeste Skolelærer skal besørge Noget af Underviisningen, det Øvrige vi to, Florentine og jeg, foruden hvad Datteren lærer af Madame Fresen. Med Datteren skal foruden Thrine ogsaa Brændevimsbrænderens Datterdatter, med Sønnen en Søn af Grevindens Forvalter og en Søn af Gartneren, der tillige er et Slags Forstmand paa det ene Gods, tage Deel. Huuslærer vil Grevinden aldeles ikke vide af. »Det maatte da være En, sagde hun, jeg fra min Barndom af havde taget mig af, og kunde betragte som min Pleiesøn eller dog paa lignende Maade.« - Nu! Om alt Dette tale vi Mere. Jeg kan ikke sige Dig, med hvilken ubeskrivelig Hjertelighed hun sagde mig, at hun ansaae min Befordring til Kaldet for et nok saa stort Gode for sig, som for mig. Om Florentine havde hun oftere hørt meget Godt af vor Gamle, ogsaa om, hvor godt hun forstod at undervise og danne sin lille Søster. For nylig har Grevinden besøgt Skovriderens, og er kommen dybt i Samtale med Florentine, især om mig. Hun havde omfavnet Florentine og sagt: »jeg glæder mig ved at faae ham og Dem saa nær ved mig.« Det har Florentine skrevet mig. Imorgen iler jeg til hende. Hun skriver nu ganske vel med en Sortkridtsblyant, og mine med Vællingeblyant skrevne Breve kan hun nogenlunde komme i Gang med at læse med Fingeren; men for at lette sig og for ei at skulle tørste for længe efter Indholdet, tager hun Broderen til Hjælp ved et eller andet Stykke. Hun har troet, at hun kunde gjøre det saa, at han ei kunde fatte 377 Meningen i det Hele. Men med Eet sagde han til hende: »Han maa dog holde meget af Dig, siden han kan skrive saadan til Dig.«

Onsdagden den 7de Juli.

Idag fik jeg Brev om, at Resolutionen ikke vil falde førend paa Lørdag, men da ganske sikkert. Saa kan jeg da skrive Dig til engang endnu, førend Du kommer.

Jeg kan ikke sige Dig, hvad hun er mig. Naar jeg er borte, staaer hun for mig i et fortryllende Lys, og naar jeg kommer, er dog Alt finere, yndigere, ømmere, elskeligere, hjertefuldere. En vis let Skalkagtighed og Overgivenhed kommer mere og mere til, paa den utvungneste, naturligste Maade. Der er egentlig en dyb Munterhed i hendes Sjæl, og saa har hun og været fra Barndommen af. Hele Familien er det fornøieligt at være hos; de have Alle Noget af en vis Livsfriskhed.

Har jeg da fortalt Dig, at al den Tid, jeg har været her, har hun hver Dag spillet og sjunget for mig. Jeg har ogsaa maattet begynde at lære at synge af hende; jeg skal jo dog kunne synge Messe, og maa vist opholde mig i Odense for den Sags Skyld nogen Tid, førend jeg skal ordineres.

Hun var idag i sin mørkeblaae Kjole. Da vi gik ud sammen, lagde hun et lyst rødligtguult Silketørklæde med Lethed om sin Hals, mod hvilken den deilige Barm svulmede op; Korallerne laae om den. Paa Hovedet tog hun en Straahat med et Slags røde Baand, som jeg vil kalde klintørde, og med et grønt Slør af Flor. Da jeg fornøiede mig over den 378 Farvevirkning, der syntes mig at være i det Alt, fik jeg at vide, at hun vælger saaledes selv. Søsteren raadfører sig endog med hende om, hvilke Farver der passe sammen. Hun har dem alle i levende Erindring, især Blomsternes, og til dem maa man henføre de andre for hende.

Da vi henimod Solnedgang gik sammen, førte hun mig en Vei, vi ikke vare gaaet sammen før. Hun angav paa et vist Sted en Sti, og den var der ogsaa. Saa kom vi til en Aabning i Steengjærdet om Skoven, hvor der var en Stente. Igjennem Kornet gik en bred Sti; det var en Kirkesti, fik jeg at vide; her maatte jeg, hvor den var for smal til To, gaae foran; hun gik tæt bag efter; Mere behøvedes ei, thi hun følte det strax, naar jeg dreiede; hun baade følte og skimtede mig hele Tiden tæt foran sig. Paa Veien maatte jeg plukke nogle Kornblomster og Klinteblomster, og sige hende, om saadanne Blomster ikke meget vel passede sammen. Saa maatte jeg sige hende, om hendes Slør i Grønhed nogenlunde lignede Klinteblomstens grønne Blade, og om det Røde i hendes Hattebaand svarede til Klinteblomstens noget i det Violette faldende Røde. Jeg fandt, at det nogenlunde slog til.

Siden gik jeg allene i det deilige Maanskin hjem til mit Hjulmandshuus, men jeg kunde ikke heelt og ganske tabe mig deri, dvæle og hvile deri. Maaskee jeg dog i disse Dage kommer ind i mit gamle Elysium igjen. Hun er og forbliver fredeligt deri. Hun fornøier sig over, at hun skal være de 14 Dage i Præstegaarden, vort tilkommende Hjem, og blive kjendt med den og hjemme i den, medens en Deel af Familien er der endnu, og medens jeg er enten i 379 Odense, eller hos vor Gamle, men altid nær nok til at see hende ofte.

Torsdag den 8de Jull

Da jeg idag kom, var hun i Stuen. Hun stod og stænkede Liintøi, men var lige færdig dermed. Hun var i en lyserød Kjole, som sad deiligt paa hende, som da Alt sidder, som det var støbt, paa den ranke, fyldige Skabning. Da hun tog et lille lyseblaat Tørklæde og slog om Halsen, og saa tog Straahatten, som nu igjen havde faaet sine lyseblaae Baand, syntes mig, at saadan var hun endnu allersmukkeste. Jeg kunde ikke blive mæt af at see paa hende. Kjolen var hvid og rødtribet, det Røde i og for sig mildt, og nu dobbelt mildnet ved det Hvide.

Har jeg da fortalt Dig, hvorledes Madame Fresen kom til at blive bekendt med Grevinden? Først idag kom jeg til at fortælle Florentine den moersomme Historie, som vor Gamle havde fortalt mig den.

Hendes Fader var Stadsmusicant i Odense; derfor har hun saa megen musikalsk Dannelse; det Meeste af den øvrige Dannelse har hun ved sit gode Hoved skaffet sig selv. Hun var forlovet med en dansk Jurist, som var ansat hos Stiftsskriveren, men og gjorde Tjeneste paa Biskoppens Contoir. Hans Attraa var en god Forvaltertjeneste. En Sommeraften spadserede de, da det er temmelig mørkt; de gaae en Markvei ned mod en Bondegaard, omgiven af Træer og Buske. Med Eet seer hun ganske bestemt, som hun meente, en Græsbenk for sig, indskaaret i et Stykke Jordvold. Her maae vi sætte os, raaber hun; hun breder sit Tørklæde hen derpaa, og kaster sig i Sædet, men farer i det Samme op igjen i umaa- 380 delig Latter. Hun havde sat sig i en Mødding, en vel tilbanket høi Mødding, med en Afsats, som var det en Græsbenk. Han udbrød i Latter med hende, men hun fortalte tillige, at hun allerede var ved at udbryde i Latter over det betuttede Udseende af hans Fagter, da hun vendte sig for at sætte sig. Begge fortalte de Historien med stor Moerskab Dagen efter til Flere. - Besynderligt nok, at netop Dette skulde gjøre de unge Folks Lykke. Grevinden hørte fortælle herom, og hun brød ud, at det maatte være excellente Mennesker, som kunde tage Saadant noget med Moerskab og Lystighed, hvilket Andre vilde være blevne misfornøiede og ærgerlige over. Hun fandt siden især Behag i den unge Pige, i hvem hun tillige opdagede et særdeles musikalskt Talent. Det var et Aars Tid førend Grevens Død. Hun forskaffede den unge Mand en tredje Fortjene-, ste til de to, han havde. Nu kunde han gifte sig, og var et Halvaar efter gift. Aaret efter, da Madame Fresens Lille, som var en Pige, var et Fjerdingaar gammel, blev han Substitut hos Grevindens Forvalter, der var gammel og aflægs og sluttede saadan Accord med Fresen, at han med en Datter gav sig i Kost hos denne, hvis Kone da overtog hans Huusholdning som sin egen. Saaledes levede de som een Familie. Madame Fresen var alt imellem paa Slottet, for at deeltage i Musik om Aftenen; hendes Mand kom saa efter. Grevinden yndede dem begge meget, og den gamle Forvalter, hvis Virksomhed indskrænkede sig til at være paa Raad med ved Alt og at sætte sin Substitut ind i Embedet, fandt, at han aldrig havde haft saa gode Dage. Men efter to Aars Forløb vare baade den gamle og den unge Forvalter 381 døde. Grevinden tog Madame Fresen i Huus jomfrues Sted. En Huusholderske for Madlavningen og den store Vadsk med Mere er der desuden. Madame Fresens Lille var ingenlunde til Hindring. »Saa have mine Børn, sagde Grevinden, en Lille i Søsters Sted til at lege med og være kjærlige og gode imod.« Det er nu et Par Aar siden, at Madame Fresen blev Enke. Den lille fireaarige Glut løber omkring i Slot og Hauge, og er en nydelig Unge. Jeg har oftere haft hende paa Armen, og har fortalt hende Eventyret om Æselet, som man vilde slaae for Panden, fordi det var for gammelt, og som saa løb til Byen for at søge sig en Vægtertjeneste, og tog Hund, Kat og Hane med sig paa Veien. Saa har jeg ogsaa fortalt den lille Glut Eventyret om den Skjønne og Dyret, og saa om den blaae Sommerfugl, som, da det begyndte at regne, vilde søge Ly og Læ hos Tulipanen, der ikke vilde tage imod den, fordi den var saa hæsliq blaa og ikke var gul og rød, og hos Lilien, som ei heller vilde tage imod den, fordi den ikke var hvid, til den saa kom ind under Grevindens lyseblaae Parasol, hvor den fik det saa godt. Ogsaa har jeg fortalt Glutten om Hanelil og Hønelil, som gik ud i Skoven for at plukke Nødder, og kom i Strid med Anden. De to større Børn hørte med til; men den lille Glut mødte mig aldrig, uden at hun vilde have et af Eventyrene fortalt paa Ny, snart det ene, snart det andet. Sidste Gang vilde hun først høre det om Æselet, saa det om Sommerfuglen, men sagde saa Nei igjen til begge, og saa maatte jeg fortælle om det laadne Dyr, som var en forgjort Prinds, og som blev saa ulykkelig, naar han sagde til den skjønne Zemire: »Vil Du saa ikke elske mig?« 382 og hun saa svarede ham: »hvor kan jeg elske saadant et fælt laadent Dyr, som Du er?« »Og saa - udraabte Glutten - saa elskede hun ham dog alligevel. Fortæl nu!«

Da jeg, fortællende alt Dette, gik op og ned ad den brede Gang midt i Skovriderens Plantage med Florentine, - thi det havde regnet hele Formiddagen, saa vi ikke kunde tænke paa at gaae i Skoven, skjønt det havde været Solskin fra Middagsstunden af, - kom hendes Fætter til os. Som han nærmede sig, sagde hun: »er det ikke Fætter Carl?« Hun havde kunnet høre, at det var ham. Vi gik nu op, og da jeg mærkede, at de havde Noget for, drog jeg mig tilbage, og satte mig i Dagligstuen hos Onkelen, som lige var kommen. Nogen Tid efter bleve vi kaldte ind i Haugestuen. Søsteren satte sig til Claveret, og - hvad mener Du? Florentine og Fætter Carl dandsede en yndig Menuet med hinanden. De havde lært den sammen for fem Aar siden i Kjøbenhavn hos deres italienske Dandsemester. Inden Florentine blev blind, havde de ofte dandset den sammen. Nu havde de, medens jeg var borte, indøvet den med hinanden, og overraskede mig dermed. I Sandhed jeg blev overrasket paa den glædeligste Maade, og bad Fætter Carl tiere at dandse den med Florentine. Gid jeg kunde spille, gid jeg kunde dandse! Da vi kort efter bleve allene med hinanden i Haugestuen, trykkede jeg to varme Kys paa hendes Øine. »Naar Du kysser mine Øine saa varmt, sagde hun, har jeg en Følelse af, som om jeg engang efter saadanne varme Kys kunde komme til at slaae Øinene op.« - »Da vil jeg ideligen kysse dem, sagde jeg, naar jeg er varm af Tale eller Gang.« - »Og 383 det vilde være Dig en ubeskrivelig Glæde, om jeg engang saaledes slog Øinene op, vilde det ikke det?« sagde hun. - »Jo en ubeskrivelig, svarede jeg, for Din Skyld, og dog, kjære Florentine, naar Gud gav mig Valget, om Du skulde faae Synet igjen eller ikke, - jeg vilde stille det i hans egen Haand og ikke vælge. Du veed ikke, hvor Alt, hvad der gjør Dig saa elskelig for mig, hænger sammen med Din Blindhed.« - »Gud signe Dig for det Trøstens Ord,« var hendes Svar. Vi bleve derefter muntre; hun satte sig til Claveret og spillede og sang nogle muntre Sager. Ude havde det imidlertid igjen begyndt at regne en qvægelig, behagelig Regn. »Jorden har længe trængt til Regn,« havde Skovrideren sagt, derfor fornøiede vi os ved den. Endelig brød Solen

igjennem. Jeg slog et Par Vinduer op. Solen kastede sine Straaler paa det Herligste midt ind i Regnen og igjennem den. Dette beskrev jeg for Florentine, »Solen straalers seierrigt, sagde jeg, og vi faae vist en deilig Aften.«

»Nu seer jeg det for mit indre Syn, svarede hun efter et Øieblik, som jeg ofte har seet det i forrige Tider.« - »Men Sommeren selv føler jeg i dens hele Friskhed,« lagde hun til, idet hun gik mod Vinduerne, hvor jeg stod og tog den ranke fyldige Skabning med det udtryksfulde, sjælefulde Ansigt i mine aabne Arme.

Og hermed ere mine Breve til Dig til Ende for denne Gang. Kom nu, see selv og lev Dig ind i vore Kredse!

Efterskrivt. Jeg har været i Beraad med mig selv om, om jeg skulde meddele Dig Det, hvad jeg 384 nu vil nedskrive, og nu, da jeg vil gjøre det, forekommer det mig næsten underligt, at jeg har kunnet være i saadan Tvivl. Men dog vil Du vist kunne føle min Tvivlraadigheds Grund og Kilde.

Regnen hørte op. Vi gik ud i Haugen. En Regnbue hvælvende sig herligt fra Skov til Skov; Klokken var omtrent sex; Solen stod temmelig lavt, derfor stod Regnbuen temmelig høit. En anden svagere over den kom ganske klart tilsyne. Det fortalte jeg Florentine; hun stod en Stund, til hun fik Synet op for sit indre Øie. »See efter, sagde hun derpaa, om den ikke staaer foran Skoven, saa Du kan see Skoven igjennem den.« »I Sandhed det er saa, brød jeg ud. I Bjerregne har jeg ofte seet Regnbuer saa, at Bjergerne stode bag dem og saaes igjennem dem; men her i Danmark er det første Gang jeg seer det Syn.« - »Da seer man det ofte, svarede hun, men nu skal denne Regnbue, som staaer indenfor vore Enemærker, være os To vor Regnbue; mig skal den være Udfrielsens og Naadens og Velsignelsens herlige Tegn, opreist for mig af Herren min Gud.« - Hun drog mig derpaa med sig hen til Lysthuset i det ene Hjørne af Haven, et sexkantet gammelt forfaldet Lysthuus, som jeg endnu aldrig havde været inde i; Gulvet var af Muursteen, der stod en gammel Lænestol og to Havestole; et faldefærdigt Bord stod i en Krog. Florentine kastede sig ned foran Lænestolen, og skjulte sit Ansigt i dens bløde Hynde. »Her har jeg knælet og takket hver Dag, sagde hun, da hun havde reist sig; thi her har jeg tilbragt mange eensomme Smertens og Lidelsens Timer, da min Blindhed var paakommen mig, og her har jeg haardeligen gaaet i Rette med Herren. Her sad jeg ofte 385 og tænkte paa Job, som blev ved at sige: Herren gav, Herren tog, Herrens Navn være lovet, indtil Herren tillod, at hans eget Legeme blev antastet og det grueligen; da brød han ud i Klager og gik i Rette med Herren, og Herren var dog siden overvættens naadig imod ham, og saa har han været imod mig.«

Hun satte sig i Lænestolen, jeg satte mig hos hende. Hun begyndte saa at tale om, hvorledes den Tanke var gaaet op og ned i hende, at, hvis hun ikke var kommen til at sidde i den ulyksalige gamle Chaise den Aften, vilde hun ikke være bleven blind. At af et saadant Tilfælde hendes Livs hele Skjæbne skulde kunne være bleven afhængig, havde hun idelig og idelig tænkt paa. Saa havde det paa den anden Side ogsaa været hende grueligt at tænke sig, at hun maaskee allerede havde været født til at skulle kunne blive blind; thi hendes Onkel havde talt om, at en gammel Tante af hendes Moder havde haft en krampagtig Blinken med Øinene. »Da kom, blev hun ved, Din Gamle og besøgte mig, først i Odense et Par Gange, saa engang her. Da jeg talte om Striden i min Sjæl, sagde han, at, om Aarsagen var et ulykkeligt Tilstød eller noget Medfødt, eller begge Dele tillige, derpaa kom det ikke an; thi Sligt kunde her paa Jorden paa mange Maader treffe Mennesker. Ingen maatte spørge, hvorfor netop han var bleven Den, hvem Stødet skulde treffe. Men det kom an paa, at vi, istedetfor at see tilbage, saae fremad, og tænkte paa, hvad det var for en Livsopgave, som vi nu havde faaet, og hvorledes vi maatte tage os i den, for at ogsaa den kunde føre os til Herren. Min Blindhed, sagde han, maatte jeg 386 tage som en nu eengang for alle afgjort Sag; men hvad den skulde føre mig til, hvad den skulde vordre for mig, det var endnu ikke afgjort. Jeg kan ikke sige Dig, hvordan disse Ord faldt ind i min Sjæl, som en god Sæd, især da han saa smukt begyndte at tale om, hvorledes jeg nu herefter skulde tage Livet. »De skal blive rigere paa Kjærlighed derved, sagde han, baade egen og Andres.« - Vinteren gik nu ganske vel hen. Især tænkte jeg bestandigen paa Det, han tilsidst havde sagt: »De er kaldet til paa en egen Maade allerede her paa Jorden at gjenngaae en Død, for allerede her gennem Død at komme til Liv og Opstandelse.« - Da Foraaret kom, kom Du, og hvor snart fornam jeg, at ogsaa Du vilde blive mig en sand Ven. Du lovede .os, at Du vilde skrive mig til, og jeg fik ogsaa Brev fra Dig, inden Maanedens løb til Ende. Jeg mindes endnu, som var det skeet igaar, hvad jeg dengang sagde til min gamle Onkel, og hvad jeg følte. Hans Mundheld er: »Hvo veed, hvad det kan være godt for?« Jeg havde ofte tænkt paa, om han vilde sige det Samme om min Blindhed, men jeg havde ikke nænt at spørge ham. Nu spurgte jeg ham. »Du maa ikke gjøre mig saa haardt et Spørgsmaal,« svarede han. Men mit Gjensvar var: »Gjentag kun Dit Valgsprog; anvend det kun paa mig; jeg anvender det nu selv paa mig.« Han tog derpaa min Haand i sin og sagde: »Top, mit Barn, det var vel sagt og er vel gjort af Dig.«

Florentine havde imidlertid taget min Haand mellem begge sine; saaledes sadde vi en Stund tause, Hænderne hvilende i hendes Skjød. »Ja Herrens Veie ere underfulde, sagde hun derpaa. Fra det før 387 ste Øieblik, jeg var sammen med Dig i Kjøbenhavn for fem Aar siden, nærede jeg en dyb forborgent Tilbøielighed for Dig. Den tiltog, hver Gang jeg saae Dig i Odense. Ved Alt, hvad jeg gjorde, for at uddanne min Sjæl, tænkte jeg paa Dig, at jeg mueligen kunde blive Dig værdig. Og da Du nu midt i min Blindhed skrev Dit første Brev fuldt af Følelse til mig, da var det en Himmels, som gik op for mig i den frydefulde Tanke, at Du vilde være mig, hvad Du kaldte Dig, en trofast Ven. Og naar jeg nu tænker paa den uendelige Lyksalighed, Herren har skjænket mig netop gennem min Blindhed, der just var bleven mig dobbelt gruelig derved, at

den havde tilintetgjort min hele lønlige Tanke!«

»Længe har, sagde hun efter en Stund, Herrens egen livsalige Himmel hvælvet sig over min Sjæl; nu er Din Kjærligheds høie Himmel kommen til, og den udvortes Himmel i Solens Herlighed er ikke taget fra mig. Jeg seer den ofte for mig i mit Indre, og næsten altid er det lyse Vaar- og Sommerdage, hvori jeg seer den. Hører jeg det regne, saa straal Solen gjennem Regnen for mit indre Syn; og er det Vinter, da ere Dagene for mig lyse, herlige, straalende Vinterdage.«

Vi sad atter tause i nogle Øieblikke; derpaa reiste vi os og gik ud i Aftenens Herlighed.

388

389

BEMÆRKNINGER

Sibbern udgav Efterladte Breve af Gabrielis (Gabr. I) 1826; nye Udgaver kom 1851 April, 1855 Juni, 1860 Dec. og endelig efter Forfatterens Død 1893; Udaf Gabrielis's Breve til og fra Hjemmet (Gabr. II) kom første Gang 1850 Oct; nye Udgaver 1851 Febr., 1852 Mai, 1870 og endelig 1893 (med Indledning af H. Høffding). Store Ændringer er der ikke i de forskellige Udgaver; men da nærværende Udgave giver begge Romaner som en Enhed, laa det nær til Grund at lægge 2. Udgaverne, der omtrent falder sammen, hvad Tidspunktet for Udgivelsen angaar; paa det Tidspunkt har de for Sibbern staaet som to Bestanddele af eet Værk og i 2. Udgaverne har han kunnet indføre de smaa Ændringer, som den fornyede Gennemtænkning af Stoffet har ført ham til, uden at disse smaa Indgreb paa noget Punkt gaar ud over Originalens Friskhed. Foreliggende Udgave giver altsaa Teksten fra Udgaverne 1851; Antikva er sat med Kursiv; aabenbare Trykfejl er stiltiende rettet; andre Tekstrettelser anføres paa sidste Blad; disse er foretaget ved Sammenligning af tvivlsomme Steder med Manuskripterne, som findes paa Det kgl. Bibliothek (Ny kgl. Samling 4,2425), og som bestaar af en Række Breve og Udkast - for en stor Del paa Tysk - til Gabr. I og af Trykkemamiskript til Gabr. II. Sibbern udmærker sig ikke ved Konsekvens i Stavemaade o. a. Han skriver umiddelbart efter hinanden: ærgjerrigen og Ærgjærrighed (S. 36), een Gang, eengang og engang (det sidste dog i forskellig 390 Betydning, S. 41), Sjæl og Sjæl (S. 46 f.), givt og gift (S. 107 -09) og igjennem, giennem og igiennem (S. 154-57), for blot at give et Par Eksempler. Saadanne Inkonsekvenser vilde det være ganske forkasteligt at rette. Selvfølgelig er der heller ikke rørt ved de utallige Germanismer, hvoraf nogle ganske vist hører Tiden til, men som for en stor Del sikkert hidrører fra, at flere Partier er skrevet først paa Tysk; de er forøvrigt forholdsvis langt talrigere i Gabr. I end i Gabr. II. Som Eksempler kan tjene Ord som: Forevendinger, tilsluttet, Forlængsel, fortroende, Sjølestillelse, Spire (plur.), en arrig Fjende, besaligende, drømløs, Maanskin, besaliget, Indsignelse; eller Konstruktioner som: Egnen af Regensburg, Bevidstheden af, uden Porten, blot paa et Øjeblik, paa smilende Dage, paa nogle Dage; eller endelig Vendinger som: til hvem jeg hårdt det Hjerte, havde han udbetinget sig det, for 10 Aar (siden), Hjertet sammensnøret i Brystet, hvad det angriber mig, ikke gad tilbage, er det dog kun Møie, de Selve, søgte han denne Leilighed ikke, Tanke, der nu kommer mig, at de Alle allerede længe sad midt i Bankerotten, lade saadan sin Tanke, lade det Andet, havde hende at takke, beder Dem vor Uret af, havde . . . sin Mimerheds Spillerum o. m. a. Endelig siger det sig selv, at de mange unøjagtige Citater, hvis Tilstedeværelse skyldes, at Sibbern aabenbart citerer efter Hukommelsen, ikke er bragt i Overensstemmelse med selve Kildernes Ord; ofte vil Forskellen fremgaa af Noterne. Disse søger at give det nødvendigste til Forstaaelse af Romanerne *som Kunst* værk*; der er derfor ikke gjort Forsøg paa at identificere eventuelle Portræter i Brevene, heller ikke paa at give lokal* historiske Oplysninger om de mange, forøvrigt hyppigst velkendte, Egne og Stæder, hvor Gabrielis færdes; derimod er Hentydninger og Antydninger i Teksten søgt forklarede ved Anførelse af de Kildesteder, der har fremkaldt den stilistiske eller tankemæssige Anklang; Kilderne er hovedsagelig Det nye Testamente samt den tyske Klassicisme og Romantik.

391

5 *Dansk Litteratur/Tidende* (1811-36), der redigeredes af Peter Erasmus Muller, bragte 1826 (pag. 353-63, 369 -84) en ret ubehagelig Anmeldelse af Sibberns Roman; Recensenten var Molbech, der til Udgangspunkt tager den fingerede Recension, som daværende Hofprædikant, senere Biskop, J. P. Mynster havde gjort sin Vens Bog til Genstand for, og som Sibbern lod aftrykke foran sin Roman.

14 *den ossianske Himmels mangfoldige Graat i Graat*. Den skotske Digter Macphersons (1736-96) Poesier, der var inspireret af gamle gæliske Digte, og som han udgav for Oversættelser af den keltiske Barde Ossians Værker, var 1807-09 udkommet paa Dansk, oversat af Blicher. *mit gamle Kloster*. Hermed menes Herlufsholm, der oprindelig var grundlagt som Kloster i Næstved (1135), senere (c. 1200) flyttedes udenfor

Byen (Skovkloster), ved Reformationens Indførelse inddrogtes under Kronen og 1560 ved Mageskifte kom i Herluf Trolles Besiddelse. Han skænkede Gaard og Gods til Oprettelse af en lærd Skole. Sibbern tilbragte som Elev nogle lykkelige Aar (1798-1802) paa Skolen, hvor han af Lærerne navnlig sluttede sig til A. W. Brorson, der i Sibberis Skoletid efterfulgte I. L. Bernth som Rektor.

21 *den gamle, vakkre Rector*. Se foreg. Note.

22 *Goethes Ord*. Goethes Digt An den Mond (HempelUdgaven I, 64) begynder:

Fullest wieder Busch und Thai Still mit Nebelglanz, Losest endlich auch einmal Meine Seele ganz;

Breitest uber mein Gefild Lindernd Deinen Blick, Wie des Freundes Auge mild Ueber mein Geschick.

Ved Schillers Digte etc. Der Jiingling am Bache (Cotta-Udgaven 1838 I, 233 f.) er Udtryk for et elskovsfyldt Hjærtes Stemninger ved Foraarets Komme, hvilket egentlig ikke passer til Gabrielis* Situation (11. Octbr.); men det er vel navnlig Linier som flg., der ligger ham i Tanken:

392

Eine nur ist's, die ich suche, Sie ist nåh, und ewig weit.

28 *Goethes Aus meinem Leben*. De tre første Bind af »Dichtung und Wahrheit« udkom 1811-14.

31 *Tiresias's Skygge*, I »Odysseen« (11. Sang) fortælles, hvorledes Odysseus i Underverdenen taler med den berømte Seer Tiresias.

34 *kalde Historiens første Alder den barnlige*. Sign. f. Eks. Schiller, »Etwas iiber die erste Menschengesellschaft« (Le. IX, 388: in einer wollüstigen Ruhe hatte er [der Mensch] eine ewige Kindheit verlebt), eller »Ueber naive und sentimentalische Dichtung« (1. c. XII, 167-281, passim).

40 *Elektra*. Sophokles' Tragedie skildrer, hvorledes Agamemnon's Datter sammen med sin Broder Orestes hævner Faderens Mord. De paa Græsk anførte Ord gengives i N. V. Dorphs Oversættelse (1851): O hellige Lys! O jord [omstrømmende Luft!]. Gabrielis sigter til Chr. Stolbergs Oversættelse (I, 1787), hvor det hedder: O du heiliges Sonnenlicht, und du erdumsåuselnde Luft etc.

41 *Goethes: der Wanderer*. Der menes sikkert Wandrers Nachtlid (Le. I, 63): Ueber allen Gipfeln ist Ruh. *Sokrates's skønne Død*. Om Sokrates' sidste Timer fortæller Platon i Dialogen »Phædon«, der indeholder Samtaler om Sjælens Udødelighed. Gabrielis læser den i Fr. Leopold Stolbergs Oversættelse i Bd. III af hans »Auserlesene Gesprache des Platon«, 1797.

47 *Athenienserens hos Plaf o.* I 4. Bog af »Staten« læses (C. J. Heises Oversættelse, 1851, 254): Leontios, Ag* laions Søn, bemærkede nemlig engang, da han gik fra Peiræus, udenfor den nordlige Muur nogle Liig, der kae hos en Skarpretter. Han følte til samme Tid en Begjærlighed efter at see dem, men tillige en Afskyc, der førte ham til den modsatte Side. Da han saaledes en Tidlang havde kæmpet med tilhyllede Øine, blev han tilsidst overvundet af Begjærligheden, løb hen til Ligene, opspilede Øinene og raabte: Seer der, I Ulykkelige, mætter Eder med dette skønne Skuespil.

393

48 *7 de t Salzburgiske etc.* Dette Sagn findes ikke omtalt i R. v. Freisauff, »Salzburger Volkssagen«, 1880, og gør ved hele sin reflekterede Karakter heller ikke noget oprindeligt Indtryk.

53 *caput mortuum*, Dødningehoved.

56 *den Fred, som er høiere, end al Fornuft*, sign. Brevet til Philippenserne IV, 7.

57 *Quod petis, hic est*. Horats' Epistler I, 11, 29: hvad Du søger, er her.

63 *Pestalozzis: Lienhard und Gertrud*. Den berømte Schweitserpædagogs folkeopdragende Roman udkom 1781-87.

68 »*Bekendtnisse einer schonen Seele*« er 6. Bog af Goethes »Wilhelm Meisters Lehrjahre«, hvori han har udviklet den pietistiske Susanna Katharina von Kletten* bergs Livsskæbne.

72 *Runebjerget af Tiek*. Tiecks »Der Runenberg« udkom 1804 i »Taschenburch fiir Kunst und Laune«. 3. Jahrg.

79 *en Skat, som Møl ikke kunde æde etc.* sign. Matth. VI, 19-20.

82 *Danzii Grammatik*. Joh. Andr. Danzii Compendium grammaticæ ebræo-chaldaicæ 1732.

84 *Venusbjerget hos Tiek*. Tiecks »Romantische Dichtungen« I, 1799, 423 ff.

88 *Erkeengelen ved Thronen*, Lucifer, den oprindeligt gode Engel, der paa Grund af Hovmod faldt fra Gud og tog mange andre Engle med sig i sit Fald.

91 *den evige Vandrer*, den evige Jøde, Ahasverus, der skal have slaet Jesus og til Straf maa vandre fredløs om paa Jorden uden at kunne dø.

92 Citatet fra »Lienhard und Gertrud« findes hverken i første eller i den stærkt omarbejdede anden Udgave af Bogen (1790-92).

den Krig etc. Forbundet med Napoleon var d. 10. Juli blevet endnu intimere end før; Napoleons Fjender trængte ind i Holsten; d. 5. Dec. rømmede de Danske Liibeck, d. 9. Dec. gik Hæren over Ejderen og d. 10. leveredes Træfningen ved Sehested, der sikrede Tilbagetoget til Rendsborg.

394

95 *Birchs Udgave*, Quatuor Evangelia Græce ed. And r. Birch 1788. *Genesis*, det græske Navn paa første Mosebog.

96 *Jean Paul* (Friedrich Richter 1763-1825), *Novalis* (Fr. v. Hardenberg 1772-1801) og Ludw. *Tieck* (1773-1853) *hørte*, som overhovedet hele den tyske klassiske og romantiske Literatur, til de allervigtigste Faktorer, ogsaa indenfor dansk Aandsliv, i det 19. Aarhundredes Begyndelse. Komponisten Joh. Fr. *Reichardt*, en Tid Kapelmester hos Frederik II i Berlin, er nu kun kendt som Komponist til nogle af de mest populære Digte af Goethe, til hvem han en Periode stod i personligt Venskabsforhold.

128 *Goethe har dog Ret etc.* I 11. Bog af »Dichtung und Wahrheit« (1. c. XXII, 41) skriver Goethe i Anledning af Rousseaus »Pygmalion«: Wir sehen einen Künstler, der das Vollkommenste geleistet hat und doch nicht Befriedigung darin findet, seine Idee ausser sich kunstgemåss dargestellt und ihr ein höheres Leben verliehen zu haben; nein, sie soli auch in das irdische Leben zu ihm herabgezogen werden. Er will das Hochste, was Geist und That hervorgebracht, durch den gemeinsten Akt der Sinnlichkeit zerstören.

132 *Polymeter*, hos Jean Paul Betegnelse for Aforismer i rytmisk Form.

137 *for ethvert unyttigt Ord etc.*, sign. Matth. XII, 36.

138 *En lille Fortælling*. Datidens pædagogiske Literatur var fuld af moralske og belærende Fortællinger som den anførte; men selve denne har U dg. ikke kunnet opspore.

juxta exemplar J. Millii, John Mill (1645-1707) udgav 1707 i Oxford en anset Udg. af N. T.

140 *Lavater* udsendte sine »Physiognomische Fragmente«, der søgte at læse Menneskers Karakter af deres Ansigtssudtryk, 1775--78. *jeg rørtes i ham*. sign. Apostl. Gern. XVII, 28.

141 »*Saure Wochen, frohe Feste*« *siger Goethe* i Balladen Der Schatzgråber (Le. I, 243).
395

143 »*als wenn ichs schon ergriffen hätte*«, sign. Paulus* Brev til de Philippenser III, 12.

144 *den Efterretning*. Freden i Kiel sluttedes d. 14. Januar 1814.

Badens Grammatik. Jac. Badens Grammatica latina udkom første Gang 1782.

151 *Assaphs Ord*. Davids Psalmer 77, 6.

Steffens (Heinr. S. 1773-1845). Den kendte Roman* tiker og Naturfilosof var 1811- 32 Professor ved Universitetet i Breslau.

154 *Mutters Huuspostil*. Heinr. Mullers »Evangeliske Hjerte-Speyk fra c. 1730 var en meget udbredt Andagtsbog.

155 *Goethes: »die Geheimnisse«*. De to Vers lyder (1. c. I, 129):

Wenn einen Menschen die Natur erhoben, Ist es kein Wunder, wenn ihm viel gelingt; Mann muss in ihm die Macht des Schöpfers loben, Der schwachen Thon zu solcher Ehre bringt; Doch wenn ein Mann von allen Lebensproben Die sauerste besteht, sich selbst bezwingt, Dann kann man ihn mit Freuden Andem zeigen Und sagen: Das ist er, das ist sein eigen!

Denn alle Kraft dringt vorwärts in die Weite, Zu leben und zu wirken hier und dort; Dagegen engt und hcmtn von i eder Seite Der Strom der Welt und reisst uns mit sich fort. In diesem innern Sturm und aussern

Streite Vernimmt der Geist ein schwer verstanden Wort: Von der Gewalt, die alle Wesen bindet, Befreit der Mensch sich, der sich iiberwindet.

Digtet findes i Bd. XIII af »Ausgabe letzter Hånd« (1828).

156 *Spedelys*. Lys der dannes ved, at Vægen dyppes i Talg og hænges til Tørre paa Spid.

161 *Mendelsohn*. Moses Mendelssohn (1729-86), den meget læste Populærfilosof og Ven af Lessing, var ligesom den berømte *Spinoza* (1632- 77) Jøde, hvorfor Gabrielis* Ven er saa stolt af dem.

163 *Valchendorphs Collegium* oprettedes 1595 som Bolig for 16 Studenter af Rigshofmester Christoffer Valkendorff.

396

166 *Damegang*. Ligesom Kavalergangen en endnu eksisterende Lindeallé i »Kongens Have«.

168 *Zodiakallyset*, i Fortalen til 4. Udg. af Udaf Gabrielis's Breve (1870) skriver Sibbern »at Gabrielis ved Zodiakallyset forstaaer den fra Vest til Nord og derfra til Øst fremskridende Lysning, som vi takke for vore saakaldte lyse Nætter. Astronomerne forstaae ved det nævnte Udtryk noget ganske Andet«.

170 *d røv/*, Dialektform for drøjt.

171 *Olim haec meminisse juvabit*, Vergils Aeneide I, 203: engang vil jeg glæde mig ved at mindes dette.

173 *Salzmann*. Den af Rousseau og Basedow paavirkede tyske Pædagog Chr. Gotthilf S. (1744-1811) udgav 1784- 93 sammen med andre sine »Reisen der Salz* mannschen Zoglinge«. Hans »Der Himmel auf Erden« (1797) blev 1798 overs. af E. C. S. Randrup.

174 *Pontoppidans Bog*. Biskop Erik P.s (1698-1764) Bog

»Om Udødelighed« udkom 1762. Hans »Forklaring«,

en Katekismusfortolkning, er fra 1737. 176 *Vartov* blev af Christian IV gjort til en Lemmestiftelse

1607; sin nuværende Beliggenhed fik Stiftelsen 1666.

Filetfolk, misforstaaet Betegnelse for Philalether (se

S. 180).

178 *Biskop Balle*. Nikolaj Edinger B. (1744-1816), For. fatter af den »Lærebog« (1791), der afløste Pontoppi* dans »Forklaring«, var 1783-1808 Sjællands Biskop.

179 *Sang af Pram*. Sangen forekommer i Christen Henriksen Prams episke Digt »Stærkodder« (1785) S. 142-44.

180 *Philalether* var Navnet paa en religiøst sværmerisk Sekt, der 1830 stiftedes i Kiel under Ledelse af Th. Olshausen.

183 *Fr. Lutkens* »Hellige Opmuntringer« udkom 1764; den tyske Mystiker og Pietist Joh. Arndts (1555-1621) berømte Opbyggelsesbog »Vier Biicher vom wahren Christenthum« begyndte at komme 1605, først oversat paa Dansk 1689-90, 4. Bog dog allerede 1618; Fr. Carl Gutfeldt (1761-1823) var en for sin Veltalenhed højt anset rationalistisk Præst.

188 *Jersin*, Jens Dinesen, (158&-1634), Biskop i Ribe, og 397 ligesom Arndt Forløber for den pietistiske Retning in* denfor Lutheranismen.

G. H. *Schubert*: »Altes und Neues aus dem Gebiete der innern Seelenkunde« udkom 1817-37. 189 *HerrnhuthersDannelse*. Brødremenighedens »Kærlighedssamfund« stiftedes 1727 af den pietistiske Grev Zinzendorf og blev Udgangspunkt for en udogmatisk og i Sammenligning med andre pietistiske Retninger mere optimistisk Kristendomsopfattelse.

193 *Mesterlectianer*, Discipel i den lærde Skoles øverste Klasse.

194 *Høstgildet* og *Peters Bryllup*, meget yndede Syngespil fra 1790 og 1793 af Thomas Thaarup (1749-1821) med Musik af Joh. Abraham Peter Schulz (1747- 1800); *Joseph og hans Brødre*, Opera af E. N. Méhul fra 1807; *Rødhætten*, Opera af Karl Ditters von Dittersdorf fra 1788.

Aladdin var udkommet i Oehlenschlägers »Poetiske Skrifter« 1805.

203 »*Jesu Din søde Forening at smage*«, Salmen er bearbejdet fra Tysk af Biskop Peder Jacobsen Hygom (1692-1764).

205 »*Herre jeg vil bære Din Vrede*«, sign. Profeten Micha VII, 9.

207 *Herders Volkslieder* udkom i to Bind 1778-79. De citerede Linier findes imidlertid ikke heri; derimod læses i »*Des Knaben Wunderhorn*« (1806-08) I, S. 103 i Digtet: Da droben auf jenem Berge følgende:

Und wenn zwey Liebende scheiden Sie reichen einander die Hånd.

Sign. III, S. 59:

Und wann zwey Liebchen scheiden

Scheiden, scheiden,

So geben. sie sich die Hånd.

Strofen er som bekendt efterlignet af Heine, *Lyrisches Intermezzo* Nr. 49.

Goethe: Citatet er fra »*Hermann und Dorothea*« (»*Urania*«. 1. c. II, 124).

208 *Hroars Saga* udkom 1817.

398

211 *Krebshuset*, Gaard ved Tuel Sø, indtil 1877 en kendt Kro.

215 *Kant*. Den omtalte Anekdote findes i Kants »*Beobachtungen tiber das Gefiihl des Schonen und Erhabenen*« 1764, pag. 6.

227 *gamle Lassen*, Rasmus Lassen (f. 1755) var Præst i Kverndrup fra 1788 til sin Død 1825.

231 *Don Juan*. Mozarts Opera (fra 1787) blev først opført i København 1807.

Ludlams Hule af Oehlenschläger med Musik af Weyse opførtes 1815.

234 »*Vergiss mein nicht*« er en i det 18. Aarh. ofte anvendt Titel paa Opbyggelsesbøger.

244 *Otto Frederik Muller*, den berømte Naturforsker (1730 -84), blev 1753 Huslærer paa Frederiksdal for den afdøde Statsminister Grev Schulins Søn, han udgav 1763 »*Efterretning og Forklaring om Svampe*«; Citatet findes S. 5.

246 *Tullins Ord om Bækkene*, Udvalgte Digte 1799, S. 10.

251 *Schillers: die Gotter Griechenlands* (1. c. I, 98-104): Da ihr noch die schone Welt regieret etc. beklager Tabet af den antike Skønhedsverden og sørger over den mørke og usunde Opfattelse af Naturen og Livet, som skyldes Kristendommen og Naturvidenskaben. Digtet er fra 1788, altsaa fra Schillers 29de Aar. *Albevæger og Algiver*, Udtryk og Tankegang paavirket af Goethes »*Faust*« (1. c. XII, III): Der Allumfasser, Der Allerhalter etc.

252 *med Goethe sige*, Bd. II af »*Dichtung und Wahrheit*« har som Motto: Was man in der Jugend wiinscht, hat man im Alter die Fiille.

Vers af Schiller, anden Strofe af Schillers Digt Die Ideale (L c. I, 229) lyder:

Erloschen sind die heitern Sonnen, Die meiner Jugend Pfad erhellt; Die Ideale sind zerronnen, Die einst das trunkne Herz geschwellt; Er ist dahin, der susse Glaube An Wesen, die mein Traum gebar, Der rauhen Wirklichkeit zum Raube, Was einst so schon, so gottlich war.

399

253 *en gammel Psalme*, I Brorsons »*Troens rare Klenodie*« (Arlands Udgave 1867, S. 217) læses:

Er GUD dog Sielens Væld, Lyst, Livets Kraft og Styrke, hvad skulde hindre ham sit eget Land at dyrke?

255 *Dreiers Klub* stiftedes 1775 og fik stor kulturel Betydning, ogsaa ved sine Koncerter.

Katastrophen hos os, 1784 styrtede Kronprins Frederik, 16 Aar gammel, Ministeriet Guldberg.

256 *Minerva og Tilskuere*, to Tidsskrifter, som K. L. Rahbek udgav henholdsvis 1785-1807 og 1791-1808, 1815-22; hans *Erindringer* udkom i fem Bind 1824 -29.

de Dæmoner, som Herren jog ind i Svinene, Matth. VIII, 28-32.

263 *Abarim*, Bjergkæde øst for det døde Hav; *Saron*, Kystsletten mellem Jaffa og Karmel.

267 Brorsons Salmer samledes 1739 i »Troens rare Klenodie«; *den Guldbergske Salmebog* var den af Statsminister Ove Høegh Guldberg og Biskop L. Harboe 1778 udgivne. *Høstgildet*, se Note til S. 194.

268 *hiin Lærde*, sign. Erasmus Montanus, første Akts sjette Scene; om *Newtons* Distraktion, se f. Eks. O. Brewsters Biografi af ham II, 1855, S. 413.

273 *Conventikelvæsenet*, Konventikler er gudelige Lægmandsforsamlinger af sekterisk Karakter.

278 *Ich hatte meine Sache* etc. Goethes Digt Vanitas! vanitatum vanitas! (1. c. I, 83) begynder: Ich håb* mein Sach auf Nichts gestellt.

279 *den forrige*, den Guldbergske Salmebog fra 1778 afløstes 1798 af den evangelisk-kristelige Salmebog, der udarbejdedes af en Kommission under Biskop Balle.

280 *De, som meget have elsket*, etc. sign. Luc. VII, 47. *Plinius'* (62-113) Brevveksling med Kejser Trajan er en af de vigtigste Kilder til Kendskab om Datidens Rom; Historikeren *Tacitus* (c. 55-ca. 120) er, ligesom Plinius, usympatisk stemt overfor de Kristne. *Hadrian*, der 117 fulgte efter Trajan, samlede i edictum per 400 petuum de Retsregler, som Prætorerne havde fastslaaet i aarlige Edikter.

281 *Simon Stylites* i det 5. Aarh. tilbragte 30 Aar af sit Liv paa Toppen af en Søjle i Nærheden af Antiocheia; han tilbedtes som en Helgen. *quorum pars* etc. Vergils Aeneide II, 6.

282 *Kranken ein liebendes Herz* etc. af Goethes Vier Jahreszeiten Nr. 34 (1. c. II, 168).

284 *hine Ord hos Goethe*, af Digtet An Mignon (1. c. I, 59); Goethe skriver i paagældende Strofe »Still im Herzenc; »Tief im Herzen« hedder det i første Strofe.

285 *Det er inden i Eder*. sign. Luc. XVII, 21.

288 *i hvilken vi Alle ere, leve og røres*, sign. Apostl. Gern.

XVII, 28. 295 *Vartov*, Stiftelsen Vartov laa en Tid omtrent, hvor nu

Triangelen er; 1729 blev Ejendommen solgt.

297 *de to Epistler*, Goethes Episteln (L c. II, 129-134); Citatet staar S. 130.

298 f. *Snorro Sturlesen*. Snorres (1178-1241) Sagaværk om de norske Konger, Heimskringla, var ligesom *Saxos* (c. 1150-1220) Danmarks Krønike i Aarene 1818-22, oversat af Grundtvig.

303 *David*, Første Krønikernes Bog XXI, 13.

305 *Prindsen i Odense*, baade Christian VIII og Frederik VII var som Prinser Guvernører over Fyn med Bolig paa Slottet i Odense.

Plutarch (c. 46-120) fortæller om Kleopatra, at »i og for sig var nemlig, efter hvad man fortæller, hendes Skønhed slet ikke uforlignelig eller saadan, at den imponerede Beskueren, men der var over hele hendes Væsen en uimodstaaelig Charme, og det smukke Ydre i Forening med hendes vindende Konversation og betagende Personlighed efterlod ligesom en Braad i dens Sjæl, der talte med hende. Hendes Stemme besad ogsaa en bedaarende Velklang, og da hun med Lethed kunde bruge sin Tunge, der var som et Instrument med mange Streng, i alle mulige Sprogarter, talte hun næsten aldrig med Udlændinge ved Hjælp af Tolk, etc.« (K. Hudes Oversættelse II, 1914-15, S. 254 f.).

401

307 *Nys fyldte*, se S. 267.

309 *det Bind af Oehlenschlägers Digte*, Digte, 1803. Det omtalte Digt staar S. 167.

310 *den almindelige Psalmebog*, sign. Note til S. 267 og 279; *Erik Pontoppidans Salmebog* er fra 1740.

311 *Dig t e t Frederiksberg* udkom 1817.

312 *gamle Biskop i Odense*, D r. Fr. Plum var 1811 blevet Biskop over Fyens Stift.

314 *Oehlenschlägers samlede Digte* udkom i tre Bind 1823.

315 *Wienholdt*, A. Wienholts »Vorlesungen iiber den natiirlichen Somnambulismus« 1805, indeholder S. 110-31 de omtalte Beretninger om Frøken Paradies, hentet fra Mich. Wagners »Beyträge zur philosophischen Anthropologie« I-II, 1794^-96. »wallende Fluth«, se Goethecitater S. 297.

330 *Wilhelm Meister*, Digtet: So lass't mich scheinen, bis ich werde findes i 8. Bogs 2. Kapitel af Goethes Roman (1. c. XVII, 483).

332 *Lutken*, se Note til S. 183.

skrige høiere, end Tyrus og Sidon. Se Esaias XXIII og Jeremias XLVII.

335 *Prindsens Iver*, se Note til S. 305.

336 *Søstrehuset*, Christiansfeld blev 1773 grundlagt af Herrnhuterne, se Note til S. 189.

Nankings Overkjorteler, Nanking i det østlige Kina er Sædet for en betydelig Bomuldsindustri.

342 *Siseboden*, Acciseafgiften paa indførte Varer blev i København først ophævet 1882.

344 *Geheimeraad Brandt*, Chr. B., Broder til Christian VIFs maitre de plaisir Enevold Brandt, blev 1789 Kancellipræsident; *Chr. Colbjørnsen*, den bekendte Forkæmper for Landboreformerne, blev 1788 Deputeret i Kancelliet og Generalprokurør.

346 *Stokhuset*, et militært Arresthus, flyttedes 1670 til Hjørnet af Østervoldgade og Stokhusgade og var fra 1741 Straffeanstalt for »Slaverne«, der i Lænker maatte udføre offentligt Arbejde.

349 *Sovedrikken*, Weyses Syngestykke med Tekst af Ochenschlager opførtes 1809.
402

350 *Alf maa komme Dem til Gode* etc. sign. Romerbrevet VIII, 28.

352 *Anabaptisterne*, Baptisternes fra England stammende Sekt fik navnlig stor Betydning i Nordamerika; nogen større Rolle i Hamburg kom den forøvrigt først til at spille i 1834, da Oncken stiftede Menigheden der. De Gendøbere, Luther bekæmpede, var den af Thomas Miinzer ledede Sekt.

353 *Schillers* Lied von der Glocke (1. c. 1,362-76) blev skrevet 1799 og offentliggjort 1800 i Musenalmanach; Oehenschlagers Langelandsreise tryktes første Gang i »Poetiske Skrifter« I, 1805; Goethes »Hermann und Dorothea« er fra 1797.

355 *Wandsbekker Bothen*, Matthias Claudius (1750-1815) udgav Tidsskriftet Der Wandsbecker Bote (1770-74) og samlede senere sine Skrifter i 8 Bind under Titlen: »Asmus omnia sua secum portans« (1774-1812).

370 *Kembris*, Cambrik eller Cambray er den fineste Sort af Batist.

381 *Eventyret om Æselet*, sign. Molbechs Eventyr Nr. 22 Stadsmusikanterne i Bremen; *Eventyret om den Skjøn* ne og Dyret*, sign. Molbech Nr. 7: Deiligheden og Uhyret; *den blaa Sommerfugl* er antagelig fri Fantasi paa Basis af Reminiscenser; *Hanelil og Hønelil* er Molbech Nr. 8: Prækkerfolket.

385 *Job*, Hjobs Bog I, 21.

403

TEKSTRETTELSER

(2. Udgavernes Ord er sat efter den skarpe Parentes).

- Side 66 Lin. 19 op og ned [op ned
- » 113 » 15 med. [med.«
- » 16 Men [»Men
- » 153 » 17 *Fred! [Fred!«
- » 155 » 24 *Palaiserne. [Palaiserne.
- » 28 *13de Bind af min [13die Bind af

- » 163 » 17 *»Hjelp [Hjelp
- » 186 » 30 *dette [Dette
- » 200 » 31 * Aftensang; [Aftensang
- » 220 » 25 *høit for ham [høit for
- » 221 » 28 'Stuepige [Stupige
- » 274 » 16 *hjemme [hiemme
- » 345 » 15 *jeg [ieg
- » 377 » 4 *Onsdagften [Onsdag,; ligeledes slettes efter Ms. Kommaet S. 370 Lin. 5; 374 Lin. 22; 379 Lin. 3.
- » 378 » 26 *hellit [heel
- » 383 » 25 *stod og [stod, og

*